

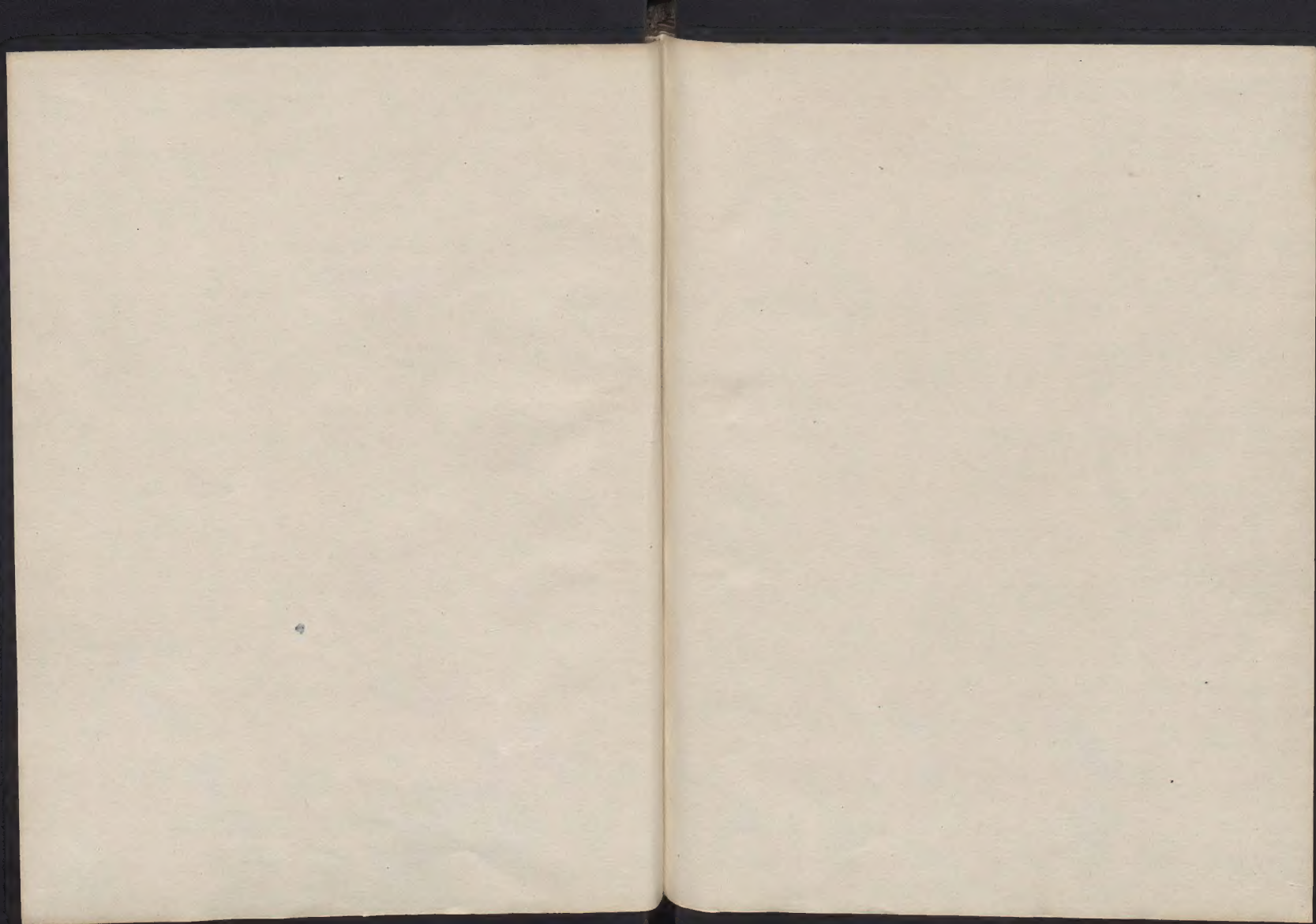
Cim 4529

Apr 7 IV 1961
"Starodruk"

4529

GIMELIA

POSEL WIELKI

O WCIENIENIV SYNA

BOZEGO,

Ná czesc y chwałę Pána nášzego
Iezusa Kryštusa, y przeczystéy
Pánný Máryiéy Matki
iego,

*Przejele° M. X. Staniława Sokolowskiego Kanonika
Kradkowskiego po łacinie pisaný.*

*A Písez Jana Tamirowskiego na
Polské v rókony.*

642/60

p. 156.

Cim. Qu. 4529

88 K. akowie

ma
w Znamení Łazgowej

I S 9 0.

STANISŁAW SOŁTIS

STANISŁAW SOŁTIS

IASNIE OSWIECONEMV

Książciu, Pánu á Pánu,

Ie° M. P. Konstantemu,

Książciu Ostrońskiemu / Woiewodzie Kijow-
skiemu / Marszałkowi Wołyńskiemu / Staroście
Włodzimierskiemu / zc. zc. swému wielce
Miłościwemu Pánu
y Książciu /*Ian Janusowski służby niegodne swoje w Miłościwa
Książca Łáske Záleca.*

Vgustyn S. Do

świata Pánst

kás

łóściwa

inśemi

réw ks

sał, ná

powiedział y to, iż przygod-
[scześcia które nas dotykają, mają to
ná przywileiu, że nas zámym do Bog-

A ij

tem

tem poganiąia. Co aby tak było, podobno daleko niechodząc, domą siedząc, ieliż kiedy, teraz czasów tych nieszczęsnych ieszcze nieprzeszłych doznaliśmy na sobie tego wysysy. Doznaliśmy w ten czas zrazu, skoro po zessciu predkim y nagłym onego STEPHANA Wielkiego pamięci świętę Krola Polskiego, gdy z sobą Koroną srodze była zatrzęsnela, gdy sie wszystko mięscac poczeło: doznaliśmy w ten czas Conwocaciy y na Electię miedoznaliśmy y potym, gdy wieść byprzyszła, że sie dwaj Monarchowie do nas gotują: nawet iuz y potężniony Krákorw zezłych rzucali iedni do drugich: iedni do murów, drudzy do ścian, drudzy waliłi: iedni naślali, drudzy tupili: owiane na trwogę bito: owadzie iedni wyiezdzią,

z miastá

z miastá wypadáia, drudzy sie iuz potykáia: W ten czas mówie z á takimi postráchy, z á takimi niezwyčajnymi przygodami Boże, Boże, iáko ludzie do Boga woláli, iáko rece w niebo wznóšili, iáko krzyżem pádáli, z iákim nabożeństwem, z iákim płáczem chwaliłi Boga odprawowali: á dźiało sie to nie tylko w Krákorwie samym, ale y powsytkię Koronie Polskię. Tak nas wysytkich Pan Bóg był dotknął, y iáwnie to pokazał, że przygody wiele w nas do Boga y do cnót y moga. A téz mali sie prawdá rzec, by mi: té nieszczęścia, z á pommielibysmy podobno Boga. Prawde tedy nápisat Augusty. Z nas przygody wśelákie do Boga pogas. Ale day Boże ábysmy wiecéy z chęci y z dobręy wolę swę do niego sie wćiekáli, niż z musu. Mówiac tedy o inszych Iáśnie Oświeconé M. Xiáże, tóz podobno y o sobie zlec moga, i: czasów tych tak nieszczęsnych, gdzie wysytkim Boga, iáski, y rátnku iego

A iij trzebá

trzeba: między insemi wdałem się też yia do
iakięgo takięgo nabożenstwa, albo rączęy
do pracy nabożney: to jest napadłem był na
książkę iedną która napisat Ie^o M. Ksiadz
Stanisław Sokołowski, Kanonik Krakowski,
onęgo Stephaną Wielkiego przed laty Theo-
log, w żywot y w naukę zawołany: na książ-
kę... albo rączęy na Postrą Wielkiego,
kiedys z poselstwem wielkim był po-
słany do Panny, iż także Król za-
monarcha świata wszytkiego, miał
przysłać y na panowanie krolestwa
swęgo... ruiac się wszytkiemu
iako się dźwował
... y wedle świata od tęy
wedle Bogá idzie. Widze bowiem, iż
stepniac na krolestwo, przysedł nie z
siem, nie zbroyno, nie ze škoda, ani z
ludzkim, ale sam szczególny, cichu-
pokoiu, w zgodzie, w miłości, y z
żytkiem y z pociecha. Tu zaś się wi-

dże

dze, a ono z iedney strony wielka mocą,
wielkim gwałtem pala, pustosza, biora: ieden
drugiemu zastępuje, ieden drugiego wyprzęd,
poimac, męczyć y zabić che. Z drugiey zaś
strony postrąchy wielkie, boiażn, leká-
nie, trwogá, mordy, łupiestwo, nawet aż y
krowie rozlanie wielkie, &c. Temu mówię
przypátruiać się, a dźwuiac się bázro, zdá-
ło mi się cześćia za rzecz potrzebna: cze-
śćia za przysługę iakąkolwiek Bogu y ma-
tuchnie iego tych czasów tak bázro żato-
snych, aby się ten posel tak zacny y to posel-
stwo iego na polskie przelożyło. Yt. obwy-
taiac się cześćia zbroie y miecza. Śia też
książek y piorka, iako czas y p... a do-
zwalata, przelożyłem to wszytko na polskie.
Ale iż grzech w ziemie skarbu kopac, ży-
czac tego, aby ten Posel pokóy żadny y po-
ciecha przynieść mógł: pomniac na ono c...
drugi powiedziać, gdy go ieden spytat, czy
by się ludzióm mógł przysłużyć: tym p

da, gdy

da, gdy im coś smaczniejszego y miłego powiesz, al-
bo gdy im coś potrzebnego w ręce podaś: Na
to mówię pomniac, a baczac iż ten posel z po-
selstwem swym jest potrzebny, miły y barzo
wdzięczny, wolałem go do ludzi naszych po-
dać, iakóż y podawam: cześć dla tego, aby
się ztąd przypatrowali dzielnej mocy, spra-
wie y iasce wielkiej paskiej, która narodo-
wi ludzkiemu zesłanym Krola y Pana nasze-
go czynić raczył: cześć aby się tym bronić
moat

twość Panny czystej matuchny
naszej: cześć też, aby ludzie
kwalili za tę wszystkie dobro-
tę, które nam przez te matuchne
zostać raczył, y okazować ieszcze nie
zestawa. Jest tu bowiem rodzaj Boży we-
Bostwa y wedle ciata: wedle czasu y we-
wieczności wieków: jest dziewostab: jest
ma: są upominki, jest slub, jest o-
ka y syn: jest dziedzictwo y krole-
re monarcha wielki rządzi: jest za-

cnosć.

cnosć, godność, początek y postępek wszyt-
kiego. Wpatrując tedy iasnie Oświeconie M.
Xiaże osoba taka, którejby się godnie ten Po-
sel takowy załéć, y pod tytułem ię na świat
do ludzi wyprowadzić mógł: Wpatrzyłem osobę
Waszej Xiażecy M. mego M. Pana z wielu
przyczyn. Naprzód ztąd, iż Wasza Xia-
żeca M. będąc mimo wszystkie zasługi moie
mym M. Panem, nieraczył kiedyś gardzić
miskim podwozem domu mego. Powtóre ztąd,
iż wiem y pewniem tego, że Wasza Xiażeca
M. tej Pannie przeczystej, której godność,
cześć y sława broni się w tych ksiązkach,
służyć chętnie raczył: na to nie patrząc,
choć iaka taka rozność jest w Religii: gdyż
nawet przy tym wszystkim powinniśmy wszy-
scy wczciwość wielką Bogu samemu, Krola-
wi Panu naszemu, y matuchnie miłej iego
Potrzebie ztąd, że Pan Bóg Wasze Xiażeca
Miłość wielkimi dary od przyrodzenia y od
szczęścia wczci raczył: Bo weyjrzałwszy na,

B starożytnosć

starożytność domu, widzę, iż czasy beda róż-
 nne z Lechem onym fundatorem szcześnie-
 téj Korony Polskiej: Weyérzawsy na za-
 cność, widzę ród Xiążecy, który nietylko w
 kraiach Ruskich miejsce co przedmiesę za-
 stepnie: ale też w domu swym miał osoby ta-
 kié, co korony Krolewskie na głowach swych
 nosiły. Weyérzawsy też na dzielność, ma-
 stwo, y szczęście, pytałby Tatar y Moskw-
 skiego narodu, ba y Tureckiego, co za siły, co
 za serca, y co za szczęścia doznali. Sławne
 są sprawy dzielne, y wiekiem żadnym nie-
 gasnące przodków Wafsey Xiążecy M. Sła-
 wne y znaczne są Wafsey Xiążecy M. wła-
 sne: sławne są we wssem szcześnie y zacnego
 potomstwa Wafsey Xiążecy M. a co wiet-
 szacznia jest łaska Panska, y przeżegnanie
 wiete jego nad domem Wafsey Xiążecy M.
 znaczniejszy da Pan Bóg y sławniejsze ie-
 szcze za czasem będzie, z takiemi zwłasza
 dary panskimi, któremi już zacné potom-

stwo

stwo Wafsey Xiążecy M. z Kraiów tam-
 tych iako naswiećniejsza gwiazda świecić na-
 czy. Z tych tedy y takich przyczyn I Asnie
 Oświeconé Miłościwé Xiąże, zdało mi się te-
 go Posta Wafsey Xiążecy M. zaliczyć, od-
 dać, y pod imieniem zacnym Wafsey Xią-
 żecy M. do ludzi podać: iakóż też z tą v-
 czciwością iako się godzi zaliczam, oddaie y
 podaie. Przymiesz tedy Wafsa Xiążeca M.
 mój Miłościwy Pan, odemnie niegodnego
 sługi swego te małą pracą moją tą łaską, y tą
 ochotą, którą się przyiać godziło kuśtwo-
 dy od onego chudego Synety, gdyby nie maiać
 co na ten czas inśzego, te same na znak nie-
 godnych powolności swych Wafsey Xiążecy
 M. oddawał. A gdzieby też wiec ta praca
 licha moja niebyła godna osoby Wafsey Xią-
 żecy Miłości: tedy wždy Posel tak zacny, y
 rzecz sama Posta tak wielkiego, proszę aby
 mieć mogła miejsce w Wafsey Xiążecy M.
 Przy której y sam siebie, y wszytek dom swój

AM OD

B ij

iako

to obłożonych (wolnych iednak od nabożeństwa po-
spolitego) namnięć od popospolitej chwały nieodstępu-
jąc / ani ją gwałcić / z nabożeństwem / y z pobożnością
obchodzi / y zachowywać : aby tym sposobem / iedną
była oblubienica Pana Krystusowa / iedną Kochanką
iego / iedną gołębica iego / iedną iedyną matkę swę / a
przedzie w Kóło otoczona rozmaitością : iedno spiewa-
nie / iedne obraz / ale różnemi farbami / y różnemi glo-
sami porządnie rozśladzone. Co wszystko nąyduie się w tęg
naszę miłą Polskę / y w tym Królestwie : Które ty o
Królu za zrzadzeniem Bożym / iako prze inśe ważne
cnoty swoje / tak osobliwie prze te pobożność wielką y
skąkanie twoie o starożytnę wierzę / Któreś wiecę so-
bie wazył / niżeli Królestwo dziedziczne / albo y iakie o-
cá własnego / teraz do tak swoich bierzesz : y day Boże
abyś ie długo w łasce Bożej trzymał. Nąyduie się
mówię to wszystko : bo trzymam powszechnego Kościoła
Katołickiego chwale Bożej od samych Apostołów za-
częta : od oyców świętych rozmnożona y rozszerzona :
od świętego Trydentńskiego Concilium utwierdzona / y
przeznaczona : y day Boże by skąecznie y zgodnie te-
go się tak trzymać. Są bowiem niektórzy ludzie nie-
posłuszni / ci co się sami w sobie tylko Kochają / Którzy
wszystko gwałcą / wszystko nieśnią / a gdzieby co z swe-
go nie przydali / rozumieć aby umrzeć mieli / Którym się
to podoba / co wlaźa powszechną zganiłono y odzu-
cono : owo zaś co Katołickiego jest / co się zgadza z
popospolitym nabożeństwem / co nayıprzednieyszą Kościel-
ną głową rośkazuje / to się im niepodoba : Który nala-
ży doś / żołem się Karmia : Który znówu eglednia
się na parę Egiptką : Który burząc prawdziwą y
starożytność / rozumieć to o sobie / iż są wielkie

mi y

mi y gwałcenia obrońcy starożytności : Który / co prze-
tym niżeli było odzuciono y zakazano / samą ganił / to
teraz Kóło mocą powszechną abrogowano / znówu te-
go się chwyć / y to chwala : y tym sposobem / Kiedy
nieposłuszeństwo po sobie pokazuje / rozumieć iż Bo-
gu przyśle czynią. Ale daymy tym pokój. A my iako
te popospolite służby Boże o Któreś się powiedziało : tak
też niektóre osobne nabożeństwa y obyczaje / od przod-
ków świętych naszych / y ludzi pobożnych postanowio-
ne mamy / y mocnie nimi przestrzawamy y zachowuje-
my ie : y acz iest tego niemálo / ile nabożne serce ludu
czasu onego z sobą niósł / nawieć iednak te Które słu-
żą dobrodziejstwom wcielania y poczęcia Pana naszego
Jezusa Krystusa / y części błogosławionej matki iego / te
smy z osobnego nabożeństwa z ochotą przyjęli / y te aż
do tąd iestże niudzy tak wielką skąć / y dobrożnych
nawalności skąecznie bronimy. A oboie to wielkie są
rzeczy : bo dobrodziejstwo wcielania Pana a zbawicie-
la naszego iest takie / w Którym iako Damaścen s. mó-
wił / porządnie się okazuje dobroć / oraz y mądrość / sprá-
wiedliwość / możność y moc Boża. Dobroć się okazuje
w tym / iż nie gárdził własnego stworzenia y sprawę
tak swoich włomności : ale słutowawszy się nad wpa-
dłym / dźwignąć go raczył łaskawą ręką swoją. Sprá-
wiedliwość zaś / iż człowiek zwoycięzwszy / nie przez
inśego / iedno przez człowieka też dał zwycięstwo nad
tyranem. Mądrość / iż rzeczy do wleczenia bardzo tru-
dne / znalazł sposób y lekarstwo bardzo przystońne. Mąd-
rość / możność y moc nieskonieczona : bo cóż może być wie-
szego / iako Bogu ośkać się człowiekiem / Ktemu prze-
tóż wcielanie / chciał aby wszystkie części stworzenia w
Kościelnej perfonie były włączone y wywyższone : bo po-

nieważ

niemaj wé wszystkich przyrodzeniu nąduia sie cztery
stopnie albo porzadki rzeczy wszystkich: Pierwszy jest
tych/które żywota niemają / iako są kamienie: Drugi
tych/ co mają w prawdziu żywot/ ale nie nie czują/ tyl-
ko rosta/ iako są szezpié / y z ziemié pochodzące ziola:
trzeci tych co żywią/ale tylko czućie mają/ iako jest nie-
my zwierz: czwarty tych co mają żywot / synsly y ro-
zum / iako są Aniołowie y ludzie: co wszystko nąduie
sie w czlowieczyednym. y przetoż niektórzy czlowieka
przesywałczyli/ mnteslym/ y zwinionym światem: y
iako Gregorz s. mówi / czlowiek sie rozumie za wszyst-
ko stworzenie: Otóż kiedy sie Pan Bóg czlowiekiem
aszał y ciało przysiał/ tedy wszystkiego stworzenia część
y ich porzadek w swej osobie wyniósł. Ale tu w tęg
mierze każdy też wstać musi/ bo też tak dalece wysło-
wie nie może. Zás co sie tyce czystej Panny / niewiem
cobym iniego rzec miał / ieno iż ona jest matka Boża /
a że iż błogosławioną nazywać miály wszystkie naro-
dy. Co iż tak być miało / sama pełna Ducha s. będąc
dawno przedtym przepowiedziała: Uczynił też bowiem
wielkie rzeczy ten który mozym jest / y święte imie ie-
go. Którzy modły y zasługi Krolestwu temu przeciw-
tak wiele stoją y grubym narodom/ od których wko-
to otoczone jest mocnym zamkiem y pewną obroną być
powiedział czlowiek ieden nabożny y mądry Hispan:
która iednak nie iako boginia iaka/ co fałszywie kacerz-
two na nas kładzie/ale iako matka Boża czcimy y wa-
żymy. Należyliśmy sie bowiem tego z nieba od Anyo-
ła / iż ona błogosławiona jest między niewiastami / y
błogosławiony owoc żywota iey: pominąć na ono co
mówi Hieronim s. Iż żaden o tym nie wątpi/ że to/ co
sie kolwiek iedno godnie y przystojnie Boga rodzicy

czyni/

czyni/ wszystko służy czci y chwale Bożej: także y na o-
no Bernarda s. Cokolwiek iedno chwalać mają słów
wzywamy/ to wszystko na syna sie ściaga: a gdy zaś sy-
na czcimy / także od chwały macierzyńskiéj nie odste-
pujemy. Te tedy iedne części nabożeństwa takowa / o-
które sie mówiło / a cokolwiek na każdy dzień nabożnie
obchodzimy / y iey wzywamy: tym więcej iednak y oso-
bna iakás chwala czynimy to czasu Adwentu święte-
go/którego też kościół wszystek Pánstki obchodzi / y na
pamięć przywodzi / a to tym porzadkiem y tym sposo-
bem: Naprzód w nocy przed switaniem schadza sie do
kościola lud wszystek / okładac tym sposobem sprawe
onęj nocy y ciemności wielkiej / w której był ondsie ie-
seze przed wcieleniem słowa Bożego. Potym rozpa-
lają świec rozmaitych dosię / które znaczą światło ono
przyrodzone / światło nauki Philosophów onych ma-
drych / y światło prawa pisanego: które a cokolwiek w
onęj krainie cmy smiertelnej świeciły/ przedsie iednak
dnia nie oświecały: Bo ielse było nie weszło światło
prawdziwe/które oświeca czlowieka każdego na świat
przychodzącego: Bo iako mówi Clemens Alexandri-
nus: chociaż gwiazdy wszystkie świeca / przedsie dnia
niemają/ gdzie samo słońce nie wznidzie ani świeci. Po-
trzećcie czytane bywaia/ y wspomniané prorocstwa / za-
dse y wzdychania oyców świętych: ktemu słowy Iz-
aia s. gdzie mówi: Rosćcie niebiosa zwierchu/ etc.
prośba bywa o pokropienie tarosa: ślad też y Rozate
imie swoje wzięły. Nie iako bez wstydu kacerstwo nas
potwarza/ żebyśmy zżydy zarówno Messyasa nowego
czekać mieli: ale żebyśmy za wiecie dobrodziejstwa
prześle Bogu wiecznemu dzięki czynili/ a żeby pamię-
tką tak wielkiego dobrodziejstwa / nigdy z pamięci y

C

3 vst

z wst nie ginieł. Po czwarté / głosem y zrosumnie dla
ludzi czytane bywają Lekcie tak nowego iako y staré-
go zakonu / w których sie zamyka summa wszystk Páni-
skiego wcielenia: ktemu pieśni y Psálmy śpiewane by-
wają / tym niemal kstałcem / iako za czasów iesze Trá-
tana Césarza Rzymńskiego wzywali ludzie krzesćjanscy
o czym Pliniusz mnieyszy krzesćjaninem nie będąc pi-
se do Trátana Césarza / daigac mu znać / iż sie przed-
dniem pewnego dnia schadzali: pieśni pewne Krystu-
sowi iako Bogu spolecznie z sobą mawiali / y ślubem sie
obowięzywali / nie na iaką zis sprawę / ale aby sie kra-
dzieży / tofrostwa y cudzoloftwa nie dopuszczali: ktemu
aby wiary nie łamali / a rzeczy sobie powierzonych nie
przeli. Do ozdobienia tedy tak rzadkiego / tak zacnego
y tak pobożnego zgrómadzenia / ponieważ różni różne
rzeczy znafają / iedni złoto / iedni śaty drogie / dudy
też kładzido / a niektórzy świece rospalone / ia też z mo-
iey chudoby w tym tak lichym zdrowiu swoim / niose o-
to te kwiatki na cześć Krystusa Pána wcieloného / a
mátcynie błogosławionéy tego iako z obietnice: ten
wianek y te koronke z ogródków swiętych oyców zebra-
na y w wita ofiaruje y oddaie: te tabliczke / y to zawie-
senie w kościele iey z naboženstwem stawiám: modli-
twie y zaśludze iey siebie samého / y te chora głowe swo-
ie polećając. A ciebie o Królu moży zdáło mi sie z ta-
kimi wpoiminkí osobliwie poczić: Naprzód abym cie
na krolestwo tak wielkie wstępnac proznieł rekómá
nie witał. Ale abym przynamniey kwiatki / y roszki iakie
przed toba młotał: potjm iż takowé dary króla młode-
go osobliwie zdobia y zalećá / gđzieby siebie samého
koronk / takowa / y kroni swoje wkoronował / y gđzieby
o zakonie Bożym rozmyślał w te dnie y w nocy. A co

przedniysa

przedniysa rzecz iest / iż tegóž naboženstwa Wódze /
miedzy wielá inſych / osobliwie zacne y swięte przodki
twoje / mamy. A naprzód onego nieśmiertelney pamięci
godneá dŕiádá z mátki twégo / Zygmuntá pierwého /
któży samże błogosławionéy Pánnie rad służył / y czi á
chwałę iey pilnym strojem był: y któży w przedni-
szym Krolewskiego swégo zamku kościele za wielkie z
możnych nieprzyaciół z Moskwy / z Tátar / z Wołoch /
z Prusów zwycięstwá / y za inſe Krolestwa swégo sze-
śliwe powodzenia / rozmaite pamięci / y iakoby znaki
wystawione z nieprzyaciół zwyciężonego dla potom-
nych zostawił: a naprzód przedziwná robotá / różnym
mármórem / złotem / y drogim kámieniem / nakładem
wielkim wystawił na cześć y chwale teyże błogosa-
wionéy Pánnie káplice sławná / która miedzy siedmiá
dŕiów / któzym sie ówiát dŕiówie / słusnie policzoná
być by mogła. Do tegóž nádal pewny poczet kápla-
nów / y postanowił rozmaitych głosów Kántory y mu-
zyki: y rozkazał aby przy grobie y trumnie iego ná káždy
dzień po wszystkie wieki / tož o któzymesny powiedzieli
naboženstwo / iesze przed switaniem / różnemi głosi y
muzyká odprawowano. Tegóž naboženstwa powo-
dem též mamy te terázniysa Anne Jagielowne / cío-
tke W. K. M. Pánia ze wszystkie cnotami pobożná /
która Pan Bóg wszechmogący czasów tych krolestwa
tego bázro potrzebnych do tad iesze chowa / y day Bo-
że by iá długo chować raczył: gdyž prośbami y wstáwi-
cznemi modłami swémi / stáraním y zaśluga swóia /
nigdy krolestwa tego rátować niezaniechawa: która
Pan Bóg tym weścić raczył / iż sie óstála y córka Kro-
lewská / y siostra / y małżonka: a teráz swym okiem pa-
trzy ná Wnuka swégo / dwóygá krolestw Króla. Wic

C ij

nie

nie lada Królów: ale tych y takich / którzy oycie mie-
 kiedy to świadectwo odmówi / że za czasów jego niepo-
 wstał żaden Król wiekchy nadei: Małżonek zaśie prze-
 wielkość cnót y rozumu / ięsze nie nalażt przystoyna
 godności swęy chwale / y nie tak łatwo znaleźć będzie
 mógł. Ta tedy Królowa Anna / Boże iako ona temu
 miejscu o którymśmy powiedzieli wiele przydała / iako
 ie ozdobiła: Wielka część dóbr swoich y ozdoby Króle-
 wskięy na ozdoba miejsca tego obróciła: fundusi wiele-
 ki y bogaty przydała: naczynia kosztowne darowała:
 ubiorów Kapłanlich robota kosztowna y dziwna nie-
 mało naśprawiła: tak iż czemu by sie y postromnych
 dziwować / zda sie iakoby już nie nie zostało. Przy tym
 iednak wszystkim cieśmy sie niepomatu y z tego / słysze-
 iż sie y ty Królu zacny barzo kochaś w teyże błogosła-
 wionęy matce Bożey: a ięzbyś oobliwie to czyni a nie
 wstawiał / a iako Królestwa tak y nabożenstwa dzie-
 dziecem nastąpił / y tego nabożenstwa sie wiał / pilnie
 prośimy: iakóż przedsie ileśmy słyseli / czynites to ięsze
 zrazu z swych młodych lat / y teraz widzimy / że puszcza
 wszy na strone wszystkie chytrosci kacerstie / statecznie
 tego bronisz. A zatyż abyś sie pobożnego żywota mi-
 mo wszystko pilnie wiał: w naukach przystoynych / y w
 ich podawcach abyś sie kochał: rozkosze wszelkich a-
 byś sie wystrzegał: bo gdzie te pamią / tam cnota
 miejsca niema: męj sie do rzeczy zacnych /
 myśl o nich / szesliwie postępuy /
 a potym dlugo
 Króluy.

Przyczyny

Przyczyny / czemu Pan Bog człowiekiem sie stał / z ksiąg Arkanżyjsk s. o wcieleniu Pánstkim.

P Przyczyny tego / czemu sie Pan w cieie oká-
 ząc raczył / inżesmy poczęści ile sie godziło / y ro-
 zumem dosiądz mogło / przedtym powiedzieli:
 iż żadnému inżemu ten wzad nie służył prze-
 mieniać rzeczy stazie podległe w nieście / ieno
 samemu Pánu y zbawicielowi naszemu / którzy
 ięsze od początku z nisczego wszystko stworzył:
 żadnému inżemu ta sprawa nie służyła naprá-
 wie kształt obrazu Bożego ludziom / ieno temu
 który był obrazem oycowstkim: nieśłużyło inże-
 z śmiertelnego nieśmiertelne uczynić / ieno te-
 mu który sam z siebie samym żywotem iest: to
 iest Pánu naszemu Jezusowi Krystusowi: ná-
 wet nieśłużyło żadnému uczyc o Bogu oycu / y
 wszystko białwochwálstwo wywrócić / ieno o-
 néy wieczney mądrości y słowu / które ná świes-
 cie wszystko rządzi / samemu oycu swęgo praw-
 dziwemu y iedynemu synowi. Ponieważ tedy
 dług za wszystko odłożony być miał / a odłożyć sie
 miał iako sie rzekło tym / iż wszyscy umierać mie-
 li / co y przyczyna naywielksza było / dla której do

C iij

nas

nas sstąpić raczył: tedy okazałszy znaki per-
w-
né doffonalégo Bostwa swégo / tego samégo
tylko niedostawało / aby za wszystkich ofiara od-
prawił / poddać za wszystkich lud Kościoł swóy
śmierci: a tym / wszystkie niewinni / y od prze-
stępstwa grzechu pierworodného wolnemi v-
czynił / sam siebie zwycięzca śmierci / a ciało swé
inż niesmiertelnością odziane / pierwoctwem
powstającego wśch zmartwychwstania być
pokazał.

RZECZY

Co głowięysć w tych Książkach.

- wcieleniu Pánstwu.
- różności łast Bożych.
- przemiłności Błogosławionéy Panny.
- teyże Pannie zacnościach / które imi jest wiecznā mi-
mo wszystkie stworzenia.
- pozdrowieniu Anielskim.
- obietnicach y o panienstwie.
- usługowaniu y różności duchów.
- Imieniu Pána Jezusowym.
- Thronie Dawidowym.
- prawdziwym człowieczeństwie y Bostwie PANA
Krystusowym.
- prawdziwéy bytności Pána Jezusa Krystusa / tak
w żywocie czystéy Panny / tak y pod osobami
chleba y wina w przemasłowanym Sakramencie.
- badaniu albo spieraniu w tajemnicach Bożych / tak
głęboko się godzi.

P O S E L

POSEL WIELKI

Albo
O WCIENIENIU SYNA
BOŻEGO.

X. S. Sokółowskiego Kanonika Krakowskiego.

Rzecz Pierwsza.

Nawróćmyż tedy plu-
giem / odzucimy powtó-
ré róla / a zaczynamy w
imie pánstie siem nowy.
Nawraca się bowiem cza-
su tego Kościołowi Boże-
mu / ludziom Krześcijan-
skim Wiosna nowa / no-
wy czas orania / y róla uprawiania / stąd rze-
czy wszystkie zwykli poczynać swoje. Ztąd się za-
czyna Służba Boża / ztąd ofiara chwalebna
Miśey świętę / ztąd modły kapłáńskie / ztąd
Ceremonie / ztąd náwet y samé náuki / które się
dzieia do ludu wszystkiego Krześcijáńskiego.
A tego przedśiewzięcia swégo / tóż za grunt y

fundas

fundament. Klądzie / co jest początkiem wszyst-
kiego zbawienia naszego / to jest Wcielenie y z
niebą zstąpienie Pana naszego Jezusa Chrystu-
sa / który będąc w postaci Bożej / niebrał sobie
za łup tego / że był Bogu równym : ale przyjął
na siebie obraz służebniczy / y w postaci nałożony
jest iako człowiek. A w prawdzie / to samo do-
brodziejstwo tak wielkie / którego nigdy czas
żaden wychwalić y wystawić dosyć niemoże /
godneby było / aby przez wszystkich cały rok samo
tylko obchodzone y święcone było / gdyby in-
dobrodziejstwa pańskie / które z tego iednego
iako przedniejszego źródła pościę swe maia /
słusnie sobie iakiego kolwiek czasu inzego w ro-
ku nie przywłaszczały. Bo iako wieków prze-
szłych iesze przed wcieleniem pańskim żadney
części nie było / gdzieby tak zacna tajemnica ta /
to znaki / to figurami / to ceremoniami / to pro-
roctwy / to sluby / to porządnym oczekiwaniem
nie była obchodzona : tak tymże sposobem / y ie-
sze tym wiecący przyszłego terażniejszego wieku
wszystkiego / y aż po wszystkie wielki pamięć / na-
wet uczenie iey / z pobożnych serc ludzkich ni-
gdyby wymiść niemiała. W nadzieie tego / y w

tym

tym oczekiwaniu / że to być kiedy miało / Ja-
dam z Jemą oycowie pierwsi nasi / po dłu-
gim y spracowaniu wieku swoim / wdzięcznym
śnem w pokoiu zasnęli : Tegoż y Noe pragnąc
wstąpić porodził potopu srogięgo : W tegoż A-
braam oyciec wszystkich wiernych wierząc / wie-
rzył przeciw wierze w wiara / y syna swęgo o-
siarował / y wrađował się bardo / że dzień pański
oglądał : W tym się roztchawszy Jakub Pa-
tryarcha / y złożywszy się sam na łóżku swoim
stonał / y dni swoich temi zamknął słowy : Be-
de Panie oczekiwat zbawienia twęgo. albo iako
ieden Rabin Żydowski w swym wykładzie
przyłożył : Nie bede oczekiwat zbawienia Ge-
deonowego syna Joaszowego / bo jest docześ-
ne : nawet czekać nie bede zbawienia Samso-
nowego syna Mannego / bo to zbawienie także
jest znikome : ale oczekiwat bede zbawienia
Messasowego / syna Dawidowego : tego oczę-
kiwa dusza moja / aż przyjdzie pożądaný gór
wieczności. Tegoż przyszła pragnął Moyses
mówiąc : Posli Panie którego postać masz. Da-
wid także / ale już coś gwałtowniejszemi sło-
wy : Náchyl niebios twoich Panie y zstap : iako

D

koby

Łoby rzekł: poniż panie one twoje wysoka wiel-
możność / która wzniósł być niemoże : a będąc
prawdziwym Bogiem / stań się prawdziwym
człowiekiem. A na drugim miejscu. Day abyś
niebiosą (ieśliż taka ich moc jest / aby cie za-
wściągnąć mogły) rozewał a sstał. Okaż
nam Panie miłosierdzie swoje / a zbawienie
swoie rącz nam dać. Wzbudź Panie możność
swoie a przydź żebyś nas zbawił: Boże nawróć
nas / okaż twarz swoie / a będziemy zbawieni.
Jztaś tymże sposobem: Koście Niebiosą z
wierzchu: to jest / wylecie szesna roste one / o
której w Ewangelisty Anioł mówi: Duch S.
stąpi na cie / y moc najwyższego zaćmi tobie:
Niech obłoki wyleją sprawiedliwego: ziemia
sie niech otworzy / y niech wypuści zbawiciela.
Gdzież jest on miłosny żal twój y moc twoja z
gdzie wielkość miłosierdzia y pożałowania
twoiego: Dawid tymże sposobem. Ty powsta
wszy Panie siadnieś się nad Sionem / bo czas
siadania tego bo czas przyśled. Daniel tak-
że. Wysłuchaj Panie: bądź błagany Panie:
przychyl się y uczyn to abyś omieszkania nie czy-
nił dla siebie samego. Jako tedy żadna część

wielków

wielków przeszłych nie była / w którymby iako-
smy rzekli / tak wielkie dobrodzieystwo w po-
ważeniu niebyło: tak zaprawdę tymże sposo-
bem y w potomnych być niema / aby za tak wiel-
ki dar y wspominek niemialy być dzieł y w dzie-
czności iakie czynione. Co iednak lud krześci-
ański y czynił / y czynić zawżę nie zaniechywa-
nietylko dnia iednego / ale prawie po wszystkich
dni / a osobliwie czasu tego chwalebne go już na
to obłożonego Adwentu świętego: nie aby z
bezpiecznym Żydem Messyafą nowego / iako od-
szepienicy potwarz kłada / czekać miał / albo aby
iakić nowe śluby już za przyszleg znać miał:
ale aby za dośle już dobrodzieystwa dzieł y
tychże pamiatke wielkistą czynił / aby żadze
wielkie oyców naszych kładi przed oczyma / a sam
siebie aby ku większej wdzięczności pobudzał.
W czym my naśladować wzoru kościoła świę-
tego / toż uczyniemy: y około tego wcielenia
Pánskiego ile człowiekowi pozwolono / z boia-
źnią iednak y ze dzięnim / bawić się będziemy.
Bo nad to / coby zacnieysze albo pożytecznie-
szego czasu tego do ludzi podać się mogło / nie-
baczymy: bo ten argument taki / nieś z joba

D ij

złączenie

złazenie Boże z narodem ludzkim: nieście za-
cność naszego przypodobienia synowskiego: nie-
ście reformacja obrazu naszego / y poprawa w le-
psze / nieście wynyszenie y wniebowstąpienie.
Lecz iż te rzeczy takowe są głębsze / zacniejszye / y
wysze / niż te siły ludzkie dosięgać mogą: y nie-
przystoi człowiekowi w tak wielkich tajemni-
cach dwornie spierać: y niegodzi się słudze ci-
snąć do pokoiu głębszego Pańskiego: przetoż y
my z tym się tylko na płac stawimy / co matce
Bożej która była tatki sprawy naczyniem y
przenaswietła strzygą / z wyszych dworów
niebieskich od Boga samego przez Anioła po-
slano: a nam czasu terażniejszego od kościoła
świątego podano / y przed oczy przelożono. Bo
któżby się wietzych rzeczy albo perwniejszych
nadać ważyć śmiał: niema tu miejsca ludzki
rozum: niema ani wiadomości rzeczy żadna / sa-
ma tylko sprawa y moc Boża to sprawuje: na-
wet niewstyd to / gdzieby kto dwornie pra-
gnał więcej wiedzieć / niżeli abo samemu niebie-
skiemu postowi / albo y samey matuchnie wie-
dzieć pozwolono: A to pewna / czego tym nie-
powierzono / iniemu żadnemu niepowierza:

albo

albo iesliż ci czego poiać niemoga / któż pomyli:
Mówi Hieronym s. czego przyrodzenie w so-
bie niemialo / o czym zwyczaj niewiedzial / ro-
zum nie umiał / nawet / czego myśl ludzka po-
iać niemogła / czego się niebo leka / przed czym
ziemia dumię / a stworzenie wszystko nawet y
niebieskie dziwnie się / to wszystko nie co innego
jest / ieno to / co przez Anioła Gabriela Mary-
ię od Boga zwiastowano / a przez Pana Kry-
stusa wykonano. Na takim niebieskim posel-
stwie / y na tatki nowinie / iako Beda mówi /
zawisło wszystko odkupienie nasze / niebo się o-
twiera / ziemia Króla wszystkiego świata po-
tajemnie wita: Wielkiego miłosierdzia oycie /
poslubil iedyńemu synowi swemu podłość czło-
wieczeństwa: Oycie wszelkiej chwały / wlu-
tawszy się narodu ludzkiego / na stażona w Ja-
danie natury łaskawie weyjrzał raczył: Mi-
łosierdzie y prawda zetkały się z sobą: a sprawie
dliność y pokój całowały się. Ale nietylko to
samo iesze za tym z nieba przyszło / chociaż to
są rzeczy wielkie / iako matka bywasy / przecie zo-
stać panna: słowu ciałem być / y Bogu człowie-
kiem się stać: ale też oraz grunt wszystkiy wi-

D iij

ry na

ry nąsę / który po te czasy świata był tainy / z nieba Anyół ludziom podał do wierzenia y do podziwiania to iest / podał Wyznanie iasne y rozdzielne Boga w Trójcy iedynego : a to słowy temi gdzie mówi : Duch s. sstapi na cie / a moc naywyższego zaci na tobie : y przetoż co sie nąs rodzi z ciebie światego / będzie nązwané synem Bożym. Tu w tych słowich tak iasnie y tak znaczenie każdy baczy moc naywyższego / Ducha światego / y Syna Bożego / y prawnie wszytkiemu światu podaie sie do wiadomości wiara y nauka o wierze iednego w trójystności Boga / że nigdy przed tym ani iasniey / ani znacznie. Czas to tedy iest Postać wielkiego : czas y tajemnica wielka naywyższego poselstwa. Zaczności iednak argumentu tak wielkiego / wysłateczy ono / co Atanazy s. za przodek wszytkiey sprawy kładzie : iż sie tu sprawa toczy Syna Boga żywego / y iako z nieba na świat sstąpić raczył : Gdzie napzód day Boże bym godnie do ciebie Duchu światy / który takie tajemnice zaci miaś y odsłaniaś / mógł przemowe uczynić słowy czlowieka iednego nabożnego : Ty którego Bostwem pełne iest niebo ziemia y morze / Duchu

światy

światy : dopuść prośbę abym mógł godnie śpiewać Królowi dwa kroć rodzonemu : który z wysokości stolice oycá swęgo w żywot nienaruszoney Panny sstapiwszy / przyjął na sie dmy śmiertelne / y sstał sie dzieciatkiem małuczkiem : aby zemściwszy sie narodowi ludzkiey / mógł z piekielnych ciemnicy ciężkich ołów śmiercią swoją wszytki wyrwać / potym dusze oyców światych do nieba wprowadzić. Do ciebie też światy rodziczo też podobno uczynić moge słowy onego Grzegorza Doktora Greckiego zacnego w te słowa : Ty też o Panno czysta Panno ze wszech nauczyćśa y naszczesliwićśa / ponieważ teraz między przeżegnaney pańskimi błogosławioną / zewlókłszy ląty nadze ludzkiey / siedzisz wieczności płaszczem ozdobiona / iako bogini lat nieznaiac siedziwych : przybądź prośbę przybądź z miejsca wysokości swęgo ku słowom moim / a przypuść te pokorne prośby moje / o Panno zająca : za tym zwłaszcza / żeś tylko ty sama między wszytkiemi godna części takiey należiona / abys sie nad zwyczaj mimo prawo przyrodzone stala rodziczką słowa onego wielkiego. Jakkóż y w nadzieie tego tym bezpieczniey wazyć sie be-

de do

de do ciebie modły czynię / y oddaćci na twoie śliczne stron koronke z kwiecia sadu wdzięcznego wrota / iako tcy / która mie hoyna lasza swo-
ia dźwigasz / y z rozmaitych przygód wyrtywasz: a nieprzyjaciółom moim widomym / a co wiesz: a niewidomym / którzy mie gwałtem naitę-
dżają / odpięrasz / y one odwracasz.

Po wkróceniu tedy onych dość iasných siedm dziesiąt tegodni nad rodziem ludzkim / iako Daniel S. opisuie / gdy czas pożadny wielom wshytim y narodem przyshedł / aby sie przestep-
stwo zatonnego prawa wykonalo: grzech aby swóy wziął koniec: złość aby zgladzona byla: wieczna sprawiedliwość aby nastąpiła: widze-
nia y prorocтва aby sie wypełniły: a światy światych aby był pomazany (co wshytko y wshy-
teł ten czas Damaścen S. zowie pedagogiem / do nawrócenia ludu: aby wshytel świat po-
znał / iaka moc iest grzechu: iaka ciężkość gnie-
wu pánstkiego / y iaka strogość pomisty.) Po tych dniach mówie / nazańczył bóg oyciec wshchmo-
gacy Posła y legatá z wiela požadnych czeka-
wánym poselstwem do panny z pokolenia Jesse-
iż z nieba wysokięgo zesłać sie miał rodząy no-

wy/

wy / Bóg z nieba Bóg wżywot pánienstki / Bóg
człowiek / Bóg na ziemie / y Bóg między ludzie:
a tego niebieskiego rodziu takowego / nie insha
żadna / ieno ta sama / do której sie ten posel po-
syla / panna przeczysza / matka y rodzicielka bydz
miała. Którego tak niezwyčajnego y nowego
posła y poselstwa przyczyne y porzadek opisuie
Lukaś S. tym sposobem / aby sie naprzód opi-
sala wyprawá poselstwa y posła samęgo / y oko-
liczności wshytli: potym samę poselstwo y spra-
wowanie poselstwa / náostatek odprawá. A w
tych trzech częściach zamyła sie wshytka rzecz
poselstwa: które iakięby bylo / krótko wważmy
y siebie.

Naprzód tedy grunt wshytkiego y okolicz-
ności poselstwa wważmy: bo żadney rzeczy z
tych nieopuszczono / które wiec pospolicie przy-
legacyach zwykly bywać: czas / miejsce / oso-
be / tak te która posyla / iako y te która posylają /
y do kogo. Co wshytko / coby zaczy bylo / pilnie
przypatrować sie bedziemy.

Szóstęgo tedy Mielniacá: Szóstęgo y ośm-
tniego wieku / potym iako Elżbieta S. zařa-
pila / a Jan S. goniec pánstki był záczyty: mie-

E

szczę

siąca Mária / którego iako świadczy Athanas-
zy S. wszystkie rzeczy na świecie stały / y czło-
wiek stworzony był: y którego czasu tenże Em-
manuel który się dopiero narodzić miał / ośmistej
godzinie na dzień / aby się ostatnie rzeczy z pier-
wsmi zgadzały / umarł: *Posłany jest Anyół*
Gabriel od Boga, do miasta Galilejskiego, które
zwano Nazaret, do panny poślubionej mężowi,
któremu było imię Ioseph, z domu Dawidowe-
go: a imię Pannie Maria: Jako niekiedy był
waż posłany do poślubionej Jadamowi / któ-
reż imię było Jewa: a zatył też pełnia się one
słowa Izaiaszowe / gdzie mówi: Jako nowe
niebá / y nowa ziemia / które ja czynię aby stały
przedemną / mówi Pan / tak stać będzie nasie-
nie wasze: y będzie miesiąc z miesiąca: sobota
z soboty: y przydzie wszystko ciáło / aby wpadało
na twarz swoje przed obliczem moim. Posłany
tedy Anyół: posłany mówię / nie sam siebie w to
poselstwo wtrąca / co jest rzecz własna duchów
złostliwych / y heretycka: Posłany do miasta Ga-
lilejskiego / które było na granicy / tak ziemię dy-
bowstę / iako y Pogaństę: bo to dziecię ta-
kowe przyściem swym tym narodom obięma

zbawie-

zbawienie przynieść miało. Do miasta które
zwano Nazaret: to imię wywodzą rezeni lu-
dzie od wylaczenia / od straży / od poświęcenia /
y od kwiatu. Przysłało bowiem kwiat / który
wyniknąć miał z kłozienia Jesse / z rósłki pro-
ściuchney / y bez wšelakiego sętu bázro rodzą-
ney / spuścić z niebá w kwiat drugi: Przysłało
temu który z swej natury świętym jest / bydy
poczetym na miejscu poświęcenia: kwiat mó-
wie śliczny: kwiat wdzięczny: kwiat zdrowy:
kwiat serdeczny: nad lilia świętniejszy / nad ró-
żą cudniejszy / y nad wšelaki balsam wonnien-
szy: który / czasu záczenia swego zákwił: a
czásu narodzenia swego wynikł: czásu meki swej
zwiądl: czásu zmartwychwstania swego zásię
zákwił: a potym w chwale owoc y pożytek z
siebie poda. Ale dziwna rzecz / że pan Bóg ná-
rodzenie Jana S. w mieście zacnym y głow-
ny w Jeruzalem: itemu iesze y w kosciele:
a namilszego synaczka swego w Nazaret w mie-
ście podley / y to iesze w pokrytęj panienstęj
y nieznáczney komóreczce obiówki chciał: nie á-
by w téj legácii co głupiego wedle swiáta
bydy miało / iako to nieszczesny Kalwin rozumie /

E ij

chcąc

chcąc te rzeczy tak zacząć zbawiać / bo tu wszystkie
rzeczy są wielkie bardzo: ale wiecąc dla tego / że
tak bieg porządku pańskiego z sobą niesie. Na-
przód bowiem zorza powstaje / niżeli się słońce
okaże: pierwszy głos zabymy / niżeli się słowo
poda: pierwszy też y znaczniejszy goniec pana
swojego y świadek pierwszy / niż ten o którym
świadeństwo dacie. Ktemu / iż to poselstwo ta-
kowie anielskie / było tak wysoce / że żadnym spo-
sobem pospolity człowiek z przedtą y zrazu pojąć
by go był niemógł. Bo iesliż Zachariasz oyciec
Jana S. na poselstwo o zaccieciu Janowym
odszedł od siebie: iesliż ta panna widząc postać
takiego / y słysząc poselstwo jego wleciała się: Cóż
rzeczymy o pospolitym prostym gminie / gdyby
był tak niepodobnie y niezwyčajnie poselstwo z-
razu słyszał: Posłany tedy Anioł / Anioł nie-
lada taki / ale wedle Irenaeusza Archanioł Bo-
gá najwyższego: wedle Andrzeia Jerozolim-
czytá / ieden co z przedniejszych Aniołów: we-
dle Cedena Książe Anielskie / który do przy-
słych skrytych tajemnic wielkich / prowadzi z so-
bą najwyższą pochodnią bożstwa y wszystkich
go światá / słońce nigdy niezapadające: wedle

Pantaleona / Anioł wielkiej łaski Bożej / od
wszechmocnego posłany / Dziwostab słowá
bożego / Hetman wojny: Wedle Grzegorzánay
wysły Anioł / najwyższe rzeczy opowiadając:
Wedle Bernarda / posel z Bogiem y z człowie-
kiem: Wedle Theophilakta / posel który samym
imieniem Boga y człowieka wyraża. Służna
bowiem rzecz była y przystojna / mówi Grze-
górz S. do tak wielkiej tajemnicy przysć Anio-
łowi najwyższemu / który przysćcie ze wszech
najwyższego opowiadał. Posłany Anioł Ga-
briel / to jest / moc Boża / który pana wszech mo-
cy / możnego w boiu / y przepasanego mieczem
przysć opowiadał: y który o takim rodzaju prze-
powiadał / który przechodząc wszystkie moc przy-
rodzenia / miał być sprawą samej mocy Bo-
skiej. Bo prze te przyczyny / mówi Grzegórz S.
Aniołowie bywają imiony osobnemi przezy-
wani / aby się przez one imiona znaczyło to / co
w skutku y w sprawie onej być ma: gdyż w o-
nym niebieskim mieście / w którym się nie z-
mion / ale z samej natury / y z samej światłości
Bożkiej znają / żadnych imion niepotrzebá. W-
przetóż on Anioł Raphael / który dla wleczenia

Tobiażowego był posłany / iest Lekarstwem tak
przezwany : iako ten iest przezwany Mocą bo-
żą / który moc rodzenia syna bożego opowiadał.

Ten tedy Anioł takowy posłany iest od
Boga samego / nie od iakiego przedniego Anio-
ła / co jednak kiedyś przedtym bywało : by zaś
to o Bogu nie rozumiano / że sie takowey rady
swęty tajemney inſzey iakiey błogosławionęj du-
ſzy drzewiey niż pannie zwierzyć raczył. Pośła-
ny był mówić / aby nie inſzemu / ale pannie na-
przód obwieszona była łaska nowa / szodzo-
bliwość y hojność nowa. Bo pierwszy rodzi-
cy naſſi za onym beſpiecznym rokowaniem ich z
ſkátaniem / do tego byli rzeczy przywiedli / że y
od obcowania / y od ſpóeczności boſkiey odrá-
żeni byli : Otóż przez dżiwne y rozmaite ſpoſo-
by vmawiał ſie Pan Bóg z ludźmi : aż teraz
bez wſelákich ſrédoków poſtał do panny ſwé-
go poſła. A ten poſel takowy iest poſłany od
wſytkiey Trócy ſwietey / którey wſytkie ſprá-
wy którekolwiek iedno ná tym ſwiecie ſprawo-
wać raczy / ſpólne ſa. Bo oycu przynależáło
przejrzienie ono przedwieczne : z ſtrony ſyná / o-
blubienice / y rodzićielki iego. Synowi téż z

ſtro ny

ſtrony Kościoła y przybytku iego. Duchowi zaś
ſie ſwietemu / iako pánicowi / y iako takiemu /
który ſtał przy nowym y niezwyčajnym rodze-
niu / y pilnował go.

Alle iakóż wždy od Boga iest poſłany / po-
nieważ iako niżej Anioł powie / Pan z nią iest :
Bo wſytkie rzeczy które ieno od boga pocho-
dzą / ſa porządnie ſpráwione : á coſkolwiek ieno
ſam przez ſie ſpráwić może / to przez ſrédki pe-
wne ſpráwować raczy : ón chore leczy / ale przez
lekarza : ón ziemię plodną czyni / ale ſpráwa ro-
botného ſmíotká : ón zwycięstwo dáie / ale po-
tem żołnierſkim y pracą : aby nietylko tych Bo-
giem y pánem był / które cudzey ſpráwie podle-
gły á ſámé nie mczynią / ale y tych / y to tym
wiecey / które moc iakąžkolwiek ſpráwowania
rzeczy w ſobie mają / czego Babilon nieſzczęſny
heretycki ábo niebaczy / ábo baczyć niechee. Po-
ſłany tedy iest Anioł do téy / która żywot An-
yeliſki wiodła / aby tym ſpoſobem początek ná-
ſzego odnowienia / zgadzał ſie z początkiem ná-
ſzego wpadku : to iest / aby Anioł był poſłany od
Boga do panny / która rodzeniem bożym mia-
ła być poſwiecona : iako niekiedy odediabła

był

był wąż posłany do Jowy panny / która wpad-
kiem była dobra naszego. A przetoż ona ściana-
wi wwierzywszy / w swą wolę wpadła : ta An-
yolowi wwierzywszy pannę zostala : aby tym
sposobem potomstwo Jowine / które z skażoney
skażone poszło / zaś przez syna czystey panny / któ-
ry sie z nieskażoney narodzić miał / było zbawio-
ne / wyzwolone / y poświęcone. Co Doktor S.
Irenaeus nadobnie wyklada w te słowa : Tam-
ta / powiada / która inż meżowi poslubiona by-
ła panna / Jowa / nieprzyystoynie iest od ściana-
zwiedziona. Ta zaś czysta Panna / bedac inż
pod zwierzchnością meżową Maria / przystoy-
nie y bärzo dobrze iest przez prawde obwieszo-
na od Anyola. Jako bowiem ową przez ściana-
skie słowā iest zwiedziona / aby Boga odstapi-
ła / przestąpiwszy słowo pānskie : tak tā Anyel-
skiemu słowu iest obestana / aby Boga nośila /
poslušna bedac słowu iego. A iako tamta zwie-
dziona iest aby Boga odstapila / tak tā nāmó-
wiona iest poslušna bydy Bogu / aby Maria
panna sstała sie przyczyną Jowy panny. Przy-
daie S. Epiphanius : Jowa sstała sie przycz-
ną śmierci ludzkiej / bo przez nie śmierć wešla

na świat : Maria zaśie sstała sie przyczyną ży-
wota / przez którą narodził sie nam żywot / y
przez którą Syn Boży przyszedł na świat. A
gdzie sie grzechu namnożyło / tam sie tym wie-
cey łaski zaś przymnożyło / aby żywot był mi-
asto śmierci : a który sie nam żywotem sstał
przez niewiastę / aby tenże wyrzucił śmierć przez
niewiastę w wiedzioną. A ponieważ tam Je-
wā bedac Panna przez nieposłuszeństwo wy-
stapila / tedy przeciwnym sposobem także przez
posłuszeństwo drugiey panny sstała sie nam ł-
ska za obwieszczeniem przyscia Pānskiego w cie-
le z nieba y z żywota wiecznego.

Posłany takowy Posel do Panny nie pró-
żno : ale dla wielkich y ważnych przyczyn : cze-
ścią / aby serce pānieńskie słowem przygotowa-
ne było dzewięć / niżejby ono słowo ciałem po-
czela : szczęśliwsza bowiem Panna była / gdy zro-
zumiała wiare Pānā Krystusową / niżej gdy
poczela ciało iego / mówi Augustyn s. cześcia
aby miała pewniejszy świadectwo tak wielkiej
tajemnice / o której sprawie miała od Boga : cze-
ścią dla dobrowolnego zezwolenia iey / bez któ-
regō żadna rzecz ani dobra ani zła być niemoż-

y bez którego Pan Bóg w człowiecze nie sprzą-
wować nie zwył / nie tak iako omylnie kacer-
stwo sądzi: częścią też aby sie okazało że to
małżeństwo iest iakieś duchowne / między Sy-
nem Bożym / a ludzką naturą / którego przez to
y takie poselstwo oczekawano zezwolenia / a to
za przyzwoleniem pánienstkim / kć a imieniem
wszystkiego ludzkiego przyzwolenia / na to ze-
zwalała y przyjmowała to także niewysłowio-
nie dobrodziejstwo niebieskie z wielką wczciwo-
ścią / y z wielką pokorą swoją. Posłany Anioł
do Panny: do panny mówie / która panna była
mysla y sercem: panna ciałem y smysły: panna
w mowie / panna w obyczajach / y we wszyst-
kim życiu y sprawie swęy / której przymiotów y
y darów / gdy ani kćciół / ani oycowie świeci /
ani pismo żadne / iednym słowem iakim albo
podobieństwem godnie wyrażić mogli: tedy sie
wždy o to starali / aby ią rozmaitými zbiorzy z
wielu różnych podobieństw wymalować mo-
gli: a to temi przezwiłki / gdy ią dla ięy zacno-
ści przezywają / matką nadobnego vmilowa-
nia: wybraną iako słońce: piękną iako miesiąc
prze osobną ięy świętność: cypusem / cedrem /

palmą

palmą / rąstkim drzewem / wojskiem / wszystkim
nym dla mocy / trwałości y stałości ięy: liliją /
różą / kwiatem polnym / dla ięy śliczney barywy
białej y wdzięczney woni: studnią wód /
źródłem zapieczetowanym / ogrodem zamknię-
nym / roszczą Aaronową dla płodności: krzem
palającym / a przecie nigdzie nieupalonym:
zwierciadłem bez zmaży / runem Gedeono-
wym / obłakiem przymierza / bronią zamkniętą /
a samemu Bogu tylko otworzoną dla czystości
y nienaruszenia: miastem bożym / bronią niebie-
ską / thronem y szezynią bożą / domem najwyż-
szego / kćciółem świętym / dworem królew-
skim / thronem Salomonowym / niebem wese-
łą / górą cien z siebie podająca: górą pánstwą tłu-
stą / ilowatą / górą wdzięczną / górą w której
sobie Bóg mieszkając vpodobal: lampa złota o
śiedmi kćgancach / wieża Dawidowa dla tego
że w nięy Pan Bóg residencia swoje miał: ko-
rabiem Noego / obroną y portem zbawienia / y
gwiazdą mojską dla wćieczki. A do tego wszyst-
kiego przydać sie mogą niezliczone przemiłno-
ści / które ią oycowie świeci przezywają: iako
ko wieczernikiem Trójce świętęy / światnicą

f ij

Ducha

Ducha s. niebieskim pałacem Bożym / łóżnicą
wefela duchownego / oblubienicą Trócy świę-
tej / rodziczką rodzic / źródłem źródła żywe-
go / początkiem początku / matką stworzyciela /
nieoboietego oboietą / odchowanicą wszystko ob-
żywiałącego / ogarniającą wszystko ogarniają-
cego / piastunką tego / który słowem wszystkie
rzeczy nosi : raiem wtórego Jadamá : ziemią
świeta pánienstwa / z której nowym smysłem
wformowany jest Jadam nowy / który on stary
obraz odnowił ku zbawieniu : matka żywia-
cych / ozdoba błota naszego / przeświećta koro-
na natury naszej / chwala słoneczna : źródłem
światłości / każdego człowieka oświecający :
wefciem słonecznym nigdy niezachodzącym /
głębością nieprzebraną łaski / morzem włcze-
nia / morzem duchownym / łask morzem wiel-
kim / pręga przymierza : płodna macica prawdy
a ile z strony pánienstwa / nigdy nieruśana / ani
reka ludzka łopana : obłotiem niebieskim błę-
szącym / duchem świętym : święta y żywia-
ca Boga żywego strzynia / matne Niebie-
ska przechowująca : złotem czystym / thronem
nád Cherubiny iásniejszym / káthedra Cheru-

binowa

binowa / pochodnia palająca / więdrem zło-
tym / żywym oltarzem / chlebem żywota : pie-
cem rozumnym / który chleb żywota wpieli :
świety z działaniem Bożym / słabem ślá-
funku / śláfa żywota / naczyniem iásnym y świe-
tnym bożym / dziwnym dziełem najwyższego /
purpura królewska / kóstiołem wietszym nieba :
księga nowa / w którym niewysłowione Boże
słowo wpisane było : kłeszykami oczyszciają-
cego węgla / ogrodem zieleniuchnym zbawienia /
łaska wszystkiej wonności Ducha S. ogrodem
rośkoszy / rola święta / korzeniem kwiatu nasli-
czniejszego : cysterna Bethlehemską / której pra-
gnął Dawid / iako też która żywot przywróci-
ła : osnowaniem / z którego y w którym niewy-
słowionym sposobem iakimsi utkana jest prze-
dziwney oney jedności sukienta : Anyelska czcía /
śmiertelnych żywotem / wiernych pochodnią /
pánna pánien / matka matek / między niewia-
stami pánna błogosławiona : odnowiciela žen-
stwy płci / bo przez nie są wyrwane od wpadku
rodzicznego przeklectwa : perła droga okregu
świata / wiencem pánienstwa / pocięta cho-
rych / okupem więźniów / wyzwoleniem oszozo-

f iij

nych /

uych / zbawieniem wszytkich / słodkością dusz
wierzących / iedynym włżeniem kłopotów / le-
kactwem wszytkich bólów serdecznych / instru-
mentem radości / rodzicielką niezmiernego we-
sela niebieskiego / matka syna po wszytkim świe-
cie królującego / matka y panna / matka żywo-
ta / matka łaski / matka miłosierdzia / królowa
y panna świata / gospodynia odrodzenia / ber-
łem prawdziwej wiary / wielkim cudem ko-
ścielnym / ozdoba / chwala / y twierdza : rozu-
mnym zwierciadłem wiadomości duchowney /
y Dioptra albo pierścionkiem / przez którą swia-
tłość Boża wpątrowana bywa. Tęmi tedy ta-
kimi przemianki / y inſemi których barzo wie-
le / ta panna taka bywa przezywana. od Alha-
nazyusa / Ephrem Cyrilla / Epiphaniusa / Au-
gustyna / Ambrożego / Grzegorza / Bernarda /
Jedzeia Jerolimskiego / Hesichiusa / Chy-
sa Jerolimskiego / Methodiusa męczennika /
Pantaleona / Damaścena y inſzych Doktorów
świetych. Ale nawet y Rabinowie sami nie po-
dliem przemianki te Króla Messyasa matkę
czuli : te bowiem przezywają opoką pierwszą /
z której wedle Dániela / iakoby wykowany być

miał

miał Messyas : pierwsza między stworzeniem
w narodzie ludzkim / pierwszym człowiekiem
wolnym od grzechu : prorokinia / która mimo
inſze wszytko wie : panna y mistrzynia wszyt-
kich proroków / y służba boża / na którejby chwa-
le maiestatu swęgo wszytkim ludziom okazać
mógł. Tego przywołaszania y przypisowania
tych przemianków takowych / przyczynę przy-
wodzi Atanazy s. w te słowa. Ponieważ ten-
że sam królem iest / który się narodził z panny / y
tenże Panem y Bogiem : tedyć inż pogotowiu
y matka która go rodziła / właściwie y prawdzi-
wie rozumiana być może królowa / panna / y ro-
dzicielka boża : y wolno nam także przystoynie
mówić / gdy do niej / y do tego wcielonego syna
który się z niej narodził / oczy swe wznosimy :
okno niebieskie / bo przez nie / iako Fulgencius
dokłada / wylał Bóg światło swoje wielom :
drabino niebieska / bo nią Bóg askapil na ni-
słość ziemską / aby zaś ludzie sobie przezeń iedną
li wstęp do nieba. Czego wszytkiego z tych ka-
częstwo żadne niema : ale owsem wszytkie rze-
czy ma temu przeciwne. Anie dziw też / bo są z
róty tego / o którym powiedziano : A ty się za-

śadziś

śadziś na zdrańdie piety iey. Do tēy tedy tātēy pochwały tytułów pełney Panny/ktōra zaś po tym Boga pełną była/ Anyół był posłany.

Ale że sie Bóg z panny narodzić miał: nie tylko Proroctwami dowody / ale y Sybillinemi wierzami iasnie sie opowiedziało: A naprzód z Proroków pierwszy Moyses: powiadaiąc descret stworzyciela najwyższego / tak powiada: Nieprzyjaźń poloże między tobą a białogłową: między nasieniem twoim / a nasieniem iey: ona zetrze głowę twoją: a ty sie zaśadziś na zdrańdie piety iey. Gdzie mówi / nasienie niewieście nie meżowé / tam pokazuje narodzenie przyślęgo Messyasa z nienakążonéy panny / bez przymięśiania nasienia meżkiego. Salomon potym ón mądry / gdy onę concepty swé mądre wyklada / tak wedle Laktancyusza mówi: Zaniemógł żywot pamienski y przyiał owoc: y wciążona jest brzemieniem / y sstała sie panna w wielu miłosierdzia matka. A przed Salomonem oyciec iego Dawid także: trwać będzie z słońcem y przed miesiącem / w rodzaui w rodzay: zstąpi iako deszcz na runo / to jest bez wśelakię grzmó-

tu y

tu y wśalenia: y iako krople kapiące na ziemi / z wielką obfitością y płodnością. Po tych zaśie y Izaiasz / ale inż daleko iasnię tak mówi: Oto panna pocznie y porodzi syna / y będzie nazwane imie iego Emmmanuel. Daniel także powiada / że z góry miał bydź bez rak wycięty kamień / to jest narodzić sie miał Król niebieski z panny bez wśelakię sprawy meżkiej / a ten miał pokruszyć wszystkie złote / miedziane / żelazne y korupiane królestwa. Sybilla tymże sposobem: Bierz nienakążona Panno Boga w swe łono wśtydliwé. A zaś mało co niżej: Stądże rodzeniem pamienskim synaczel stanął / co jest rzecz w podziwieniu v ludzi.

Lecz y starzy oni Rabinowie / ktōzy przed panem Krystusem żyli / tōż vczyli / gdy panna tak święta / drogiemu y czystemu kamieniowi Szafirowi przyrownywała: czym nietylko tēy nienakążonéy panny pochwałe / ale owšem iey zupełna we wśytkim czystość pokazuje. Bo iako Szafir chociaż z żywiołu ziemskiego cieżmnego y grubego pochodzi / a z swęgo przyrodzenia zkad początek bierze jest przeźrocystym y iasnym: tak y ta niepokalana panna / chociaż

G

od

od rodziców swych grzechowi podległych po-
stał / z swego tednak początku wolna była od
wszelakiej zarazy y matuły. Tegoż potwier-
dzaia służące temu dowody ojców świętych:
Jako bowiem drzewo żywota w Raiu poszło z
ziemi oney błogosławionej / której żaden plug
ani brona nieprawowała: tak prawdziwy ży-
worot Krystus pan wedle ciała z żywota pánien-
skiego y nienakążonego narodzić się miał / bez
wszelakiego męskiego dośladu. A iako pierwszy
człowiek Jadam z panny (to iest z ziemi która
żadnym lemieszem ani oraniem łopana / ani za-
dnej roboty zgwalczona nie była) sama ręką bo-
żą był ukształtowany / tak tymże sposobem / y
drugim Jadam niebieski sama sprawa Duchá S.
w żywocie nienakążonym y niezgwałconym / z
najczystszej krwi stał się człowiekiem mocą
nawysokiego / aby się tak wszystkie części rodza-
in człowieka wypelnąć mogły. Bo pierwszy
rodzaj był w Jadamie bez meża y niewiasty:
wtóry w Jewie z meża bez niewiasty: trzeci w
nas z meża y niewiasty: a ostatni w panie Kry-
stusie bez meża z niewiasty. Jako bowiem sam
Bóg Oyciec początkiem y zacementem wszystkich

rzeczy

rzeczy będąc / prawdziwie od Trynagistą na-
zwanym iest Apator Amitor, to iest bez oycá
bez matki / bo rodziców żadnych nie ma / y z za-
dnego nie pośedł: tak też chciał aby się syn iego
dwa kroć rodził / aby także był Apator Amitor,
bez oycá y bez matki. A w pierwszym wpraw-
dzie rodzeniu onym boskim y duchownym / był
Amitor bez matki / bo bez przykładu macierzyn-
skiego od samego Boga Oycá był narodzi-
ony. W wtórym zaśie / ludzkim y cielesnym Apator
bez oycá / bo bez przykładu oycowskiego z panien-
skiego żywota narodzić się raczył. Bo wedle
Łatancyusza aby to pewna była / że od Boga
był posłany / tedy się już nie tak rodzić miał / i-
akże się człowiek śmiertelny rodzi / ze drwu spojo-
ny. Ale aby się też pokazało / iż ón w tymże czo-
wieczeństwie oraz iest y niebieskim / tedy się na-
rodził bez sprawy te^o co powodem rodzenia iest /
to iest mężczyzny / miał bowiem duchownego oy-
cá Boga: A iako Oyciec ducha iego bogiem bez
matki / tak y matka ciała ie^o panna bez oycá. Był
tedy y bogiem y człowiekiem / postawiony śro-
dkiem między bogiem y człowiekiem / aby nosząc
na sobie średnią istność między Bógiem y

G i człowiekiem /

człowiekiem / mógł te włókną y krewką naturę naszą iakoby refą wywieść do onej nieśmiertelności wiekustey. Uład to / nowemu rodzeniu / służył też nowy sposób rodzenia / aby / iako mówi Bernard ś. iesliż sie Bóg począc y narodzić miał / aby sie nie w insey ieno w pannie poczał / nie z insey też ieno z panny sie rodził. Jesliż też panna porodzić y począc miała / aby także nie inzego ieno Boga poczęła y porodziła / i żeby tym sposobem iakoby dwiema świadkami / to iest paniemstwem macierzynskim / y bożtwem Oycowskim / dorodziło sie Bożtwo prawdziwe Pana Krystusowe. Przysłało też ieszcze aby ten / który sie w niebie rodził bez matki / rodził sie na ziemi bez oycy : by zaś Syn boży nie zdał sie mieć inzego oycy niż Boga : abo by zaś zacność Boga Oycy nie była inżemu przywłaszczoną : abo wiec iako mówi Bazyli ś. by zaś niemówiono że sie ze dwu oycu narodził. A iako grzech pierwszy poczał sie był w sercu niewieścim wedle Justynusa męczennika bez wśelakię sprawy y narodu meżowego za samym tylko natchnieniem ducha złego : tak y Krystus Pan iako lekarstwo grzechu takowe

go / nayprzystoynię miał sie począc z samęy niewiaśty / samym Duchem bożym bez wśelakię sprawy meżowey. Do czego przydać sie może wywód Tomassa ś. gdzie mówi / Słowo które zaczyna sie bez wśelakię nakazy serca / aleć nakazone serce niedopusćci tego / aby sie w nim dobrze słowo zacząć miało. Otóż że słowo boże tak na sie wzięło ciało / żeby ono ciało było ciałem słowa bożego : tedyć przysłało / aby sie także bez nakazy macierzynskiej y zaczęło y tymże sposobem narodziło. Czemu służy ono co Ambroży ś. mówi : iż którego duchowne członki z panny kościola świętego narodzić sie miały / wedle onego : Poślubiłem was meżowi iednemu czystą pannie wdąć Krystusowi rc. tegoż też ciała głowa nie z insey iedno z panny narodzić by sie miała : Co temi słowy kładzie Ambroży ś. Prawdziwie iest poślubiona / ale panna : bo iest wyraz cętkwie bożey / która iest niepokalana ale poślubiona. Poczęła nas panna z ducha : rodzi nas panna bez bolu : A przetoż podobno Nataria święta inżemu poślubiona / a od inzego napełniona : bo y wszystkie kościoły aczkolwiek bywaia napełnione duchem y łaską : łącząia sie

iednak na podobieństwo małżeństwa z kapla-
nem doczesnym. I jako przez Jerwe gdy ieszcze
była panna stała się strata rodzaju ludzkiego / tak
żas aby przez wieczną czystość panny stała się
naprawa tego. Żeby tedy od tych synów którzy
dekrét świętego gniewu y śmierci wiecznej na
sobie miosa / był rozeznany ten / który dekrét śmie-
rci strasznej znieść miał: słusnie y przystoynie
dla tych y takich już mianowanych przyczyn /
narodzić się miał z panny ten / który był panień-
stwa takoweg / przyczynca y miłosierdziem y na-
groda. Nieprzystalo bowiem / iako mówi Au-
gustyn s. aby za przysięciem tego / który dla na-
prawy rzeczy szasistych przyšedł / niewimność
miała gwałt cierpieć iaki. O święte tedy pa-
nienstwo: iakobyś cie wystowić miał nie-
wiem: bo którego niebiosi obić niemogły / te-
gós ty brzemiączkiem swoim nośiła: ty nietyl-
ko maś Janá s. nad którego niepowstał żaden
wieršy między syny niewieściami / maś nietyl-
ko matkę bożą / ale y syná samého Boga nay-
wyższego / wódzem y powodem samym. A ci
ożiebli y po ziemi czolgający się Ewangelicy no-
wi / nietylko aby się temu panienstwu takiemu

dziwoz-

dziwować / albo go bronić mieli / ale owšem ile
moga siemocą / pośmiwają się z niego / y zgo-
ła żadne panienstwo mieć niechca. Wier mó-
wią: małżeństwo wieczne we wszystkich y lo-
że niepokalane. Pozwalam. Ale kiedy się obe-
rzy na to co niżej idzie: cudzołężnik bowiem
y wšetecznik sędzić Bóg będzie. A kiedy się o-
berzy na panienstwo / tedy ono wšyskys od
Pawła s. Kto wydaie za mąż dziewkę swoje /
dobrze czyni: ale kto nie wydaie / lepię czyni.
Bo y srebro samo došć kosztowne / iesli je z o-
łowem / albo z żuzela złożył: ale iesli je zlotu
przyrównaś / to pewna że ono srebro pochwa-
le swą gubić musi. Dobrye iest trzydziestny w-
zyteł / ale lepszy przedziesiątny: a nad te oba-
dwá daleko lepszy setny. Ale nauka taka która
z takich podawców posła / czego inšzego wczyc
może / ieno tego co się tyczy brzucha / y co iest nie
daleko niego: W tym nie bawiac się do in-
szych rzeczy przystapmy.

Postany tedy Anioł do panny / ale do tej
która była poslubiona mešowi. Poslubiona mó-
wi / ale nie oddana. Bo gdyby była oddana /

nigdyby

nigdyby Jozeph o tym nie myślał / aby ia kiedy opuścić miał. A poslubiona była nietylko dla posługi / nietylko dla zakonu / y sukcesyicy rodzaia Dawidowego / nietylko dla spraw potocznych y dla wciechy iakiey z prac swoich / trudów y powłóczenia / nietylko dla świadectwa nieporużonego pánienstwa iey / nietylko aby w tym cieniu cielesnego małżeństwa zataione były tajemnice odkupienia naszego : iako s. Ignacy y s. Ambroży powiadaia : że iako śatan Jezu owoce włowił / tak zaś czysta panna aby włowiła śatana ślubem małżeństwa : y iako śatan człowieka zwiódł obietnica bożstwa / to jest że człowiek bydz miał iakoby Bóg / wiedzac złe y dobre : tak zaś aby tenże śatan mógł bydz z wiedziony oblikiem ciała człowieczego : nietylko dla wzmocnienia wiary naszej / bo ta oblubienica taka przyczyny żadney mactwa niemiała : ponieważ nagroda małżeństwa y wesela wśelakiego nie co innego jest / ieno sama płodność rodzaia : nietylko też dla tego / aby śtan obóy pániencki y małżeńcki iednymże rodzaiem był poświęcony y wczony / ale dla tego tym więcej / iako sie zda Ambrożemu S. aby matka

pánienstwa

pánienstwa przeczystego żadnego wśerbtu nie cierpiała / żeby ten który jest świętym nad światemi / nietylko ile sie rzeczy samey tycze / ale też ile potrzeba samego mniemania z sobą niesie / świętobliwie narodzić sie mógł : a tym sposobem aby sie ochroniła wśelaka zła suspicia zmaży / tak macierzynskiej iako y synowskiej : Rádniey bowiem wolal pan / mówi Ambroży S. aby niektórzy wąpili o zaccieciu iego / niżeli o czystości pánienckiej matki iego. Bo to wiedzial dobrze / że wśtyd pániencki jest rzecz bardzo subtelniczka / y przedko o osławie przyść może : y nie zdało sie Panu / aby dowód zacciecia iego miał bydz z krzywdą matki iego : nawet ani chciał / aby część macierzynska / której czystości rodzac sie / wymy żadney nie uczynił / namnięsza zelżywości zmaża pokropioną bydz miała : bo ani na to przyśedi / aby nam wymie iaka w rzeczach własnych naszych czynić miał : ale owszem za przydaniem rzeczy nowych / aby im dalej tym wietksze pomnożenie w nich uczynił. A przetoż machlerstwo Kálwinście mieysca mieć niemoże / który powiadał / że Maryia panna tylko przyobiecana Jozephowa oblubienica a nie w domu

h

Jozef

Jozephowi przeniesiona była. Bo iakóżby była będąc brzemienią w domu oycowskim wstała przymówki iakiey / kiedyby tylko obiecana / a nie odesłana w dom była? Ale ten cziowiek taki / chce zganić czystę za zobopólnym zezwoleniem małżeństwa / do tego rzecz swoje prowadzi / że pánne tak czysta / nietylko do śatánów / ale też do ludzi / abo więc przeciw swému rozumieniu / co więc ludzie nádeci zwykli czynić / ná stomore y háube podáie. Lecz tá czystosc téy przeczystey pánny niemniéy sie przecie przy swym wstydzie y przy mniemaniu nigdy nienáspóconym wcale zachowuie. Bo potrzeba tego / aby przeżegnany Boży świádecstwo své mieli od tych którzy przededzwiami stoia / którzy známi nie sa: y nie przystalo / aby sie zaślona iaka wymówki zostawic miała pánnom nieprzystoynie żywiącym / ziad / iakoby też matka pánska miała być nagamióna: a iżeby sie ná potomné czasy wshystkim / a osobliwie królewskim y pánskím stanóm przyklad y wzór zostáwila / iako domy ich / nietylko rzeczy saméy / ale náwet y mniemania y podéyżżenia wshelákiego próżné być máia. Bo iesliż gdzie / w stáních wielkich przygadza sie wiele

rzeczy

rzeczy / które chociaż nie złe bywáia / y czasem żartem sie czynia / przecie iednak y osoby y domy ich bez żartu w osławie wielka przychodza / ślad sie więc pospolicie y dundzy gośia.

*P*osłubioncy mezo-wei, któremu imię było Ioseph z domu Da-wido-wo-go: Owodzie iá żnyót pozdrowia: tu zaś poslubiona sie cieśli stawia. Nadobna korona cnoty: piękne przeplatanie / mówi Bernát s. pániensstwa z pokora / bez której y pániensstwo podobácy sie było niemogło. bo pokora sie spodobała / pániensstwem zaś poczela: y przez té sezeble Bóg z Uieba do ludzi sstąpił. A tu o Królu Stephánie / przypátrz sie dziwnéy odmianie rzeczy / y dziwnému przewrotowi: On dom Dawidów tak zacny / tak w starby bogaty: tak bogaty w chwale / przyszedł aż do lichého cieśle co za gośi robił: iakóż iednak tym tokiem rzeczy wshytke idá ná swiecie: y wshytke ná bázgo cieniím wólófu zawisło: co teraz kwitnie / to wnetże za namniéyszym wiatrem wie to Bóg w co sie obaca: z wielkich malé bywáia: z máłych wielkie sie wzniécáia. Niemáś tedy rzeczy żadnéy ná swiecie wielkiey / niemáś żadnéy trwaley / náwet

54

niemáś

niemają nic czemu by sie słusnie dziwować
trzeba

A Imię Pannie Maria. To imię wykládają
niektórzy Panną iako Teophilaktus: dundzy wy-
wyższoną iako Jeronym świętą: dundzy mo-
rzem gorzkości/ gwiazdą morzka/ iako s. Ber-
nárd: bo iako gwiazda wypuszcza z siebie pro-
mien á nie vbywa iey/ tak y ona porodziła syna
bez swęy flazy. y iako promień gwiazdziej nie v-
mnieysza iasności/ tak ani Syn Pannie nie v-
mnieysza doskonałości. Gwiazda to iasna ná
wschodzie poczęcia swęgo: iasna w naywys-
szym stopniu národzenia Páńskiego: iasna ná
zachodzie wniebowzięcia swęgo. Gwiazda to
morzka/ której żywot święty oświeca wshyski
kościół boże: y która swym przykładem/ swą
przyczyną y zasługą podpięta ludzje ná morzu
tonące: która komu iest łaskawa/ taki może
mieć nádzienie dobra o swym zbawieniu y o be-
spieczestwie/ tá gwiazda nie odeymnie świat-
ła/ mocy/ y zacności Sloncu prawdziwemu
Páńskiemu: ále owszem światło swę od niego
bierze y iemu służy. Rmy ani gárdzimy tą ma-
tką Bożą/ iako to dżięyszy Heretycy czynią/

co z świętymi walcza: ani iá też boginią być
rozumiemy/ co staršy Koliridianowie czynili/
którzy Pannę czystą za boginią czcili/ y iey ofia-
ry swoje oddawali: ále Syná iey iako Boga
prawdziwego czcimy y wážímy: Matuchne
zásie iego iako łaski pełną/ y z która Pan iest: y
która ná wshyskie niewiasty błogosławioną
wysławiamy. od Pána wspomżenia y ratun-
ku/ od téy przyczyny żádamy: Pána koronę pier-
wszą y przednieyszą z Jeronymem s. te zásie ko-
ronę drugą/ nišszą korony támtéy bydż wyzna-
wamy

TEN tedy iest wstepel legácii y poselstwa
tego/ w którym nic nie bączymy/ coby wielkiego
niebyłoy coby przyznawać niemialo/ że to posel-
stwo takie iest zacné/ owszem iedyne samo tako-
wé. Bo bądź sye obeyżrzysz ná tego co posyla/
iakośmy rzekli/ Bóg iest/ náwet sama Trójca
świeta/ ná która nic wietšego/ nic zacnieysze-
go/ ani być/ ani pomyslić sie może: bądź sie obe-
żrzysz ná tego/ kto iest posłany/ iest Xiáże An-
yelskie/ naywyszy Archányól: bądź též do k-
réy sie poselstwo posyla/ matka boża: do k-
tóry/ iest czas stworzenia y odnowienia/ młę-

sce odkupienia naszego. Przyczyna dla czego jest
żenienie niesłychane / niesłychane zjednoczenie / y
niesłychane zbawienie. O Boże / takżeż to
człowiek wagi wielkiej y ciebie / że te takowe
rzeczy iemu gwoździ czynisz: także to wielka łas-
ka y miłość jest twoja przeciw nam: y także so-
bie poważasz ten mizerny popiół y błoto nasze.
Miły Panie / iakoż my to dobrodziejstwo wza-
jem oddać tobie będziemy mogli? Jesliż tedy w-
stępek ten poselstwa też takowy jest / coż minie-
mamy iaka będzie legacja sama: albo iakięgo
przygotowania / iakich vsu / iakięgo serca potrze-
ba będzie / aby te tajemnice tak wielkie w serca
ludzkie wlać y tam zostąć z pożytkiem mo-
gły: Tu sie tedy każdy wdaj wshytet
a pilno słuchay.

POSLA WIELKIEGO

Rzecz Wtóra.

*Adz pokro-wiona Maria, łaski pełna, Pan z
rozą, błogosławionis ty: między nie-wiastami, y
błogosławion o-woczy-wolą t-woięgo I E S V S.*

O Towanie y wy prawe
Posła wielkiego inżesiny
widzieli: Teraz zaśie sa-
mę poselstwa pilnie słu-
chamy: którego wedle
zwyczaju inżich poselstw
sa dwie części: Pierwsza
jest pozdrowienie y vpo-
minów oddawanie: druga zaśie jest samey rze-
czy sprawowanie. Co wszystko swym porząd-
kiem rozbićrac będziemy.

Wchodzi tedy Posel do skarbnice wstydli-
wego pokoju / Anyoł do panny: Wchodzi ten
który jest środkiem między Bogiem y człowie-
kiem

kiem / niosąc z sobą zakład przednania. A ną-
duie pánienkę wedle Zaiaszą prawdziwie w
potóin zámienioną : pánienstwo bowiem we-
dle Ambrożego kocha się w osobności : naczénie
skłané aby się nie tłuło / potrzebuie by zawsze w
ścasce albo pod wiekiem było : bo y szczytnia ona
ymów pánstkich / nigdy z głębszego miejsca ko-
ścielnego wynoszona nie była. Zámieniony był
potóy téy panny / ale ludzióm tylko nie Anjo-
lóm / którzy żadna rzecz zámieniona nie iest.
Wiec posłancowi oblubiencowému lácno było
wnieść do panny przez zámienione drzwi / a samé
mu oblubiencowi wedle hereetyckiego rozumie-
nia / trudna rzecz y niepodobna byż miála :
Głupstwo to y śalenstwo wielkie. Samu-
czka panna była / przebywając w kościele serca
swęg : samuyczka ale nigdy mniej sama / bo pan-
dla tego iż sama była / z nią był zawsze sama by-
ła / ale niepróżnująca : bo się na czytanie y roz-
myślanie przyszłych tajemnic była wdala. O sze-
śnast to osobność takowa / y godnaby / aby nad
wszystkie zebrania poważona była / która obo-
wianie swoje z bogiem y z anyoly miéwa. Bo
Pan Bóg napelnia próżne : z temi co w osobno-

ści

ści mieszkają / towarzysztwo miéwa : pełne wszy-
tkiego próżne czyni / a té co przed sobą y za sobą
wielki orszak wioda / rad opuszcza. Day bóże by-
smy kiedy sami na osobności byli / ażabyśmy w-
żdy dostali boga w towarzysztwo sobie.

Wzystępuje tedy Anjól do téy / która ży-
wot anyelski wiodła : myśli sam z sobą / Co to
wżdy za poselstwo tak ważne / z takim żadnego
przedtym z anyolów nigdy nieposyłano : myśli
y prawie rozbięra / zładby ją począć : co wprzód
co pozad wyrzec ma : iesliż iey kazać ma aby się
radowała : iesliż iey ma powiedzieć że ląsti pe-
na : albo że Pan z nią : czyli że iest błogosławio-
ną między niewiastami : albo wiec że Boga po-
rodzić ma. trudno było y anyelskiemu rozumo-
wi znać / co było pierwszego / albo co wietrze-
go. To tedy w siebie nálaż / że to iest posel-
stwo zbawienia : wstąpił do wielkiego wesela :
y zładzeby też zacząć chciał sprawę naprawy
ludzkiego rodzaju. Myśli / iż kiedy kto przeciw
maiestatowi królewskiemu wystąpi / a ląste so-
bie przedna / tam naprzód zmiesienie bywa nie-
ślawy / którzy podlega ten co maiestat obraża :
z takim bowiem co iest części odsądzony sprawa
nie idzie. A ponieważ wszystek rodzaj niewie-

ści

ści / dla Jerwy y przestępstwa iey niestawę na
sobie nieście / y podany boleściam wielkim / y
przypadkom rozmaitym z strony rodzenia : Te-
dy naprzód ten dekret takowy srogi z panny zło-
że / y powiem iey imieniem Tróycy S. aby sie
wesełiła y radowała. Mówi tedy : *Badz po-
zdrowiona Mariu*. Wszytek rodzaj niewieści
podległ był rodzaiem swym boleści y żalosci
wielkiej : ale ty nayspiętsza bedziesz / która w
radości / w weselu / y bez wśelakięgo smutku
porodzisz : a porodzisz nietylko w swęy własney
rciejsze y radości / ale y rodzay ludzki wшыtek /
tęy radości z toba spólnie zażywać bedzie. *NA-
RODZI SIE IM BOWIEM Z CIEBIE ZBAWI-
CIEL*. Już niewiaśty wшыtki rodziły na po-
tapienie / ty porodzisz na zbawienie. Bo iesłuz w
narodzeniu Janá s. posłanca y gónca zbawie-
nia / wesełic sie ich bedzie barzo wiele / iakóż nie
wiecey radować sie beda / gdy sie samo zbawie-
nie rodzic bedzie. Wesel sie tedy *łaski pełna*. We-
sel sie y z zupełnym weselem / y wiecy niż zupeł-
nie wesel sie : boć záprawda tobie samey służy
wesełic y radować sie / tobie iediney przystoi sły-
szec bydz *łaski pełna* : bo z toba iest starb wшыt-

tego

tego wesela / z toba starb radości y łaski wśelá-
kiej : iest król z słuźebnica swoia : iest ten / który
iest sliźny nad synimi ludzkiemi / z toba / która s-
iest sliźna nad wшыtkie niewiaśty : ten który w-
szytko poświęca iest z toba niepokalana pánien-
ka : z toba iest twórcá wшыtkich rzeczy / z toba
mówie / aby z ciebie wyniknal : z toba iest pocze-
ciem / aby sie z ciebie národził : z toba iest iako bóg /
aby z ciebie poszedł Bóg y czlowiek. Posel do Je-
rwy / byl poslem boleści : posel twóy iest poslem
wesela. Al zářym iako nowa łaska nádešla / tak
też niech bedzie nowy potłóm : iako nowy rodzaj /
tak niech bedzie nowy poczatek moiey rzeczy :
nowa iest spráwa / niechże nowy przemianek po-
zdrowienia bedzie / tobie która podawce praw-
dziwey radości ponieśiesz od teg / który c nieście v
pominki tegóż prawdziwey wesela. *Badźcie mó-
wie pozdrowiona / łaski pełna* : oyciec wielkiego
miłosierdzia niź wspomnieć raczył na czyn tak
swoich / y iuż teraz podać oto práwice swoje /
podać też rece swoje / y iednać sie z toba ra-
czy. *Badź pozdrowiona / mówi Jedźcy Jeró-
zolimski y Hefichius / łaski pełna* / y wielkimi
cnotami ozdóbiona pánno chwalebna / która w

J u

kagáncy

Łagania swym nieświeży światło niezgaśnię / y
nad słońce jaśniejsze. Wesoł się mówię / iako mie
dzy wszytkimi panienkami za matkę bożą wy
brana. Bądź pozdrowiona łaski pełna / wedo
duchownego pokarmu / w tobie bowiem jest
weda bożstwo. Zdrowa bądź łaski pełna / rado
ści instrumentie / przez który wpadli nasze są za
naprawione / y prawdziwie stała się zupełna
nagroda wesela. Bądź pozdrowiona łaski pel
na / która pragnąc zatripiasz słodkością wie
kuistego zezdola: Bądź pozdrowiona łaski pel
na / któraś jest morzem duchownym mając nie
bieskiego Krystusa. Bądź pozdrowiona łaski
pełna / która jesteś jaśnym niebem / w którym
przebywa Bóg w niebie niepoiety: bądź poz
drowiona łaski pełna / która jaśnością bożtwą
przewyszał thron Cherubinowy: bądź pozdro
wiona łaski pełna / która mając obrot niebieski
zatrzymawasz samą w sobie / w miasteczku bar
zo ciąśnym / Bogą nie obietego: bądź pozdro
wiona łaski pełna / podobna słupowi obłocz
stemu / co w sobie masz Boga / który lud wy
wiódł z wielkich barzo pustyń: bądź pozdro
wiona światłości: bądź pozdrowiony pokoin:

bądź

bądź pozdrowione wesele y zbawienie świata
tego: bądź pozdrowiona radości ludzkiego ro
dzaju: ojców świętych obwieśczenie: dzewo
żywota: raju roskoszy / wybawicielko y wspo
możycielko. Damaścen Święty powiada /
że są dwie słowie / które światu są opowie
dżiane / którym równia nigdy na świecie nieby
ło / ani będą rzeczone / y z którymi przyrowny
wać wszytkie inne rzeczy / głuche zdachy się
miały. Pierwsze słowo / które on zowie ry
kiem głosu najwyższego / kładzie w tych słowach
Archányelskich: Bądź pozdrowiona łaski pel
na: bo tak powiada / że się w tych słowach za
myła wcielenie boże / odkupienie ludzkie / y od
nowienie świata tego. Drugie słowo przypisuje
Janowiś. który będąc prawdziwie synem gro
mu / wypuścił z siebie godny ośła głos taki: Na
początku było słowo. Nie golemi też słowy zgo
ła weselić się pannie anyół kaze / ale nad to czemu
by się słusnie weselić miała / przyczynę powia
da / y wspominki które z nieba z sobą przyniosła /
hojnie oddać. Pierwsza przyczyna powiada że
jest łaski pełna: to jest / nie trzeba się już więcej
obawiać oney strasnej sententii panny: już

I iij

zmieszon

zniesion jest dekret Jerwin: a ty nietylko abyś nie miała bydy bogu miła / ale owsem bázgo miłuchna: y odtąd nietylko łaski bożej pełna jesteś / ale też wiecznie wiekóm łaski pełna zwaną będziesz: iakoby rzekł: Jużes dostąpiła hojnie wszytkich skarbów / wszytkich darów / ktorych ieno z łaski bożej dostąpić kto może: y inż z toba jest studnica wszytkiey łaski Pánstiey. Pełna jesteś iako mówi Bonawentura / oświeceniem mądrości: pełna oczyszczeniem łaski bożej: pełna osiągnięciem żywota pobożnego: pełna pomazaniem miłosierdzia pánstiego: pełna rozrodzeniem potomstwa pobożnego: pełna jesteś / doskonałości kościoła bożego: pełna roznieśieniem słizney woni sławy dobrej po wszytkim świecie: pełna oświeceniem wiekistej chwały bożej: pełna zażywaniem wiecznego wesela. A jest to rzecz rączey inż zrazu twierdzącego posła / inżby miał iakie przyśle do brodzieystwo pánstie opowiadać y wiecéy wini śniącego pewney y obecney łaski / niżeli aby iey miał co nápotym obiecować. Stądże iako S. Chrysologus mówi / to pozdrowienie Anielskie / iestci wprawdzie pozdrowieniem / ale dás

leko

leko wiecéy przez to pozdrowienie takowe odda ia sie vpominki y dary pánnie / niżeli aby ia zgoła Aniół zprosta pozdrawiać miał. Wesel sie pánno / mówi Euthimius / iako ta któraś śamiędzy wszytkimi pánientami / za matkę bożą wybrana. Ta łaska wedle Dionizego / czyni pánne wiecznyczą bożtwą bożego: która wieczniuctwo / Poró podobienstwo przystapi / tak zrazu stworzenie czyni stworzycielowi miłym y wdziecznym stworzeniem. Ta łaska wedle Grzegorza S. iest czystość od źródiła Krystusa pána ná nas obroconego. Ta łaska / iako Bazyli mówi / iest wieczniuctwo Ducha S. iest wedle Chryzostoma / niezmierna dobroć wlana: Wedle Euzebiusa / iest skryta y zataiona czystość: Wedle Cyrilla Alexandryjskiego iest wżeczona światobliwość / która nam bywa w dzielona: Wedle Prospera / iest cnota wielka y Bóg sam mieszkający w nas: Wedle Merkuryusza / iest śata tajemney ozdoby niebieskiej. A wedle Augustyna S. który iest pilnym y prawdziwym tey łaski obrońcą / iest tajemne iakies wżeczenie y nádhnienie duchowne łaski y duchownego vmilowania / która Bóg y dziatecz-

kóm

kom małym wlewa: iest ozdoba człowieka wewnętrznego: iest zadatek y dar Ducha S. 72. przez który y sprawiedliwie żywiemy / y od popełnienia przestępstwa naszego wolnemi sie stajemy. Tenże łaska takowey przypisuje odnowienie y moc odżywiającego ducha / która y sprawiedliwione nie tylko z grzechu y z śmierci wieczney wybawia / ale też która zewnątrz człowieka y sprawiedliwia / y woczy / iako / y którym sposobem moglby wypełnić wszystkie zakon pański: gdyż ci którzy sie nawracają ku Bogu / biorą podpozie od łaski iego / aby żądze wszystkie cięlesne zwyciężyć mogli: a dostąpiwszy sprawiedliwości świętę / aby w niej pochop wzięli / y tak doskonałymi sie stali. Dobrze tedy y przystojnie nazwana iest łaska pełna ta Patientka / która mimo wszystkie inśe sama tylko a nie inśa zaśluzyla to sobie / aby byla napełniona łaski tego / który samże iest podawcą teyże łaski: Ale tu na tym miejscu podziwować sie godzi łożać y zagdziścić przekłety ducha tego (który pety Heretyki / a rodząy ludzki iestże od początku świata zrodzi) iż na tym nie przestaje / samey tylko władzey od Boga porządnie podanej /

przeło-

przełożeniu Duchownemu / Królom y innym na wysokich stolicach siedzącym / zagdziścić / żyć ię / y ięzykiem wsietcznym hańbić y sromocić: nie dosyć na tym ma / meżom świętym / pobożnym y nabożnym wolać: nie dosyć mieć w nienawiści duchy błogosławione / którzy inż wielkości nieba zażywają / aż też y samey matuchnie Bożey zażyży tey doskonałości / łaski Bożey / która ię teraz Anioł z nieba mieszie. Przetoż też to miejsce łaski pełna, dżiwne sposoby chce skazać y zspocić: to dżiwnym tłumaczeniem: to rozmaitemi expolicjami / to inśemi dalekimi przeciw wszystkiemu starożytnemu rozumieniu y zezwoleniu / wymysły rądnicy niż wykłady. Bo iedni z Greckiego ^{νεκρο} wykładała łaskawa / iako Bucerus: albo iako Kalwin łaski dostapiona: albo iako Bezab bez przyezyny vmilowana. Drugzy iako Bulinger włastawiona y vmilowana: inśy iako Sarcerus y Aemilius wykładała miła Bogu / iż iest w łasce: dndzy iako Lofsius / Pan Bóg ię przyiaie: albo iako Castalio że iest przyiemna: albo wedle Hemingiusza / iż iest przyieta do łaski Bożey: a czynią to dla tego / aby sie tylko nie

K

zgadzali

zgodzali z tym / czego sie y Biernat y Ambroży
świety y wyszła starożytność zawzięte trzyma-
ła. Iako sie na to wdali / aby takowemi wy-
wroty panny z iey własney części złupili y odarli /
tak też dziwnemi y rozmaitemi wyklady oto-
sie starała / aby tego dokazać mogli : czego wysz-
łego summa iest : iakoby ta Panna iakim oso-
bnym światłem / albo darem / albo ozdoba / bądź
miłości / bądź pokory / bądź innych cnót niemiał-
ła być z nieba oświecona y obdarzona : ale zgo-
ła że tylko pozdrowiona była czymś samęj łas-
ki przemiłnościami / iako więc po polu na świe-
cie obłudnym y niedostępnym bywa. A w tę
łaskę nie inż niepoładała / ieno samo odpusze-
nie grzechów / iakie podkładał iawnogrzęsznik /
Martyja Magdalene / y Lotra oneg na krzyżu.
Własnie iakoby grzechu króć była kiedy win-
na panna ta / która y Augustyn s. ilekroć mu o
grzechu mówić przysło / wspominać niechce ni-
gdy : który nietylko tę samęj łaski / której ta
Panna iakoby za osobnym przywilejem iakim
pełna była / ale nawet wszelkię łaski y wszystkich
innych swietych bożych dwie części z Pawłem
S. kładzie : pierwszą grzechów odpuszczenie / a

druga

druga ducha miłości wianie. Boć przecie nie
dosyć na tym / grzechowi obumrzeć / ieszcze zaś
sprawiedliwości niepowstaniemy / abyśmy tak
grzechowi obumarzy / sprawiedliwości żyli : y
inż rzecz iest być oczyszczonym / a inż być inż
poświęconym : a to wedle Pawła s. gdzie mó-
wi : A wy tymieście też byli / aleście inż oczyszcze-
ni / aleście poświęceni. Cóż tedy to iest za nie-
wstyd / albo raczej bluźnierstwo / nieprzyzna-
wać więcej Matuchnie Bóg / niżeli iawnog-
gręsznikowi / Magdalene y Lotrowi : choć y
ci mieli łaski bożej pewne dary / stopnie / to iest
miłości / pokory / y pokuty : Własnie iakoby ten
sezdobliwy Pan rozdał między swę wy-
brane dosyć boynie skarby / miałby matu-
chne swoje w bogo y bez potęgi zostawić : albo
iakoby to rzecz nowa była Pann / osobnemi da-
ry y przywilejami wybrane swę zdobić y bogać-
cie. Tak Jan S. Duchem swiety był napel-
niony ieszcze w żywocie matki swej : Tak Pa-
wel swiety samże zeznawa / że łaski Bożej w
nim mieszkała / y nigdy próżna w nim nie była.
Tak Szczepan Swiety Męczennik napierwszy
był pełny łaski y mocy : Ale gdzież to nie wiet-

K ij

sa

za co sam Pan powiada: Jesli mie kto miluje ten słowa moje chować będzie: a oyciec mój miłowac go będzie: y do niego przyjdziemy / y mieszkać w niego sobie czynimy: Lecz ten waz taki / ląco sie sam wydać / że tym jest / o którym ono powiedziano: a ty sie zasądziś na zdradzie piety iey.

N Je póżna tedy / nie plona / nie dworska / ani heretycka to łaska była: ale taka / która wshytke stopnie pelności wshytlich łask w sobie miała: bądź sie obeprzył na one pelność łaski / która sie zamyla w Sakramentach kościelnych: bądź na one / która idzie z ciót tych / co ie Krzesćianstwiem zowią / iak y owych z których dobie obyczaje płyną: bądź na one / która w sobie ma ściedmioraka zupełność darów: bądź na same błogosławienstwa / bądź na owoce darów Ducha świętego / które Paweł S. wylicza / a bo nawet y na insze dary wshelacie / choć też y one / które z łaski bez naszej zasługi używane bywają: iako to dosyć subrylnie / y dosyć ściroce Albertus wylicza / y to przydać / że ta panna wshelakim sposobem iest łaski pełna: Naprzód iz

wshy

wshytke łaski powszechne y osobne stworzenia wshytkiego pánstkiego doskonale w sobie miała. Powtóre / iz miała te łaski / których żadne stworzenie niemialo. Potrzebie / że iey łaska była tak wielka / iz szczeré stworzenie / nie samo w sobie iest / niemogłoby bylo wietrzey łaski poiac. Poczwar te / że wshytke niestworzona łaska w sobie zatrzymala / y tak wshelakim sposobie łaski pełna była. Ale we wshytkim pismie świętym trzech nazydujemy / którym to przypisano / że byli łaski pełni. Naprzód samemu Panu zbawicielowi naszemu / wedle onego: A widzieliśmy chwale iego: chwale iako jednorodzonego od oycy / pelnego łaski y prawdy. Potym Szczepanowi S. o którym Łukasz S. tak pisze: pelen łaski y mocy / czynił cuda y znaki w ludziach wielkie. Potrzebie tey pannie świętey o której Aniół pánstki powiada / że iest łaski pełna / iakosmy slyszeli / każdemu iednak z tych wedle miary każdego. Bo ile z strony pana Krystusowey / że iest łaski pełny / tedy iest pełny z natury swey cale: a iako Szkołasticy mówią / propria, datina, & effluxiva: to iest / która iest iego własina / która sam inshym dać / y która sie na inshy wylęwa iako z źró

K iij

dla

dla iakięgo niepożyczana ani od żadnego wzięta: ale z każdej strony dostateczna: bądź wey-
 żrzyś na same istność łaski / bądź na moc spowa-
 rowania / bądź też na przednieysze y na nawiet-
 sze skutki iey: a to przeto / iż nie samey tylko glo-
 wie / ale y wszystkim członkom iey: nawet wszy-
 stkiemu tak boinicęmu iako y króluiącemu ko-
 ściolowi / łaska wszytka boża należy y odpoczy-
 wa nad nim: bo z iego pełności wzięliśmy wszy-
 scy: a bądź to matka boża / bądź Szczepan S.
 bądź inшы święci boży / którzykolwiek sie kiedy
 panu Bogu podobali / za iego zasługa y za iego
 łaska podobali sie: wedle onęgo: Jako Balsam
 na głowie który z stepnie na brode brode Na-
 ronowe / który z stepnie na kray śarty iego zc. A
 to iest łaska P. Krystusowa. Szczepan S. zaśie
 y panna Maryia / sa też wprowadzie pełni łaski /
 ale iuż daleko różnym sposobem: bo Pan Kry-
 stus zgoła bez przyrownania pelen był we wszy-
 tkim łaski / y przebywała w nim pełność boż-
 twa / wszelaka: ale ci sa łaski pełni każdy wedle
 potęcia łaski wżyczonę / iako pospolicie Scho-
 lasticy mówią / na křtate strumienia abo rzeki /
 która od źródlą bieżą / aby tylko godnie odpła-

wili

wili rzecz y sprawę sobie zleconą do której przy-
 zreniem pánstkim byli naznaczeni. A iako owdo-
 wiec naczienie pełne zowiemy / nie żąd żeby sie
 w nie wszytko wino wlało / ale iż tak pełne iest /
 że sie iuż wlać wiecéy w nie niemoże: iako czy-
 tamy temu coś podobného o naczemiu olejnym
 helizenšowym. A te łaskie takowa pismo wiec
 zwytko przezywać talentami / abo czasstkami pe-
 wnými skarbū pánstkiego / które wiec pan każde-
 mu do powołania y do chwały swojej zwytki
 wżyczać. Otóż y Szczepan S. tak był pelen łas-
 ki / ile mu do onęy świętęy wojny zwycięztwa
 y maczeństkiey korony iego służyło. Panna zaśie
 aby matka boża sstać sie mogła / tedy osobnym
 y własnym sposobem swym z wietřa nad inше
 prerogatywa y zacność łaski pełna była: ale
 przedsie nie tak dalece z swych własnych zaslug /
 chociaż ie też miała / iako wiecéy z łaski Bożęy
 sstała sie godna tak wielkiego y kosztownęgo
 skarbū. Ite tedy macierzynstwo iest wietře
 nad wszytkie powołania wszytkich inšych świę-
 tych Bożych / którzy sie kiedy Panu bogu podo-
 bali: tyle też mimo inше wszytki słuŹnie y przy-
 stoynie może byđ nazwana pełnieyszą łaski bo-

żę /

żej/ blizsza nad inſze żrządła (okróim iednoſci i ſtorney z pánem bogiem) á to przeto / że iá ſam Pan Bóg ſobie obrał / y doſkonála czynił wyſołą iákaś mocą / y ſprawa ſwoia : y przeto będąc naybliſza podawce láſki/ przyiela w ſie tego / który z náтуры ſwey pełny ieſt láſki / y tegoż iáko máciá nayoſtoſtownieyſza z ſiebie wypuſciła/ wedle onego : A będzie żrządło otworzyſcie domowi Dawidowému / ná omycie grzechów / y mieſieczney : bo iákoſmy wyſſey dożyli : Wzieliſmy wſyſcy z zupełnoſci iego. Láſka tedy Pána Kryſtuſowa / ieſt láſka żrządła : láſka Panny czyſtey / ieſt láſka rzeki / która od onego żrządła bieży : o której ono powieſdziano : Pád rzeki wweſeła miáſto boże / Láſka záſie ſwiatey Bożych / ieſt láſka ſtrumieni ála bo látoroſli : wedle onego : Jam ieſt máciá / á wy látoroſli : láſka Boża ieſt nacyſtſzy Bálsam / iáko Ziernat s. powiáda / potrzebuie też nacyſtſzego naczynia. Im tedy nacyſtſzym naczéniem bylá pánna náſwieteſza / tym też wiecéy w ſie bálsamu przyiela. Stádże y Hugo de S. Viátore, do teyże pánny tákich ſłów wzywá : Dáprawde przyſtoynie rzeczona ieſteſ láſki peł-

na/

na / z której ſie poczeło żrządło láſki : y przetoż też wſyſtko to cokolwiek mamy od tego / który ſie z ciebie národził / mamy iáko by od ciebie. Słuſznie y dobrze rzeczona ieſteſ láſki pełná / y ták dálece pełná / że z twego przepelnienia czépa ſobie wſyſtet ſwiátá okrag. Bo ieſliż pánny one mádre nábrały oleiu w naczynia ſwoie z káganćami / tedyſ ty pánno ze wſech námedziſza miála nie iedno naczynie pełné oleiu láſki Bożej / któregoſ przylewála do niezgaſzonego twego káganćá / áleſ inſze noſiła pełné y nieprzebráne : z którego wlewáiąc oleiu miłóſierdzia / oſwiećálaſ káganće wſyſtkich / y nápełniłaſ naczénia drugich wſyſtkich áż pod ſamy wierzch : twego iedná nie vbywáło. Koſtropnáſ tedy bylá y mádra / żeá ſwoie rzecz dobrze opátrzyła : ániſ ſie obawiała / byſ inſym vžyczác nie miála : ániſ mówiła : by ſnádz y mnie y wam nie doſtało : Ale wiedzác że y tobie / y nam doſtáczyc miáło / dochowálaſ z doſtáctkiem / y z doſtáctkiem inſym vdziała. Świátło twoie w káganću / było pániénſtwo w cieie : oléy w naczéniu / bylá pokorá w ſercu : á okróim tego było też inſze naczénie człowieczniſtwa ſłowá

L

onego

onego przedwiecznego / pełne łaski w żywocie
twoim / z którego pełności wziąłś y ty sam /
miejeno światło pamięstwa cielesnego : ale też
y olej potory serca twęgo : a potym przeczysłym
swym rodzeniem podałś go nam / tak hoynier
y z takim dostatkim / iż sie z iego pełności wy-
lalo / ztąd sie y kaganice nasze już zgasię oświeci-
ły y naczemia próżne napełniły. Byłś pełną łas-
ki / gdy z ziemie ciała twęgo wyniknęły potoki
łaski / aby sie rozeszły po wszytkiej ziemi / y aby
odżywiły ziemie sucha : a płona / płodna wczyni-
ły. Lecz iako to słowo łaski pełny, co wła-
śnie przynależy samemu P. Krystusowi przypis-
niemy y Pannie nasświetey / y Szczepanowi
Świątemu / a każdemu z tych różnym daleko
sposobem : tak tymże obyczajem inże własności
pánstwie / które są własne iego / zwykły sie wiec
dawać teyże matce pánstwie y inšym świątym
Bożym / ale także różnym daleko sposobem / niż
samemu Pannu. Czego ponieważ kácerstwo ro-
zeznać nie umie / tedy też wyszłko w kúpe gnie-
cie / y na nas wrzeszy. Tak piśmo święte zo-
wie Mojżesza pośrednikiem : Cyrusa pomá-
zańcem Pánstkim : tak y Pan sam Apóstoly swo-

ie zowie

ie zowie światłością / Paweł zaś fundamen-
tem : tak y kościół Pannie czyść / z onym staro-
żytnym Ireneuszem przezywa pośredniczką /
królową / matką miłosierdzia / y inšemi prze-
zwiski tym podobnemi. Otóż iesliże to w nas
y w kościele pánstkim gania / niechże gania pier-
wey w piśmie świątym : niech gania w samym
Panie zbawicielu naszym / który dobra wyszł-
kiego swęgo zwykł wdzielać swoim záwsze : ná-
wet niech gania y w Anyle to / co iey przypis-
ie. Ale rzeka podobno : że wy Maryia wasze
nieprzystojnie nádzieia wasza przezywacie. Tak
iest : przezywamy iá nádzieia naszą / y czynimi
to barzo radzi / a to z Bernátem świątym. W
czym iesli źle czynimy / tedy podobno przygany
godzien y Paweł świąty / który do swych Tef-
saloników piśe w te słowa : A króaż iest nádzie-
ia naszą : co za wesele nasze / álbo korona chwa-
ły : ażaz nie wy iestescie przed Panem naszym
Jezusem Krystusem w przyšciu iego : Wy bo-
wiem iestescie chwala naszą y wesele : Także y
do Philipensów : Bracia / wesele moje y koró-
na moja : tak stoycie namilšy w Panie. Ale zaś
rzeczesh podobno / że to inaczej rozumiał Pá-

L ij

wet

wel światy. y my też inaczej: Bo zowieć Pa-
wel światy Moyzesa pośrednikiem / a zowie
też y Panna Krystusa: ale iakimby sposobem /
samże siebie wyklada / y powiada / iako Pan
Krystus iest pośrednikiem: Bo (mówi) dal
sam siebie okupem za nas: y wszystko to / co na
ziemi / y co w niebie iest / przeiednano y spoko-
iono iest przez krew iego: y tego Bóg wystawił
wblagałnikiem przez wiare we krwi iego. Mo-
yżesa przezywa zaśie pośrednikiem / iż sie przez
rece ięg podało prawo y śasunek prawa. Tym-
że sposobem trzeba także o inszych rozumieć.
Lecz co sie tycze Panny czystey / abyśmy wżdy
tęy rzeczy koniec czynili / iż ona swoia zupeł-
nością iasli / nietylko światu Bożę / ale y An-
yoly z wielu przyczyn przechodziła: wyświadc-
cza iż wszystkich Theologów bez mała oyciec
Tomasz Doktor s. Naprzód / że dusza iey wsze-
lakim dostatkem iasli prawie była napełniona /
iako dla wstrzeżenia grzechowego zakalu wsze-
laczego / od którego ona będąc wolna / wszystka
była czysta / y bez wszelakiey zmazy: tak też aby
ćwiczenie y pochop wzięła we wszystkich cno-
tach / w którychby iako żywym y doskonałym

wzorem

wzorem wszystkim a wszystkim być mogła y
świecić. Powtorę / że ona zupełność iasli tak
sie rozęšla z oney dusze po iey cieie / iako w za-
dnego inszego: bo iey był przytomny Duch S.
ten / którego miłość / nietylko aby w iey prze-
czyste serce wlać niemiała poświęcenia iasle / a-
le też y którym sama osobliwie palala: y nie-
mniey tamże w tymże sercu / iako y cieie iey cu-
da wielkie sprawowała: a osobliwie to / aby sie
z niey Bóg y człowiek narodzić mógł. Naosta-
tek / ta iasla tak hoyna y opływająca / nie dla
siebie samey / ale dla zbawienia pospolitego
wszystkiego rodzaju ludzkiego obdarzona była /
mimo wszystkich światu y Anoly pańskie / któ-
rzy ani tak od Boga oświeceni bywają / ani też
sami tak dalece oświecić świat mogą. A do te-
go przystępnie on naywietzsy iey z Bogiem w-
szedhmogacym zwiazeł taki / iaki nigdy żadne-
go z Anolów niepotkał: który też same ślā-
chetnym przeniświecszy Trójce światu wie-
czernikiem / wszystkiego stworzenia iakoby pa-
mą iakę / czynił y sprawił. A to iest ona koro-
na dwunastu gwiazd osadzona / która obieła
głowe niewiescia: korona mowie dwunastu

L iij

przy-

przywilejów/ dwunastcia laſt/ z których Bie-
nat S. wwił tę Pannie śliczny bärzo wianek/
wianek mówie laſt/ zäczecia tę przedziwnęgo/
pozdrowienia Anielskiego: sſtapienia. nā nie
Duchā ſwietęgo: y poczęcia ſynā Bożęgo nie-
odmiennęgo: potym laſt/ pānienſtwā nienaru-
ſzonęgo: płodnoſci bżemienia nieobciążonęgo/
y rodzenia nieboleſnęgo: Wiec zäs laſt/ nabo-
żnę poſtę: wczciwoſci/ wſtydu/ wiary y me-
czeńſtwā ſerdecznęgo. Nieprozna tedy tō laſtā
byłā/ ani dārów inſzych potrzebuiać/ iāko o-
mylnie Heretycy powiadāiā/ āle pełnā wſzel-
kiey obſtoſci y płodnoſci/ tāt/ że prawdziwie
ſłow onych o ſobie wżywāć może: Jam mātka
pieknęgo wmiłowania/ mātka boiażni/ poznā-
nia y ſwietęy nādziej: we mnie ieſt wſyſtkā
laſtā drogi y prawdy we mnie wſyſtkā/ nādziej-
iā żywotā y mocy/ ic. Prawdziwie tedy onā
ieſt laſt/ pełnā. Wżycze nam o Panno/ abyſmy
my. potrzebni y wboży/ wczęſtnikāmi pełnoſci
twoięy aſtāć ſie mogli.

¶ Leżādże to wżdy pānnie tę/ że tāt wiel-
kā laſtā nāpełniona ieſt/ aby ſie tāt bärzo rado-
wāć y weſelić miała: czy z biegu przyrodzonę

go:

go: czy zrodziāi Dawidowęgo: czy z iākiey
ſwęcy wlaſnęy zaſługi: nie: z czegoż: ztād że
pan Bóg z nią: Ten pan/ mówi Anioł/ który
przed tobā ieſt/ ten dziś ztobā zārówno bydź
raczy/ aby ſie nie dlugo potym z ciebie nārodził:
ktōręgōs ty pāmā bedac w ſercu ſwym pier-
wę byłā poczelā/ tego teraz w żywocie poc-
nieſ: y przetōż tēż iā poſtem bedac/ wprzędzam
Bogā ſwęgo/ od bogā iednāk nieodſtupie. O
przedziwne naczēnie ktōie w ſie zāmykā rzecz dā-
leko wietſzā/ niżeli ſāmo w ſobie ieſt: y ktōie o-
tworzyſtę niebyło/ ani ſie nigdy otworzyło.
Pan ztobā: ztobā zāprawde: ztobā był/ y zto-
bā ieſt/ y ztobā bedzie: boſ ty z nim: ty mówie
byłāſ z nim zārōwe ſlubem/ chęciā/ obyczāymi/
y żywotem wſytkim. Pan ztobā nā drōdże
twocię: pan ztobā w oycyziui: pan ztobā w
piacę y w chwale. Ten ztobā/ ktōry z lōnā o-
cowſkiego żadnym ſpoſobem bydź niemoże od-
laczony: ten ktōry ieſt weſelem wielkim/ praw-
dā/ żywotem/ y drōgā/ ten ztobā ieſt: ztobā ieſt
Bóg wſzechmogacy/ ztobā ten ktōry natury
wſytkiēy y żywotā twęgo ieſt pānem: ktōry
rzekł ſłowem/ niech ſwiātło ſtānie/ y oſtāło ſie:

niech

niech stanie twierdza niebieska / y stanela: y kto
 ryc do wykonania wszystkich tych rzeczy / o któ-
 rych ci powiadano będzie / pomoc doskonała mo-
 że. Niechayci sie tedy nie zda / aby to rzecz no-
 wa była / albo trudna / albo niepodobna: czyni
 ieno z dobrym sercem / bo ten wszystko może kto-
 ry z toba jest. Nád co / pytam / co może bydz
 wietszego: co wyszłego: co zacniejszego / ieno
 boga sobie mieć przytomnego / y z nim iednéyże
 gospody y prawie towarzysztwaząywac: Rzekł
 Nathan Dawidowi królowi: Cokolwiek ieno
 w sercu twoim jest / idź czyn / y odprawuy / bo
 pan z toba: A mówi Job święty / Pámie tylko
 mie polož wedlá siebie / á niech czyjá chce reká
 powstanie ná mie: bo gdziekolwiek iedno ten
 Pan jest / tam przy nim przytomné bydz musi /
 y niebo / y wszystko dwóch niebieski. Saul porá-
 zil ich tysiąc: Dawid dziesięć tysięcy / bo reká
 pánska z nim była. A o Janie świętym tak pi-
 sino świadczy: Dziecię rosto / y moc duchem
 brało / bo reká pánska z nim była. Day boże / á-
 by y ciebie o królu Stephanie ná tym początku
 szesnego donas przyiądu twógo tóž potkalo /
 co niekiedy Gedeonowi Anyót winšował / á

by pan

by Pan był z toba namežniejszy z mežow: aby
 Pan nigdy nie wystepował z serca twoiego / z
 wst twoich / y z spraw reku twoich. A pewnie
 będzie z toba / bys ieno sam z nim bydz chciał:
 boć sie ón w żadnym tak nie wkocha / aby kocha-
 iac sie w nim / oraz go opuścić miał. Mówi
 tedy Anyót do pánný: Pan z toba / nie inaczej
 ieno iako jest kwiat z swa różdžka z której po-
 chodzi / y iako król z swoia królowa / gdy do nie-
 go wstepnie: y iako oblubieniec z swoia oblu-
 bienia / gdy mu sie do syie rzuci. Pan z toba
 przez miłość y przez zgodną wolá / bo sobie nie-
 tylko te wolá twoie / ále y ciało twoie przyla-
 czył ten / który áczkolwiek wszystko nie jest z to-
 ba / áni wszystko z ciebie / wszystko iedną božym
 jest / y wszystko twoim: y nie dwáý przedsie sy-
 nowie / ále ieden oboygá synem jest. A nietylko
 syn z toba jest / którego ciałem przyoblóczyš / ále
 y Oyciec / y Duch święty / z którego y przez któ-
 rego poczęła z toba jest. Oyciec z toba / mówie /
 który to spáwuje / iž syn iego synem twoim jest:
 Syn z toba / który aby przedziwnym sposobem
 mógł w tobie zaprawić tajemnice sakramentu
 swego / nieiedno sam sobie otwiera zamkniony

M

pořóy

połóy / ale też y tobie wcale zachowując się
 pamięstwa twęgo. Duch święty ztoba / który
 z oycem y z synem twóy przenaświeta żywot
 poświęca. Pan ztoba / który przez cie sstał się
 Emmánuelem / co się wyklada Bóg znami. A
 iesli to wielka rzecz iest być z bogiem / tak iako
 o Enochu czytamy / że chodził z bogiem / to iest
 że we wszystkim był posłusznym wolei bożej / i
 kóż to niewieśta rzecz iest / kiedy z kim sam pan
 Bóg iest / to iest że słucha wolei bożej : Ten te-
 dy / który iest wszystkich panem / przez to że iest
 twórcą wszystkiego : ten który iest panem ludz-
 kiego narodu / przez to / że go samże odkupił : ten
 który panem iest twoim / przez święte wezwa-
 nie / ten ztoba będzie przez obecność swoje / przez
 przebywającą w tobie łaskę swoje / y przez cie-
 lesną istność swoje. A przetoż też całym słus-
 znie łaski pełna iestes / y nazwana będziesz : słus-
 znie najwzietszym weselem y najwzietszą rado-
 ścią weselić się masz. A wesela takiego / iesliż co-
 tedy y to nie mnięysza przyczyna iest / żeś Bło-
 gosławiona między niewiastami. Blogosławio-
 na iestes naprzód przeżegnaniem pánstkim / po-
 tym y ludzkim : blogosławiona iestes z oną

świętą

święta żona Rachel / ale iesze y daleko więcej
 niż Rachel : bo ona matka ale skążona : a ty za-
 sie iestes y matka / ale oraz y menarufiona : bło-
 gosławiona iestes nad wszystkie niewiaśty z Ju-
 dytą / ale też y nad Judytę / bo ona wdowa / tyś
 zaś panna rodząca : blogosławiona iestes nad
 wszystkie niewiaśty z oną królową Hester / ale y
 nad Hester daleko / bo ona znalazła łaskę y miło-
 sierdzie u Aswera / ty zaś u pana boga. Na-
 ostatek iestes blogosławiona między wszystki-
 mi / nietylko imieniem samym / ale y rzeczą sa-
 mą / a to przez te dary wielkie królestwi iestes nad
 wszystkie niewiaśty obdarzona : wszystkie bo-
 wien wielków wszystkich dary y blogosławien-
 stwa / bądź te które były przed Moyszefowym
 prawem / bądź te które pod prawem / bądź któ-
 re czas łaski te wszystkie zamysla sie pod twym
 iedynym blogosławieństwem : y wypełnia się
 w synie twoim / którego ty porodziłaś / y dla nie-
 go / w tobie. Bo iesli dla Jakóba blogosławił
 pan Bóg Labanowemu domowi : iesliż dla Jo-
 zephá domowi Potipharowemu : iesliż dla
 strzywie oney domowi Obededom : iakoż nie
 daleko więcej iestes ty blogosławiona dla teę /

III ij

w kró-

w którym błogosławione bydy miały wszystkie narody: Lecz abyśmy się przypatrzeć mogli dąrom tej Panny błogosławionej: trzeba wiedzieć / że ta panna miała osobliwych siedm darów / y przed inż pcią białą swę własną przywileie y prerogatywy / dla których słusnie iest y bywa nazwana między wszystkimi niewiastami błogosławiona. Pierwszy iest ten / że iest osobliwa łaska boża pełna przed wszystkimi inżmi: czego poświadcza Hieronim święty temi słowy: Pełność łaski bożej inżym wedle czasu / każdyego wżyczona bywa: lecz pannie czystej Maryi / wszystka sie dostatecznie wlewa. A stosując tenże Doktor S. też łaskę do łaski której aniołowie mają / powiada / że słusnie wiedzieć sie godzi / iż panna przeczyszcza y błogosławiona Maryia zaśluzyla sobie zupełniey wszystkie cnot przywileie / y dostapila taką łaskę / która y aniołowie samyś pochwalac mieli. Wtóry przywilej był ten / że nigdy grzechu żadnego winna nie była / ani przy poczęciu / ani przy porodzeniu: ani na świecie żyjąc / ani z świata zchodząc: tak / że one słowa które ona święta pani Judyth o sobie powiadała / daleko

przystoy-

przystoyniey mówić sie o nię mogą: Żywie sam Pan / że Anioł iego stróżem moim był tak w ten czas gdy tam sła: iako y gdy tam mieszkała / y gdy sie na zad wracała: y niedopuscił mi pan służebnicy swę aby sie pobroczyć miała / ale owszem bez wśhelaticy zimaży grzechu / wrócił me do was z radością w zwycięstwie swoim / radością w wściu moim / radością w wybawieniu waszym. Trzeci przywilej / że była wolna od wśhelatiego przekleństwa / co iadnak y sam Luter rad nierad przyznawa. Bo iesli zkad / zkad sie okazuje / że wśhelatki rodzaj niewieści podległ był przekleństwu: były bowiem niektóre co albo rodziły / albo które nieplodne zostały. Te które rodziły / to przekleństwo na sobie odnosiły / że w boleściach dziaćki rodzić miały: te które nie rodziły / to miały / iż przeklęta była nieplodna / y która nierodzi. Otróż ta sama nappierwsza była / która od tego oboygą przekleństwa wolna była: bo ani nieplodna była / gdyż matka została / bez boleści też porodziła bo panna / na kstał dziewa migdałowego / które w swym rodziu ma y pamiętnictwo / ma też y plodność / które zachowuje w

III iij

sobie

sobie zieloność kwiatu swęgo choć owoc swóy wyda / tak iż słusznie rzec się może: kwiat mój owoc czci y wieczności / panna z płodności / a matka z pánienstwem / aby leksze uczyniła rzeczy kosztowney / od rzeczy lichy: Stądże y ono: Rodzenie a nieśkaza / co wiele wieków zgodzić się niemogły / teraz w łonie pánienstwu położy y przymierze spolné máia / aby ta która okup wszystkich stanów porodzić miała / miała też cokolwiek spolného z stanem każdým. A ile z stanem małżeńskim / rodzenie spolné miała: z stanem wstrzymieźliwym miała ślub pánienstwa: z stanem pánienstwu miała śtateczność strzymáney czystości pánienstwy / aby iáko wszystkie wstrzymieźliwé / wszystkie małżeństwu / y pánienstwu swym pánienstwu rodzeniem odkupić miała: tak zamy aby oraz iey doszedł owoc trzydziestý / sześćdziesiąty / y setny. O iákoż to szczęśna matka iest / która bez zniázy poczelá / y bez boleści porodziła lekárstwo / iáko mówi Augustyn święty: że w niej kwitnie pánienstwa płodność y płodné pánienstwo! O iáko to iest wielki y po wszystkie wieki nieśtychány przywilej taki: że panna w żywocie poczelá / y syna od najwyż-

szęgo

szego porodziła! Słusznie tedy błogosławiona między niewiastami / która sama tylko wstała przellectwá wszystkich. A dziwna rzecz: że y Duch święty sam przywilej ten taki oznaczył w swych pieszczach mówiąc: Żywot twóy iá: koby bróg: pszenice ogrodzony w kóło lilii. Dając przez żywot y przez pszenice znáć máie: rzynską rodząność: przez liliá zaś kwiat śliczny pánienstwa iey. Czwarty przywilej iest ten / nie tylko iż wstała wszystkiego przellectwá / álbo oraz matka y panna: ale co wietśa / iż tego porodziła / który z nas wszystkich wszystko zniósł przellectwo / a ná to miejsce dał swé światło błogosławienstwo: tego mówie porodziła / w którym błogosławione być miały wszystkie narody. O błogosławiona róla / która takie zboże podała: błogosławiony śarb / który taką perle kosztowną w sobie zachował: błogosławiona laka / ná której się taki kwiat okazał: błogosławiona owca / która baránka tego porodziła. Prawdziwie tedy błogosławiona: błogosławiona wiecznému Bogu oycu / którego syna porodziła: błogosławiona synowi którego matka iest: błogosławiona Duchowi S.

z którego

z którego poczęła: błogosławiona wstępie prze-
nasświetły Trójcy święty / której naczęciem
się stała: błogosławiona Archaniołom / któ-
rzy ją tak świetobliwie y wielmożnie pozdra-
wiają: błogosławiona Patriarchom / którzy
rodzenia iey z wielką żądzą czekali: błogosła-
wiona Prorokom / którzy iey narodzenie prze-
powiadał: błogosławiona Apostołom / któ-
rzy iey synaczką świata zjawił: błogosławio-
na Męczennikom / którzy dla syna iey krwó swo-
je przelali / y gardło dali: błogosławiona Pán-
nom / które czystości iey naśladowały: błogo-
sławiona Donom które z Anną córką Phanne-
lową wstawily syna iey przedewszystkiemi któ-
rzy czekali odkupienia Izraelowego: błogosła-
wiona Wdowóm / które ją z Elżbietą wszystkie
błogosławioną przezywały: y błogosławiona
wszystkim narodom / od której zbawienie bio-
ra: samymi tylko Ewangelikóm mniey błogo-
sławiona / którzy się od owocu żywota iey sami
chcac wyłaczpli. Ta bowiem iako mówi S.
Ephrem / jest nadzieią oyców naszych / jest chwa-
łą Proroctw / obwieszczeniem Apostolskim / czcią
Męczeniów / weselom świętych Bożych / świa-

tlem

tlem wiernych pánstkich / Abrahám / Izák / y
Jakób: ozdoba Aaronowa y Mojżesowa /
runem Gedeonowym / zgromadzeniem Hie-
rarchów: świętych wszystkich y pánien koron /
prze iasność iey niedostępną: kądzielnicą złotą /
pochoźnią błyszczącą / wiadrem niebieskim mán-
ne noszącym: tablicą / na której jest piśané pra-
wo ludzkie: skrzynią prawdziwą / kártą Bożą /
wszystkich Kieżną ostrożną y światłonośną
Panną: wciechą przenasświetłą / y wszystkich
wódzem świetobliwą Panną: y przetoż też
wysła nad wszystkie miastánie niebieskie: czy-
stą nad promienie y nad iasność słoneczną:
poważniejszą nad Cherubiny / y nad wielość
duchy: świetłą nad Seraphiny / y żadnym
przyrównaniem nad wszystkie inšie zwierzęnie
wysła chwalebniejszą. Już dalej / chwałá
białogłowska własna jest dziełki rodzici: po pa-
nienstwie / wielką część y nawietża zaśluga y
błogosławienstwo. Stadże Ambroży s. wcy /
że nagrodá małženstwa / jest rodzenie białogło-
wskie. Czego niekiedy Komelia Scypionowa
żona / matka onych Grachów Rzymskich po-
świadczyła: do której / gdy iey sąsiada w ná-

A

wiedziemy

wiedziny przyszła / y z swych stroiów sie chlubiła: tam Komelia czekała / aż iey synowie wro-
cili sie do domu z szkoły: tam ztąd skoro przyszli /
wnetże szawořsy na nie rzekła: o toż też macie
moie stroie. O tęże też piřa / gdy ia po zima-
łym mezu cieřono / rzę miała: Ja nie widze
przeczbyim nieszeřliwa być miała: poniewa-
żem Grachusów narodziła. Czytamy także o
iednę Łakonskiey niewieřcie / która iesze do-
bize przed tąnta Komelią w Łakoniey była: /
gdy sie przed nią także druga niewiařta Jonka
chlubiła tkaniem swoim / że bylo kořtrowne:
tām wnetże ona Łakonska żona okazała iey cz-
tęrech czystych synów swych / mówiac: Taki po-
wiada czyn ma bydź cnotliwey y wczciwey bia-
leYGlowy: z tegoż sie chlubić y cieřyć ma. Cze-
go iedną y s. Paweł wcy powiadaiac: że stro-
ie niewieřcie y zasługa ich / dziateczki bydź ma-
ia. O toż gdzie która nazacnieřsy rodzay ze
wsyřtlich na świat wypuřciła: ta inż bydź mu-
si między wsyřtkimi naszeřliwřa y nablogo-
řawieřsa. Ale rodzay pānni Marięy która
ieř / y iaki ieř: tās sama matka syna tego ieř /
którego sam Bóg oycem ieř: co nigdy żadnę

niewiařty

niewiařty niepotkalo. A to ieř naywietřsy stwo-
rzenia nāřego przywilej / aby iako mówi Bie-
nat Źwiety / syna swęgo spólnęgo z bogiem oy-
cem miała matka / która matka ieř odkupiciela
oraz y sędzięgo. A przetoż nadobnie Kořciol o-
pięwa w teř słowa: Porodziłař zpodziwieniem
przyrodzenia wsyřtkięgo / Źwiętego rodziela
swiętego. Bo komuż kiedy z anyolów / albo z
przejęnāńcōw bořych godziło sie owęgo wřyć
co Duch Źwiety mówi: Synem moim ieřteř
ty / tyř mi sie dñis vrodził: Takę y ono: Sy-
nu miły / y cořes nam wczynił takięgo: ia y oy-
ciec twōy z żalōřcią řukaliřmy ciebie. A ono /
Synu mōy / oto winā nieřstalo. Dořc maia
na tym anyolowie / że ono Źpięwaia / Źwiety /
Źwiety Pan Bóg zastępow rć. To
żas wsyřtko nie czyia inřa iedno Macierzyn-
řa ieř prerogātiwa wlasna / y Macierzynřa
ozdoba.

BŁogosławiona tēż ieř między niewiařkami:
āto z onęgo przywileiu / że mimo wsyřteř ro-
dzay ludzki sama tyłko była / która z bogiem zla-
czona była: bo / czego żadnēmu nigdy nie poz-

A u

w olo-

wolono / ani pozwola / ta sama boga dziewięć
miesiący w żywocie swym nosiła: ta pierś-
mi swemi z nieba napelnionemi bogą żywiła:
ta przez wiele lat bogą z wielką wciechą wycho-
wywała: ta sobie bogą poddanym miała: ta
sie bogą obłapianiem y całowaniem dotykała:
Stądże Augustyn święty powiada: że temunie
dziw Maria / iż twę spólnę radość tobie do-
pomaga Bóg w niebie królujący / któregoś ty
w młodych latach jego / gdy sie z ciebie człowie-
kiem był narodził / tak często na świecie całowa-
ła. A przetoż też y Andreas Ierosolymitanus na-
dobnie zamyśla mówiac: Ża prawdę prawdzi-
wie błogosławiona jesteś: bo ciebie same Bóg
sobie w błogosławił na przybytek swój: gdyż o-
cowską chwałę opływającego człowieka Jezu-
sa Chrystusa / y tegoż bogą doskonałego / w na-
turach tychże / z których y w których stał / no-
siłaś w żywocie swoim sposobem iakimś ni-
gdy niewysłowionym. Błogosławiona jesteś
miedzy niewiastami / któras w opatrzonym pa-
niństwie swego spichlerzu / obiera dobrowol-
nie skarb niebieski on / w którym wszystkie skarby
mądrości y wszelkiey vmieistności są zacho-

wane

wane. Prawdziwie błogosławiona jesteś ty /
którey żywot jest iakoby nałożone boisko: boś
owoc błogosławieństwa kłos nieśmiertelno-
ści / Chrystusa Pana / bez wszelkiego siewu / y
pracy męczyńskiej / doskonale wydała: y przy-
wiodłaś żniwo okwite / tak wiele tysięcy że-
ców / którzy sie zobopólnie radują y wesela z ta-
kiego robotnika / który im zbawienie przyniósł.
Prawdziwieś ty błogosławiona któras sama
tylko mimo wszystkie matki godną należona
jest / abyś była matką twórcę swego: a to iest
tym sposobem / abyś nie doznała tych przypad-
ków / które wiec na matki przypadają: gdyż to
co z ciebie rodzeniem wynikło / panienstwa two-
go nie naruszeło: bo ten / który ciebie wskręta-
wał / tenże też obronił panienstwo twoje. Ża
prawdę błogosławiona jesteś ty / któras sama
tylko bez meża poczęła / a w żywocie swym te-
go nosiła / który niebiosą rozciągnął / a ziemię
panienstwa twego / niebieską uczynił. Błogo-
śławiona jesteś ty miedzy niewiastami / któras
sama tylko tego błogosławieństwa dostąpiła /
którego P. Bóg przez Abrahama narodem wszy-
tkim obietnice uczynił. Prawdziwieś ty bło-

W ii

gosta

gosiawiona / która blogosiawionego dziecięcia
namilszego Jezusa zachowiciela naszego matu-
chyna nazwana iestes : y której gwoli narody
wszystkie wykrzykując wolają : Blogosiawio-
ny który idzie w imie pánstie / y blogosiawione
imie chwaly tego wieczne : nápełniona będzie
ziemia chwały tego : co day boże by sie tak sta-
ło Amen. Blogosiawionas ty między niewi-
stami : bo cie szesza y bloga opowiadaia wsty-
tkie rodzaie ludzkie : królowie zaśie wielbia / a
mocarstwa chwale daia : przed obliczem two-
im co bogatzy z ludu dary ofiarują : a pánienki
wpizód y pozad idac / prowadzą cie do pokoju
królewskiego. Myśl sobie o czlowieczu / mówi
Rychardus / co zac / y iaka to iest dziwna sprá-
wa : pánná poczelá / pánná porodziła / y po po-
rodzeniu pánná zostála : Wraz iesli mozesz / co
zac / y co to za rzecz / że pánienkie porózenie
od godziny poczeia swięż wzięło pełność wsty-
tkę / y w prawdziwości czlowieczestwa zachó-
walo wszystkie pełność boztwa. Osobna to iest
iakaś chwala : osobna iaska blogosiawioney
dziawice Máriey : która ze rzcia pánienstwa
porodziła synaczka / a nieładá iakiego / ale bogá.

Słu-

Słusnie tedy rzeczono / y słusnie rzec sie ma /
Blogosiawionas ty między niewiastami : y blogo-
siawion owoc y wota i-wotego.

Prawdziwie blogosiawiona tá pánná /
mówi Chrysologus : która z iedney strony częśc
pánienstwa wzięła w swoje ośiadłość. Z dru-
giey strony zaśie na sobie odniosła zacność má-
cierzynska. Prawdziwie blogosiawiona / która
nietylko chwale rodzaia bozkiego przyiela / ale
też która królową czystości zostála. Prawdzi-
wie blogosiawiona / która była wietrza nad nie-
bo / mocniejszy nad ziemię / siersza nad okrag
świata tego : bo tá sama bogá obielá / którego
świat nie obiał : tá nosila tego / który okrag no-
sił wstytek : tá porodziła swego rodziciela : y tá
żywiła wszystkich żywacych żywiciela : co ie-
dnak wszystko podeprzec sie może fundamentem
pisina świętego / bo sie zgadza z slowy y z rzeczo-
sama Elzbiety oney świętę / która nie ludzkim
ale prorockim duchem będąc pobudzona / aibe-
taczey Duchem świętym nápełniona / nietylko
za matkę pánstka z wielką wczciwością przy-
iela / ale y temi slowy prawdziwie do nię krzy-

Eneá

Eneta: *Blogosławionas ty między niewiastami*,
y blogosławion owoc żywota i twoiego. Także
 też y Anzelm święty powiada: że Bóg oyciec
 vrodził sobie swey natury syna iedyneho / sobie
 spólifstnego / spólwiecznego / wszechmocnego bez
 pocztku: y przez tegoż stworzenia wszytkie / tak
 widome iako y niewidome vczynił z nisczego.
 Tedy tak sobie iedyneho / iako y namilshę-
 go / y we wszytkim sobie równego / niechciał a-
 by tylko iego samęgo bydy synem miał: ale te-
 goż prawdywie y istotnie chciał / aby także był
 iedynym / namilshym y przyrodzonym synem
 blogosławionę dziewice Maryiey: nie żeby
 dway być mieli: to iest / żeby inshy był Synem
 Bożym / a inshy zaś synem panny naswietshęy:
 ale żeby iedenże ten / który iest synem Bożym / był
 także w iednęże personie synem przeczystęy pan-
 ny: a który synem teyże przeslicznęy Maryiey /
 tenże sam ieden / aby także był synem Bożym w
 personie iedyney. Ale ponieważ tey miłość / któ-
 ry oyciec y matka powinni synowi swemu / tak
 y w nich nayszczęśliwsza matka powinna także
 synaczkowi swemu: syn także iako wiec powin-
 ność synowsta przeciwko oycu y matce z soba

nieście /

nieście / powinien tey miłość matuchnie swey
 ztąd: że sie z teyże matki samęy narodził / tak iako
 sie wiec synowie z oycy y matki rodzic zwy-
 kli: tedy iuż ta miłość tey matuchny miłęj prze-
 ciw synaczkowi swemu: także y miłość synacz-
 ka tego przeciw matuchnie swey / przechodzi
 wszytkie inshę miłości / oyców y matek wszyt-
 kich. A z tym tey iaktę nagrody miłości swey
 dostąpiła / dowodów wielkich nietylko / gdyż
 to iawnno wszytkiemu krześcianstwu / które pe-
 wnie wierzy / że ta szczęsna matka wywyższona
 iest nad wszytkie niebiśa / y przemiesiona nad
 wszytkie Chory Anielskie.

Blogosławiona tedy iest między niewia-
 stami: bo *blogosławion y owoc żywota i twoie-
 go.* Nie żeś ty blogosławiona / przeto owoc ży-
 wota twęgo iest blogosławiony: ale że cie syn
 twój vprzedał w słodkości blogosławienstwa /
 przetoś ty blogosławiona. Bo prawdywie blo-
 gosławiony iest owoc żywota twoięgo / w któ-
 rym są blogosławione narody wszytkie: z któ-
 rego pełności / nabrałaś y ty z inshymi / acz w
 prawdzie różnym sposobem od inshych / iako sie

D

wysshę

wyszy okazało: y przetoż błogosławionas ty
w prawdzie/ ale między niewiastami. ów zaś
błogosławiony nie między ludźmi tylko/ nie
między Anioły/ ale nade wszystko jest błogosła-
wionym bogiem na wieki: owoc/ którego po-
zywając Jadam pierwszy człowiek/ zrzucił ón
stary ogryzek/ którym był polknął ón potrawę
oskubania y zdrady szatańskiej. To tedy jest óno
pozdrowienie przenaświetszej Trójce Świe-
tej: to jest tej przeczyszczej Panny chwali/ któ-
rej żadnemu innemu stworzeniu nieudzielono:
to jest pierwsza wszytkiej Ewangeliej świętej
przemowa/ od której wszyscy ci/ którzy się tych
słów świętych przełożonymi czują/ słuchnie w
Katoickim Kościele zaczynaia nauki y kazania
swoie. A ten wykład jest daleko różny od óne-
go wykładu Kacérskiego ducha/ iako Bienciu-
sowego y Kalwinowego/ w których niemaż nic
niebieskiego ani Boskiego: ale wszytkie rzeczy
inż sązucone/ lekkie/ y niskie: y takie/ które iż
czego goręszego nie rzekę/ rychley przypisać się
mogą óney Aspazyi albo Komedyi iakiej.
Bo tak ci wykladaia y mówia: Bądź pozdro-
wiona łaskawa/ której łaski y przyiażni wszy-

scy

scy wobec pragna. Błogosławiona/ albo raczej
załeciona przed wszytkimi niewiastami/ iako ta
o której wszyscy wszystko dobrze mówia/ y która
bardzo wysławiaia. Czym zaprawdę wiec się
gani niżeli chwali. Ale to na stronę. Wiele ta-
kich jest/ którzy ku czci y ku chwale tej przeczys-
zczej pannie matce Bożej/ iako tego godna jest/
niemają rzeczy na płac przynosić: ale to pewna/
że żadna rzecz wietrza/ ani zacnieysza oddać się
tey nie może/ ieno iako to/ że jest łaski pełna/ peł-
na Bogą/ pełna błogosławieństwa. A przetoż
też Kościół sam/ żadney rzeczy czesćciy nie uży-
wa/ żadnemi tytuły czesćciy ią nie pozdrawia/
y nie chce/ aby w swoich co czesćciy w ich wsciech
bzmieć miało/ iako to rzadkie/ niezwyčajne/ y
czci pełne pozdrowienie. Stądże one Koronki/
stądże paciorki y inne rzeczy. Co/ że szatan wi-
dzi/ tedy też temu zayrzyz: y przeciwnym spo-
sobem od żadney rzeczy bąrszney swoje nie od-
wodzi/ y o żadną rzecz bąrszney się nie stara/ co-
by ią mógł z reku wytrącić/ albo zelżyć/ iako o
to pozdrowienie: meza bowiem y pała tego
szatana przekletego te słowa tak zacne/ te tytu-
ły tak przeważne/ ta cześć przyrodzenia ludz-

Oj

kiego/

kiego: y takie wysoke wważenie tęj matucny
Bożey / która on bårzo nienawidzi: widzi for-
tele y rady swoje iemuż samemu co ie rądził byc
bårzo škodliwe: widzi zdraǳy swoje wysylki
odkryte y na iasnia wydane. Ale iakoby tego
dokazac chciał sluchamy. Kálwin/ blogosła-
wioney dziewice burzyciel wtóry po onym spró-
sznym Sierosláwie / którego Grecy zowa Ko-
pronymem/ tak powiada: Jesliże szesćie / sprá-
wiedliwosc / y żywot Marię / z laski daney
miłosći bożey pochodzi: tedyc wysylki tēy cno-
ty / y wysylka zacnosć / szesća iest boża szodro-
bliwosc: a zátym też wieccy inż opacznie czy-
nia / ci którzy vczę prosić ię o to/ co z inąd ma
zárówno znami. Tu ná tym miejscu Kál-
win potrzykroc przeciw samēy prawdzie mó-
wi: Naprzód powiada / że panna Mariá / za-
dna rzecz wlasna nieprzylozyla sie do takiey
wielkiey laski bożey / przeciw czemu samas El-
zbieta swieta mówi w té słowa: Blogosláwio
nas ty / któraś wwiierzyla: Nawet y samas pan-
na swēmi slowy toż zbiia mówiac: Abowiēm
wezrzal ná potore sluzebnice swēy. Powtóre
y to falsz / abyśmy od niēy laski bożey prosić nie-

li. Bo gdzież sie to w której modlitwie kościel-
ney pokazac może? Potrzebie / co powiada /
aby to byl opaczny sposób / kogo prosić o to/ co
z inąd znami niēwa: Tedyby tym sposobem y
Páwel swiety sam siebie y prace swoje opacz-
nie kościelowi zalecal: tedyby inż tym sposo-
bem modlitwy od kościoła za Piotrem gdy byl
w więzieniu próżno czynione byly: tedyby
tym sposobem wysylko obcowanie Swietych
bożych tak niebieśkich / iako y kościelney Hie-
rarchiēy: ktemu y onē zobopólne oczyszczenia/
oświecania / y doskonałości dusz blogosláwio-
nych opaczneby byly: nawet miłosć krześcían-
ska wysylka tym sposobem zginacby musiala:
bo opaczny to sposób iest / prosić drugiego o to/
co sam z inąd znami zárówno niēwa. Tóć te-
dy inż zátym / ani vczę mistra swęgo o żadną
rzecz prosić nie bedzie: ani vbogi od tego co
wzdy cokolwiek ma? Lecz dálej postępnac
tenże Kálwin y mądrości swēy słowa leiac tak
powiada: Alec to wzdy gruba niemnielność
że Papieżnicy to takie pozdrowienie / iakoby iá-
kami czarnoksięzkiemi Exorcysmy ábo zaklíná-
niem w modlitwe obrócili: Tu ná tym miej-

sen wiedząc prawie po dwa krocie Kalwin śli
znał: Naprzód iż nie tylko Papieżnicy/ale wszy
tek prawie wschód y zachód słońca/ Grecy/ Or
mianie/ Murzynowie/ y owsem wszyscy or
króm Żydów/ y ich tam samych/ to czynić zwy
kli/ y czynią. Potym żebyśmy tego pozdrowie
nia takiego iakoby za modlitwę iaką/ a nie za
pozdrowienie/ y za porządowanie używać mie
li. A my ztąd pospolicie pozdrowieniem anyel
skim przezywamy: żeśmy przez te panny/ y przez
ichy rodzenie/ daleko wietrze przyczynę chwały y
dzieł czynienia niżeli modlenia dostąpili: y wie
cześnieśmy inż wzieli/ niżeli wprosić możemy. Ale
dalej prowadzi tenże/ y mówi: A także śalen
stwo ich aż do tąd przyšlo/ że y każnodziom
nie wolno inaczej łaski albo daru Ducha świe
tego na kazalnicy prosić/ iedno przez te swoje
Zdrowe Mária. To zgola fałsz jest: aby każ
nodziom niewolno byż miało kazania świe
go inaczej poczynać: zwyczajem iednak wzie
tym to weszło/ iż naszy to za nayprzystońszy
początek nauki swej kładą/ co początkiem było
wszystkię Ewangeliię świetę/ aby iako na
tóż pozdrowienie ono słowo wieczne oycą wie

cznego

cznego w żywocie teyże panny było wcielone/
tak też aby na tóż pozdrowienie to przepowia
danie słowa bożego mogło byż poczet w my
ślach wiernych bożych. Przydacie daley. Ale
okróć tego iesze/ że to pozdrowienie samym
tylko porządowaniem iest/ tedy sobie iesze cudzy
wzrost wpomnie przywłaszczają/ którzy Bóg za
dnemu infemu ieno Aniołowi zlecił. Toć te
dy y Elżbieta S. nie bacznie to uczyniła/ gdy
z wielką radością temi słowy ją potkała: Bło
gostawionaś ty między niewiastami/ y blogo
stawionowoc żywota twoięgo: Nawet/ toć
y sama panna nie dobrze o sobie przepowiedzia
ła/ gdy mówi: A oto błogostawiona zwąc mie
będa wszystkie rodzące. A także inż słów Dawi
dowych y Prorołów infych/ którzy y sam Kry
stus pan pospolicie zwykli używać/ my używać
nie mamy/ abyśmy na sie wpomnie cudzego wze
du nie brali: Co iesli tak iest/ iako powiada:
niechże tego dowiedzie/ że y te słowa takie: O
powiadam wam wesele wielkie/ które będzie
wszystkiemu ludowi: Aniołowi tylko przynale
żać/ a że ich żaden Doktor/ by też dobrze y w dzień
samęgo narodzenia Pańskiego na kazanie brać/

y nimi

y nimi lud wszytek na miejscu anyelskim wzbu-
dzac ku radości me może. Niech probuje y to /
ze ona piośnik anyelski: Chwała na wysokości
Bogu: y ono co v Izaiasz stoi: Świety /
Świety / samych tylko duchów nie-
bieśkich iest / tak własna / iż sie ich ani nam / ani
kościółowi bożemu wzywać niegodzi. Naostatek /
niech y to potaje / co Anioł Raphaël rzekł To-
biażowi: Niechci wesele będzie zarosze: pokój
tobie rz. że my tych słów takich żadnym sposo-
bem do naszego zwyczajni sobiebrać niemożemy:
tak iako tu powiada / że te słowa Zdrowa bądź
Marta / samemu tylko anyelowi Gabrielowi
zachować y zostawić potrzeba. Samyła nako-
niec wszystkie swoje rzecz dwoiakim błędem mó-
wiąc: Dwoiako głupie ich naśladowanie w
tym Anioła / że nie obecna pozdrawiała. Ja
żas tak powiadam: że dwoiako głupie Kalwin-
skie strasowanie. Bo y sam Kalwin od nieo-
becnego sie wzy / to iest od Łukasza S. którego
Ewangelija wyklada. Ale pytam: Kogóż y
Paweł święty sam częściej pozdrawiał / iedno
nieobecne? Rzecz że przez listy: tedy y my po-
gotowiu za sprawą bożą / który świętym swo-

im

im wszytko zwykt obiawiać / y za posługa anyo-
łów iego / którzy modlitwy nasze zwykli odna-
żać / panne czysta dobrze pozdrawiamy. A wie-
rzyżże ty Kalwinie wieccy postowi swemu coe
listy abo dary iakie odnosi / niżeli anyelowi / któ-
ry y modły nasze / y pokuty nasze Bogu odnosi:
Lecz nie dziw / bo to iest wasze śalenstwo ta-
kie. Rozumiesz ty że iest nieobecna / Ale Patri-
archa Konstantinopolski Germanus inaczej
rozumiał / który tak piše: Duch twój o Ma-
rta żywie na wieli / y ciało twoje w grobie nie
odniosło stazy żadney: na wszytko masz oko / y
wszytko wpatruiesz / a twój dozór na wszystkie
sie ściaga. Alez wprawdzie oczy nasze są przeka-
za zatrzymane / że cie widzieć nie mogą / ty ie-
dnak nasświetla panno sama siebie oznajmu-
iesz / y potajemnie sie obiawiając podać tym /
którzy tego godni są: ciało bowiem twoje na-
mniey nie hamuje mocy y skutku ducha twoje-
go. Ale zaśie rzeczesz / że przystoynię te pan-
ne czcić naśladować niż pozdrawiać. Toe
prawda / że owo czynić potrzeba iako Pan po-
wiada / ale też y tego opuszczać sie niegodzi / a to
wedle już zwyczajnych kościelnych formuł / iż

p

które

które pokłonem czcimy / abyśmy też ichże dozna-
li ratunku : y których zesseie z swiata czcimy y
obchodzimy / ich także wzorem do ciebie postę-
powali : y z których zasług wciechu mamy / tych
także wzorem abyśmy sie pobudzali : a daj aby-
śmy naśladowiacie / pochop brali / y modlitwa-
mi ich podpora znali / przez Jezusa Chrystusa Pa-
na naszego / rc. Dwoiako glupie naśladowanie
przeżywa człowiek nader / ale Sibylla przed
wielu wieków nie tóż rozumiała / która mało
nietychże słów anyelskich do téż panny uży-
wa / mówiac : Z brzemienia swego cieś sie Pa-
nienko : tobie bowiem stworzyciel nieba y zie-
mie / który w tobie mieszkac będzie / daleci wese-
le wiecznie trwające : y już zostanie światło
wielkieś tobie świecać. Nie tak też rozumie-
li y oni oycowie świeci / między którymi przod-
knie Swiety Atanazy wódz wiary chrześciań-
skiej / który od wszystkich nie ieno śmiertelnych /
ale y niebieskich te pannie pozdrowiona być po-
wiada w te słowa. Otróż już y teraz y na po-
czatku dnia / iako pierwoci chwały twojej / An-
chanył tobie Piosnke czyni mówiac : Słowa
bądź / iaki pełna / Pan z toba : wysławiaią cię

bydź

bydź blogosławiona wshytie Anyelskie y ziem-
skie Hierarchie / y wznosząc ręce ku swiętym
górze / y ku porządnym władzom / blogosławia
tobie / która y w niebie przejeżdżania swie odno-
sisz / y na ziemi blogosławiona cie bydy powia-
daj / mówiac / Blogosławionas ty między nie-
wiaskami y blogosławiony owoc żywota two-
iego. Bo takowemi blogosławienstwami wielbi
cie y czei pierwszy zastęp / który jest sprawiony z
Thronów / Cherubinów / y z Seraphinów :
który albo płomienistymi / abo wiec królami wiel-
kiego y Boga poznawcami przezywani bywa-
ją : Blogosławionas ty między niewiaskami y
blogosławiony żywot twój Boga nościciel :
blogosławione pierśi / których on będąc ieseze
niemowiatkiem używał. Wtóra zaśie Hiera-
chia / która zamęka w sobie państwa / cnoty / y
sily wshytie / iakoby od zwierchniego zastępu
nauczona / y iakoby nappierwcy o tym obwie-
szona na cie pogladać wola : Blogosławio-
nas ty między niewiaskami / y blogosławiony
żywot twój który Boga poczał : y pierśi / któ-
re Boga wychowały gdy sie dzieciactwem ma-
luczkim stał. Trzeci zastęp z Książat / z Anyo-

P u

lów

lów / y z Archányolów / któremu za zleceniem
 Bożym zlecono y roslano bylo / aby przez ie-
 dnego z Archányolów wydana była na świat
 piosnka ona ze wſzech nabogaćſza w te ſłowa:
 Zdrowa bądź / laſki pełna / pan z toba. Od tych
 że potym my zaſtepy albo ſwiete róty ziem-
 ſkie / noſząc w ſwych wſciach wywyżſzenia
 chwaly Bożej / bądź żeſmy ſie tego naucz yli /
 bądź żeſmy ſobie tych ſłów pożyczyli / wywyż-
 ſzamy cie o Panno wielkim y głoſnobiaż-
 cym głoſem mówiąc: Zdrowa bądź Panno la-
 ſkawa / Pan z toba: módl ſie goſpodyni naſza /
 pańi naſza / Królewno naſza / y mātko boża za
 nami: Tyś ſie bowiem narodziła znaſ: ten za-
 ſie który z ciebie ieſt wydany ciałonoſny / Bo-
 giem naſzym ieſt / któremu z oycem iego nieza-
 czetym / y z ſwietym onym dobrym y ożywia-
 jącym duchę ſłuży chwala / wielmożnoſć / częſć
 wſytkā / poſklon y dzieł czynienie / teraz y za-
 wſze / y na wiel wiekóm. Tęmi tedy y takiemi
 ſłowy wczęſoną y wiażoną Pannie przeczysz /
 powiada bydź Atanazy ſwiete. Grzegorz za-
 ſie Nazianzenus tymże ſposobem w opifańiu
 meki Pańſkiey: Zdrowa bądź mātko y Panno
 laſki pełna: któraś ieſt naſlicznieyſza y naza-

cnieyſza

cnieyſza między wſytkiemi pannami: która prze-
 wyſzaſz wſytkie Chóry niebieſkie: Królowa
 niebieſka / kochanie ludzi ſmiertelnych / pogła-
 day proſbę zawſze laſkawym okiem ſwym na
 ſwoie: a niech zawſze bede pod obrona y opieka
 twoja. Także też y ſ. Ephrem. Bądź pozdro-
 wione ſwiatło y iaſne naczienie boże: Bądź po-
 zdrowiona pańi moia Mariia / laſki pełna: bądź
 pozdrowiona Panno między niewiaſtami nay-
 blogoſławienſza: bądź pozdrowiona gwiazdo
 najiaſnieyſza / z której Krystus Pan poſe-
 dzi: bądź pozdrowione przeſwietne ſwiatło mātko
 y Panno: bądź pozdrowiona któraś dziwnym
 ſposobem Króla wſytkich porodziła: bądź po-
 zdrowiona przez którą roſwieciło ſie nam ono
 Słonce bārzo iaſne: bądź pozdrowiona Pa-
 ni ze wſzech wywyżſzona: bądź pozdrowiona
 Pioſnko Cherubinów / y pienie Anielskie: bądź
 pozdrowiony poſeſin / weſeł y zbawienie ſwia-
 ta: bądź pozdrowiona narodu ludzkiego rado-
 ſci: bądź pozdrowione oyców onych dawnych
 obwieſzczenie / y czi proroctwa: bądź pozdrowio-
 na ozdobo meceńſka / y korona ſwietych Bo-
 żych: bądź pozdrowiona chwalo wſytkich po-
 bożnych / y na puſczy mieſzkających hymnie: bądź

P iii

pozdrow

pozdrawiona niebieskich Hierarchij śliczna ozdoba : bądź pozdrawiona modlitwo wſzystkich pieniopiſów : bądź pozdrawione koſtrowne koła ziemſkiego cudo : bądź pozdrawiona wſzystkich obywatelów ziemſkich kochanie : bądź pozdrawiony Kału wciechy y nieśmiertelności : bądź pozdrawione drzewo żywota wesele y rozkoſy : bądź pozdrawiony okupie wiernych / y zdrowie ſwiata : bądź pozdrawiony ſpokojny porcie / y od wałów moſkich wtłuczonych wybawicielko : bądź pozdrawiona naſza w niebeſpieczeńſtwie będących wſpomóżcielko : bądź pozdrawiona rodzica naſzeg. Jadama poſtanie : bądź pozdrawiona wcieſzona wolności : bądź pozdrawiona wſzystkich matko : bądź pozdrawiony kwiecie laſki y pocieſzenia : bądź pozdrawiona wcieczko y goſpodo grzeſznych : bądź pozdrawiona blagalmiczko pracujących : bądź pozdrawiona wcieczko Jeroſolimſka : bądź pozdrawiony thronie chwalebny ſtworzyciel mojego : bądź pozdrawione wieczyſte ſwiatło naſajſnieyſze : bądź pozdrawiona nadzieo wſzystkich doſtych przeciwnymi przypadkami wdzięczonych : bądź pozdrawiona nawróconych v-

cieczko

cieczko : bądź pozdrawiona wſzystkich meſczyzn y białych głów królowa y opieko : bądź pozdrawiona poſzedniczo chwalebna : bądź pozdrawiona wſzytkiego ſwiata iednaczko : bądź pozdrawiona pani y barło wiernym ſwym koſtażniacze : bądź pozdrawiona chwalo y wesele wſzystkich Kapłanów bożych : bądź pozdrawiona panno radoſci wſzystkich oſobników : bądź pozdrawiona brono niebieſka / wſtepie wſzystkich : bądź pozdrawiona otworzycielko brón rayſkich : bądź pozdrawiona ſmetków naſzych wſpomóżniczo / ochebożniczo wſzystkich : bądź pozdrawiona wſzytelko wciſnionych kłopoty : bądź pozdrawiony niebieſki y króleſtwa Pana Krzyſtufowego kluczu : bądź pozdrawiony zeglujących po tym ſwiecie napewniemyſy porcie : bądź pozdrawiona duſzy moiey nadzieo dobra y wierna : bądź pozdrawione wſzystkich ludzi Krzeſciāńſkich mocne zbawienie : bądź pozdrawione ſwiatło przeſwiećne / którym ſie ſwiat objaſnia : bądź pozdrawiona matko Krzyſtuſa ſynā Boga żywego : bądź pozdrawiona naſza y naſzych oyców ſwiećna obronicielko y chwalo : bądź pozdrawiona / ktoraſ żadnym ſpoſobem

nie

nie obietęgo w łonie swym obierał: bądź pozdrowiona / którąś Krystusa Pana dawce żywota wychowała / Krystusa pana wszystkich dobrotliwego / stworzyciela / Boga / y wiecznego Jezusa moiego. Tymże też sposobem y Damascenus święty mówi: A cóż tobie za piosnke twęczyć godna ta nąśa niepotężność złożyć będzie mogła / ieno naprzód wesela twęgo / a potym czego nas Archánył Gabryel nauczył: Bądź pozdrowiona panno / y matka nieslubna. Starzy tedy Oycowie świeci / tym y takim obyczajem czcili te pánienke przeczyszcza / a nie bez przyczyny: bo taś sama pánienka / że to tak miało bydz / to jest / że tymże pozdrowienie miała bydz od wszytkich narodów blogosławiona / zrazu przepowiedziała temi słowy / Oto bowiem zteż blogosławiona powiadać mie będą wszytkie narody. Bo mi uczynił wielkie rzeczy ten który mocen jest / y święte imie ieg. Także y Klezysykt: W wielości wybranych miec będzie pochwałe / a niedzy blogosławionemi blogosławieństwem. Co gdzie którzy nie czynią / tedy tym samym łacno dowodzą / że nie są z tego spółku / ani z tego narodu / ani z tego kościoła / któremu rzeczono /

Blogo-

Blogosławieniście wy od pana / który niebo y ziemię sprawił. Cośny iednak na inszym mieyscu za niemniejszy znał prawdziwego kościoła bożego bydz pokazali / iż ten jest prawdziwym kościołem gdzie ta matka boża wedle tegóż pro roctwa blogosławiona bywa opowiadana / iako ów śatanśka synagoga rozumiany bydz ma / który to zacięcia y zgola tego miec niechce. Ale tu podobno szemrać niektórzy będą / że to pozdrowienie takie służyło pannie w ten czas / gdy tu na świecie była / a nie teraz gdy inż do chwały przemiesiona jest. Na to tak odpowiadamy / że my tak zeznawamy / y tak pánne pozdrawiamy / tego pewni a istotni będąc / że cokolwiek laspi Anýł Gabryel pochwalal ondzie na przodku w pannie Maryi: to nietylko po poczęciu słowa wieczystego w żywocie matczynym / ale też y po wniebowzięciu teyże panny / wielkie swe pomnożenie wzięło: y daleko doskonalsze wyrozumienie teraz ma / niż na on czas: y bądź od kogóżkolwiek ieno bywa pozdrowiona / tedy to iey barzo pięknie służy. Bo kiedyż ona na ziemi będąc / była tak laspi pełna / iako tego czasu / gdy po odprawie onych tajemnic śasun-

Q

fów

ków pańskich / opływa onemi wieczystemi do-
brymi łaskami / chwasy Bożey w niebie : kiedyż na-
wiecący pan zniży / iako na tym miejscu / gdzie bez-
względnych przekaz / które wiec ludzie od onego
żywota niebieskiego odrywają / zażywa oney
wieczney chwasy oblicza pańskiego / y żyje zobo-
polnie z Synackiem swym wiecznie w niebie
królującym : Albo kiedyż doskonały y praw-
dziwicy być może między niewiastami blogo-
sławioną / ieno gdy sie już odprawiły y iey od-
dały one wspominki / y nagrody / które syn namil-
szy matuchnie swęzy zgotował y darował : A
dziwna rzecz / iż tego nie bacza : że naród żydo-
wski wszystek aż po dziś dzień ieszcze pochwała
one Judyte y pozdrawia słowy onemi / które mi-
ia był pozdrowił on kapłan Joachym / gdy sie
do domu wracała z głową wcieta Holoser-
wa / mówiąc : Ty ieszesz chwala Jerozolimską
ty weseleś Izraelskim / y rzeczywistością ludu na-
szego / bos meżnie sobie postąpiła : y vmocnio-
ne jest serce twoie / przeto / żeś czystość vmilo-
wała / a po swym meżu inshęgoś niuznała : y
przetóż też reka pańska vmocniła cie / y bedziesz
dla tego blogosławioną na wieki : Temi słowy

mówie

mówie pozdrawiała żydowie Judyte : a my
Boża matkę pozdrawiac niemamy pozdrowie-
niem przenaświerśey Trócyce świętey : Lecz
nie z przyczyny inshę bionu tego on złości y w-
chytrości zgrzybiały szatan / aby tych słów / Blo-
gosławionas ty iesz między niewiastami nie w-
żywano / ieno z tęg / aby y tego nieprzyznawa-
no co po tych słowach idzie / y co tych słów przy-
czyna iesz : to iesz : A blogosławiony owoc ży-
wota twoiego. Co iednak na oko widzimy / że
do tego przyszło. Bo ci / którzy mało co przed-
tym wstydali sie matka Boża zwąc blogosła-
wioną : to teraz ciż wstydają sie powiadać byc
blogosławiony owoc żywota iey. A owšem to
czyni tenże przeklery szatan / aby y przenaświe-
śka Trócyca s. niebyła chwalona / y aby pamięc
ta wielkiego dobrodziejstwa Bożego zgola w
poważeniu niebyła. Bo tym pozdrowieniem
takim wyrządza sie cześć wielka Bogu oycu
wiecznemu / gdy przez to okazujemy po sobie
wdzięczność dobrodziejstwa tego / że on wedle
swęzy wielkiej możności tak barzo sobie wważyc
raczył żywot białogłowski / y uczynił ie sposo-
bne do polecia tak wielkich darów sworczy / aby

Q ij

świat.

świat zginiony odnowił. Dziecie się część y sy-
nowi. B Ożemu / gdy iego niezmierné y ku
nam miłości dzieki czyniemy / że sam z szejcey
dobrej wolej swej z łoną oycowskię w żywot
pániencki sstąpić raczył / á że przyiawşy śmier-
telné ciało zarówno y z duszą ná sie / złączył y
zjednoczył to z naturą swoją Bożą : á zie-
dnoczywşy nád wszystko wywyższyć raczył.
Dziecie się część y Duchowi świętemu / gdy do-
broci iego to przypisujemy / że się dla pośpolité-
go zbawienia ludzkiego w Pánnie / iáko w iá-
kiej nauczcioşej świątńcy przedziwnym spo-
sobem zaczęło y ukształtowało / aby się tam prze-
naświatła wcielenia páńskiego tajemnicą od-
prawiła / y tak od Máryiey poczarwşy wszyst-
kiemu światu ogłosiła. Żadna tedy dobra du-
śń / y żaden mądry o tym wątpić nie będzie ani
przedtym wątpił nigdy : iesliżby tá pánná taká /
tymże pozdrowieniem Anielskim takowym
miałá być kiedy pozdrowioná. Bo iáko Hesi-
chiusz mówi : słusnie bez wątpienia każdy ie-
żył który ieno chce po sobie iáka wdzięczność
tęj pánnie pokazać / pozdrawia iá pánná y ro-
dzićielkę bożą : y wedle naywietşych sił swoich

n aśládnie

naśládnie w tym Anielskiego Książecia Gabry-
ela wielkiego / który dla tęj śmiej przyczyny z
niebá sstąpił : y który dla tegoż samego posłany
był do pánný / aby iá nowá y niezwyčajná o-
zdobił y wweśelił pochwałá : Ale otym radnię
pytały się przysłało : Ktoby tych bożkich y nie-
bieśkich przenaświatşej Trójce S. słów uży-
wać mógł / ponieważ do tęj rzeczy takiey po-
treba y Anielskiego żywota czystości / y myśli
tak spokojnię / iáko miałá czystá pánná. Nado-
bnie bowiem mówi Anzelm święty : Żadność
błógostawionej mátki przechodząca wszystko
to / cokolwiek ieno po człowiecze Bogu stwo-
rzonego iest / iákimkolwiek sposobem / by też do-
brze y chorym okiem serca swęgo prágnać wwa-
żać / á wważając ile mi ztąd pozwolono poiać /
chcąc do wiadomości wszystkich podać / wzdy-
gam się przed sprosnością grzechów / którymim
ciążony : y barzo się boję / by mi zaś sięgająca
cému tak wyśókich rzeczy / z rázu niezárzuconá
oné písma świętego słowa / gdzie mówi : Niech
będzie przez odrzucony zły człowiek / aby nie o-
glądał chwale Bożę. Ochedożywşy tedy sá /
mi siebie : á dopiéro potym obloţşy ná sie ży-

Q. iij

wot

wot Anielski / podnosimy często á gesto spólnie
z Aniolem glosy swoje mówiąc: Zdra-wa bądź
Maryia, łaski pełna, Pan z toba. A nie wstyda-
my sie tego nigdy / czego sie starożytność daw-
na nigdy niewstydała / á teraz samo tylko zło-
śliwych stado wstyda: bo za błogosławien-
stwem pánstwu / błogosławioną tą panną wie-
cznie zostanie / gdyż Pan błogosławił ziemi swo-
ię: y odwiódl okowy Jakobowe: błogosła-
wił ię błogosławiącym: á zaś zlorzeczył ię
zlorzeczającym. Ile tedy nas iest wszyscy á wszy-
scy wznosimy glosy swe z Aniolem do panny: á
day to / że sie puścić wszystko będzie y An-
yolowie iego / my przecie mówimy: Zdra-wa
bądź Maryia, łaski pełna, zdrowá bądź y po ty-
siąc kroć: Pan z toba; błogosławionas iest mie-
dzy nie-wiastami, y błogosławiony o-two-
ży-wotá t-woiego IESVS

CHRISTVS.

POSLA

POSLA WIELKIEGO

Rzecz Trzecia.

Która iako wysłyszała, ulekła sie ná słowo
iego, y myślała, iakieby to pozdro-wienie by-
ło: y rzekł Aniół do niey: Nie lekay sie
MARIA, nalażas bo-wiem łaska v Bogá:
Oto poczniesz w żywocie, y porodzisz Syná:
y nazwiesz imie iego IESVS: ten będzie
wielkim, y Synem najwyższego naz-wa-
nym.

Dziękuję Ci Sám-
son / którego rzadził wiel-
ki ludu Izraelskiego w-
zbudzić miał / aby przelo-
mił moc y siłę onych fi-
listynczyków: rodzenie ie-
go w ten sposób z nieba
opowiedziane było: Nie-
płodną iestes / y bez dziatki: ale oto poczniesz y
porodzisz Syná: á ten od młodości / y z żywo-
ta iestże matki swej / będzie Nazareńsem Bo-

żym

zym: y ten pocznie wybawiać lud Izraelski z rąk Filistynów. Co inżego nie nie było / ieno cieh terażnieyşego Bożkiego y niebieskiego poselstwa tego / które teraz wykładamy. Bo tam sie przepowiada / że nieplodna począc miała: co iest rzecz bårzo trudna: tu zaśie powiada Anioł o Pannie / co iest rzecz niepodobna: tam ta miała porodzić Nazareuka: ta zaśie Syna narwoşşego / y święteş świętych: tamta wybawiciela iednego narodu tylko / ta zbawiciela wszyşkiego świata: tamta wesele docześne / ta wieczne y nieśmiertelne: tamta ludu iednego / ta zaś wszytkich narodów. Lecz żeśmy inż pierwsza poselstwa część odprawili: to iest pozdrowienie Anielskie / xpominków oddawanie / wesela / łaski / przytomności Bożey / y iey błogosławieństwa / tedy inż teraz drugim rzeczam które potym idą / pilnie przypatrować sie będziemy.

K Tom iako skoro wysłyszała, wleka sie na stowo jego. Wleka sie / ale sie nie przelekła: wleka sie / ale sie też nie śmiała iako Sara / która nie wşła przymówki dla tego: nie utraciła też nadzieie

iako

iako Zachariasz / który dla tego na czas pozbył mowy: nie bez rozmysłu też przyzwoliła iako Jero / która gdy ia w zacności wynosono / wpadła: O tym wleknieniu takim iakie bydz miała / dawno przedtym Sibylla pięknie wymalowała mówiac: Posel zatyrm w te słowa rzekł do panny: Bierz Boga / ty coş bez słaży / w swę łono wştydliwe. To rzekşy / alie zrazu subtelniuczim duchem Pannie łaską niebieską znienagła obieła / gdy wieczney miłosnica czystości / z zdumieniem y zboiażnią drżac prawie zamilkła / mając trwoę na sercu od słów niewiadomych / etc. Wleka sie panna / która swęgo rodziela porodzić miała / nie osoby nieznaioney anielskiej / ale niezwyčajnego pozdrowienia ięę: nie dziwowala sie bowiem Aniołowi (gdyż przywykła była widzeniam Aniołów niebieskich) ale dziwowala sie słowóm / y anielskiemu pozdrowieniu / któremu podobnego Panna tak mądra nigdy nieşyskała: bo też / iako mówi Origenes / dla nieyşe samey chorwane aż dotąd bylo. Dowiadowala sie w myśli swę / co by to byl zac / y zkad / y któredy weşcie tego / które ty takieş poselstwa byl poslem. Bo wedle An-

K

brożego

brożego świętego własność własna pániensta
 iest bac y letać sie na wśelacie wescie meżczyn-
 stie: bo bázro w słabym y gliniánym naczyniu
 nośa starb bázro drogi. Rozbierała w myśli
 swéy pánná mądra wpadeł rodziców pierw-
 szych: y iáko Jerwá oskutána byla: dziwowała
 sie zász bázro nowému blogosławienstwu. Sły-
 skała że iá Aniół powiádał byđz blogosławie-
 na między niewiástami / á oná sobie tego zász
 życzyła / aby między pánnami blogosławien-
 stwo wziąć mogła. Máło co przedtym życzyła
 sobie tego / aby tylko sluga y niewolnica mátki
 bożey być mogła / á oná tu słykała žeby oná táś
 mátká / y blogosławiona między niewiástami
 byđz miała. Przyszwođziła sobie ná pánnieć nie-
 dawno przeszła podłość swoie: á do tego zász
 stósowała zacność wielka terazniejszég pozdro-
 wienia. Im bowiem w oczach swych podle-
 ska náđ wśyrtki ludzje byla (przećo iedná wy-
 wyszóna sie náđ wśyrtko stwózenie sstała)
 tym téż bázrzej zátwożyc iá musiała tak nie-
 zwyższyna część / y niesłychané przemianki. A
 lácno temu wierze / że y Abraám sam / który był
 oycem wśyrtkich wierzących / po nim Izaak y

Jakób/

Jakób / vlekłby sie byli z poselstwa takiego: Já-
 koż czytamy o Moysesiu / że sie był zámíniał
 ná góle tylko widzenie palájącego krza / w któ-
 tym był Pan Bóg / czym iedná tu pánnieć tá-
 sstała sie / że iest tymże krzem od ognia nie wśko-
 dzonym. Czytamy także o Dawidzie / że sie dź-
 wował daleko mniejszej rzeczy: Bo tak sam do
 Boga mówi: Uczynię wśdy iest człowiek / że
 go pómnis / ábo y syn człowieczy że go náwié-
 dzas: Zacháriaś także będąc w leciech zeszłym
 y kapłanem / także ná góle weyżzenie ányelskié /
 iž do niego pizerzeł / nie tylko sie vlekł / ále po-
 wiáda pismo / że go strach wielki ogarnął. Cze-
 go wśyrtkiego w téy pánnieć nie było. Ale w
 prawdzie vlekła sie byla / ále sie nie przelećła. V-
 lekła sie tedy wedle Grzegorza ś. że wśtydem /
 bo sie zbácentiem vlekła. A dalby to był Bóg /
 by sie oná mátká pierwsza náśa Jerwá tak by-
 la vlekła w ten czas / gdy iá wáż chytrze bogi-
 nia pozdráwiał / á zdrađliwými obietnicami z-
 wodził: bo to perwa / žeby ani nas / ani siebie
 sámey do takićy niedze byla nieprzywiodła / iáko
 przywiodła. Day Boże abyśmy sie y my sami
 náđ rzeczami temi / które nam świat y śatan cu-

R ij

krucie

truje / że są ozdobne / wielmożne y miłe / zawżę
leżeli / y pilnie wpatrowali / co to wżdy za poz-
drowienia takie? Dobrzeby młodzieńcowi w
ten czas / kiedy mu świat przed oczy co pięknego
abo wrodzivego kładzie / aby wnetże pytał / co
to za pozdrowienie takie? Dobrzeby człowie-
kowi chciwemu próżney chwały w ten czas /
gdy go zacny stan iaki potyka / albo gdy ten y
ow przyjdzie / a podać drogi do dostąpienia go-
dności iakiej / pytać / co to za pozdrowienie ta-
kie? Dobrzeby łakomemu w ten czas / gdy mu się
podać nadzieia do iakiego gotowego zysku / aby
rzekł / co to za pozdrowienie takie? Dobrzeby bi-
to y nader dobrze / y dał by to był P. bóg / by ziemia
Niemiecka y Korona Polska / dwa narodomie
niekiedy pobożnością sławni / w tē czas gdy się
wiara Luterska y Kalwińska zaczynała / gdy się
nad wszystkie mocarstwa wynosiła: gdy już we-
szcia pewnego do nieba bez wszelakiego cnotli-
wego życia obiecowała: gdy już ani postów za-
dnych / ani modlenia / nawet ani posłuszeństwa
zwierchności żadnego byż potrzebne / hoya-
na wolność zalecała: dobrzeby było mówić w
ten czas / by się máluczo co vlekli byli a myśleli

co to

co to wżdy za pozdrowienie takie? to pewna a
niepochybna / żeby do takiej trwogi w iakiej
teraz są nigdy nie przyszli. Wmie bowiem są-
tan przeklęty przewierżnąć się w anyoła swia-
tłości: vmie wiele rzeczy zmyślać / vmie y obie-
cować. A onoby dobrze było wedle napomi-
nania Apostoła Jana świętego / aby się nie ko-
żdemu duchowi zaraz wierzyło / ale aby się do-
swiadczało / iesliż ten duch z boga czyli nie. A
to doświadczenie takowych duchów jest to:
Anyół dobry Anyół światłości / nayspiérwey
strach człowieka / czyni / że się człowiek vle-
nie: z tadże oni pasterze wyrzawşy Anyoła / ba-
li się boiażnia wielką: także y ón Zachariasz / o
którym pismo święte mówi / że pódla nian bo-
iażni: także y Daniel / który na widzenie Anyel-
skie wpadł na twarz swoje / y iakoby się zapom-
niał. Bo iako Damaścen święty mówi: Przy-
śliszmy do tēy y takiej nadzie / że się y anyolów do-
brych lekać musimy. Wnetże iednak potym ten
że Anyół miła vcieche przynosi / iako tu na oko
widzimy: panna się leka y boi / a niedługo zaśie-
aliści ią anyół cieşy. Ale ów fratów ciemnych
anyół / naprzód niebogie Jerwe do te^o przywiódł /

1. Ioa. 4.

K uñ

że się

że się strązi w radowała y wciechyla: niedlugo po
 tymali ia y zatrwożył y zatracił. Anioł swia
 tłości nie przynosi nie ziemskiego / nie nieczystego
 y nie takiego coby zbytkiem / z próżna chwala /
 abo z łakomstwem bydz miało: Anioł zaśie
 ciemny nie coby wedle ducha bożego / abo wedle
 wołey niebieskiej bydz miało: ale zgola bzucho
 wi pozwała / ciało zaleca / y próżna chwala nadi
 ma / mówiac: Będziecie iako bogowie / wiedząc
 złe y dobre: obiecuię to / czego sam niema / mó
 wiac: Toć wszystko dam / uśli wpadły modle
 mi uczyniś / etc. Anioł Boży obrońca jest częci
 bożej: buduię y broni prawdy iego / a zbytnie
 wywiadowanie o rzeczach przez wymiata / mó
 wiac: Duch święty przybędzie na cie / a moc
 najwyższego zacięci tobie: Oto Elżbieta kre
 wna twoja: Bo y Boga nie będzie niepodobne
 słowo żadne. ów zaśie ciwł stary co czyni
 Boga klamec y omylnym / sam będąc żywym
 bardo / y zbawca wielkim / czynić chce mówiac:
 Żadnym sposobem / powiada / nie vmrzeć.
 Anioł światłości wysławia z wieczności
 wielką dobroćliwość / szodroćliwość y hoj
 ność bożą mówiac: A damu Pan Bóg skłone

Dawid

Dawida oycę iego / etc. A ten przelęty potwa
 rza na boga idzie czyniac go zazdrościwym y
 złościwym / sam takim będąc / y mówi: Wiec
 to Bóg dobrze / iż którego dnia ieno ięć z tego
 będziecie / że się wam strązi oczy otworza. An
 ioł światłości znałi pewnie po sobie zostawu
 ie: pokorę / miłość / y posłuszeństwo: mówi bo
 wiem: Oto służebnica pánka / niech mi się dzie
 ie wedle słowa twógo: Co iednak wprawdzie
 z pokory wielkiej y posłuszeństwa pochodziło:
 A z tym wstawy sła na góry / co miłości zna
 kiem było. Anioł zaśie ciemności zostawuię
 po sobie znałi tym przeciwne / iako naderść /
 nienawisć / niepobożność / y co wiec z tym idzie
 wpadeł y zginienie wieczne: co wszystko matkę
 nasze pierwsza Jews ile baczyć możemy porzą
 do. Lecz o tym doświadczeniu y różności du
 chów nakróćce dosyć.

Aśnie się tedy pánienka / co iednak z ma
 drości pochodzi / ale w baczeniu y w rozumie
 nie błdzi: frasnie się ale się nie zapomina: my
 śliła bowiem coby to wždy za pozdrowienie by
 ło takie / któremu podobnego / ani czytała / ani

Alychala

słychać nigdy. Myśli o rzeczach mądrych aby ie zrozumieć / iest doskonała mądrość: Myśliła panna o tym co przed tym czytała / a słowa święskie z piśmiem stosowała: na pamięć sobie wpadeł Jerwin przywodziła / y coby za odpowiedź dać miała rozbiegała: Myśli sobie: A iaz to sama tylko między niewiastami błogosławioną! Iaz to tylko łaski pełna! Iaz tylko Pan ziemna! Iaz to tylko sama sposób nowego przyrodzenia w wieść na świat mam! Iaz to sama rzeczy wpadłe wyważyc mam! Mnieś to samey wszytkie Patriarchów onych y Proroków świętych głosy słuzyc maia! A iaz to sama godna bede należona zostac matka boża! Iaz króram panienka wbożuchna / y temu iesze otoliche mu cięśli posłubiona! Zaprawdeżapirawde ty sam iestes Bogiem / który cuda na świecie czynisz wielkie. Tak tedy sobie panna myśli / a myślac milczy: przystoyności obyczajów pańskich miasto słow używając. Co bacząc Anioł rzekł: Nie lekaj się Maria: radniey się wesel / boś znalazła łaskę w Bogu / tak wielką / iaką przedtym żaden nigdy nieznalazł: Nie oględuy się też sama na sie / ani na te niskość

swoie /

swoie / ale się oględuy na łaskę bożę: bo to wszytko cokolwiek iest / y co się ieno ztoba dzieie / łaska boża iest: iakiemikolwiek tytułami / abo godnościami czczona y wazona bedzieś / łaska boża iest: znalazłaś łaskę / króras szukała: gdyż ten co szuka naydzie. Przydaie Albertus Magnus, znalazłaś łaskę / aleś iaz nie stworzyła iako Bóg: nie byłaś też od wieków w niej y boga iako Syn: nie przywołaśzylaś iaz sobie iako Anioł: nie wtrąciłaś iaz też iako Jadam: nie kupiłaś iaz za pieńiadze iako Symon Czarnoksiężnik: nie zatałaś iaz iaz iako on niewierny Doktor / etc.

Rzekniey tedy Anioł niź rzecz do panny sprawunie / y niżeli przyczyna powiada dla krórey przyśled / bac się iey nie każe. Godzi się bówiem / y tak ma bydz / aby ci wszyscy / którzy o iakich rzeczach wielkich stanowią co maia / skarali się naprzód pilnie o to / iżeby wolni byli od wszytkich affektów / bądź to miłości ku komu / bądź żądze y chciwości iakiey / bądź gniewu / nienawiści / bojaźni / y namietności wskelakiey. Iaz bóż mali się prawda rzec: Wy wszyscy którzy Rzeczpospolita rządzącie / toć iest przyczyna to /

S

czemu.

czemu około Rzeczypospolitej coś czynimy / a
przecie nie nie czynimy : radzimy / a przecie nie
nie radzimy : bo występujemy y przychodzimy
do rady mając serca namiernością zła zawila-
ne : y przynosimy z sobą mniemania nasze iuż
przedtym wrzeczy domą włożane. A ono iestliż
człowiekowi młodemu nie przystoi dąć się wbo-
dzieć namiernością / iakoż nie daleko wiecży nie-
przystoimieysza rzecz iest człowiekowi stateczne-
mu iuż w leciech zefłemu / gniewem / nienawi-
ścią / zazdrością / bojaźnią / chciwością / y ser-
cem do zemśczenia swęj prywaty zapalonym a-
petanemu radzić o tęj Rzeczypospolitej / w któ-
rę y on sam żywie / y w której po sobie namil-
sze potomstwo swoje / dziatki / żone / wnuki zo-
stawić ma : y w której / y z która iakoby w o-
krete czasu złej przygody / zginacby miał / wi-
dzac a ono iuż dnuży przed oczyma iego tona :
Iestliż iest rzecz szpetna / Panu między sluga-
mi okazywać się / że go affekt iaki wnośi : w Rze-
czypospolitej y w oczach ludzkich / iako to rzecz
szposinieysza być niema : Wolne tedy serce y oko
bydź ma od wszelkiego zakalu / które prawdu
rzunawiać ma. To tedy czyni Anyół : Panno cie-

fy :

fy : niedopuszcza się ięj strasować ani bać : po-
wiada ię o lasce Bożej : powiada o poczęciu :
powiada o przyszłym synaczkę : mianuie imię
iego : natwet y same panno imieniem ięże wła-
snyim zowie iakoby towarzyskie swoje y domo-
wa mówiac : *Nie bój się Mariia. Nie ónci to
iest wąż zdiabliwy / co z toba mówie : nie ie-
stem ja postem rzeczy ziemskich : żywot wiecz-
ny z sobą niose nie śmierć : znalazłś laske / iako
żaden przed toba nie znalazł. Znalazłś laske
mówie / nie v Césarza Augusta : nie v Heroda
Króla / ale v Boga / przez którego y od którego
y Augustus Césarzem y Herod Królem. W
prawdżiś o Gedeonie powiadano / że pan nim
był : Ozyaś także Książę ludu Izraelskiego / wży-
wa tychże słów do Judyty mówiac : Błogosła-
wionás ty cóżko od wysokięgo Boga mimo we-
szyskie niewiasty na świecie : Ale kroby przed
tą panną być miał nazwanym laski pełnym / nie
czytamy. To tedy co własność własna tęj to
panny była / y o czym dopiero słysć że iest laski
pełna / to Anyół powtarza mówiac : *Znalazłś
laske v Boga. Iakoby rzekł : O zacna Panno /
twoia cie własna pokora strąsy / ale laska Bo-**

S 4 . . . ża ta

za tą cie mech zaś podeprze: ani rozumiemy, żeby to z zasługi tak dalece być miało / iako z łaski: nalażłś łaskę / nie bez zasługi przecia: iako to iasnie wyłożył Miecznik S. Iustinus / że tak iest / mówiąc: Nie lada iaka z pospolitych biagłogowa Pan Bóg sobie obrał / ktoraby rodziczką Panną Krystusową być miała: ale te y taka / ktoraby cnota swa wszystkie przechodziła: y niedarmo wzgledem cnoty takię chciał Pan Bóg / aby matuchną tego błogosławioną była opowiadana / gdyż przez te cnoty ię / czci takowey godna iest należona / aby Panna matuchną została. Drugi także Anzelin s. tymże sposobem powiada / że przystoyna rzecz była / aby ta czystością / nad ktora po Pannu Bogu wierzą pojąc się niemoże / świeciła Panna ta / ktorey Bóg oyciec iedynego synaczka swego / ktorego z serca swego / sobie równym narodził / iako siebie samego miłował / tak dąć myślił y postanowił / aby biegiem przyrodzonym był iedynymże y tymże spólnym Bogą oycą / y Pannę czystę synaczkiem: y ktora samże syn isornie sobie matką uczynić obrał: y z ktorey Duch S. chciał y sprawić miał / aby się zaczął y narodził

ten od ktorego sam pochodził. Także y Doktor święty Tomasz powiada / że ta Panna błogosławiona / zaśluzyla sobie ność w żywocie swoim Panną wszystkich rzeczy: nie żeby to zaśluzyc miała / aby się wcielił / ale iż sobie zaśluzyla z tey łaski sobie dany / ón stopień czystości y świetobliwosci / aby przystoynie zostać matką BOżą mogła / etc. Nalażłś łaskę / ktora y Iewą y wszystek rodzaj ziemski był wtrącił: Nalażłś łaskę taką / iaka nienalażła ani Sara chociaż żona Abrahimowa y matka Izakowa była: ani Rachel / chociaż tak wiele Patriarchów porodziła: ani Bersabea / chociaż się miała z czego wynosić bo y meżą y syną krola wielkiego miała: ani Ester / chociaż bytki żoną monarchy barzo wielkiego Aswernusa: nawet ani Judyt sama / chociaż błogosławioną między wszystkimi onego czasu / niewiastami była. Nalażłś mówie łaskę / iaka od wielkoro nie nalażł żaden. A z tym też przyczyny żadney niemiał / czemubys się radniej weselić y radować niemiał / niżeli się bać albo lekac: Wywyższońa będziesz nad wszystki Cedry Libanckie / to iest nad wszystkie y nanywyższe chory nasze: Niech

sie leka Jemá piernis / ale wtóra niech sie ra-
dnie : będziesz vboga / ale oraz będziesz y bogá-
ta / czego nigdy żadna przed toba niepoddała.

Tym tedy sposobem / gdy już Aniół panna
błogosławioną z oney iey botażni zbil / y gdy już
serce y myśl iey posilił / wnetże przyeznye po-
wiedział / dla której był posłany / y coby zaczął by-
ło poselstwo iego : to jest / że począć y porodzić
syná miała : á przytym coby był zaczął / tro / y iá-
kimby synem był ten / coby sie z nię narodzić
miał / przykład. że róż oboje matce Samsona-
wéy przed tym niż sie narodził / było objawiezo-
no / użesziny wysłęcy powiedzieli. Tós y Sa-
chariaszowi było przepowiedziano w té słowa.
Niebóy sie Zachariasz / bo twoia modlitwa
jest wysłuchana : otoczona twoia porodzi syná /
y nazowieś imie iego Jan : ten wielkim będzie
przed bogiem : winá / ani żadney rzeczy moeney
co poić może / pić nie będzie. Przepowiada te-
dy Aniół pannie króciuchno rzecz swoie / ale nie
wżywa słów własnych swoich / ale słów boskich
przez Izaiášá przepowiedziáných / o których
panna dobrze wiedziała / by sie zaś iako rzecz nie
zdála być nowa / y wedle czasu wymysłona /

ale

ale aby sie okazało / że to tak od wielu wieków
było obiecano / zrzadzono / przepowiedziano / y
wiele próśb požądano. Mówi tedy : Oto po-
czniesz / wóły / wócie / y porodziś syná. Wżywa an-
yól słówá tego / Oto, iakoby skazując rzecz ni-
gdy niesłychaną : iakoby rzec chciał : Oto Oy-
ciec niebieski wymyślił zaście sobie narodzić syná
z ciebie sposobem nowym : wymyślił sobie w ży-
wocie swoim / iako w wóstacie niebieskim od
práwie spráwy światobliwego płodu swégo.
Porodziś syná od wieków wybranego : Syná /
któregó Bóg najwyższy od wieków przyzwał /
y którego sobie sam przygorował. Syná / któ-
regó oycowie święci w figurach żywnych o-
kazowali : y którego Prorocy opowiadali. O-
toć panno powiadam wielką tajemnicę / iaka
nigdy wielki przeszle niesłychaly : Nawet o iakicy
y samo práwo przyrodzenia czło wieczego wia-
domości żadney niemialo : to jest / opowiadam
ci páuieństwo o zrodzeniu / wesele z mienarnie-
niem twoim / abys niewatpila / że dziećciá to
Bogiem będzie y jest. Oto panno / którego ty
w sercu swoim / y w myśli swéy uż dawno po-
czętego nośis / y który zawse z toba jest / tego ty

teraz

teraz nowym y nigdy niezwyčajnym sposo-
bem w żywocie swym poczniesz / y żadna moc
bądź przyrodzenia wszełatego / bądź pospolite-
go biegu rodzenia / bądź nawet y mocy samey
katąnskiej nie będzie tak mocna / aby to rodze-
nie takowe przekażić albo przerwać miała. A ta-
ko z nienaruszonym wstydem swoim / y z całą
czystością swoją poczniesz: tak tymże sposobem
bez boleści / bez ciężkości z wielką wciechą dusze
swojej porodziś. A iakoś panna przed porodze-
niem / tak niemniej y panna po porodzeniu: y
nawet (iesli sie tak godzi mówić) czystsza po po-
rodzeniu niż przed porodzeniem: iasność niebo-
stepna rozleie sie po wszystkich wnetrznościach
twoich. Porodziś a nie ieno bez spiaw y meżkiey /
ale też ani otwierając żywota twoiego: abyś
była panna od meża / y panna od rodzenia: iaka
całością pamiensstwa poczniesz / taka y porodziś.
Jemuc wprawdzie nie tobie wszytkie rzeczy o-
twarte będą / bo y niebiosy same iemu są otwo-
rzone / y tak przydzie przez drogi zameysze /
wlasnie iakoby mu byly otworzyse: a wezmi to
tak / iako y niedlugo potym wezmi / gdy z grobu
pieczęci nienaruszyszy powstanie: albo gdy

zám-

zámionemi drzwiami do Wieczorniká wni-
dzie: albo wiec gdy przez sklepy niebieskie wsi-
dzie na prawicy oycy swęgo. A przetoż / Drogi
twoie będą królowi otwarte / ale tobie wstaw-
nie zámioné. Porodziś syná / syná naprzód
bożęgo / potym y swoięgo: tak iż tenże będzie sy-
nem człowieczym / który iest synem bożym: aby
ci / którzy byli synmi ludzkiemi / sstać sie też mo-
gli y synmi bożemi: Bo ile ichkolwiek iedno go
przyiało / tym wszytkim dal moc sstać sie synmi
bożemi. Tenże rodzaj będzie żywota twoiego /
który tenże iest sercá oycowskiego / wedle one-
go: Wypuściło serce moje słowo dobre. A prze-
toż też Pan ztoba będzie wieciey niżeli zemna:
Pan ztoba / ale nie iako zemna: ztoba / nietylko
iako stworzyciel z stworzeniem / ale też iako ro-
dzay z tą co rodzi: dla którego rodziain iednak
błogosławiona będzieś przed rodzeniem / w ro-
dzeniu / y po porodzeniu: y wszytko ono przetle-
ctwo Jemine obróci sie tobie we wszytko bło-
gosławienstwo. Bo co Jemie powiedziano /
że z boleścią rodzić będzieś / a twoie troski ro-
zianożone będą: to tobie: Bądź pozdrowio-
na / a wesel sie / bo z radością / y ze zbawieniem

C

wsyt-

wszystkich narodów porodził: y przetoż dziwo-
wać ci sie wszyscy a wszyscy nader beda. Bo
dziwny to cud iest w niebie / niewiasta przy-
brana słońcem: dziwny cud w niebie / niewia-
sta piastuiac światło narekach swoich: dziwny
cud w niebie / drugi thron Cherubinow: dzi-
wny cud w niebie synaczek białey głowy / który
oycem iest teżże białey głowy samey / y wszystkich
wiekow: dziwny cud mówie w niebie loźnica
panny czystey / która ma syna bożego: ma oblu-
bieńca Boga Krystusa Pana.

Y nazowiesz imie iego Iezus, a ten będzie
wielkim, y synem nay-wysze go nazwanym be-
dzie. O imianowaniu czytamy / że Abrahama-
wi bylo rozkazano syna Izakiem imianować:
także y Zachariaszowi / Nazowiesz imie iego
Jan. Tu zaśie widzimy rzeczy opaczne / bo pu-
ścićwsky oycą Jozephą / wszystkie te sprawa Ma-
riey zlecono / nie prze insha przyczyna / iedno że
oyci prawdziwemi oycami byli synow swoich
Jozeph zaśie nie oycem / ale tylko stróżem y slu-
ga: aby przez to pamięćka ta rzeczona była: y iako
matuchna prawdziwa / nie kto inshy / ale ona

sama

sama synaczkowi swemu prawdziwemu imie
dala: Co aby tak bylo / dowodza tego samysz
Zydowie / którzy to imiesce Izaiaszowe tak czy-
tają: Oto panna pocznie / y porodzi syna / y na-
zowie sama imie iego Emanuel: a tego przy-
czyna powiadaia bydz / że albo Messyasz miec
nie będzie oycą na świecie / któryby mu imie dal:
abo że sama tylko matka zapewne wiedziec mia-
ła / że Messyasz bydz miał Emanuel / co
boga y człowieka znaczy: Co iednak y Lukasz
świety dowodzi mówiac: Maria zaśie zachy-
wywała wszystkie słowa te stosuiac ie w sercu
swoim. Wprawdzie y Matheusza świętego
czytamy / że toż bylo rzeczono y do Jozephą:
wszakże iednak nieprzednie: ale ile rozumiem /
czescia abj przez to w swęy wierze byl vmocnio-
ny: czescia też dla wykładu imienia tego / które
iesze wyłożone nie bylo. Lecz tu na tym miey-
scu wywiadować sie na przydzie / co za przyczy-
na też była / że od Izaiasza matkę imie Messy-
szowi bylo dane / bogo Emanuelem przezwano /
co sie wyklada / Bóg znami: tu zaśie na miejscu
tego Emanuelá Jezusem / co zbawiciela znaczy
nazywaia: chociaż Aniol tydzie słow Izai-
asza

T ij

szowych

szowych do panny używał / iakośmy powiedzie-
li. Tego miejsca oni starzy Żydowie y ludzie
pogańscy że używali przeciwko panu Krystu-
sowi / iakoby niemiał być prawdziwym Mes-
syasem / a to przeto / iż nie był tymże imieniem
przewany / iakim był przewany od Proroków
świtych. Ale tym y takim ludzie wżeni odpo-
wiadaia słowy Justyna męczennika świtego /
że te imiona iedneyże wagi y iednakieyże mocy
są : a że pod imieniem tym Jezus / zamyka sie i-
mie Emanuel / a pod imieniem Emanuel imie
Jezus. Bo gdyż Jezus zbawiciela znaczy / Ema-
nuel zaśie iako Ewangelista wyklada znaczy
te słowa / Pan Bóg znami : tedyć za prawdę za-
den prawdziwym zbawicielem być nie mógł /
ieno. ten któryby był y Bogiem y człowiekiem :
a ten któryby był prawdziwym Bogiem y czło-
wiekiem / miał iuż zartym być y zbawicielem.
Słowa istotne S. Justyna są te : Jesliże w
pismie Ewangelii świtey zamyka sie skutek
słów bożych / które były o panu Krystusie prze-
powiedane : a S. Mattheusz podał to nam / że
tenże a nie inny jest / którego za obwieszczeniem
bożim postanowiono było / że miał być prze-

zwany

zwany imieniem Emanuelowym : azaż ten
nie jest przewany tymże imieniem Emanuel-
el : Niezaniechal kościół boży tego / a to z nauki
Ewangelii świtey / aby pana swego Ema-
nuelem nazywać niemiał. Gdyż w tym iednym
imieniu samym Pana Krystusowym / mamy
wszystkie inne imiona tegóż pana Krystusa zám-
knione / chociaż nie wszystkich zároveň używamy.
A też wprowadzie / nie dla tego że jest przewa-
ny tym imieniem / Emanuel jest : ale przeto
że jest / tedy dla tego jest nazwany Emanue-
lem. Tej rzeczy coś podobnego przywodzi tak-
że y Tertullian świty w księgach swych prze-
ciw Żydom mówiac : Nadto ten co przyšedł :
ani pod takim imieniem jest rzeczony / ani też
hetmanil. Ale my przeciwnym sposobem roz-
mielismy za rzecz potrzebną te wspomnieć / aby
sie też obezrzeli na inne słowa / które sie z sobą
wiąza w teyże kapitule : bo tamże zarazem przy-
dano wyklad tegóż słowa Emanuel / P. Bóg
znami : abyś nietylko samych liter páttrzał / ale
też y na rozumienie y sens. Bo w Żydowskim
że Emanuel stoi / tedy przeto stoi / że jest słowo
Żydowskie : ale wyklad tego słowa albo sens /

T uż

który

który nie inny jest / iedno Pan Bóg znami / iest
wedle wykładu pospolitny. Szukajże teraz ie-
sliże to słowo / Bóg znami / co iest Emanuel /
od tad iako sie Pan Chrystus zjawił / ma to do
Pana Chrystusa : ia tak rozumiem / że mi tego
nie zaprzyś : czemuż : bo ci którzy sie z Żydostwa
określi / od tego czasu iako w Pana Chrystusa
wwierzyli / Emanuela mówią / kiedy rzec chcą
Pan Bóg znami. A tak zrad iasne rzeczy są / że
iuz przyszedł ten / o którym przedtym powiada-
no że był Emanuelem : bo którego znaczyło to
słowo Emanuel / ten iuz przyszedł : to iest iuz
Pan Bóg iest znami. Tenże w księgach trze-
cich przecie / Marcyonowi / bez mała tychże
słów używa. Żydowie zaś to imie Emanuel
powiadają być imie przyrodzenia / okazywać o-
boję natury zjednoczenie / które sie w żywocie
czystey Panny osiąć miało : Jezus zaśie klada
być imie przezwiska / które sie wyklada zbawi-
ciel albo zbawienie. A poprawdźcie ci wszyscy
bardzo dobrze wykladaia : Jednak przecie nie-
wiem czemu przyczyna tamta / która Clemens
Alexandrinus w pedagogu swoim przywodził /
lepięcy nam służy gdzieś mówi : że Messyas

prze

prze tego zacność / y prze wielość spraw / albo
przedów tego słusnie miał być wiela imion na-
zwany : których Izaiasz wielka część wylicza w
te słowa : y będzie nazwany Bogiem moenym /
Książciem pokou / i. które wszystkie imiona ie-
go / aczkolwiek przedtym dawno niż sie naró-
dził / miały być przepowiedziane / aby tym lepię-
c mając iego wyraz / poznany być mógł : wskaz-
że iednak przysłało y godziło sie iedno imie ta-
kowie zostawić / któreby od żadnego przedtym /
iedno od samego iedynego y prawdziwego Bo-
ga iemu podane / y nań włożone było / a to we-
dle Izaiasza gdzieś mówi : Bedzie nazwane
imie nowe / które vsła Pańskie mianowały. Po-
nieważ tedy imie to Emanuel dawno przed-
tym przez Izaiasza było powiedziane : tedy iuz
zatył sło / że tenże Messyas imieniem no-
wym / y nigdy od żadnego nieużywanym / tylko
vszy bożymi mianowanym / y z nieba przez An-
yola przyniesionym miał być nazwany : a moc
y władza mianowania tego nie insemu / ieno
samemu Bogu oycu / y przesaświeńszey tego
matuchnie zostawiono było. Takie tedy iest to
imie I e s u s , imie wielkie / imie przedziwne : imie

nowe

nowe: imię nad imiona wszystkie / któremu się y
sam mądry Salomon barzo dziwował mó-
wiąc: A któreż jest imię tego? y imię syna tego?
Znałszy także: A będzie nazwane imię twoje no-
we: Tymże sposobem mówi y Paweł S. gdy
go w niebo wnośi: Dał mu Bóg imię / które
jest nad wszystko imię. Lecz jakimby sposobem
to imię tak wielkie y takowe nad wszystko imię
było / krótko się przypatrzmy.

Znacność wszelakiego imienia y wielkość ie-
go / z tych sześciu głównych części Plato wypatr-
nie: Naprzód od tego który imię daie: potym
tego mianuia: potrzebie / coby ono mianowa-
nie znaczyło: poczwarte / z piękności y z wdzie-
czności imienia: popiate / z mocy abo skutku o-
nego imienia: pośóste / z zacności tegoż imie-
nia. Z tych wszystkich części imię to Jezus / jest
nad wszystko imię. A naprzód z strony dawce
imienia tego który imię mianował / jest sam P.
Bóg wedle Jsaiaśa gdzie mówi: A będzie mu
mianowane imię / które wsta pánstwie mianowa-
ły. Także y wedle Páwła świętego / dał mu
Bóg imię / tć. Jesliże tedy owi wszyscy kró-

rych

rych imiona sam Bóg tylko wie / albo y które i-
mieniem ichże własnym nazywa / iako pismo
mówi / sz wielkimi: iakóż niedaleko więcej ten
któremu sam Bóg imię daie? Wielkie tedy jest
imię to / względem tego który ie daie. Ale y w-
zględem tego / kogo mianuia / jest też wielkie: bo
to imię Jezus / dano nie szczeremu człowiekowi /
ani też szczeremu Bogu / ale prawdziwemu /
mánuelowi / Bogu y człowiekowi spólem: cho-
ciaż wprowadzie naprzód bożtwu tego służy / a
potym przez Boga ná człowieka się zléwa / we-
dle onęgo / Jam jest pánem / a okróm mnie nie
jest żaden zbawiciel. Także y wedle onęgo: O-
to Bóg nasz: Bóg sam przyjdzie / y zbawi nas.
Ponieważ tedy sam Krystus Pan / którego i-
mieniem tym nazwano / jest nadewszystko: tedy
y to za tym iść muś / że y imię tego jest nad
wszystko imię. Z strony tego coby to imię zna-
czyć miało / także niemniemy coś wielkiego / y
coś zacnego znaczy. Imię to bowiem Jezus
z żydowskięgo znaczy zbawiciela. Ale aczkol-
wiek imię to zbawienie znaczy / wszakże wedle
Epiphaniusza znaczy osobliwie zbawienie tá-
kie / które się dzieie przez wleczenie / y żywota od-

nószy

D

nowienie

nowienie. Jako tedy żywot y zbawienie przechodzi w szytkie dobra inšie / tak pogorowi y to imie które zbawienie y włączenie z sobą niesie / musi przodek mieć przed w szytkimi imiony. A żeby to á nie co inšiego imie to znaczyło / sam Anysł przeciw w szytkim wytketóm Żydowskiim dowodzi mówiac: On bowiem zbawionym uczyni lud swój od grzechów ich. Jako tedy sprawá zbawienia y odkupienia nášego / przechodzi y przewyśza w szytkie sprawy boże / tak y to imie przewyśza w szytkie inšie imiona pana Krystusowe. Na też zalecenie toż imie z strony wdzięczności y piekności: Mówi bowiem oblubienica: Oley drogi imie twoie jest iakoby wylany: y przetoż cie w milowały sobie pánienki: imie miłe / imie wdzięczne / imie wciśnię / imie zbawienia. Daleko iednak wietśze zalecenie ma z strony moey: bo nad to imie żadnego niemáš takiey mocy y władzy: w tym bowiem imieniu bywáa włączone w szytkie niemocy duszne y cielesne: W imieniu tym rzekł Piotr święty onemu chrómeńmu: W imie Jezusa Nazarańskiego wstań y chodź: y wstał. W tym imieniu bywáa przemożone w szytkie

przeciwne

przeciwne siły y mocárstwa: W tym imieniu sstałemy sie sprawiedliwymi: w tymże bywamy trzezeni: y w tymże do doskonałości przechodzimy. Imie to / pánskie jest / obróna medobyta / iako mówi Salomon: W tym imieniu w szytkie rzeczy od bogá wprasane bywáa: Bo óczkolwiek iedno prośić będziecie oycá mego w imie moie / da wam: to sam mówi. W tymże imieniu w szytkie grzechy / y w szytkie plugaństwa nasze zmyte bywáa: Omyci iestescie / mówi Paweł święty / poświęceni iestescie / w sprawie dliwieni iestescie w imie Pana nášego Jezusa Krystusa: á co wietśza / w tym samym iedynym imieniu w szyscy zbawienia dostepujemy. A iako Piotr święty doклада / Niemáš żadnego imienia inšiego / pod słońcem / któreby było ludzióm dane / w którym zbawieni bydź mamy. Wielka tedy moc / y wielki záprawde skutek imienia tego. Do tegoż tedy imienia wciśnamy sie w szyscy we w szytkich potrzebach nášych / tak / czasu / szczęścia / iako y czasu / niśczęścia: bo tak czyniac pohanbieni nie będziemy. Lecz moc imienia tego iako jest nader wielka / tak daleko wietśza y sacność iego / która Paweł S. wy

D u

klada

Kłada w te słowa: Prze co wywyższyl go Bóg/
y dąrowal go imieniem / które iest nad wszytko
imie: aby w imie Jezus kłakalo kolano wszelkie/
niebieskie / ziemskie / y piekielne. To imie proro-
cy y patriarchowie świeci zdaleka pozdrawia-
li: dla tego imienia Apostołowie y Uczennicy
świeci krewo swoa przelali: odchodząc z weselem
od sadu / że godni byli należien ciępieć po-
twarzy dla imienia Pana Jezusowego. W i-
mieniu tym pąnienti y ludzie młodzi tłumili w
sobie wszytkie namietności ludzkie / y pokusy
cielesne. To imie wszyscy wyznawcy przeje-
gnali pąnscy y Doktorowie świeci opowia-
dali. Dayże też nam o Panie cokolwiek wcię-
pieć y odnieść dla imienia tego. Prawdziwie
tedy iest imie nowe: prawdziwie imie nad wszy-
tko imie. Wprowadzić Kabałistowie pocili sie
dlugo okolo nowości imienia tego / łącząc imie
to od inszych imion takich / któremi niektórzy by-
li przezwani: iako Jezus Nawe / Jezus Sy-
rach / Jezus Jozedech / y inszy iesli iesze którzy
sa: z których Jezus Nawe będąc mężem czy-
stym wprowadził lud Boży do oney obiecanej
ziemi. Drugi zaś Jezus Syrach / będąc me-

żem mądrym / wzrzesil mądrość swoich czą-
sów na świat. Trzeci Jezus Josedech / będąc
kapłanem świętym / odnowil mury Kościoła
Jerozolimskiego. Imie sie zaśie bąrziey podoba
prosty wykład Augustyna s. który tak radzi / że
nam nie tak dalece wpatrywać trzeba słowa sa-
mego / albo rączęy dźwięku liter y sylab / iako to
co słowo samo / albo co ten dźwięk słowa zna-
czy / y to sie przez to słowo prawdziwie a isto-
tnie rozumieć może. Otóż acz inszych wiele by-
ło / które takim imieniem przezywano / ci iednak
wszyscy wiecy figure y obraz / y same glos tylko
sylaby tego imienia niż rzecz same / y wykład na
sobie nosily / co sie łatwo dowieść może: Bo oni
sami zbawienia dostapili / ale zbawienia żadne-
nikomu nie dątkoni przepowiadali / że takie zbą-
wienie przysć miało / ale go samiz zrazu podać
niemogli: A ono Paweł S. nie na literze / ani
na sylabie to imie być powiada / ale na wykla-
dzie / y na wyrozumieniu mówiąc: Żaden nie-
może wyrzec P. Jezusa / iedno w Duchu świę-
tym. Co záprawde nie o sylabach / które y pa-
puga wyrzec może / ale o wykładzie / albo wy-
rozumieniu y o rzeczy samey rozumieć sie musi.

Nad to / imię to mym zdaniem prze te przyczy-
ne też nowym imieniem było nazwane / że przed
tym nigdy iakoż rzekł / Messyasz tym imieniem
nie był nazwany / iedno od samego Boga / a to
wedle Izaiaśa gdzie mówi : Będzie nazwane
imię iego nowe / które wsta Pańskie mianowa-
ły. Prawdziwie tedy imię nowe : prawdziwie
imię nad wszystko imię. Wszystkie bowiem in-
siemiona bożkie / które moc y sprawę iaką znacza /
wpadają do tego imienia iako do morza : wszy-
stkie w tym doskonałymi się ustawiają : wszy-
stkie się do tego iako galezie do korzenia ściągają :
Bo iako ś. Augustyn mówi : Miałoby nam by-
ło na tym / żeśmy stworzeni / rządzeni / sprawie-
dliwieni / nauczani / gdyby nam tu pomocy być
to nie miało / że zbawieni będziemy. Nie mó-
wie tu o imieniu Bożym : którego się wsty wy-
mówić niegodzi / bo tamto jest samej istności
Bożej / nie sprawy iakiej / iako to jest o którym
teraz rzecz prowadzimy swoje / y z którym sto-
sujemy in-siemiona tym podobnie. Wszakże y o
tym imieniu szerzej mówić indziej będziemy.

Odprawivszy tedy Anioł poselstwo po-

czecia

czecia / dalej w rzeczy tego który się narodził
miał postępuje / y mówi : Nie miniemay panno-
aby to miał być iaki pospolity / albo niśli twó-
rodzay : Ten bowiem co się z ciebie narodzi / be-
dzie wielkim y Synem naj-wyszego naz-wanym.
Wielkim będzie względem Bóstwa swego / y
względem mocy swej : wielkim będzie przyzwe-
niem samym y wszystkich rzeczy rzadem : wiel-
kim ile człowiek w sprawach / w nauce przed
Bogiem y przed wszystkim ludem : y bieżnie
głos iego po wszystkim świecie : a słowa iego
aż po brzeg okregu ziemi. Będzie wielkim y w-
czynić wielkie rzeczy / bo możliwym jest / a światę
imię iego. O tej mocy Pańskiej tak mówi Ori-
genes Doktor zacny. Jezus Pan nasz przeto że
jest mocą Bożą / rozszedł się po wszystkim świe-
cie : y teraz przytomnym nam bądź tacy / we-
dle onego co Apostoł mówi. Wam coście zgro-
madzeni / z którymi duch mój z mocą Pana na-
szego Jezusa Chrystusa / etc. Ta moc Pana a zbaw-
iciela naszego / jest y z temi którzy są od kra-
in naszego w Brytanney odlegli / y z temi co w
Maurytanijey / ze wszystkimi którzy pod słoń-
cem w imię ie-wierzyli. Upatrujże tedy w tel-

kość

kość zbawiciela / iako sie rozszla po wszystkich
świecie: y mamli prawde rzec ieszem medolo-
żnie wyložil prawdziwa ie wielkość. Ale wysta-
na niebo y przypatrz mu sie / iako napelnil niebio
sa wszystkimi: wstazal sie bowiem Aniolom: ssta-
myśla swoia do przepasći / y wyrzył go że y
tam on sstał: Bo kto sstał / tenże jest który y
wstał / aby napelnil wszystko: iżeby w imie Je-
zusá kolano wszystko kłekało / niebieskie / ziem-
skie / y piekielne. Dważ moc Boża / że napelnil
świat wszystek / to jest niebiosá / ziemie / y nisko-
ści piekielne: Dważ iako y samo niebo przemi-
ęnał / y iako na wysokość wstał: Czytamy
bowiem / że przeszedł niebiosá syn Boży. Co iesli
obaczył / tedy zaraz y tego sie domagał / że sie to
słowo *wielki będzie* / nieptomie rzekło / ale że sie
słowo to rzecz zisćilo. Wielkim jest Pan nasz
Jezus / bądź przytomny / bądź nieprzytomny: y
dożyje wiecznictwa / mocy swojej temu zgro-
madzeniu / y zeszćiu naszemu. To są słowa O-
genesowe. Wielkim tedy będzie / którego wiel-
kości żadney inšey pomiary / żadnego kreśu in-
szego / ani końca żadnego / niemáš / ieno sam
wyciec. Bo ia iesłem w oycu / á oyciec we mnie:

y żaden

y żaden nie zna syná ieno oyciec / ani oycá zna za-
den ieno syn. Jesliże tedy wieś pomiar oycow-
ski / tedy znaś y pomiar synowski: iesli wieś
kreś oycowski / wieś y synowski: iesli wieś wiel-
kość oycowska / wieś y synowska. Czego iesliż
żadnym synysłem / żadnym rozumem ludzkim
poić / ani pomiarem żadnym dośiag niemożesz /
tedy też próżno kreśu / pomiaru / y wielkości sy-
nowskiej szukamy. Acz przekleta Ariánstazłość
rzecze / że jest mniejszym oycá. Jesliż mniejszym
jest / iakóż tedy oyciec w nim á on w oycu be-
dzie? Jakóż skonczony z nieskonczonym zaw-
rzec sie będzie mógł? abo iako skonczony równy
nieskonczonemu będzie? albo nawet / kreś cie
wždy y w tym nigdy niezmierzonym y bárzo
wielkim granic wszystkich rzadzie między oy-
cem y synem miernikiem stanowl: W tym
Ambroży święty powiada / sa rzeczy wszystkie
stworzone / bądź te co w niebie / bądź te co na
ziemi / widome y niewidome / y on jest przed
wszystkimi rzeczami / y wszystkie rzeczy w nim
zawisły. Ale iakóżby nie miał bydż wielkim /
ponieważ wielkości iego końca niemáš? Tak
wielkim jest / iako jest sam naywyszy / bo y sam

x

iest

jest najwyższym / by zaś nie był inny syn pa-
ny / a inny najwyższego : czym się jednak nie o-
sob / ale tylko natury samej różność znaczy. Do-
bra tedy rzecz jest chwale śpiewać imieniu two-
mu / ty który mieszkaś na wysokim niebie. Ale
zaświe rzeka ciś / że róż y o Janie świętym było
rzeczono : A będzie wielkim przed bogiem : Tak-
że y o innych. Toć prawda / że róż rzeczono
ale nie tym sposobem. Do ile z strony Jana s.
że miał być wielkim / tedy nie tak iako sam
Pan / ale tylko przed oblicznością państwa : to jest
dla iego świętobliwych y wielkich cnót / a pra-
wie prze iego anyelski żywot / który się zrazu do-
kłada / w te słowa : Wina y rzeczy mocney pic
nie będzie : y będzie napełniony Duchem świę-
tym / ięszce z żywota matki swej : y wiele synów
Izraelskich nawróci do pana Boga ich : y on be-
dzie przewodnikiem iego w duchu y w mocy
Heliaszowej / aby nawrócił serca oycówstwie ku
synom / a niewierne ku mądrości sprawiedli-
wych / gotować panu lud doskonały / etc. Wiel-
kim tedy jest / ale iako głos przed słowem : iako
głowiec przed książeciem : y iako sluga przed pa-
nem. gdyż on światłem nie był / tylko aby świat-

dectwo

dectwo dał o światłości. Była światłość /
która oświecała wielkiego człowieka przycho-
dzącego na świat. A iako Święty Ambro-
ży powiada / że S. Jan był wielkim iako czo-
wiek : ow zaświe był wielki iako Bóg : y choć do-
brze w niebie wielkim jest / jest przedświe nadeń-
iejsze więszy / a nad tego żadnego innego wiet-
szego niemaś. Nadto wielkość Jana święte-
go ma początek swóy / ma też y koniec. Pan
Krystus zaświe / samże jest początkiem / samże y
dokonczaniem. Orosz Jan S. wielkim jest / nie
zgola ale przed oblicznością państwa. Samson
także wielkim jest / ale mocą y siłą swą. Abso-
lon wielkim ale cudnością. Salomon wielki
ale mądrością / etc. Któż tedy zgola / mówiac
poprostu / jest wielkim ? Wielkim jest Pan / y
wielka moc iego / a wielkości ięż liczby niemaś :
A któż jest Bogiem tak wielkim / iako jest Bóg
nasz ? iż też z tego miejsca przeciw Arjanóm
dobrze się rzec może : że żaden doskonałe nie jest
wielkim ieno Bóg sam : Ale pan Krystus jest
doskonałe wielkim / tedy jest Bogiem wielkim / y
królem wielkim / nad wszystkie bogi : Bo tak An-
yół powiada : Ten będzie wielkim / y synem naj-

X ij

wyższego

wyszego będzie nazwanym: Tedyć jest praw-
dziwym bogiem. Lecz mimo to ieszcze podobno
wpółtrynśki dalej szemrać będzie mówiąc:
Czemuż tedy anioł nie powiada/ że iuż wielkim
jest/ co sie właśnie o bogu mówi / ale powiada/
że będzie wielkim. Temu/ że sie to do iego blisko
przyśleż wcielenia ściaga/ tym sposobem: Ten
mówie/ który od wszelkiej wieczności w oycu
y jest/ y był wielkim: ten też/ iako skoro zacząnie
wedle czasu być synem twoim/ nie przestanie
bydź wielkim: y ta twoia/ y natury twęj ni-
skość namnię mu nie wymie ani wlecze iego
wielkości y majątku: ale owośem iego bożkiej
y niebieskiej natury zacny majątek/ te małość
tęj natury twojej/ y niskość/ tak dalece pode-
prze/ iż ta twoia natura licha człowiecza/ która
on z twojejże własnej krwi bierze/ tak sie prze-
łączenie w iedność postaci natury ludzkiej z
bogiem wynyszy/ że ten który we wszystkich
wieczności względem bożstwa był zawsze wiel-
kim y jest/ tenże też względem człowieczeństwa/
które z ciebie bierze/ zacząnie być wedle czasu wiel-
kim. Ależ wprawdzie y ty sama iestes ona ista
od początku w posiadaniu wzięta/ y ieszcze przed

wielki

wielki zszadzona: ty iestes ona skala/ o której
medacy narodu twego tak powiadałi/ że prze-
kochanie y miłość twoie/ pragnąc z wielką za-
dzą tego/ aby sie kámiem z ciebie wyciosać mógł/
miałby ten świat bydź stworzony y rformo-
wany. ty iestes szejpiem/ ręką samego boga szej-
pionym: pierwszą stworzenia wszytkiego: ty ie-
stes ona matka/ której synowie sa wszyscy wier-
ni: iestes ona skala pierwsza/ której miłością
ziety Bóg/ obiał sobie Izraela/ á obiał go so-
bie za własną ośiadłość/ aby mu był ludem ná-
bytym ze wszystkich narodów: iestes ozdoba
domu Judyckiego: różga korzenia Jesse/ w któ-
rej wzbudzi Pan Bóg zbawienie Izraelowi:
iestes skala ona przednia/ z której pochodzi
Mesyas/ którego imie jest wieczne/ y który da-
łáste łásti swęj/ wedle proroctwa Zachariaszo-
wego: iestes ona proroctwia od Izaiáša przepo-
wiedziana/ która poczniesz y porodziš syná: y
owśem iestes pánia y mistrzynia prorołów w-
szytkich: iestes stolica wysokości chwaly/ przez
Jeremiaszá od początku ieszcze wysławioną/
miejsce poświęcenia nášego. Wielka tedy
iestes/ á oiaż y potomá: y przetoż też wielkiego

hora

Æ iij

y po

y pokornego porodził: wielkiego mówie/ bo ie-
go wielkości końca nie będzie: Da mu bowiem
Pan Bóg imię/ iako człowiekowi/ y iako syno-
wi swemu/ które jest nadewszystko imię: aby w
imie tego kłakło kolano wszełkie/ niebieskie/
ziemskie/ y piekielne. Ten bowiem kamień taki/
z twej skały bez reku wyciosany będzie: y na-
przód będzie mały/ ale za czasem tak góra
wysoka wyrośnie/ że wszystkie ziemie okryje/ y
wszystkie wszystkich wieków królestwa potrze-
y pokruszy/ a ty już więcej nie matka człowie-
cza/ ale matka Boża nazwana będziesz. *Bedzie*
tedy wielkim, y Synem najwyższego będzie na-
zwanym. Co iednak najprzedniejszy y na-
wielszym dowodem króla Messyasa być mia-
ło: wedle onego: Mały narodził się nam:
y syn dany jest nam: a berło państwa tego na
ramionach jego: y będzie nazwane imię jego
przedziwne/ Pan radny/ Bóg mocny/ oyciec
przyślego wieku/ y książe pokoju: rozmnoży się
tego państwo/ a pokoiu końca nie będzie: na sto-
licy Dawidowej/ y na królestwie tego siedzieć
będzie: aby ie wzmocnił y wzmocnił w sędzie
odtąd aż na wieki. Lecz żeby ten syn ieszcze przed

wieki

wieki był synem nazwany/ dowodzą tego sło-
wa Dawidowe: Synem moim iestes ty/ iam
dziś porodził ciebie. O Boga bowiem niemam
intra/ ani dzisiaj. A ponieważ Bóg oyciec za-
wsze był y jest rzeczony oycem/ i także y to idzie/
że y syn był zawsze/ y zawsze był nazwany Sy-
nem: z którego/ y przez którego to synostwo wy-
kłada się y na ludzi: w ten sposób bowiem by-
wamy y my synmi Bożymi nazwani/ ileśmy sa
członkami iednorodzonego syna: przez którego
teraz bezpiecznie wolamy Abba oycze. A wszy-
stkie niepodobność/ y samey rzeczy trudność
zbija Anioł gdy mówi/ że Synem najwyższe-
go bydz ma/ którego wszystkie rzeczy sa posłuszne/
y żadna mu nie jest niepodobna/ iako też wszy-
stkie składowe ochrania/ gdy mało co niżej po-
wiada/ że oycem ięć jest Dawid: Jakoby rzekł:
Wysoke jest natura ludzka/ ale wysoka Aniel-
ska: a bożka ieszcze daleko więcej wysza: y prze-
tęż ten syn synem najwyższego nazwanym be-
dzie/ co mało niżej iasniey wyklada/ mówiąc:
Co so z ciebie narodzi świętego, będzie nazwa-
ne Synem Bożym. Nie obyczajem pospolitym/
króym sprawiedliwi ludzie będąc zmytemi

od

od grzechu / y przez łaskę Bożą vsprawiędliwie-
ni / bywają przez przysposobienie nazwani syn-
mi Bożymi : ale sposobem osobliwym będzie
nazwany synem Bożym / z którego / y mocą któ-
regó prawdziwie już dwa kroć narodzonym be-
dzie : raz bez początku / z wiecznego wieczny :
teraz zaśie wedle czasu z matki śmiertelney ś-
miertelny / człowiek z człowieka. Ale iako sie
naturą boską z człowieczą w tym zespiciu z sobą
spoi / tak też tenże rodzaj obojgą rodziców na-
ture na sobie nosić będzie. Ale podobno tam
iesze gdzieś w łacie iaki Heretyk mrucząc be-
dzie / że tylko miał być nazwanym : a istotnie
być niemiał : Dziwna rzecz y dziwne ścianańskie
fortele y chytróści iego. Powiedziało sie / że ten
będzie wielkim, y obraża sie tym słowem / be-
dzie, y infego słowa pragnie: gdzie zaś infę po-
łożono / to iest / *nazowu go* : tam zaś tego slo-
wa / będzie, wspomina sie. A ono te dwie słowie /
będzie, y *nazowu go*, położone są na odpór tęg
wzhetecznęj takiey gebie. O Krystusie bowiem
Panie / ile sie w zymocie matuchny swey zacząć
miał / to słowo / będzie, iest rzeczone z tęg przy-
czyny / iakóm wyszły powiedział : teraz zaśie

tego

tego słowa / *nazowu go*, Anioł używa o synie
Bożym / który przed wielki narodzonym iest.
By był Anioł po prostu rzekł / będzie, nie przy-
dając tego / *nazowu go*, tedyby już zartym ściana-
teyże nieszczesny strukt Trusowey użyć mógł /
że musiał być czas kiedy go niebyło. Czego aby
czynić niemógł / tedy radniey wolat Anioł rzec /
nazowu go, jeżeliby poprostu rzec miał / będzie,
Syn bowiem Boży ażekolwiek był we wszyst-
kiey wieczności y przed wszystkiemi wielki / przez
którego astaty sie y wielki : przecie, iednak miał
być nazwanym : to iest / miał sie światu czasu
swego zjawie. Potym iako na ziemi widzian
był / y z ludźmi obcowat / tam go dopiero synem
Bożym wszyscy pospolicie zwac zaczęli / gdy sie
wszystkim okazał / y przed wszystkimi cndą czy-
nił. Z tego mteyska nieszczesny Serwet argu-
mentował / że synem Bożym niebył przedtym
niżeli sie w ciału wbrańszy okazał : bo tak An-
ioł powiedział : że będzie nazwany. Ale temu
przedtym dawno odpowiedział nadobnie on
Jedzey Jerozolimey w te słowa : Będzie na-
zwany nie przeto / aby ono słowo miało dopię-
to od ciała dostąpić początku bytności swey :

X

bo na

bo na początku było słowo / a Bóg był słowem /
 a słowo było w Bogu / y samże twórca wielko-
 wu wszystkich / Ojcu współwieczny / y powszechny
 stworzyciel / ale y w ten czas do swojej postaci
 iednocząc sobie naturę ludzką / począł być na-
 zwany synem Bożym / ile człowieka / y dla tego
 przyczyną matką jego matką bożą jest nazwa-
 na. A nazwany jest naprzód od ojcą samego
 który przy kręcie jego nad nim zawołał: Ten
 jest syn mój miły / w którym mi się wpodobalo /
 tegoż słuchajcie. Nazwany od Ducha święte-
 go przez wstąpię Piotra's. gdzie mówi: Ty jesteś
 synem Boga żywego. Nazwany od szatana:
 Jezusie synu Boży / przyśledłeś przed czasem dzie-
 lzyć nas. Nazwany od trzyszołników często-
 kroć powtarzających: Prawdziwie ten był sy-
 nem Bożym. A teraz od wszystkich wierzących
 bywa tak nazwany. Jesliż tedy synem / tedy po-
 gotowi y dziedzicem: tedy Bogiem błogosła-
 wionym na wieki. Lecz zaśbieżebomą zgrzyta-
 łość Aryańska / y mówi / że był synem przyspo-
 bionym. Jesliżby tak było / tedyby inż Anioł
 nie wielkiego nic nowego / nic osobnego o nim
 nam nieprzyniósł: bo tymże kształtem my wszy-

scy

scy bywamy nazywani synami bożemi / iakóż y
 jesteśmy / którzy bywamy przysposobieni w na-
 dziei wiecznego dziedzictwa. Bo ile ichkolwiek
 go przyшло / dal im moc stać się synami bożemi.
 A to synostwo nasze nic innego nie jest / ieno-
 czeń / y wyraz tylko onęgo prawdziwego y spól-
 wiecznego synostwa jego: które tak wywodzi
 Paweł s. mówiąc: Bo o których wpzód wie-
 dział / te y przejrzał / aby się stali podobnemi o-
 brażowi syna jego / aby on był pierworodnym
 w wielu bracię. Także y Jan S. Abyśmy by-
 li w prawdziwym synie jego / którzy jest praw-
 dziwym Bogiem y żywotem wiecznym. Tu
 na tym miejscu pyta się też y wczem: Czemu
 się każdy syn boży stał człowiekiem / a nie oy-
 cieć / abo nie duch święty? Pytania takowego
 wiele racy przynieść się może: Czy dla tego / że
 przez którego się stali wszystkie rzeczy / przez te-
 goż też naprawić się zaś miały: Gdyż y zemię
 iut / takimkolwiek synstem albo iaką sztuką co-
 kiedy sprawi / raz też potym gdy się ona rzecz ze-
 psuje zwyłi zaś naprawiać. Ale tu rzeczy wszy-
 stkie bądź te co w niebie / bądź te co na ziemi w
 mądrości są sprawione / tedy inż to zatymsie

A ij

musi

musiał. że przez też mądrość zaście wleczonę bydy
miał. Czyli dla tego / że wpadek natury naszej
który przez chciwé wmiętności y mądrości po-
żądanie przypadł / bo Jęwá wiedzieć chciał / co
zic / co dobre / miał bydy przez też mądrość dźwi-
gniony. Ale mądrość oycowska jest tenże syn /
tedyc inż przez tegoż człowieka miał zaś bydy po-
zyskany / wedle onęgo / Jona 2. Wiem ja / że
dla mnie ta nawalność wielka przypadła na
was. Czyli dla tego / że tenże tak wielki przy-
padek nie przez co inşęgo / iedno przez tamę y
moc bożą / y przez prawicę naywyższego / która
syn Boży jest / mógł bydy poprawiony y odno-
wiony. Czyli że Lucifer naypiękney y naban-
żięy synowi bożemu zayżrzal / y sprzeciwił sie
mu / a potym od tegoż miał bydy zwyciężony.
Czyli iako Anżelm rozumie / że ten / który sie w-
cielieć miał / miał sie modlić za ludzki rodzaj / i-
akóż nie źle rozumieia ludzie / iż przystoynęcy sy-
nowi przyczyniać sie do oycá / niż komu inşemu
za tym inşym / do kogo inşęgo / aczkolwiek ta
przyczyna nie pochodzi od bożstwa / ale od czo-
wieczeństwa do bożstwa. Która dla tego syn
boży czyni / że człowiek prze iedność osoby / jest

bo-

bożym synem. Czyli / że ci dwá / szatan y czo-
wiek / gwałtem chcieli sie stać podobnemi bo-
gu / gdy własney swęy użyli woleý. Żadna te-
dy z tych trzech person bożkich przystoynicy sie-
bie sama nie wużyła / służebnica postać przyia-
wşy / aby mogła zwyciężyć szatana / y przyczyni-
nie sie za człowiekiem / którzy gwałtem przysięli
byli na sie fałszywa postać bożą / iako syn / który
będąc iasnością światła wiecznego / y prawdzi-
wym obrazem oycowskim / nie brał sobie tego za-
łup / bydy równym bogu / ale owszem przez to /
że był prawdziwie równym / y prawdziwie po-
dobnym / rzekł : Ja y Oyciec / iedno iestemy : y
kto mnie widzi / widzi y oycá mego. Żaden bo-
wiem sprawiedliwiey pokonać albo karać nie
może winnego / albo więc miłosierney odpu-
ścić / abo y za nim sie przyczynić / ieno ten / któ-
remu sie nawlasney trzymada dzieie : nawet
przeciwo fałszowi / aby mu zepścić / abo aby rzecz
cala została / żadney rzeczy lepszey niemaż / z któ-
raby sie złożyć iako prawda. Bo y pierwşy ro-
dźcy nasz / przywlaszczaiać sobie fałszywe podo-
bięństwo boże / tym bardięy zgrzeszyli / przeciwo
temu / o którym to wierzymy / że prawdziwym

X iij

i est

jest bogą oycą podobieństwem. Czyli też dla tego / że kiedyby iakakolwiek insha persona ciała na sie wzięła / żeby iuż z tym dway synowie w Trójcy S. byli: Jeden boży / któryby synem był ieszcze przed wcieleniem: Drugi panny / któryby / któryby po wcieleniu synem sie stał: Za czym iużby w personach tych / które zawsze równe bydy maia / była nierówność / względem zacności rodzenia: boby iuż zacniejszy rodzenie miał ón / co sie z bogą narodził / niżeli ów / co sie z panny rodził. Czyli też / że sie tym sposobem światu objawić mieli / to jest: Oycie w stworzeniu rzeczy wszystkich: Duch święty w urodzeniu: Syn zaś wcieleniu / y w odkupieniu. Czyli ieliż też dla tych / albo wiece dla inszych przyczyn / o których samo ono wiekuiste słowo lepiej wiedzieć raczy. Dla czego iednak też to słowo (iako też Rabinowie starzy oznaczyli) w piśmie świętym bywa często nazywane *germen*, to jest pierwszym rodzajem: przystoimiey bowiem było synowi wcielić sie niż oycu / albo Duchowi świętemu: tak iednak / aby przedsię nie był inszym bogiem od Oycy / y od Duchu S. iako to nadobnym podobieństwem Anzelm s.

okazał

okazał mówiąc: Jesliżby strumień iaki wody / ciekł swym strumyszkciem od swego źródła aż do stawu / i zaż nie taś woda w strumieniu będzie: gdyż nie insha woda w strumieniu / iedno iako y w onym źródle y w stawie. Tymże też sposobem y Syn boży sam wcielonym bydy raczy / chociaż nie jest inszym bogiem / iedno iako Oycie y Duch święty. Lecz iakimby ten synem bydy potym miał / wnetże z iego dziedzictwa / y z sirokości / y z zacności królestwa iego Anzelm okazać: a okazawszy iako wielkim był sam w sobie / teraz iako wielkim być raczy / y zewnatrz okazać: okazać mówię / że tenże a nie insey być miał onym prawdziwym *Messyasem* od proroków przepowiedzianym: y od tak wiele wieków pożądanym y czekany: który nie zdradza żadną / ani żadną cudzą mocą królestwa miał doysć swego / ale dostąpić go miał od pana boga samego / y przetoż też królestwo iego wiekuiste bydy miało. Toteż tedy z tym idzie / że iuż mniejszym jest oycą / iesliż mu ie oycie dał. By namniemy: bo sie to zgad niezaczny / aby miał bydy iako nie równym oycu swemu: ale tylko znaczy sposob złączenia y pojęcia iego: tak iako sie

też

też zwykło mówić o własnej naturze / o istno-
ści / y o inszych rzeczach / że ie syn wziął od oycy:
bo sam tylko oyciec od żadnego niepośedł: syn
zaś ie od samego oycy iest / y wszystko co tego iest /
to ma: chociaż ie to wszystko ściągają / wiec
tu na tym miejscu ku przyszłemu tego porzedni
y narodzeniu: Ale to królestwo Messyaszowe
bywa rzeczone stolica Dawidowa: Messyasz
zaś ie przez wstąpienie Dawidowym: a to wedle
Jeremiaśa / gdzie mówi: Słyszyc beda Pań
Bogu swemu: A y Ezechiel: Dawid służy
mój królować będzie książęciem nad nimi: tak
że y Ozeas: Beda szukać Pań y Dawida kró-
la swego: także y Amos: Wzbudze przybytek
Dawidowi: a to z wielu przyczyn / abo dla
tego / że osobliwie przed inszym królami Dawi-
dowi był przyobiecany temi słowy: S owocu
żywota twego posadze na stolicy twojej: albo
że sie z tego domu / y z tego pokolenia narodzi-
miał / wedle onego: Wzindzie różyczka z kory
nia Jesse / y porody się kwiat z niey ku górze: albo
wiec dla tego / że najpierw w królestwie Da-
widowym był w figurze okazany. Jako bo
wiem Dawid doszedł królestwa swego bez wse-

lkiego

Ezech. 24.

Ofca 3.
Amos 7.

lkiego gwałtu / bez rady ludzkiej / y bez wsela-
kiej pomocy / y bez bogactw swietlickich / ale o-
wszem iakoby z podania Boga samego z ręki w-
ręce / aby nim śasował: tak y królestwo pań
Krystusowe bez wselaćkiej rady ludzkiej / bez
cudzej pomocy / y bez gwałtu / y siły wselaćkiej
stało / ale owszem sama wiekusta wola boża
y zezadzeniem iego iest vgruntowane. I iako
Dawid / chociaż był pomazany na królestwo /
nie zrazu królestwa doszedł / y na nim vsiadł /
ale pierwcy z Goliatem czynił / pierwcy wiele
ciężkości / kłopotów y frasunków wciérpiał: wie-
le zewszad / to od domowych / y tych ktorzym kie-
dy dobze czynił / to od cudzych / na sobie odnosił:
y dla téy iego wielkiej stateczności y cierplivo-
ści / potym zwycięzca y moźnym królem został /
y na stolicy królewskiej naprzód nad Juda / po-
tym nad wszystkim Izraelem / bez wselaćkiej
nieprzyjaciół swych odmowy y przekazy / w po-
tom wielkim vsiadł: tak y Krystus Pań: na-
przód czasu krztu swego od Duchy s. był pomaz-
any / nie zrazu przecie na swym thronie v-
siadł: ale dzwieniy wiele rozmaitych y ciężkich
trudów na sobie aż do vsmoru podejmował:

5

wsy

wszystkie nacięższe potwarzy y strasunki nieznoszące odnosił aż na ostatku stroga y gorzka śmierć krzyżowa podiał: toż dopiero za wola wieku istego oycá swęgo / trzeciego dnia od śmierci bedac wzbudzony / słyszał on głos chwalebny: siadź na prawicy mojej / aż położenie przysiądło ty twoie podnożkiem nóg twoich. K. iako Dawid Król nie oraz rozkazywał wszystkim królestwu Izraelskiemu: tymże sposobem y Król Messyasz nie oraz wziął pomnożenie wszystkim królestwa swęgo: ale także dwakroć iakoby vsiadł na stolicy Dawidowej: Naprzód w ten czas kiedy wstępując nad wszystkie niebiosy / vsiadał na prawicy oycá swęgo / z skład psłal się głowa Króla z ławami: y skład mu sa podani narodowie w dziedzictwo / a w osiadłość wszystkie brzegi ziemskie: A powtórze zaś się ondzie czasu ostatniego dnia sadnego mocny a gruntowny thron osiedzie / y władza wszystkim y moc królestwa weźmie: gdzie podbiwszy nieprzyjacioly swoje pod nogi swoje / królować będzie w domu Jakubowym na wielki: Panoować bowiem będzie z słońcem / y przed miesiącem / a miesiąc będzie świadkiem w niebie wier-

nym/

nym / a królestwu tego końca niebedzie / iako Aniyól mówi. Dawid był namniejszy między bracia swoia / był pastucha / był napodleyshym y nawygardzenyshym: tymże sposobem y Krystus Pan / maać na sobie osobę służebnicza / był synem cieleskim / y od braci swey wzgardzonym: bo iako pismo mówi / bracia tego niewiecyli weni: y owšem był poczytany za obżecę / za pićmić / y za opetanego. Dawid gdy dobrze czynił / y którym dobrze czynił / od tych wrogów nie cierpiał: drugi Dawid od tych między króćmi cuda czynił / częste nasmiwiska y wragami nie cierpiał / y często go kamionować chcieli. Dawid z tym wychodząc zwycięzca został / y królestwa dostał: Pan Krystus śmierć hamebna podiawszy vsiadł na thronie maiestatu swęgo / y królować będzie w domu Jakubowym, mówi Aniyól: W domu / powiada pielgrzymuiącym / słuzącym / y wiekaiącym: królować będzie / niebnie y strapienie ratuiąc: złe wykozemaiąc: dobrze podwyskaiąc: wszystkim rozkazuiąc: nieprzyjacioly podbiuiąc: prawa duiąc: etc. Królować będzie przez łaskę y przez chwałę: królować będzie przez miłość / y przez ziednoczenie

3 4

per:

persony. Ten bowiem dom miał osobną obietnicę zbawienia swego: W tym domu Krystus Pan wedle świadectwa Pawła s. był sluga: do tego domu inszy naródowie nowym przyśposobieniem są wszczępieni: nawet z tego domu świat wszytek prawa y ustawy swe brać sobie miał: by się sam za swym odstąpieniem niegodnym części takiej był nieodsadził. Wszakże przecie nie synowie wedle ciała są synami Abrahymowymi y Jakobowymi / ale synowie którzy są wedle ducha: Mocen iednak jest Bóg y onę wszczępić. Nie śiegayże tedy rozumem wysoko / ale radniey lekay y bój się. Królestwo dawidowe było barzo łaskawe / sam będąc barzo cierpliwym królem: łaskawe też y Pana Krystusowe. Dawid chwale rozmnożył bożę / P. Krystus ią zaśie wystawił: miłością y cierpliwością był zacnym Dawid / przewyższyl Pan Krystus wszystko. Naostatet wszytek czas panowania swego odprawił Dawid w krzyżu wielkim / y w kłopotie wielkim: tymże sposobem y ten Król Pan nasz / położony jest na znak / przeciw któremu mówić będą: położony jest kamieniem obrzązającym y skałą zgorzienia wielam ich

z domu Izraelowegor: y przeciw któremu wszystkie brony piekielne / obrociły swe ogniście strzały. Ale te wszystkie rzeczy takowe / ci obadwa Dawidowie meżnie wytrzymali: y wypełnili się to o nich / co było rzeczone: Wsiadł Król w domu swoim: y dał mu Pan spokoienie ze wszad od wszystkich nieprzyjaciół jego będąc dni pelen aż do starości swęy / albo radniey do wieczności. Ale o tym już dosyć. Coby to zaś za stolicą była / y gdzieby być miała / rzecz druga po tej idąca łacno potaje.

POSŁA WIELKIEGO

Rzecz Czwarta.

Y da mu Pan Bóg Stolicę Da-wi-da oycę tego: y królo-wać będzie w domu Iakobowym na twicki: a królestwo tego końca nie będzie.

Dziś rzeczy náydujemy u proroków pánstkich / wielkich y znácznych zápraw / de / królemi iest ozdobo-ny y osláhciony ten y taki Messyas / króiego te raz chwalebne wcielenie / przykładamy / między kró-remi niepodleyśa y to / co Izaiasz powiada / w te słowa: Wolác nie będzie: ani względu na o- sobe mieć będzie: náwet głosu tego ná dworze slyść nie będzie. Trzćine ztloczona niezetrze / a pácześi tlejących nie zágási: Niebędzie zlym / strásonym / aź ná ziemi sad poloży: a zakónu tego insuly czekać beda. Powiada prorok że nie

miał

miał być strásonym / gwałtownikiem / ani wy- dziercą / żadnym: Tóż y Anysól teraz Pánnie po- wiada: powiada iż ten Król co sie poczę / y nowo znić narodzić miał / miał królestwa do- stać / nie gwałtem / żadnym / nie mieczem / ani za- dną swiętą mocą: ale wzięć ie miał z rąk bo- ga wszechmogącego mówiac: y da mu Pan Bóg Stolicę Da-wi-da oycę tego: y królo-wać będzie w domu Iakobowym na twicki: a królestwo tego końca nie będzie. Co wszystko iako sie doskonale zisćito / iesliż z czego / tedy z tychże samych / kró- rzy byli ná to posłani / aby to Królestwo także byli osiedli / z Hetmánów / z rybitw / z Apo- stolów dwánásćie / láčno sie widzić da: bo ci niemáiąc po sobie ani mądrosći / żadney / ani wy- morwi / ani obrony swiętćiey / żadney / náwet ani ozdoby / ale zgoła niezbroyni / potrzebni / zerwad- sćienieni / ofrag ten swiata / wszystkiego / podob- li pod nogi króla swóiego. Lecz coby to za kró- lestwo y takie / y gdzieby było / ponieważesmy o Królu nieco inż powiedzieli / krótko przypátro- wác sie bedziemy. Co áczkolwiek / záwždy / wie- le trudności miewało / y trudné do náleżenia / było: czasu iednak / terázniejszy / tym wiecey /

gdzie

gdzie o to królestwo y o stolice królestwa tego /
tak wiele y tak wielkich różnic sie wsczelo / iest
rzecz bårzo trudna / ale przecie bårzo potrzebna.

Krystus tedy Jezus Pan y zbawiciel nasz /
ponieważ iest prawdziwym Bogiem y człowie-
kiem: bogiem od wieków / człowiekiem od cza-
su: ma rzeczy niektóre które od wieczności z przy-
rodzenia iego sa własne / wspólne z Oycem y z Du-
chem świętym: iako nature / istność / żywot /
chwała / panowanie / moc do stworzenia y rza-
dzenia / która wszystko na sobie trzyma. Ma
też y drugie rzeczy / które od oycy wedle czasu
wziął iako człowiek: a nabył ich sobie tym po-
słuszeństwem / którym był oycu posłusznym aż
do śmierci / a śmierci krzyżowej / a te takowe
sa: Waprzód wywyższenie imienia iego nad
wszystko imie: y część chwały bogu powinney:
Co tak wyklada Damaścen święty: Nie lekam
sie tyłkac węgla dla ognia z drewnem zlaczono-
go: czynie pokłon oboięy oraz naturze Krystu-
sa Boga moiego / dla boztwa z ciałem ziedno-
czonego. Także y Augustyn S. Ja dla tego
czynie pokłon ciálu Pańskiemu / albo raczej do-

stonaz

stonalemu człowieczeństwu Pana Krystu-
sowemu / iż od boztwa przyiet / y z boztwem zie-
dnoczone iest: tak iż nic inzego ani inakzego /
ale iednegoż / y tegoż Boga y człowieka fynem
bozym bydz wyznawam / rc. Bo iako śata kró-
la wielkiego zarówno y z królem iednako czo-
na bywa / a bez osoby królewstiey części żadney
nie mięwa: tak też a iesze tym wieccy ciálu pa-
na Krystusowę / dla tego tak wielkiego w ie-
dneý personie z boztwem zlaczania / take czcia /
która sam Bóg / wazone y czzone bywa: a gdy
by od boztwa odlaczone bylo (co iednak ani by-
lo / ani bedzie nigdy: gdyż co raz na sie przyial /
tego nigdy z siebie niezłoży) tedyby też inż wie-
ccy w tęy części niebylo. Ale póki to ciálu zlacz-
ne z boztwem czyni iedne osobe pana Krystu-
sowe / póty tak bywa czzone y wazone / że na i-
mie iego wszystko kolano kleka / niebieskie / ziem-
skie / y piekielne (wyiawşyby kto bedac zarażo-
ny bledem / albo powietrzem Żydowskim / albo
Aryáńskim / albo wiec Sakramentárskim / tego
przyznawac niechcial / a tyłem sie do boga swo-
iego obracal:) W tenże sposob Krystus Pan
wziął wszystkie moc y władza sądową: aby był

Na sedzia

Iob 36.

Izai 5.

sedzia żywych y umarłych wedle onęgo: Spiera twójca osadzona jest iako zlozyniee iakięgo: Otróz też za to y ty sedzia bedziesz. Także y wedle onęgo: Oyciec nie sadzi żadnego/ ale wysłstek sad zlecił synowi/ aby wysłscy czcili syna iako cesa oycę. Dostąpił potym y teg/ że sie sstał głowa kościoła wysłtekięgo: królemu on wysłstek pochop/ wysłstkie smysły/ nawet żywot/ y wysłtke obfitość łaski hoynie rzyczac raczy/ y daie. Dostąpił y tego/ aby był królem nad królmi/ pánem nad pány: a náostaték aby miał stolicę Dawida oycę swęgo/ y aby królował w domu Jakobowym ná wieki. To tedy jest co teraz Aniół sprawnie: temu samému od wieków nad wysłtke króle ziemskie wedle boztwa wysłtkiemu/ obiecnie także wedle człowieczeństwa/ że mu Pan Bóg dać miał stolicę Dawida oycę tego/ a że królować miał w domu Jakobowym/ a królestwa ięg końca być niemiało.

G Tę stolicę y o tym domu Jakobowym/ króla y iakaby być miała/ był po té czasy zawłze/ y jest spóz wielki: y tá rzecz sama przyczyna Żydom była/ że sie wsteczili/ a że przepłynawšy

práwie

Izai 9.

Jeremi 30.

Ezech: 24.

Amos 9.

práwie w samym porcie iakoby vtoneli. Czytali bowiem v wysłtkich práwie Proroków/ że Messyáš królem przyść/ a stolicę Dawidową osieść miał. Czytali v Izaiáš w té słowa: Máluczki národził sie nam/ syn dány jest nam: ná stolicę Dawidową/ y nad królestwem ięgo siedzieć będzie/ aby ie vtólkrdził y vmocnił w sadzie y w sprawiedliwości/ odtąd aż ná wieki. Czytali y v Jeremiaš: Oto dni przyda/ y wzbudze Dawida potomstwo sprawiedliwe: y królować będzie król: y mądrym będzie/ y czynić będzie sad y sprawiedliwość ná ziemi. Czytali także v Ezechielá: A Dawid sluga mój kšáže w posrzedku ich/ ia Pan mówilem to/ y uczynie im przymierze pokoju/ przymierze wiekuste im będzie. Także v Amosá: Dnia onęgo podniosę przybytek Dawidowy który vpadł/ y znówu zápráwie džiury murów ięgo: y zaś znówu postáwie to co vpadło. Tak tedy rozumiełi wysłscy Żydowie/ y tego czekáli/ że Messyáš przyść miał a zrazu všieść ná wídomę stolicę/ y ná thrónie Dawidowym: a ztąd potym pobbic wysłtke pod sie národy/ y wysłtkim národóm y iezykóm rozkázowác y

A a ij

pános

Matth: 29.

Marc: 31.

Luc: 19.

panować. Jakóż yżad vróst ón krzyż dzieci
żydowskich / kiedy go witali glosem wielkim /
gdy do Jeruzalem wieżdzał: Hosanna synowi
Dawidowemu: Błogosławiony który idzie w
imie Pánstie Król Izraelski: Błogosławione
które idzie królestwo oycá nášego Dawida:
pokóy na niebie / y chwałá na wysokoći. Ná-
wet y sami Apostołowie tego mniémání byli:
A przetóż téż często pána pytali / Pánie / izáż w
tym czasie przywrócisz królestwo Izraelskie:
Ztądże téż y ono vbiegání mátki synów Zebe-
deuszowych: Pánie obiecaj mi to / aby ci dwá
synowie moi / ieden ná práwicy / á drugi ná le-
wicy vsiedli w królestwie twoim. Ztądże téż
y ona zamowá miedzy Apostoly / ktoby sie byl
zdał bydz wietřym miedzy nimi. Wřyscy bo-
wiém to páństwo Pána Krystusowe ináczey
niewyřłádali / ieno że miało bydz iákies wido-
mé y docesné. A to pochodziło ztad / że ży-
dowie y Apostołowie sami niewiedzieli / które-
y iáké królestwo było Dawidowe / y które zás-
y iáké miało bydz pána Krystusowe: á niedziw-
też gdyż ludzie ci co sie samými tylko śmysły rza-
dza / nie inřego téż rozumiec áni prágnać nie-

moga

moga / ieno to co im śmysły ich włásne wřazu-
ia. Co iednak pośpolicie ztad pochodzi / ztad y
teraz wřytkie błedy y káćerstwá początek swóy
maia / że iedne tylko część piśmá o tym króle-
stwie vpátrowáli / á inřych części zámiedbýwá-
li. Lecz iákó każdy człowiek rzezání iákiego /
albo obrazu pieknego nietylko część iedne wi-
dzieć ma / ale wřyřtko dořátecznie obejrzeć y
wvažyc: tak téż piśmá každého cel wřyřtek /
wřyřtká włásnoř / wřyřtek porzadek / iákó ie-
dno z drugiego idzie / y iákó sie iedno do drugie-
go řkosić dořátecznie obejrzeć y wvažyc ma.
Co iednak w piśmie Śwíetym naywiecey sie
okáźnie: którego iesli kto wřyřtkiego nie ś-
wiadóm / żadney rzeczy nie świadóm: bo to
nie słowy gólemi / iákó wiecey rzecza sámá / y
wyrozumieniem rzeczy své prowadzi. A ztądże
ono pochodzi / że to co piśmu śwíetému przeci-
wnego iesť / rozumieć iákoby sie z piśmem zga-
dzáło: zás to co z piśmem sie zgadzá / powiádá-
ia że różné od piśmá: ztad potym wielki błád
roście.

Zaczniemy tedy od Królestwá Dawido-

Aa iij

wégo/

Psalm: 99.

węgo / króć było obrazem królestwa pana Kry-
stusowego. Królestwo to iako niezgola było
ziemskie y święte / tak też niezgola było nie-
bieskie y duchowne: ale częścią ziemskie / częścią
duchowne: y kiedy zbiedzysz y na jedno zbierzysz
wszystko pismo święte / tedy inaczej nie znaj-
dziesz. Ziemskie królestwo wedle rządów y we-
dle policy iakieby było / niepotrzebuie miejsce
tego / abym ie opisać miał: gdyż sam tak po-
wiada: Káno zabijałem wszystki grzeszniki zie-
mie / abym wytracił z miasta Páńskiego wszyst-
ki nieprawość czyniacé: Ale duchowne nie tyl-
ko z téj strony duchownym królestwem było /
że cieniem y figura nieiaka było królestwa pana
Krystusowego / iako sie rzekło: gdyż oboie z má-
luczlich początków poszło / y oboie ani moca za-
dna / ani zdrada nábyré / ale tylko prawica nay-
wyższego podané: y oboie wielkimi trościami /
prześladowáním / trapieniem / tak wprzód iako
y pozad było wstrąsowane: ale więcej z téj przy-
czyny / że miał obietnice pewné o onéy oyczynie
niebieskiej: a że był panem y przelożonym tego
ludu / który miał obietnice y znał pewny wiary
Páńskiej / to jest obrezanie / y pewną nadzieję

onéy

onéy wiekustej oyczyny / y iusze pewné zakła-
dy przyszłego żywota: Ktema ieszcze z téj przy-
czyny / że to roztążowanie Dawidowe nie tego
tylko wpatrowało / aby tu na tym świecie sze-
śliwe y cale bydz mogło / ale daleko tego więcej
aby sie zgola do onéy niebieskiej y wiecznej oy-
czyny miało / y iey dostąpić mogło. Jakóż tych
y takowych rządów Dawidowych / że sie do te-
go miały / iest dosyć zacny y święty krótki opis
iego / to iest zoltarz: w którym dosyć dolożnie
iest opisana wszystka ozdoba / iusność / y zacność
onéy niebieskiej oyczyny: náwet droga / spo-
sób / y wszystkie obyczaje / tako téj oyczyny do-
stąpić / iż od żadnego ani dostateczniéy / ani na-
bożniéy / ani křtaltowniéy wyrażicby sie niemo-
gło: tak że y sam pan a zbawiciel nasz za trzecią
część wszystkiej zbawieniéy náuki swoiey / tenże
to zoltarz polożyć raczył mówiąc: W zakonie /
w Proroctwiech / y w Psálmiech: króć iednak
oyczyny sam król Dawid tak bázgo żadnym sie
być powiada / iż iako Jelen w najwiekszym swym
wpragnieniu / z wielkim prędem bieży do studnice
wód: tak sie ón lzami iako chlebem karmil / w-
spominając ná ón Sion niebieski. Otróż zárym

ci króć

ci / którzy pod mocą ięz byli / byli synnmi bożemi /
y tak ich zwano / że sie kiedyś tedyś wiecznego
dziedzicwa / wczesniki ośtać mieli : tak iako y z
drugiey strony ci którzy ani nauki iego słuchac /
ani poddani iemu bydz chcieli / owsem tym gár
dzili / bywaia przezywani synnmi Belial / to iest
synnmi bez iármá / y synnmi piekielnego ognia :
nietylko doczesnego żywota tego / ale y wiecz-
nego odsadzeni. To tedy o królestwie Dawi-
dowym ná krótcę puszczając rzeczy inšych wie-
le. Jáko tedy królestwo Dawidowe / nie ziem-
skie tylko / ani pewnego zamierzonego czasu / ale
duchowne / ktemu y niebieskie / prze té przyczy-
ny bylo iako sie powiedziało : tak y królestwo
Pána Krystusowe / którego figura y cieniem
támo bylo / nie samo zgoła doczesnym / abo te-
go wieku nášego / abo téz z tego świata króle-
stwem bydz miało / ale téz wiekiste y duchow-
né. Króla Duchownego tá powinność iest :
Sákrámentá stánowiec : náuka o bogu ludziem
podawac / y wtwierdzac / á gdzie potrzeba tam
popawowac : Wstáwy niektóre ludzkie / aby
ná ich miejsce wstáwy bozkie stánowione byly /
abo zgoła znięc / abo ie wykládac : zdrowia y

sprawie

sprawiedliwosci wśelákiey wżycac : y króle-
stwa niebieskiego dáć dostápic. Co wśytko ná-
lázło sie w pánie Krystusie / którzy za pomázá-
nim oycá swiego niebieskiego byl pomázany ole-
iem Duchá swietego wedle Ireneusza : y którzy
záśie doczesne królestwo swoje po śmierci swéy
w swych potomkach wykonywa : Wedle oné-
go : Vmocnilem thron iego ná wieki. Tá ie-
dná różność byla królestwa páńskiego od Da-
widowego / że w królestwie Dawidowym / to
co bylo doczesnego y ziemskiego / daleko okaza-
łé bylo / y iakoby przodek we wśytkim miało :
to záśie co bylo duchownego / bylo barzo sub-
tylne / y nie tak znaczne. Ale w królestwie pá-
ná Krystusowym przeciwnym sposobem / to co
było ziemskiego y swietckiego / ani tak przedko /
ani tak iasnie sie okazało : ale to co było duch-
ownego y niebieskiego / to zrazu y daleko iasniey
w nim sie okazac y pánowac miało. Lecz ile du-
śá nad ciáło iest zacnieysza / tyle królestwo pá-
ná Krystusowe nad wśytki królestwa miało
bydz zacnieysze : y dla téz daleko wiecey duchem
niż ciálem miało bydz rządzone. A przeróž též
Theophilaktus / y inšy oycowie swietci to kró-

Bb

lestwo

leśtwo takie zgola przezwali królestwem od te-
go co w tym królestwie takim przodkuie / tak ie-
dnać że tego drugiego widomego / które sie na
świecie toczy / y które wojne wieść y porządku
przełożenstwa świętobliwego swej pilnie prze-
strzegąc ma / od tamtego nie wylaczali. Co a-
by tak było / świadczy starożytny Doleś S.
Zithanazy w te słowa: Bierze w tych słowach
thron Dawidów / widomie / a to z strony po-
kolenia / ile mu był oycem Dawid / y królować
będzie w domu Jakóbowym na wieki / a króle-
stwa jego końca nie będzie / rc. Otóż wzięwszy
Krystus Pan thron Dawidów / przeniósł go
y oddał królom krześcianśkim świętobliwym /
aby ie nawrócił do domu Jakóbowego / który
dom Jakóbów dawszy na zelżywość y na roz-
bój / królować sam będzie w krześcianśtwie na
wieki / a królestwa jego końca nie będzie. żadne-
mu bowiem narodowi proroka więcej żadne-
go niezostawiono / wedle widzenia Danie-
wego: ile tego iednego Messyaszem wszyscy
bydź przepowiadali / y królem go bydź przyzna-
wali / tak długo aż do wtórego przyścia jego /
którego czasu kiedy przyjdzie / tedy już wiecznie

wiekom

wiekom królem zostanie / a królestwa jego koń-
ca więcej nie będzie. Narodzonym bowiem z
panny bedac / y odprowadzysy wszystko to / co
śmierci y krzyżowi jego służyło / mówił po z-
martwychwstaniu swym do swych te słowa:
Dana mi jest moc wszystka na niebie y na ziemi.
Otóż ztad zrazu pánować poczał / y ztad zrazu
przyznawaia go bydź królem Krześcianśkim:
tak iako na początku swęj intronie / gdy sie społ-
nie vpominaią / y do zgromadzenia zwolnwa-
ia / tych słów używać zwykli: Pódjcie daymy
modle / y wpadaymy przed Krystusem królem
naszym. Także y ono: Ten który przysć ma
czasu onęgo wielkiego y wielmożnego przyścia
swęgo / ten zostanie króluiąc na wieki / a króle-
stwa jego końca nie będzie. Królestwo tedy
Dawidowe ziemskie y widome / że wstac y ko-
niec swóy mieć miało: królestwo zaśie duchow-
ne tego / że wiecznie trwać / a słusniey tym
krózy wiary Jakóbowey y Dawidowey nąsła-
dowali / niż owym co wedle ciała z niego sie ro-
dzili / służyć miało / dosyć dolożnie wez Proro-
cy. Czego iednak ani Żydowie / ani Apostolo-
wie na ón czas nie dobrze rozumieli: czas ie-

Bb ij

dnaf

dnaj potym sam / y rzecz sam / na iasnia wyda-
la / że tak iest : A miedzy temi Dawid przodek
mając / tak powiada : Przysięgi Pan Dawi-
dowi prawde / y nie omyli go : Sowioci żywo-
ta twęgo położe na stolicy twoię. Jesli syno-
wie twoi strzedz beda testamentu mego / y swia-
dectwo moich / tych / których ie wczyc beda / y sy-
nowie ich aż na wieki siedzieć beda na stolicy
twoię. Także y w drugim Psalme : Na wie-
ki chować mu bede miłosierdzie moje / y testa-
ment mój iemu wierny / y położe na wieki wie-
czne nasienie iego / y thron iego iako dzień po-
dniu. Lecz iesliżby synowie iego puscili sie za-
konu mego / a w sadziechby moich nie chodzili /
iesliżby sprawiedliwości moje zprofanowali /
a mandatów moich nie strzegli : tedy nawiedze
w różdze złości ich / a w lasce grzechy ich / ale
miłosierdzia mego nie rozprosze od nich / ani kto
dzic bede pod prawda moia / ani zprofanie te-
stamentu swęgo : y co wychodzi z ust moich / nie
wezynie daremnie. Przysięgiem raz w swie-
tym moim / bym Dawidowi niemial ztrzymać
słowa : nasienie iego na wieki zostanie / y thron
iego / iako słońce przed oblicznością moia / y iako

miesiąc

miesiąc doskonały na wieki / y swiadeł na nie-
bie wierny. Co wszystko o królestwie widomym
Dawidowym / które sie było w RObocinie
Wnuku iego rozzerwalo / żadnym sposobem ro-
zumieć sie niemoże. O tym tedy Dawid dosyc
poważnie : ale Jeremiaś Prorok daleko doloż-
nię / którego proroctwa ten iest sens. Iozyaś
sprawiedliwy y bogu miły / miał czterzech sy-
now / Joachaza / Joachyma / Sedechiasa / y
Seluma : Z tych Joachym gdy po wszystkich
niecnotach y występłach swych / ktorými był ży-
wot swój wszystek pomazał / lud boży wciążył /
przychodniowi / ani wdorwie żadney sprawie-
dliwości nieczynił / pobudził boga ku gniewu /
a nie tylko on sam / ale y syn po nim iego Jer-
miasz / którego niemniej występłków swych iako
y królestwa swęgo potomkiem był zostawił :
Niechciał tego Pan Bóg przed słońca swoim
Jeremiaśem zataić / y rozkazał mu / aby te sło-
wa włożył w księgi proroctwa swęgo / o ostat-
nim / ile wedle ciała / królestwa Dawidowego
zefsciu mówiac : To mówi Pan : Napisz meza
tego nieplodnego / meza który czasu dni swoich
szczęscien nie bedzie : bo już nie bedzie z nasienia

Bb iij

iego

iego mąż / któryby siedział na stolicy Dawidowej / y coby miał władzę wiecy w narodzie Judzkim. Tu na tym miejscu gdzie wpisać także meza nieplodnego / tam opowiada Bóg nie tak dalece nieplodność te króla wedle ciła jest / iako wiecy odiecie królestwa y państwa od niego. Bo chociażwieł Jekoniaszowi narodził się był syn Salatiel / y dwudzy także synowie / którzy było siedm : a potym Salatielowi narodził się Zorobabel / z których potym narodził się inzy / aż przysło do pana Krystusa : przedsie iako Jeronim święty powiada / czasu Joachyma / to jest / czasu Jekoniaśa / nie nastąpił po nim syn królem na królestwo iako on sam po oycu swym nastąpił / ale był w więzieniu y Salatiel y Zorobabel : y aż do samego Pana Krystusa żaden inż wiecy nie miał władze na sobie królewskiej. Stądże y Josephus pisze / że z kapłanckiego narodu / a z pokolenia Lewi inż Książęta były / po których potym nastąpił Herod / syn Antypatrow z poganina Żyd. Ale owo co Jankob powiedział / że Sceptum de Iuda nie miało byćz odiete : tedy to nie tak dalece do domu Dawidowego naciągac trzeba / iako do wszyt-

kiego

kiego pokolenia Judzkiego / które między drugim pokoleniem zawise przodkowało / y od króla narodu wszytel y wszytka ziemia Judza nazwana była / która owo Sceptum od Ducha świętego domowi Jakobowemu dane / przy królach naprzód / potym przy sedziach onych Tribunalstich / to jest / przy siedmudziesiąt starych / którzy choć królestwa nie było / przedsie rzeczy ludu Żydowskiego w Gazyt sędzili / zachowało : Przy tychże siedmudziesiąt starych była wszytka władza / tak wojny iako y pokoju / y za tych powodem wojne wychwalono / y zaś składano : nawet ci uznawali rzeczy naywieksze / y o wszytlich trudnościach tak z strony zakonu iako y z strony wiary ci sami rozsadek czynili. Co ichże Rabinowie własni w té słowa tak podali : Nie sędził żaden Pokolenia ani Królestwa / ani fałszywego proroka / ani kapłana wielkiego / ieno dom sadu siedmudziesiąt sedziów : nie było żadnego coby wynisć miał choć y na usługę wojne / ieno wedle wst domu sądowego siedmudziesiąt sedziów : nie przydawano nic miastu ani placę kościelney / ieno przysła do domu sądowego siedmudziesiąt sedziów : nawet

ani se-

ani sędziów inšyich powiatowych niſt inſy da-
wać niemógł ieno dom ſadowy ſiedmiſieſiat
ſędziów: co iednak czyniono przez wkładanie
rak. A ta władza tych ſędziów takowych trwa-
ła / aż do czasów Heroda Aſkalonity / który nie
tylko był cudzoziemcem z oycą Idumejczytą / y
z matki Arabki / ale kre^o y ſługa był y niewolni-
kiem Machabeuſów / y z te^o koła wiele ich po-
tracił / inſym zaśie władza ich odiał / y z wżedu
zſadzał: zſąd potym do owej ſkargi przyſto /
gdzie mówili: że ſie nam nie godzi zabijać za-
dnego: co y w księgach Trybunału Jerozolim-
ſkie^o napisano: Nieſtetyſz nam że już odeſzło ſce-
ptrum z Judy / a przecie ieſzcze nieprzyſzedł Syn
Dawidów / to ieſt Meſſyaf: Co iednak ſamo
proroctwo nadobnie dzieli mówiąc: Nie odey-
dzie Sceptrum z Judy / y ſędzia w piſmie wzo-
ny / z rodziſciu iego / ażby przyſzedł Silo: z któ-
rych ſłów poſtawiſie ſie iſnie / iż chociażby Sce-
ptrum / to ieſt Królestwo z Judy obiete było:
ſędzia iednak y w piſmie wżony wſtąpił niemiał /
ażby przyſzedł Silo / to ieſt Syn Panny Meſ-
ſyaf / którego ieſt to Królestwo. Ale wpraw-
dzie ta porządna władza herla albo pańſtwa

tego

tego nietylko w ſędziach / które w piſmie wzo-
ne nazwano / ale teſz y Książetach ſamych okazać
by ſie mogli: Bo y Zorobabel / który był nad ludę
Żydowski / w ten czas gdy z więzienia wyſzli
Egypciſkiego / Książciem ich był z pokolenia Ju-
dy / takſe y po nim inſy wſyſcy którzy naród
Żydowski rządili / aż do Machabeuſów / byli
wſyſcy z pokolenia Judy / iako to ſami Talmu-
diſtowie ſwiadcza: Nawet o Machabeuſach
ſamych / którzy potym ludem rządili / aż do cza-
sów Heroda Aſkalonity / tak rozumieli / żeby
byli z pokolenia Judy. Bo pokolenie Królew-
ſkie y pokolenie Judſkie były pomieſzane między
ſobą / iako to ſwiadcza czwarte księgi Króle-
wſkie w káp. II. Zſąd y ſami Machabeuſowie
wedle linijey macierzyńſkiej poſhli z pokolenia
Judy. Ale tym nie bawiąc ſie dalej / tam gdzie
ſmy przeſtali / zaś ſie wróćmy.

Im tedy ſposobem / gdy tak iakoſmy mało
co wyſſey powiedzieli / Jeremiaſz Prorok o o-
ſtatnim zeſciau królestwa w naſtępnym Jekonia-
ſhowym przepowiedział / tamſze ſarazem w dru-
guę kapitule dalej rzecz prowadzi ſwoie / y mó-

Jerem. 33.

C c

wi:

Oleś 3.

wi: Oto dni przydą / mówi Pan: / y wzbu-
dzą Dawidowi rodząy sprawiedliwy / y Król
królować będzie / a będzie mądrym / y wezmi sad
y sprawiedliwość na ziemi. Także w kapit. 30.
Niebada im wiecety obcy pánowie rozkazować
ale służyć będą Pánu Bogu swému / y Dawi-
dowi królowi swému / którego ia im wzbudzę.
Także v Ozeasza: Bada powiada synowie Iz-
raelscy siedzieć przez wiele dni bez Króla / bez
Książęcia / bez ofiary / bez ołtarza / bez omara / y
bez obrazu / a potym nawrócą się synowie Izra-
elscy / y szukać będą Pána Boga swego / y Da-
wida Króla swego / y dzić będą przed Panem
y przed dobrym iego w dzień ostateczny. O
tym Królu sami mistrzowie żydowscy takoby
wroteć / y około dziwi chodząc to mówili: Ten
Król Messyas / iesliże z żywych iest / Dawid
iest imię iego: iesliże też z umarłych / także
Dawid imię iego. Ale to wszystko nasnaadnicę
tak wykladać może: iesliże owe pierwsze słowa
stosować się będą do królestwa Dawidowego
doezesnego / które dla występów y grzechów
królewskich pospolicie się unieni y przenosi z na-
rodu do narodu / z familię do familię / a pod

čas zgola wpada y ginie: / tezas ostatnie do
duchownych czádów / które po wieczné czasy
trwać mają. A sam Jeremiasz o tym Króle-
stwie / o którym posleż powiedział / y które się
znovu zacząć miało / takieby być miało / mało
co niżej w teyże kapit. dokłada mówiąc: Cza-
sow tamtych Juda zbawionym będzie / a Izra-
el mieścić będzie bezpiecznie: A to iest imię / któ-
rym go zwąć będą: Pan sprawiedliwy náš:
y inż wiecety mówić niebada / żywie Pan / który
wyprowadł Izrael z ziemi Egiptskiej: ale mó-
wie będą / żywie Pan / który nasienie Izraelskie
wyprowadł z ziemi pustochny / y ze wszystkich
ziem / do których rozmiotalem je był. Lecy y Da-
wid on pierwszy / o wieczności królestwa swego /
y o wzbudzeniu wtórego Dawida / którego czci-
iako Boga prawdziwego / Duchem s. dokłada
w te słowa: Uczynilem przymierze z wybran-
mi memi: przysięgłem Dawidowi służyć me-
mu / a na wielki utwierdzą nasienie twoie / y
wbudują z narodu do narodu / stolicę twoie.
Wyznawać będą niebiosá dziwy twoie Boże /
y prawdę twoie w kościele swiętych: Bo król
zrowna z Pánem w obłocích / y będzie podob-

bien Bogu między synimi Bożymi: Bóg który chwale bierze w zgromadzeniu świętych/wielki y straszny nad wszystkie / którzy w toło niego są. Panie y Boże wszech mocy / y króć tobie podobnym jest: Co wszystko aby się do duchownego Królestwa ściągać nie miało / niewiem aby kto był / co by tego nie baczył. Ale że tego ślepy naród Żydowski nie baczy / ani rozładzić umie / tedy też aż dotąd błądzi / y drugie do błędu przywodzi: y przetoż też odmiata prawdziwego Króla Dawida / a na Messyasa innego y Antychrystowe pompe y świętność oczekawa. Tego mówie nie widzi / że ono królestwo Dawidowe świetnie wstąpić / a to królestwo zaśie duchowne w tym królu Messyasu po wieczne czasy trwać miało: A to jest / co samże Anioł pannie obiecnie mówiąc: *Da mu Pan Bóg stolicę Dawidową ojcą ię*, y *królować będzie w domu Jakobowym na wieki, a królestwo jego końca nie będzie.* Powiada Anioł / że mu P. Bóg da stolicę Dawidową: nie one ciąża / ziemia / nie one śmiertelna / y znikoma tylko: ale też y one wieczna / której końca nie będzie / y która się między wszystkie narody rościagnąć miała. A królować

będzie

będzie od morza do morza / y od rzeki aż do granic okregu świata. Jakoż to samo przyczyna było / przez Chrystus pan zgolił się zbierał królestwa onego / kiedy go pospólstwo chciało było królem uczynić: y to przyczyna było / przez do Piłata owych słów używał: Królestwo moje nie jest z tego świata / rz. Czego y Páwel święty poświadcza mówiąc: Nie ci wszyscy / którzy są z obżezania Izraelskiego / są Izraelitowie / ani którzy są nasieniem Abrahimowym / wszyscy synimi Abrahimowemi: to jest / nie ci / którzy są synimi z ciała / są synimi bożemi / ale ci którzy są synimi obietnice / ci bywają poczytani w nasieniu. Obietnice bowiem słowo to jest / rz. tym / którzy wezwali / nie tylko z Żydów / ale y z pogan: iako y w Ozeasza mówi: *Nazowę lud nie mój / ludem swoim: a nieulubiony w lubionym.* Lecz iako królestwo Dawidowe / day to że naprzód sposobem osobliwym ziemskie y świetnie było / a przecie zaśie iakosmy powiedzieli / było też powtóre y duchowne w swej mierze: tak też królestwo Pana Chrystusowe / day to że było naprzód niebieskie y duchowne / przedsie zaśie też królestwo jego miało także bydź y ziemskie: a to

Rom. 9.

C c iij

nie

Psal. 2.

nietylko w żydomstwie samym / ale też we wszy-
 tkich narodziech po wszytkim świecie / wedle o-
 nego: *Aday odemnie / a dam ci narody* / dzie-
 dzictwem twoim / y twoja włość cię króie ziemi-
 ski. Stolicą tedy Dawidową y dom Jakó-
 bów / który y takiby był / dotądśmy powiedzie-
 li: *Lecz gdzieby zaś tych czasów bydz miał / y*
gdzie po te czasy był zawise / między ktorzymi
się obracał / y ktoby na stolicy tej miejsce tego
zajm iako iuz na prawicy oycá swęgo siedzi
zasiadł / krociuchno przypatrować się będzie
my. *Rządzą ón Izraelski Bóg wszechmoce*
ny / postanowił był Judę głową królestwa
swęgo: postawił był mówić dom Jakóbów / a
by był ludem bożym wybranym / ludem drogo
nabytym / królewskim kapłanstwem / y dziedzi-
ctwem Izraelskim: ktorých przysposobienie jest
synowskié / y chwala / y przymierze / y danie za-
konu / y służba boża / y obietnice: ktorých oycó
wie sa ci / z ktorých jest Krystus Pan wedle ciá-
ła: Bo iako Dawid święty powiada: Odzu-
cił przybytek Jozefów / a pokolenia też Ephra-
imowęgo nie obrał sobie: ale obrał pokolenie Ju-
da / góre Sion ktorą umilował: Stolicą za-

śie

Psal. 77.

śie / abo thronem królestwa wszytkiego / miało
 bydz ono miasto Jeruzalem / miasto święte / mi-
 sto Dawidowe / miasto sprawiedliwości / mi-
 sto ozdoby doskonałey / y wesele wszytkiey zie-
 mie: *ztaď prawa wszytkie narodóm wszytkim:*
ztaď wstawy / ztaď ofiary / ztaď ceremonie
wszytkie na wszytek świat iść / y temu mia-
ści wszytkie narody podleć miały: a to wedle
Jeremiaśa gdzie mówi: Jesliże się słuchać be-
dziecie / tedy bronami miasta tego wchodzić kró-
lowie będą / y książęta siedzący na stolicy Da-
widowey / y jeżdżący na swych wozach / y na
koniech / oni y panieci ich / mężowie Juda / y mie-
szkańcy Jeruzolimscy: nawet mieszkańiec z mia-
sta tego nieustanie na wieki. *Alę gdzie się słu-*
chać nie będziecie / tedy podpale ogień w bro-
nach miasta tego / y pożrze domy Jeruzolimskie /
a nie ugaśnie. *Co iednak y sam Pan powiada*
w te słowa: Nie jestem posłany ieno do owiec
które zginiły / domu Izraelskiego. A daley: Nie
przystoi chleb bracie przed dziećmi / a młotać go
przedepsy. *Tóż y onym żalostnym płaczem swym*
nad Jeruzalem znąć daie mówiac: Jeruzalem
Jeruzalem / ktore zabijaś proroki: Bys było po-

znało

Jerem. 27.

Matth. 23.

Actuum 13.

Matth. 8.

Matth. 21.
& 23.

znało y ty / osobliwie dnia tego / té rzeczy kró-
 té słuza pokoiowi twému: teraz iednak skryte
 sa przed oczyma twými. Tóž y Paweł święty /
 y Barnabás weza mówiac: Wam potrzeba
 było piérwéy opowiadać słowo boże: ale że ie
 odpychacie y czynicie sie niegodnými żyworá
 wieczného / tedy oto odwracamy sie do pogan.
 A takci zátym iako skoro lud wszytek żydowski /
 y miásto ono wielkie z drog páńskich wstąpiło /
 skoro zámiedbalo przykazania iego / skoro sie oka-
 zało bydz niewdzięcznym dobrodziejstwa tak
 wielkiego / vznéć též niechciało czasu náwiedze-
 nia swégo: tak též zátym ono słowo páńskie przy-
 stąpiło gdzie mówi: Ale powiadam wam / że
 wiele ich ze wschodu y z zachodu przyjdzie / y w-
 siéda z Abrahámem z Izáakiem y z Jákobem w
 królestwie niebieskim / a synowie królestwa wy-
 rzuceni beda w ciemności zewnetrzne: y będzie
 wam zostáwiony dom wasz pusty. A będzie od
 was wzięte królestwo boże / a będzie dané na-
 rodowi / który owoc czynić będzie. Co wszyt-
 ko wespól složymy / nie co inšégo wklázuie / ie-
 no to / iž Judea / by była po Páńskich drogá /
 chodžila: by była przykazania iego strzegla: by

była

była pominála ná dobrodziejstwa iego: by by-
 la poznála dzień náwiedzenia swégo / to pe-
 rona / żeby była zostála głowa Królestwa
 Messyášowego / a Jeruzalem stolicą iego: a
 narodowie zaś inšy ztąd iakoby z grodu iakie-
 go brałyby były tak potrzeby dušne swoje / iako
 y wszytkie inše rzeczy: zaś gdzieby była páńa od-
 stąpiła / gdzieby była z drog iego wstąpiła / gdzie
 by takich dobrodziejstw páńskich niewdzięczna
 była / tedy též inž zátym nie głowa ale tyłem
 bydz miała: tedy inž nie oney narodowie / kró-
 rym ona toskázować miała / ale ona narodom
 służyć / iako niewolnica / až y ná ostatek zginac
 miała.

W na tym miejscu przypátrzyć sie godzi /
 iako to wielka rzecz iest niewdzięczność / której
 Łacinnicy imienia dác niechcieli / bo dla niej
 najmocniejszy obietnice Páńskie rwác sie zry-
 tly / wedle Jeremiasza gdzie mówi: Z przedka
 mówię bede przeciw narodowi y przeciw kró-
 lestwu / abym wytorzeni / zepsował / y wytrácił.
 Jesliżenaród káiąc sie będzie vchodzác karania /
 krórem mówil przeciw niemu: tedy y ia káiąc
 sie bede nad karaniem krórem myslil / abym mu

D D

uczynil:

wezynil: y zrazu rzeka o narodzie y o królestwie
abyim ie zbudował y wsczepil. Ale gdzie złość
w oczach popelni moich: a słuchac niebedzie glo
su mego: tedy y ta káiác sie bede nad dozym
krórem mówił: abyim mu wezynie chciat. Da
den tedy co grzeszy niech sobie nie pobjaza: za
den sie niech nie szczyt obietnicami Páńskimi
ale radniey niech grzechów poprzestanie: a niech
pokutnie / róz dopiero niech sie czego dobrego
spodziewa. Tym tedy sposobem gdy inż króle
stwo Messyaszowe od Żydów do Pogan prze
niesione bylo: tedyc też inż y stolicá królestwa
przeniesioná zatym bydz miała: a przeniesc sie
miała z przedniyszego y z główniyszego mia
sta Żydowskiego / do przedniyszego miasta po
gáńskiego to iest do Rzymu. A bedzie ná miey
scu tym / gdzie im mówiono: Wy iestescie nie
ludem moim / tam beda nazwani synmi Boga
żywego: Nazowe lud nie mój ludem moim: a
nieulubiona plubiona: te która miłosierdzia
nie dostapila / nazywac bede / miłosierdzia do
stapila: Rzekę ludowi nie memu / ludem moim
iestes ty: a ón mi zaś rzecze: Bogiem moim ie
stes ty: tak iż wiecey bedzie synów nieplodney /

niż

Rom. 9.

Olar. 2.

niż plodney. Jáko bowiem odrzućwşy ciało
wszystko narodu Żydowskiego / inşe ná to miey
sce ciało naród pogáński byl przyiety: tak też za
tym zaniebbawşy głowy tego / znalazła sie inşa
głowa. Ale rzeczeż: króz tego wezy / albo czym
tego dowodziş: Rzecz na przód sama: bo wi
dzimy / że tak a nie inaczeý iest / iż inż od trzyna
set lat y daley widzimy stolicę Rzymską
bydz przedniyszą: Widzimy / że z tad a nie z inąd
podate sie wiara y ceremonie wszystkim naró
dóm: tey stolicy posluşenstwo dobrowolné od
dał: wszyscy Królowie y wszystkie Królestwa
bez wşelakiego przymuszenia. Powtóre zaś
dowodzi sie obietnicą Pána Krystusowa / któ
ra wezynil nappierwszemu stolicy Rzymській
Biskupowi Piotrowi świętemu mówiac: To
bie dam klucze Królestwa niebieskiego / c. Co
by to za klucze byly / pisno samo święte pokázu
ie / że nie inşe iedno moc wşystką / władza / y
rzady: a to wedle Izaiasz a gdzie mówi: Dam
klucz domu Dawidowego ná ramię tego / y o
tworzy / a niebedzie kroby zamknął / y zamknie
a niebedzie kroby otworzył: Co iednak tenże
sam Izaiasz mało co wysşey wyłożył / mówiac

Matth. 16.

Izaiasz 22.

Dd ij

do

do Sobny przelożonego Kościelnego / Któremu
klucze takowe wziąć miasto / a dać Eliakimowi
synowi Helkiaszowemu / Klucze Króla Eze-
chiasza / Któremu to miejsce wedle litery wła-
śnie służy / mówiac : A będzie dnia onego / wzo-
we służy mego Eliakim syna Helkiaszowego :
y obłocze go w suknie twoim / y pasem twoim / y
mocnie go / y władza twoja dam w ręce jego / y
będzie jako oyciec mieszkańcom Jerozolimskim /
y w domu Juda / etc. Gdzie Izaiasz klucze takowe
wykłada / na nawietrza / y nayszedniejszy
moc y władza. Stądże y to bywa / że miasta
kiedy się poddawają / klucze swe oddawają te-
mu / który na rzadę wstępuje : a z tym już moc
y władza onego miasta temu się złącza / Któremu
się klucze oddają. Ale spytaś zaś podobno / co-
by to za klucze były / które Pan Piotrowi S.
obietnie. Pewna że nie inśe / ieno te / które sam
od oycia swego wziął / o których y Jan święty
tego w widzeniu powiedział tak : Jam jest
piętrowy y ośmiu / y żywy / y byłem umarły :
a oto jestem żywiący na wieki wieczne / y mam
klucze od śmierci y od piekła. Stądże y stolica
Dawidowa wielka / nie tak dalece Dawido-

wi y

wi y synowi jego Salomonowi / który tylko
czterdzieści lat królował / jako błogosławione-
mu nasieniu jego Panu Krystusowi obiecano
było na czasy wieczne. Ale rzecześ : Twoje to
wymysły / y twoje własne zdanie. By namnię :
Bo się tego zawżę strzeżę / bym się z czym wła-
snym swoim nie wdawał. Ale oycowie tak ro-
zumieją / nie tylko Łacinscy / ale y Grecy. A na-
przód Epiphaniusz przed tysiącem lat / wyklá-
dając to miejsce tak pisze. Thron Dawidów y
stolica królewska / jest Kapłanstwo w Kościele
świątym / a te dostojność królewska / oraz z bi-
skupią złączoną dożyć raczy Pan Kościoło-
wi swemu przenioszły do niego thron Dawi-
dów / aby tym sposobem / choć na inśym mie-
scu / przedsię niestawał. A wprowadzić od do-
mu cielesnego Judzkiego y Izraelskiego dostoi-
enstwo królewskie przeniesione jest : lecz prze-
cie thron Dawidów stoi mocno w Kościele
świątym Bożym aż na wieki / mając z dwoma
tego początku swoje dostojenstwa / królewskie
y kapłanśkie / gdyż y Krystus sam y królem y
głową kapłanśką / królem królów / y panem pa-
nujących bydy raczy. To są słowa Epiphania

D d iij

nśa

Exodi 29.

1. Petri 2.

uśa świętego: czym znać datę iż thron Krystuśa Pána widomy niezawisł tylko w rzadzie świętym / ale tym więcej w dostojenstwie duchownym / aby też iedno dostojenstwo było kapłańskie co y królewskie. Temu coś podobne y Piotr S. samże znać datę: Bo gdzie P. Bóg w Mojżesza we wtorych księgach do Żydów mówi: Wy będziecie królestwem kapłańskim y ludem świętym: Tu Piotr S. przelożył słowa mówiąc: Ale wy iestecie ludem wybranym y królewskim kapłaństwem / y narodem świętym: zowie królewskim kapłaństwem: bo tam królestwo pierwsze miejsce miało / tu zaśie kapłaństwo: y przetoż też Żydostwo było przywáne królestwem kapłańskim / to zaśie trzeciánskie królewskim kapłaństwem. Czego żaden na inšym miejscu pokazać nigdziey niemożę / ieno przy tymże napierwszym y naywyszym namiastku Pána Krystusowym. Po Epiphaniusie także piśa y dudyz mało nie wšysey. Przed Epiphaniusem iednak pierwszy Ireneus piśe w te słowa. Do kościoła tego / przetoż mimo inše władza y moc ma mocniejszy / muśi sie wšytek kościół znać / to iest ci / kró-

czy

czy wšedy sa wierni y w którym zawse ci króczy sa zewszad / zachowali mocno te Tradicja / która iest od Apostolów podana. Tymże sposobem y Cyprian S. Bóg ieden iest / y Krystus ieden / y ieden kościół / y iedną stolicą na Petrze słowy Pańskimi vsadzona. Inšy oltarz budować / albo nowe kapłaństwo wymyślać / mimo ten ieden oltarz / y mimo to iedno kapłaństwo / żadnym sposobem być niemoże. X króbykolwiek ieno indziej zbierał / taki inż rozprasa. Atanázy święty / a znim wšytkiego Egiptu Biskupi Marka Papieża przezywáia stolicę świętę Aposolskię Rzymską / y powszedniego kościoła wšytkiego Papieżem: stolicę zaśie iego przyznawaia być matką / y głową kościołów wšytkich / obiecując temuż Markowi Papieżowi / y śmym się / y ze wšytkimi którzyby byli pod ich zwierzchnością / posłuszeństwo wiekuiście. Tóż y do Felixa Papieża powtarzáli / mówiąc: Wiemy o tym / że na Nicenſkim wielkim Concilium / od trzechset y ośmínaście Biskupów / od wšytkich zgodnie iest vmocniono / iż sie Concilia żadne stanowić / ani Biskupów żadnych zdawać niegodzi bez przyzwolenia rzym-

skiego

kiego Biskupa. Tamże mało co niżej dokłada-
ia : Ty a nie inſzy ieſtes który kacerſtwa zproſa-
nowané / naiezdniłi / y wſytki burzyciele ſtła-
daſz y zruciaſz : ty ieſtes Książciem / doktorem y
głowa wſytkiey prawowiernéy y miękalanéy
nauki. X zaś mało co niżej : O oyców ſwiatey
oyce / obetni bluźnierſtwa / zc. Bazyli ſwiatey
także : Błogoſławiony Piotr ſwiatey / który za
dekret ſamęgóż Krzyſtuſa Pána przednieyſzym
ſie ſtał nad wſytkie zwolenni Pánſkie / y któ-
ry mimo inſze wietſze ſwiadectwo y błogoſła-
wienie odniósł / y któremu klucze królestwa
niebieſkiego ſa zwierzone. Tenże do Atanázy-
uſa S. piſze : Ddało ſie nam za rzecz ſłuſzną pi-
ſać do Biskupa Rzymſkiego / po vznání y de-
kret rzeczy tych / które ſie tu toczy / aby ón ſam
moca ſwoia o téy ſprawie ſtánowił / zwlaſeżá
iſe trudno bázdo / aby tam ztąd zá ſpólnym y
Sinodalnym dekretem miał być kto do nas
poſłany. Tymże ſposobem y Chryzoſtóm ſwie-
ty powiada : Koſciółá tego który zá wrywáním
tak częſtych y tak wielkich nawálnych gwałtów
ſtátecznie trwa / ieſt páſtérzem y głowa rybitw
człowiek. Hieronim ſ. także piſać do Dámi-

zá Papieża. Ponieważ wſchód wſytek / daw-
nym ludu tamtecznego między ſoba záiatrze-
niem zátarwſzy / rozdziéra na drobne kęsy ſu-
kienta nierozerwana tkána Pánſka : á winni-
ce Pána Krzyſtuſowe liſowie puſtoſz / aby mie-
dzy cyſternami záwalonemi / które wody za-
dneý nietrzymaia / trudno poznáć y zrozumieć
było / gódieby było źródło ono zápieczetowa-
né / y ſad ón zamkniony : tedym zgola wmy-
ſlił / y poſtánowił ſobie dolożyć ſie ſtolice Pio-
trowéy / y wiary Apoſtolſkimi wſty wchwalo-
néy : zádaiać ſobie teraz pokármu duſzy moiey
z mieyſca tego / z któregoś niekiedy przyoblótki
ná ſie ſukienta tegoż Pána Krzyſtuſa : Ani mie-
bowiem tá puſta wielkość elementu topniące-
go / ani odległość tak dalekich ziem / mogła od
tego whamować / bym tak drogiey perły ſu-
kác niemiał. Gódieżkolwiek iedno ciało będzie /
tam ſie też y orlowie zlátać będą. Po wtráce-
niu przez złe potomſtwa oyczſtych dóbr / v
was ſamych ieſt w ſchowaniu nieſtáżone oy-
ców ſtárych dziedzictwo. V was płodna zie-
mia rodzi czyſtość naſienia Pánſkiego ſtórco-
tnym owocem : tu záſie záwalone brózdami

zboża / wyrastała w łakół y w pomiołko. Te raz na zachodzie wschodzi słońce sprawiedliwości / na wschodzie zaśie on Lucyfer / który był wpadł / wyniósł stolice swoje aż nad Nabios / sę. Wyieście światłem świata tego: wy sola ziemsta: wy naczieniem złotym y srebrnym: tu zaśie skorupiane naczynia / albo y dziewniane / które lasi żelazney / albo rączy onęgo piecá wielkiego czeka. Ależkolwiek nie tedy strach tęj takiey wielkości twoiey: ciągnie mnie iednak do ciebie / ludzkość twoia. Domagam sie gwałtem ofiary zbawienney od kapłana / a obrony iako owca od pasterza. Niech tu mieysca nie ma przekleta zazdrość / a Rzymstiego do stoicnstwa niech wstąpi wysokość: mówię z successorem rybitwim / y ze zwoleniem Krzyża świętego: nie wdając sie za żadnym pierwszym / iedno za Panem Krystusem / światobliwośći twoiey / to iest / stolicy Piotrowey / przyłączam sie społeczności. Wiem że na onęj petrze kościół zbudowany stoi: y ktoby nie w tym domu ale indziej baranka pożywał / ten już wyłączoneym iest y sprofanowanym. Ktoby nie był w Arce Noego / taki każdy zginie czasu powodzi / zc. Te słowa tedy są starożytnych oyców /

tak

tak wschodnich iako y zachodnich / o tęj stolicy y thronie. A tych stolic obudwu / bądź początek idy / bądź postęp / bądź y pomnożenie ich / nie iest różné iedno od drugiego. oboia stolicą stanela / y gruntowana wiela prac / wiela wciśkow / prześladowaniem / wtaniem sie w iasniach / wtrapieniem / tulaniem y wcielaniem. O stolicy Dawidowey inż wyszły było: ale Rzymsta stolice wyswiadcza onę lochy / iamy / grubey / ktorzym sie y dotąd tesze świat dzinw / to / gdzie sie książęta tęj stolice kryły / y lud krześcianski nauczaly: Swiadcza onę przepyszne cieplice y Theatre / które pomiewoli rekoma swe m bndować musialy: Swiadczy y podziś / dzień on twóy Socrates o mily Sylwestrze / gdzieś sie iako łuszczka kryć musiał: y z któregoś on krzesł światy Cesarzowi Konstantynowi pierwszemu krześcianskiemu Monarche był wyniósł: zład y drugie iako bydło na rzęz wywozono. A aż do trzydziestego Papieży / y daley / za ledwie który na tym / tam mieyscu śmiercia swota z siedl z świata: wszyscy bez mała pobici / y wszyscy męczennikami zostali: a zatym też im glebię tego thronu tęj stolice grunty zaktá

Le ij

dano

dano / tym sie też bierzij y wiecéy ku górze bu-
dowanie wynosilo / tak iż po wywróceniu y
winnecz obroceniu zamku / który zwano kapi-
tolium / stanął na to miejsce Warykam: Po wy-
rzuceniu Komulusa pogańskiego / Piotr świę-
ty to miejsce zastąpił. Nigdy ta stolica Dawi-
dowa nie była bez przesładowania: nigdy Ko-
ściół Rzymiski bez tych króżyby go burzyli He-
retyków. Prześladowali stolicę Dawidową
synowie własni / przyjaciele y ludzie pokoi: i róż-
ciérpi y stolica Piotra S. Przyjaciele y bliscy
moi / pismo święte mówi / przybliżyli sie y sta-
neli przeciwko mnie: z nas poszli / ale z nas nie
byli: bo gdyby z nas byli / wżdyby znami prze-
stawali / zc. Kół przesładowaním dom Da-
widów / roście także stolica Rzymśka: y co da-
lecy to bierzij tym świętniejszym sie sstaie. Ci-
ch y łaskawé było królestwo Dawidowe: ci-
cha także y łaskawa stolica Piotrowa była / y
bydź ma. Prawdziwie tedy iest stolica Dawi-
dowa y domem Jakobowym: O téy stolicy y
o tym thronie pismo święte dosyć pięknie mó-
wi / w té słowa: Wzbudze ia sobie Kapłana
wiernego / który wszystko sprawować będzie we

dle

1. Reg. 2.

dle serca mego y dusze moiej: y zbudnie mu dom
wierny / y chodzić będzie przed pomazaniec mo-
im po wszytkie dni swoje. Izaiasz także: Wy na-
zwan bedziecie kapłany bożemi: y mówić wam
bada zescie slugami bożemi. Noc pogańska po-
tęcie y w ich chlubie chlubie sie bedziecie: za to że
ście sie dwoiako zapalali / y wstyдали / beda wy-
chwalac czaske ich / y przetoż też w ziemi swo-
iej tyle dwoie osiągną: wesele wieknişte im be-
dzie. Wszyscy ci którzy ie wyzrza / poznają ie / bo
ci sa nasieniem / królemu Bóg błogosławił. A
zaś na drugim miejscu tenże Izaiasz mówi: To
mówi Pan Bóg: Oto wzniósę do pogan rece
swoie / a choragię swoie narodóm wystawie:
y syny twoie na rękach swych przynosić beda / a
córkę twoie na ramięnoach ność beda. A beda
królowie wychowancami twemi / a żony kró-
lewskie mamićmi twemi: nachyliwszy twarz
swych ku ziemi / bedać czołem bić / a proch nóg
twoich liżać beda: y wiedzieć bedzieś / żein ia
panem / nad którym nieomyła sie ani sie zawsty-
dza wszyscy którzy go czekaia. A będzie w osta-
teczné dni postawiona góra domu Pánstiego
na śanym wierzchu gór / y będzie wyniesiona

Le iij

nad

Iza. 61.

Iza. 49.

Iza. 2.

nad pagórki y popłyną do niey wszyscy poganie/
y pobieży do niey narodów wiele. Czym y
Dániel powiada mówiac. Czasu królestwa tym
tych / wzbudzi Bóg niebá / królestwo które sie
na wieki nie rozspie / y królestwo tego niż dru-
giemu narodowi nie będzie dane. A mało co
niżey: A królestwo y moc y wielkość królestwa
które jest pod wszystkim niebem dano narodom
wi świętych Boga najwyższego / którego kró-
lestwo jest królestwo wiekiste / y wszyscy kró-
lowie słuzyc mu będą y posłuszni będą. A zbu-
dzą / mówi Izaiasz / synowie cudzoziemców
mury twoie / y królowie ich / posługować ci be-
da: Odrzylem cię bowiem w rozgniewaniu
moim / a w przeciwnaniu zaście moim wlotowa-
łem sie ciebie: A brony twoie otworzone będą
wstawnie / a wędnie y w nocy zamknięte nie
będą / aby do ciebie przeniesioną była moc po-
gąńska / a królowie ich aby przyprowadzeni by-
li. Narod bowiem y królestwo które tobie słu-
życ nie będzie / zginie / a poganie pustoszeniem
pustoszeni będą. Chwała Libańska do ciebie
przyjdzie / idola / bughspan / y sosna spólem dla
ozdoby miejscá poświęcenia moiego / y miejsce

nóg

nóg moich w wielbie. A poyda do ciebie na trzy
wrośy sie synowie tych / którzy cie pomzali / y
potlón będą czynić stopom nóg twoich wśy-
sey / którzy cię wylaczaliy przezywać cię będą /
miastem boga Sion świętego Izraela: żato żeś
była opuszczona / y wniemawieci / y nie było za-
dnego toby siedł przez vlice twoie / postanowie
cie dylubá wieków y weselem od narodu do na-
rodu / y esać będziesz narodów mleko / y karmio-
ną będziesz pierściami królów: y wiedzieć be-
dziesz / że ja panem / ciebie zbawiając / y odku-
pięciem twym możnym Jakobowym. Ale sie
tu podobno wyrwie Żyd taki nowy / y będzie
śmierać że to o Jeruzalem Prorok mówił: Być
może ale to też zaście wiem / że ciż Prorocy / na-
wet y sam Krystus Pan przepowiedzieli to o
Jeruzalem / że głowy święte więcej wznieść nie
miało. A też ja tego nie mówię / żeby to kró-
stwo takie / albo ta stolica indziej przeniesć sie
niemogła / tak prze grzechy ludzkie / tak y prze
przyczyny inśe / tak iednak / że sie nigdy nieoder-
wie od sukcesuicy y nasienia tego / którym u-
czono: Pás owce moje / pás baranki moje: bo
też nie iedney pewney osobie takiej / albo pewney

mu

mu miejscu iednemu / ale wszytkiey ławicy / y
succesaiiey kôizajęcia Apostolskiego sstała sie o-
bietnicą. Coby zacząz tedy / y któraby była ta stoli-
ca Dawidowa / y którój dom Jakobów / y na któ-
rymby miejscu zasiadł / krótkce y iakoby zgrubą
sie powiedziało. Żaden tedy niech nie mówi / y
żaden sie próżno z te^o niech nieunosi / aby kôściół
boży miał był kiedy zginąć / albo namnięć w
czym bydy omnięfiony : abo też / aby kiedy któ-
regó czasu niżeli oblubieniec przydyje / miał być
poruszony / abo z gruntu wyrwócony : Raz bo-
wiem tylko naprawił okrag ziemski / a na wielki
nie będzie poruszony. Żaden niech stolicy Pio-
trowey nie grozi : bo y brany piekielne nieprzy-
moga przeciwko nię : Naród y krolestwo / któ-
re icę służyć nie beda / zginie. Doznała tego na
sobie Azya : doznał Aegypt : doznawa teraz
nedzna Grécia / y ziemia Węgierska : y day Bo-
że abyśmy y my tego nigdy niedoznawali. Po-
niemaz tedy tę tak słachetney stolice są tak iá-
śnie / tak znaczne / tak zacné znáti : poniewaz to
miasto takie / na tak wysokię górę stánelo : po-
niemaz ten kôieżyc / ta gwiazda / ta cynozura
to słońce / náwet to światło samo tak iásne iest.

czemuż

Psal. 95.

March. 16.

czemuż ie wždy tak wiele tysięcy ludzi widzieć
y baczyć niemoga : Czemu tego tak sprawie-
dliwego Jozephá w tego czi y chwale położo-
nego / ueludzey brácia przyznawác niechca :
Czemu sie zbraniaia pierśi tych / którzymi wyży-
wieni y wychowani są : Czemu nadobnego w-
milowania / y nádzicie wielkiey mátkie nieprzy-
muia : Szpawde nie prze infa przyczyna / ieno
że ta stolica ma bydź pokorna / a ono nas myśl
wysoka / wnośi : stolica / ta ma bydź spokoinu-
chna / a myślny barzo niespokoini : stolica / ta
pod krzyżem / a my w rozkoszách opływamy :
stolica / ta pracowita / a my w wstawicznym pró-
znowaniu : stolica / niebieska y duchowna / a my
wiecę / iż tak rzekę światkami iestesmy niżeli
sam świat : Niewiém bowiem / czego by sie światu
chciało / czego by sie nam barzięć niechciało :
Pytam : Kto gospodarzem pod czas / wiecę
rzadniejszy : Kapłan. Kto barzięć / y lako-
mię pieniądze zbiera : Kapłan. Kto pfarzem
dobrania chciwym : Kapłan. Kto w prawie
ostrzeższy : Kapłan. Kto rozkoszom wiecę
folguie : Kapłan. Kto hoynię y zbytnięć cze-
stnie : Kapłan. Kto sie wiecę ze pły y myśli-

ff

strwem

stewem radnię bawi: Kapłan. Kto rachnu-
 strzem pilniejszy: Kapłan. Kto Hermanem
 albo czasem kto żołnierzem sroższym: Kapłan.
 Nadstąteł kto kucharzem lepszym: pjanica
 dworownikiem: Kapłan. Ponieważ tedy sto-
 licą Dawidową / iakosmy ią opisał / taka być
 miała / a taka dla złych obyczajów naszych
 widzieć nie mogą / tedy ią też przyznawać nie-
 chca. Wiacie bowiem o co iść / y co za każdym
 słowem bez mądra przymawiaia: o obyczaje na-
 sze / y o barzo zły żywot nasz. Niechże ieno tedy
 odłożona będzie zasłona ta od twarzy iey pie-
 kney / tedy też zaś wzniędzie iako księżyc / albo ią-
 ko słońce w południe: y wbiegać się beda do nię
 poganie wszyscy y wiele narodów / mówiac:
 Pójdźmy y wstąpmy na górę Pańską / y do do-
 mu Boga Jakobowego / y wczyc nas będzie
 drog swoich / y chodziec będziemy ścieżkami ie-
 go / y upamiętaia się / y nawróca się do Pana
 Boga swojego / y chwale mu wdawać beda.
 Chcemyli tedy być z domu Dawidowego / a nie
 synimi Belialowemi / chcemyli bydź w rowa-
 rzystwie z świętymi mieszkańcy Bożymi / człon-
 kami głowy prawdziwey / dziedzicami Bożemi /

a spól

a spóldziedzimy Pana Krystusowemi: y chce-
 myli aby nas w onym przyszłym wieku Oycu
 wnieśliemu oddano / iżeby samże był wszytek
 we wszytkim / tedy się tej stolicy mocno trzy-
 maymy / tej naśladowmy / przy tej stójmy / y
 na łonie iey dusze swa Bogu oddamy / a nie do
 puszcaymy aby nas od nię odrywać miano.
 Ale o Królestwie Dawidowym dosyć. Teraz
 zaśie przypatrować się będziemy / iako y którym
 sposobem zaczął się tak wielki y zacny

Król Pan nasz KRYSŤVS

LESVS

: Posła

Sf ij POSLA

POSŁA WIELKIEGO

Rzecz Piata.

*Takimże to sposobem będzie ponieważ meza
nie znam: y odpowiedziawszy Anyół rzekł
iocy: Duch święty spłaca na cie, a moc naj-
wyższego zaciemni tobie: przetoż co się z ciebie
narodzi świętego, będzie nazwano Synem
Bogym. &c.*

P Jedzy infymy Pańskimi
a dziwnymi tajemnicami / które Ezechielowi
Prorokowi z nieba obja-
wione były: ta też iedną
a niewiem by między ws-
zystkimi nienawieścią ta-
jemnicą była: gdzie mō-
wi: Nawrócił mnie ku drodze brzozy światni-
ce zewnętrzney / która była ku wschodu: a ta by-
ła zamknięta: A rzekł Pan do mnie: Brona ta
zamknięta będzie / a otworzona nie będzie / y za-
den nią nie poydzie / bo Pan Bóg Izraelski nią

Ista. 44.

209

170

wshedł:

wshedł: y zamknięta będzie Kiojeciu: Kioże sa-
mo siedzieć w niej będzie / aby pożywało chleb
przed panem. Wnidzie droga brzozy przysio-
nowcy y ierze droga zaś wymidzie. Także Iz-
iaś. Przyjdzie w pokoiu: a ścięski znac na no-
gach jego nie będzie. Brona ta zamknięta / pan-
na czysta jest: a ten co nią wchodzi / przeciw
wszystkiej Arianstey niepobożności: Bóg sam
jest: Potrzeba bowiem była: iako mówi świę-
ty Chryzostom / aby częścią rodzeniem swoim
miał nieco spólnego z rodzeniem naszym: czę-
ścią też aby miał: a rzeczy te które właśnie
człowiekowi służą / odprawować sposobem
takim / który jest nad człowieka. Te tedy o-
bie tajemnice w nim się wpatrują: Bo że z ży-
wota wyszedł / w tym ma znami rzecz spólną:
ale zaś narodzić się bez wshedłkiego zefcia spól-
nego / to już jest nad rodzenie nasze. Tey tedy
dziwney tajemnicy / którą nappierwey Ezechi-
el Prorok widział / y o której teraz Anyół Pań-
ski powiada / dziwniac się Panna: pyta Anyo-
ła: iakimby to sposobem być mogło / mówiac:
*Takimże to sposobem będzie, ponieważ meza nie-
znam.* Jakoby rzekł: Jakoż ta brona to Kioje

Ista. 14.

ff iij

- tak

tak możne wondzie y wyndzie / poniewaz ta
brona wielustym slubem / y statecznym przed-
sierwieniem inż zamkniona jest / y zamkniona
bedzie zawse : poniewaz żaden ma nigdy nie
wyndzie : gdyż żywot mój samemu tylko twó-
cy chowany y strzeżony będzie : Ali oto Anioł
wnetrze Pannie odzwiernięto tej brony okazu-
ie powiada takim sposobem ta brona otworo-
na będzie / y okazuie klucze do brony mówiacz :
*Oto Duch święty sstąpi na cie, a moc Boga na-
wysięgo zacięmi tobie.* Przecie iednak ta brona
zamkniona będzie : zamkniona mówie przed po-
rodzeniem / zamkniona przy porodzeniu / zam-
kniona y po porodzeniu. Śnać / że o tym zam-
knieniu nie darmo Prorok trzykroć powtórzył.
Lecz to wszystko coby za rzecz była / chociaż
przechodzi y Anielski sam rozum / wśhakże za
pomoca Bożę swym porządkiem wykladać be-
dziemy.

Wiedziatło sie przedtym / że był Anioł
posłany do panny poslubionej : do panny ma-
wie żywotem / do panny obyczajami / do panny
slubem : nawet do panny która była święta na

duży

duży y na ciebie iako Apostoł święty mówi. Ta
panna słyży poselstwo różne daleko od tey sku-
bi y przedsierwienicia. Nigdy bowiem rzecz sły-
chana nie była / aby kiedy która oraz y panna y
manka bydy miała. A po te czasy zawse po ki o-
tym milczatła / przedstawatła na wnetrznym roz-
bieraniu swoim : ale gdzie inż widziatła / że inż i-
dnie opamiętstwo / które tey nad wszystko miłsze
było / inż daley nie milczy / ale mówi z podziwie-
nia wietcy y z myśli niżej z takiego niedowiar-
stwa / y mówi : Kola żadna przedtym niżej v-
prawna będzie / kłosu namięniejszego z siebie nie
paseza : ziemia także nie sezepiona nie rodzi :
nawet nie widze po wszystkim świecie przykła-
du żadnego takowego w żadnym stworzeniu /
z którego bym sie abo wcieścić / abo y też dowód
mieć mogła : słowóm twoim iednak wierze / y
tak sobie obiecnie / że sie tak sstanie iako ty po-
wiadasz : gdyż dobrze wiem / co Izaiasz Prorok
o tym przepowiedział. Ale przecie pytam / jakim
sposobem sstać sie to może : Mówi Święty
Ambroży / że panna nie niewatpiła o skutku : ie-
no sie pyta / którymby sie obyczaiem to sstać
mialo. Wiedziatła bowiem iako rzecz słaba jest

Karb

skarbu wstydu pańienstkiego. Przy tym pytaniu iednak trzyma sie miary pewney wszedy / y szrodkiem bezpiecznie postępuje. Zachariasz bowiem on starzec y Kapłan / chociaż miał dosyć przykładów w Sarze / w Rebecce / w Racheli / o co y sam bogą prosił / przedsie w rzeczach takich Aniołowi nie wierzy / ale sie frąsuie / y sam od siebie odchodzi / a zą tym też ostawa sie niemym y głuchym. Jeró zaśie z drugiey strony dumna / weseli sie / wnośi sie / y wponie z predka weżorci pozwala. A panna Mariia pyta sposobu rzeczy / której przykładu żadnego niemiała / iako powiada Eutimiusz: Żadna bowiem panna / aż dotąd bez meża / ani poczeła / ani porodziła / y przetoż tym więcej pilnie strzeże przedsięwzięcia swęgo y pańienstwa: bo trudno przypomnieć rzeczy tych których sie kto kiedy rozmiłue. O rzeczy samey nie niewatpi: bo gdyby była wapiła / tedyby była nigdy nie wstyszała słów onych: Błogosławiona iestes ty któraś wwierzyła. A przetoż też źle Kálwin rzeczy stosuie gdzie mówi / że bydz może / iż to pytanie tę panny mogło z tręże złey miary pódć / iakie było Zachariaszowe. Na czym sie barzo myli: bo za

prawde

prawde tu nie podobnego niemasz / gdyż Zachariasz znał sie domaga mówiac: Skądże poznam że to tak będzie? Ale panna pyta o sposób mówiac: Jakimże to sposobem będzie? Nądro Zachariasz nie wierzy rzeczy takiej / rzadkiej wprowadzie / zwyczajney iednak / bo wiele białych głów nieplodnych rodziło: panna zaś rzeczy niepodobney / y takiej która nigdy niebyła / sposobu pyta / iakoby to bydz miało. Potrzebie Zachariasz nieprzyjmował tego / o co Bogą prosił / tak mu bowiem Anioł powiedział / mo dlutwa twoia wysłuchana: panna zaśie dziwuie sie rzeczy przedtęcy y naglęcy / o iakiey nigdy nie takowego nie myślała: Bo iako mówi S. Ambroży: Cóż może bydz tak na świecie niesłychanego / iako to / aby panna kiedy bżemienna być miała: przeciw prawu przyrodzonemu / przeciw zwyczajowi / y przeciw wstydomi / nad który żadna rzecz miłsa pańience nie iest. Ale Zachariasz nie z strony tego nie wierzył / aby to niepodobna stanowi jego była / ale z strony tylko lat starych / że oboie starych było / gdyż to iego małżeńskiemu stanowi przysłało. Z meża y z żony bowiem iest zwyczajny rodzaj: y nie ma to być

Gg

niepo-

niepodobna ku wierzeniu / gdzie sie przyrodze-
nie zgadza. Gdy bowiem lata sa wedle przyro-
dzenia : a nie przyrodzenie wedle lat : tedy to
pospolicie bywa / że wiec lata przeskładają przy-
rodzeniu : ale przecie nie jest przeciw rozumowi
aby mnieysza rzecz przyczyna niemiała wstąpić
wielkiej / a wielka przyrodzenia moc nie miała
zwyczajnie podleyšego lat przemoc. Ku temuż
to przystępuje / że Abrahām y Sarā mieli syna w
starości : takżę y Jozeph / w starości sie rodził.
A iesli sie to gani / że sie Sarā śmiała / tedy da-
leko słusnierz ganić onęgo trzeba / który ani śia-
wieniu pańskiemu / ani przykładom niewierzył.
To sa słowa Ambrożego świętę. A zatym też
y Augustyn święty nadobny rozdział uczynił
miedzy Zachariaszem y panną czystą / ile sie wiā-
ry tyczy : mówiąc : Kiedy Zachariasz rzeki do
Anyolā : Składże to wiedzieć bede / albo co za
znak tego / ponieważm ia y z żona swā tak bā-
zo w lata zaszedł : tedy to mówił do niego / nie
żeby pytać miał / ale zgola / że zwatpil o tym.
Māriia zaśie gdy pyta : Jakimżę to sposobem
bedzie / gdyż meżā nieznam : mówi pytając / nie
watpiąc. A przetoż też Zachariaszowi rzeczo-

no :

no : Otóż że niewierzyś / tedy też mówić nie
bedziesz : Pannie zaśie żacz Anyol przyczyna
powiada : bo gdy pytał / nie w obietnicach
pańskich niewatpila. W czym ia y Ambroży
Święty broni / okazując słaba wiāre w samym
tylko Zachariaszu / y mówiąc : Māriia inż z
Anyolem o rzeczach swych traktuje / ale Zachā-
riasz iesze o poselstwie watpi : ów inż przyzna-
wa że niewierzy / który powiada że niewie : y
przetoż też iesze iakoby inšęgo powodu swęy
natury szuka : Ta zaśie zeznawa / że wšytko v-
czynić chce / ani watpi / aby sie to czynić niemā-
ło : co Anyol powiada / y inż o tym co sie stać
może / pyta : Jaka. To sa słowa Doktorów
świetych. Pyta tedy panna / aby sie rzeczy tru-
dność tym lepię obiaśniła : pyta / aby na potym
niezostala żadna watpliwosc / y złe a opaczne
rozumienie o tym : a iżebyśmy sie też z tego bu-
dowali sami. Ale przypatrz sie tu każdy poko-
rze y staraniu tę to panienki / y iako sie załocha-
ła w panieństwie. Anyol ię podaie królestwa /
podaie sceptra królewskie oycā Dawida / a pan-
nā przecie namnię o tym sie nie pyta / co by to
zacz / y iakieby bydz miały : ale tylko przestrzega

G g ij

panień-

pamięstwą świętą: a o królestwach y o sceptrach
namniemy nie myśli. Ten z tego miejsca naprzód
trzeba pomnieć: że to słowo. *Jako to będzie mowa*
że: iako nie zawzięte godne jest przygany: tak też
nie zawzięte godne chwalema: Słę y przygany
godne jest w ten czas: ilekroć ieno nieprzeżarte
z słowem bożym: ilekroć wśchmocności bo-
żęj wplacza: ilekroć ieno kto mniema: aby tego
wszystkiego uczynić niemógł co chce: ilekroć ie-
no z dwornego pytania: albo y z niedowiarstwa
pochoǳi: iako ona było w Kapharnaitów: gdzie
mówili: Jakóż nam ten cięło swoje dać może-
tu pożywaniu: albo w Wykodemia: Jakóż sie
zawsz człowiek narodzić ma gdy sie starzeie: albo
też iako owo jest w nowych Kapharnaitów:
Jakóż ten chleb cięłem: a to wino krwią Kry-
stusową być może: Uieśesznie to także: Iako,
Kapharnaitcie to Jako. Ale z drugiey strony
zawsz szesnie y zbawienne jest owo Jako: które
duchy doświadczają: które wponym y lekkim lu-
dzióm odpowiadają: które wiarne przedświadczenia
swęgo dobrego: które sie nauczyć pragnie: tak
iako jest to panny tey: gdzie mówią: Jakóż to bę-
dzie ponie- waż meżę nieznam? A z tego tak ma-

dręgo

dręgo y roztropnego pamięstkiego pytania / da-
leko wiecey człowiek nauczyć sie może / niżeli z
drugich przedkiego y wponęgo przyzwolenia.
Bo która rzecz tak godna zafrasowania albo pil-
nego pytania była: iako to widzieć a ono z ste-
pate Bóg w żywot pamięstki: a ono Bóg kto-
regó stolicą jest niebo: a ziemią podnożkiem nóg:
zamknął sie we wnetrznościach pamięstkich: a
mnożatę / wszystkie stworzona naturę widzieć
być: stworzona z twórcy swoim: Naprzód ie-
dnak w tey rozmowie tey to panny pilnie tego
wznąć trzeba: że ta błogosławiona: panna nie-
tylko duszą y cięłem / ale y ślubem y profesu-
(niech i zeludnię y dudy co sie nie daleko nięg
odstrzelili. a tym rozumieją y mówią co chcą)
panna była: Bo to pewna: iako mówi Augu-
styn święty: nieczekaby była: że meżę nieznam:
by sie była przedtym: panna w ślubie Bogu nie
oddala: Otróż te słowa takowe: są znakiem te-
go pewnym / co y siebie w tajemnicy była po-
stanowiła. Bo gdyby gwałt małženstwu Jo-
zephowi poslubiona być: chciała: czemuż sie te-
mu dziwowala: kiedy iey Anioł powiadał: że
począć miała: zwłaszcza jeśliż tego tylko czeka-

G g iij

la/4

ła / aby biegiem przyrodzonym iedno do czasu
 matka bydz chciała: Ale poniewaz przyszło
 oddane raz Bogu ciało / iakoby rzecz iaka prz-
 świecona / bez wszelkiego naruszenia zachow-
 wać / tedy sie dla tego dziwnie. Cóż mówi y
 Grzegorz Nissenski w kazaniu swym o naro-
 dzeniu Pánstwu: Te słowa powiada / Matce
 iey panny same znać daia / że to wszystko praw-
 da / co podeyżrzana ona historia o niey opisała.
 Bo iestliż gwoli weselu przytęta była od Jozę-
 pha / iakoby sie była anyola / gdy iey o rodzeniu
 powiadał wstydała / zdumiałowy sie iakoby nad
 rzeczą nową y niezwyčajną / gdyby sie była zgo-
 la tego spodziwała / że też biegiem przyrodzo-
 nym kiedyz tedyz matka zostać miała: Ale ponie-
 waż ciało raz bogu oddane y poświęcone nie
 naruszone zachować sie musiało / przetoż day to
 żeś Aniołem / y day to żeś z nieba przyszedł / y to
 co z soba nieśiesz / iest nad poicie człowieka /
 przecie iednak to bydz niemoże / abym ja meżą
 znać miała. To są słowa Grzegorzowey. Za-
 dnę tedy / takom powiedział / słusne przyczyn-
 ny coby sie z rozumem zgadzała / nie miałyby to
 pytanie pánienstkie / gdyby były mocne y stałe

śluby

śluby nieuprzedziły pánienstwa iey. Łacno bo-
 wiem panna mądra o tym rozumieć była mo-
 gła / że chociaż na ten czas panna była / przecie
 zartym iż y młoda była / y meżowi poslubiona /
 namniey iey przyszłoda bydz niemoгло / skoro by
 sie wesela odprawiło / aby porząć niemiała. Ale
 wiedząc o ślubie swym / tedy też z tę przyczyny
 pyta / iakoby o rzeczy takiej / Et oia żadnym spo-
 sobem bez naruszenia praw przyrodzonych y pá-
 nienstwa bydz niemoгла: y mówi: *Takimże to
 sposobem będzie* / ponieważem ja v siebie tak zgo-
 la postanowiła nigdy meżą nieuznać / abym za-
 tym albo porząć / albo porodzić miała: Lecz nie
 tylko temu samemu przypatrować sie tu trzeba /
 że sie ta pánienka wiecznym pánienstwa ślu-
 bem obowiązała / ale też y temu / co iest rzecz
 wietża / że ten ślub iey od Boga był wtwierdzo-
 ny y pochwalony: y nieiało od boga pannie ob-
 wieszczone: Bo gdyby tego było nie było / tedy
 by był Anioł zgoła mógł rzec: Tyś sie ślubem
 wprawdzie obowiązała / iako powiadaś / ale
 ten ślub takowy był nieważny / y od Boga nie
 przytęty: y przetoż też musisz sie z meżem oddać /
 y dziatki rodzić / bo człowiek sam nie swój. Ale

że tego

że tego nie mówił / tedy też panna mówiąca
 Anyolem iakoby o rzeczy już wymówioney pyta:
 Jakimże to sposobem będzie? Jakiż sie ten de-
 krety pánstwi z slubem moim zgodzi? y iakóż ja
 matka bydz mam / ktoram nie iest oblubienica /
 a zwłaszcza zem y ia slub czystości wieczney w-
 czyniła / a Bóg ze wszech naywyszy / który sie
 nie mieni / samże to przyiał y vmocnił: tak że
 bez naruszenia wiary moiey / y skateczności bo-
 żey / niemoglabym żadnym sposobem porodzić.
 Ja tak rozumiem / że ten slub który panna w-
 czyniła / uczyniła za zezadzeniem Pánstwi / przed-
 tym niżeli o tym wiedziała aby matka boża byc
 kiedy miała / by sie iako do ludzi nieudala / żeby
 sobie te czystosc obiała / nie tak dalece z miłości
 pánienstwa y wstrzymieźliwości / iako wieciey
 dla tego / żeby żadnym sposobem niemogła by-
 la matka boża zostac / gdyby była panna nie
 była: y aby napotym plec niewiescia zrad
 nie szukała sobie iakoby wymówki iakiey / żeby
 ta czystosc takowa / niezgola do wysztych / ale
 do samey tylko panny Marięy / która Matka
 boża bydz miała / ściągac sie miała / a drugich
 namniey aby sie tyłac nie miała. Chciał tedy

Pan

Pan Bóg / który sie we wśelakiey czystości / y
 doskonałości kocha / tym dać znać / że nie dla te-
 go matka syna iego / obiała sobie była czystosc
 pánienstwa / iż matka Boża bydz miała: ponie-
 waż przedtym dobrze niżeli o tym wiedziała
 slubem sie czysta Bogu oddać / ale dla tego iż
 Panna taka była / której równia po wysztych
 dydosztwie na ten czas pewnie nie bylo / stała
 sie też takiej czi godna / żeby matka Boża by-
 la: aby na potomne czasy była choragiew wy-
 stawiona dobrowolnego pánienstwa téy prze-
 czystey Panny Marięy matuchny Pánstwiey: y
 aby sie przykład y wzór drugim dał do rostkochy
 niy y rozmilowania sie cnoty takowey: a za-
 enosc y dosfoynosc icy przez to sie zalećia. Na-
 ostatek y tego sie wczyc możemy / że wśelakich
 slubów które sie Bogu czynia / ma byc skate-
 czność y moc taka / iż gdzie kto raz bogu co slu-
 buie / tego wśelakim sposobem tak strzedz pilnie
 ma / aby wypelnil / by też dobrze wysztykie nay-
 wietrzeż pożytki opisać / abo niewiem co za sło-
 dy podiac sie dla tego miały. Wczy nas tego
 przykładem swym ze wszech nastateczniejszy
 Panna czysta / która sie y ztego wymawia / y te-

3b

go

go sie zbrania / aby matka Bożabyć miała / gdyś
by iey do tego przysć miało / aby slub paniel-
stwa swęgo zlamac / abo wiary Bogu niestrze-
mac miała: woli bydyż panna wzgardzona / ni-
żeli slubotomna matka boża. Żadna tedy rzecz
nie iest takowa / żadna przyczyna / żaden poży-
tek / żadne niebezpieczeństwo tak wielkie / dla
któregoby sie slub raz przyiety gwałcie kiedy
miał: nawet żadna moc ludzka / żadna władza
nie iest tak možna / króaby od tego wpominieć
grzeszyć kiedy mogła: Bo pannie tej / żadna
rzecz zacnieysza / ani duszy pożytecznieysza nie-
mogła sie była dać / iako Matka Boża bydyż: za-
den też wierszy / ani możnieyszy być niemógł / kró-
ryby z tego rozgrzeszył / iako Bóg sam: a wżdy
przecie panielka tak rozumiała / iżby iey lepiej
być miało trzymać sie mocno y stale slubu swę-
go / niżeli matka być boża. Niemial tedy Luter
żadney przyczyny tak wielkiej / króaby go do
tego gwałtem wiódla: niemial ani Bullingier
ani inszy / przecz zlamali slub czystości Bogu /
przecz z klastorów zuciekali / a inszym do takie-
góż światozdrayctwa przyczyna y powodem
byli. A niedy sie chelpia iako chcą y iako mogą ci

wszyscy

wszyscy / którzy za nimi ida z przewodnikow
takich nauk swoich: iac zaprawdę żadnym spo-
sobem tego powiadać sobie nie dam / aby Duch
ś. Boży prawdziwy zostac miał w ludziach ta-
kich / którzy y wiare y przysięge Bogu zlamali:
albo żeby Pan Bóg przez takowe co dobrego y
ważnego budować kiedy miał / a zwłaszcza iż
nietylko / aby sie takich haniebnych występkow
kaiac mieli / ale nawet ieszcze drugim aby róż czy-
nili / powodem byli. Tóż rozumieja zemna
wszyscy bez mała świeci oycowie starzy / a na-
przód Cyprian / temi słowy: Krystus Pan y
sedzia nasz / gdy baczy że sie Panna iego iemu
oddana z inszym pokłada / iako sie o to gniewa:
iako sie tym obraża: nawet iaka pomsta tako-
wym staradym / y krwawosprośnym spółkom
przegraza: Tymże sposobem y Bazylius świe-
ty: Straśnym światozdrayctwem sstaie sie cu-
dzoloznikiem oblubienice Pána Krystusowey:
Także y Chryzostom S. Wczelwe / powiada /
malżeństwo: ale tobie inż wiecéy nieprzystoi
trzymać sie praw malżeńskich / chociaż to często
przezywasi malżeństwem: a ia zaś tak rozu-
miem / że to twoie malżeństwo gorze iest dale-

: bynajmniej

h u

to niżeli

to niżeli cudzołóstwo. ac. Augustyn S. wtę:
 Jeszcze powiada / nie dotrwa wypełnić co słu-
 bował / tak się staie się inż przestępcę tak święte-
 go przedświadczenia / y ostaje się winnym nie od-
 dania słubn swęgo. To są zdania pyców świę-
 tych. Otóż / by też dobrze wszystkie rzeczy / misie
 mieli po sobie / tego iednak przecie wchronić się
 nigdy nie będą mogli / że krzywo przypisze / zło-
 mizakony / za wódze swe maia : A tacy którzy
 targają Bogu wiare pierwszą (iako mówi S.
 Paweł / mówiac o téżże czystości / która w do-
 wy słubnia) inż potępionemi się ostawia. A
 zatym też / iako od potępionych pościć swe ma-
 ia / tak y sami potępionemi y z téż lichby być mu-
 szą / którzy cza Bogi złoté / srebrné / diamentné y
 kamienne : o których tak dobrze to rozumieia / iż
 iesłuby im / to co słubem oddał y obiecał / a nie-
 oddałby / że się też tego domówić nie umie / a
 przecie / i z takimi przymioty Ewangelikami
 bydz y temi nazywać się chcą : o których to
 rzec możemy / co niekiedy Laktancius o onych
 starych mędzicach święteckich powiedział mo-
 wiąc : Dopiero w ten czas / kiedy zginęła ma-
 drość / ieli sobie ludzie przywłaszczając imię ludzi

mądrych :

Baruch 6.

mądrych : a kiedy wszyscy mądry byli / żaden
 się mądrym ozywac nie chciał. Co się iednak
 właśnie y tym przydało : dopiero iako Ewán-
 gelia stracili / ieli sobie przywłaszczając imię E-
 wangelickie : a w ten czas żadnego nie było /
 co by sobie był śmiał Ewangeliić imię przywła-
 szczac / gdy wszyscy Ewangelistami byli. Ale o
 tym inż dosyć. Drogié tedy to pánienstie wy-
 wiadrowanie : drogié pytanie / a daleko droższé /
 niżeli drugich przedkć / y naglé zezwolenie abo v-
 wierzenie. A przetoż się też myli bardo mólloch
 Heretycki Sacerdus / y Kulman / którzy blu-
 znierzka potwarz na pannie czysta kładą : aby
 co złego miała kiedy myśleć / abo przez niewia-
 domość grzeszyć / abo w ponie słowóm páńskim
 się zafadzić / abo się chytrnością iaka ludzkiey ma-
 drostki obchodzić / a więcej rozumowi / niżeli
 Bogu wierzyć. Bo gdyby to było / inżdyby
 była od Ełbiety Świetej tak nadobné
 świadectwo nie odniosła / iako odniosła gdy
 ić mówiła : Błogosławionas ty któraś wwie-
 rzyla : Nawet y Anioł sam / inżdyby ię był tak
 świętými słowy przedtym y potym nie potykał :
 inżdyby był nie rzekł / żeś iaszi pełna : y inżdyby

h ij

iz

ia błogosławiona. między niewiastami nie po-
czytano / by w niej była najmniejsza matulka iś-
ta sprasnego miedowiarstwa / a zwłaszcza że w
tym pozdrowieniu tak zacnym wraczono y po-
twierdzono. Bo iesliż Abrahām oyciec wszyt-
kich wierzących niepopadł przymówki. ujedno-
wiarstwa / y owszem odniósł od Pawła święte-
tego to świadectwo / że bogu w wierzył / y polu-
czono mu to za sprawiedliwość / chociaż dobrze
páná pytał o obietnice strony ziemi obiecanej /
mówiąc: Pámie y Boże mój / zładże ia to wie-
dziec moge / że osiągnie ziemię tam tę : iakoż nie
daleko więcej pánná przeczysła będzie wolna
od zmaży niedowiarstwa / która sie niesprze-
wiała / ale tylko pytała : Pyta tedy pánná bło-
gosławiona : *Takimże to sposobem będzie ponie-
waż męża nieznam ?* Bo mężem moim nie kto-
inśy jest / ieno sam Bóg / co iednak y ty sam i-
mieniem swoim znać daiesz. A zátym też Ana-
yół ná tak trudné y potrzebne pytanie téy odpo-
wiała / y sposób wykładu mówiąc : *Niebáy sie*
Mária. zostanie wszytko wcale to co twoie
jest : bo święty świętych wstępując do przyby-
tku twógo / nie będzie biał łupów żadnych / ale o-

wszem

wszem odchodząc wdanie cie / tym że doskona-
ła we wszytkim będzieś : nieopusci pániensstwo
macierzynstwa : bo ón umie dobrze chować rze-
czy wcale / a niepsować. Jako wmidzie zamknię-
tymi wroty / tak zaś zamkniętemu wynidzie : y
iako promień gwiazdy świetney nie traci swej
iśności : tak y syn pánienski nie wymieć páni-
stwa / bo promień słoneczny przenikając krzy-
ształ / nie cmi ani specii onęgo krzyśtału / ale o-
wszem więcej mu iśności przydawa. Nie ro-
zumiey też nie złego o płodności : wsłates páń-
ná madra : boć ten pániensstwa nie weźmie : be-
dziesz bżemienna / ale obciążona nie będziesz : y
owszem zátym rodzeniem twoim / rychlęj ca-
łość twoia rósć będzie / niżeli aby ná czym scho-
dzie miała : rychlęj pániensstwa twógo przybe-
dzie niż wbedzie. Ten bowiem który rozetrwane
członki ciała człowieka mógł w inśych ciele-
samy tylko dotknięciem weźmie : iakoż nieda-
leko więcej wmaruchnie swej rodząc sie gwał-
cie nie będzie tego / co wcale zaślal : Ogarnie ży-
wot twóy czego niebiosá ogarnąć niemógł :
złączenie to będzie ślajné / gdzie mężem słowo
czyste jest / a żona zaśie wcho tylko samo : swia-

tło to /

to to / które w sobie mieć będziesz / nie będzie
miało żadney ciemności / ani ciężaru żadnego /
nosić będziesz męża oraz y syna : matka będziesz
tego / którego Oycem jest Bóg. Syn miłości
oycowskiej będzie korona panienstwa twoje-
go : mądrość serca oycowskiego / będzie owocem
żywota panienkiego. Panienstwo oraz y
plodność zachowasz : porodziś / a żywota nie
otworzysz : poczniesz / a cała zostaniesz : wywie-
dziesz dzieciątecżko / ale przecie żywot swóy zám-
knięty zostawisz : pierśiami swymi karmić ba-
dziesz / pierśi jednak swych nietykanych zachowa-
sz : piastować dziecko będziesz / a przecie oycę
iego znać niebędziesz : matuchną się szaniesz / a
małżonką niebędziesz : chować synaczka będziesz /
a oycę mu nieznaydziesz : rola owoc swóy wy-
da / a owoc będzie bez wprawniaka : żniwo będzie
tam gdzie nie siano : pobieży rzeka / a rzódło ze
wszystkich stron zamknięte będzie / aby się iasnie
okazało żeś się matka szła / a przecieś niecier-
piła z tych rzeczy nie / które płeć białogłowska
zwykła zawżę cierpieć : To bowiem co pocz-
niesz / narodzi się nie z wolej mężowey / ani z
wolei cielesney / ale z wolei Boga samého. Go-

rzal

rzal niekiedy krzał / w którym się Bóg Moya-
ższowi okazał / a wżdy przecie zieloności swęy
nieutrącił : także y ty poczniesz panną będąc / a
panienstwa swęgo przecie nieutrąciś : Gedeo-
nowe runo / kiedy od rosy mokło / tedy była sucha
ziemia : kiedy ziemia od tężej rosy mokła była /
tedy runo było suche samo. Jako bowiem maci-
ca perłowa biorąc w się kropie rosiste / rodzi per-
le droga : tak y ty panno chwalebna / za śta pie-
niem Ducha świętego na cie / zaśta piwośy sy-
nem Bożym / porodziś Messyassą perle barzo
droga. Wszystkie inśa płeć białogłowska skażo-
na będąc rodzi : ty panna będąc / nawet to two-
je święte panienstwo tym barziej się przez to
rodzenie twoie vgruntuie / poświęci / vślachci /
vbogaci / y iako sygnetem iakim zamknie. Bro-
nia ta będzie królowi otwarta bez wśelacie-
go zgietku / y bez wśelatiego gwałtu : a pieczęci-
tę nie będą naruszóné. Aaronowa różga su-
cha w rełach stárcowych rozkwitła : a Bóg nie
będzie mógł byđ poczęty w żywocie czystey
panny : czego jednak czynić nie będzie żadna
moc zwierchnia / abo niepotężność natury / a-
bo wieceć moc lekársta iaka / ale sam Bóg / który

Ti

iako

iało granicę przyrodzeniu każdemu peronę za-
mierzył / tak im też sam niepodlega / ani go też
żadnym sposobem trzymać mogą. Nie oględuj
się na ziemię: bo wszystka ta sprawa z nieba iest /
niebieski to rodzaj będzie / y od niebieskiej spra-
wy odpawion będzie. Tablice natury naszej
które przestępstwo złamało / iako Nyssenus po-
wioda / znówu z ziemi naszej on wierny pra-
wodawca bez wszelakięgo spółku cielesnego wy-
dźżyć sobie będzie raczył / tworząc ciało Boż-
twą swęgo do przyięcia śnadne / które zbuduje
palec Boży / to iest Duch święty na cie sstapi-
wszy. Ten który palcem swym bez wszelakięgo
żelaznego naczienia napisał tablice kamienne:
ten cie Duchem świętym bez wszelakięgo nasie-
nia brzemiennea uczyni: Ten który chleb na pu-
szczy wywiódł bez wszelakięgo wprawy / ten cie też
brzemiennea uczyni bez wszelakięgo płazy. Ten
który skałę na puszczu vderzył / a z tym wody
wypłynęły: ten wywiedzie nowy rodzaj z ży-
wota twoiego. Ten który sprawił że różga nie
miałac żadney w sobie wilgotności / zażwił / y
owoc z siebie wydał / ten też sprawi że bez na-
sienia wszelakięgo porodziś: Porodziś mówia

sprawa

sprawa Boża / zaświeć / niebieskim / y przy-
sien Duchu Świętęgo. Co wszystko aczkol-
wiek będzie sprawa wszystkiey przenaświety
Trójce świętę / w tym iednak Duchowi S.
da się przodek / aby który miłością iest y łaską / od
tego też wszystka ta sprawa miłości y łaski od-
pawiona była. Ale przystojna rzecz była / aby
ten który przyszedł dla wleczenia bręły w Jada-
mie skazoney / nierodził się z nasienia skazanego /
ale z mocy Duchá s. tego mowie Duchá świe-
tęgo: za tręgo dozorem stáło wszystko to
stworzenie widomé. Który Duch święty na-
stąpił rośistęgo obłoku iakięgo / z nieba sstapi-
na cie / to iest hoynieysza łaska w cie wmdzie:
a ty zaś iakoby miało zadatk iakięgo przy-
miesz Duchá s. K coś przedtym łaski Bożę pel-
ney do dostapienia wszystkich cnót uczestniczą
była: to teraz dla skutecznego tych cnót wypel-
nienia / y aby ciało twoie wszystko inż poświę-
cone było / abyś zastąpiła / y zbawienym pło-
dem począc mogła y porodziła / inż daleko hoyn-
ieysza łaskę weźmiesz. Bo iako para moca nie-
bieska wzniesiona / odmienia się w roś / z której
potym ziemię buyną y płodną czyni: tak prze-

Ji ij

czysła

czysta blogoślawioncy panny kreto / mocą Du-
 cha s. była oddzielona: y zczyje potym nadroz-
 że ciało Pana Krystusowe vformowane. Ciep-
 lo to niebieskie niepali / ale płodność daie: ta
 światła rośsa z nieba pochodząca / niezapnie ale
 otworzy ziemię twoją / y wypuści zbawiciela.
 Sam Pan dożyjezy łaski swojej / a ziemia two-
 ja wyda swój owoc. Bo jeśliż to ciepło przyro-
 dzone / abo ta wilgotność ma tę moc y władza /
 że ziemię otwiera / a nasienie w nie wrzucone
 płodne czyni. Jakóż niedaleko więcej duch ten /
 y to ciepło boże y niebieskie (Duch święty mo-
 wie) ciebie płodny uczyni: Jeśliż duch wietrzy-
 ny w nasieniu mezczyńskim zakryty / ducha ro-
 dzaiowi daie / kształtnie y doskonałym go czyni:
 iakóż niedaleko lepiej duchu nayszybszemu kształ-
 tuie wszystko: a nie za wielką pracę / ani za dłu-
 gim czasem / ale iako skoro przeczyszcza kreto pa-
 nienską twoją w żywot twój zbierze / y onę
 się dotknie / tak zarazem wciży / vformuje / y do-
 doskonałego człowieka uczyni: tak iż białogłowa
 doskonałego obćymie meża / że się w niego dosko-
 nały człowiek narodzi: a Pan Bóg który jest
 zupełny / także zupełnego przyymie człowieka.

Nie

nie

Nie

Nie samego iednak Ducha s. sprawa to be-
 dzie / ale y Oycowska y Synowska wespół: moc
 bowiem nayszybszego y światła niedostępnego /
 moc ona / która dzwiga y rządzi w wszystko / która
 cuda sprawowała przed faraonem we wszyst-
 kich synach Izraelskich / ta moc mówie / *zaczni*
tobie, to jest moc Boża / iakoby strzydlami roz-
 pietemi uczyni ciebie / a rospostarzy płasz swój
 zastąpi miejsce meżowe (wedle onego: Roz-
 postrzy płasz swój na służebnice twoje:) okry-
 ie cie mówie / by cie zaś nieomierzone słońce bo-
 ztwą przenasświetłego nieupaliło: okryie y v-
 miarkunie / byś zaś niebyła wciśniona od chwa-
 ly wielkiej / albo by zaś ostryść rozumu twego
 nie była ztepiona / abo iako przerażona: Oświe-
 ci cie swym promieniem / nie wedle zupełności
 jasności swojej / ale iakoby ciebie światłu swemu
 czyniąc / czynić będzie w tobie skutek mocy swo-
 jej. Wszechmocny Bóg / Pan y Oyciec / ten cie
 sam zaczął / to jest / swoje moc niezmierną v-
 miarkunie / wedle twego pojęcia / abys tego swia-
 tła niezmiernie nosić mogła. A iako Biernat
 święty powiada / abys tego światła ze wszech
 nainacniejszy y błask nayszybszy pojąć mogła: tak

Ti iij

moc

moc niebieska na kształt orla takiego / która cie
czasu poczęcia twęgo strzydły swemi od wsze-
latkiy zmaży grzechu odkryła / y która od naczyn-
skiego ciała twoiego wshyskie przywara grzechu
chowa odegnała: y aż dorad przez wshyskie czasy
żywota twoiego twoim stróżem była: tak y te-
raz czasu poczęcia twęgo zaciśni tobie / abyś za-
dnym złey y plugawcy żadze zapalem / od krot-
regó iestes daleko / niebyła opalona: a iako Ała-
nazyś. mówi: Uczynić cienie takie / y tak cie o-
znaczy / abyś ile być może w sobie Boga mie-
szkającego widziała. Bo to iest góra ona wyso-
ka / która Abakuk zaciśniająca zowie: która cie
okryje y obroni y wshyskie niedostatki / które ie-
no za rodzeniem idą napelni: W cieniu swych
strzydel chować cie będzie / y pod piory iego na-
dziecia cieszyć sie będziesz: to iest zachowa cie bez-
spieczna od wszelakiy obrazy / bądź przyrodze-
nia / bądź też doskonałości y wstydu / bądź ias-
kiy oslawy / obmowy y szepć przeciemnych: zaci-
cni mówie / bo rzecz sama w tajemnicy wiel-
kiej będzie: a to co sama przenaświeta Trója-
ca święta przez sie w tobie samey / y z toba tyl-
ko sama sprawować chciała: to też tobie tylko

Psal. 90.

zom

PIL

samey

samę wiedzieć pozwolono / abyś tego który
siebie samego sam tylko dostatecznie zna / y ty
znasz. Uczestayże tedy odemnie panno tego /
iako y którym sposobem to sprawować będzie
Duchś. albo ta moc najwyższego: ponieważ
to tylko sam który to sprawować będzie / z toba
wiedzieć będzie: y żaden tego wiedzieć nie be-
dzie oprócz tego co to czym y sprawuje.

Głupie tedy iako inśe rzeczy Philip Me-
lanchton mocy najwyższego to zaciśnienie / obra-
ca do boiaźni y trwogi sumienia / która za grze-
chem idzie / od której żadne stworzenie wolne
nie iest: iakoby to poselsstwo takie było trwożli-
we / a nieradniey wesole y radosne: abo iakoby
całość panienstwa mogła mieć miesze takie w
królestwie grzechu. Ale miedziw: bo w tych nie-
máš nic świętego / niemáš nic mieszkającego /
niemáš nic niepomazanego. A tu na tym miey-
scu podać sie nam sposób nadobny iako glebo-
ko godzi sie nam badać w tajemnicach boskich:
tak dalece / abysmy wshysko podawali wolej naj-
wyższego / y rece wszechmocney pańskiej. Ale iako
y którymby sposobem co czynić raczył: to aż

byśmy

byłemu tylko samemu który to czyni zostawili / na to się obezrzawszy / że y sprawy potoczne przyrodzenia samego nie dokońca dobrze pojąć możemy: Nadobnie mówi Anzelm S. Wielki y dostąpił wywód jest wola boża / chociaż tego baczyć niemożemy / czemu by tak mieć chciał. Wola bowiem boża nigdy nie jest bez przyczyny. Co tedy Anzelm teraz opowiada paniu o tej potencji w żywocie / to y my także o onym przemienieniu / które się stało z chleba y z wina w ciało prawdziwe y w krew prawdziwą pana a zbawiciela naszego pana Jezusa Krystusa / powiedzieć bezpiecznie Sakramentarzom możemy. Pytają oni nas: iestliż wierzymy byż ciało prawdziwe y krew prawdziwą pana Krystusową pod osobami chleba y winą: My na to odpowiadamy / że wierzymy. pytają czemu tak: Temu / że sam powiedział raczył: *To jest ciało moje, to jest krew moja.* Pytają dalej: Jakimby to sposobem byż mogło: powiedzieli im: Duch święty zstępuje / a moc najwyższego zacięcia. Spytają iestliż jakimby sposobem to Duch s. abo moc boża sprawowała: odpowiedzimy im / że my granie An-

yelskich

yelskich / kresów Anyelskich przedstawiać nie możemy. Odroli iako y tam / tak y tu jest prawdziwy Pan Krystus: iako tam / tak y tu tymże sposobem / tak mocą jest / y stać się / tak w żywocie paniu / iako y w osobach chleba y winą. Co iż tak jest / wczę starzy Doktorowie Święci: a naprzód Ignacy S. Biskup y Męczennik / którego ogniem świętym paląc / cę słowa są te: Chleba bożego chce / chleba niebieskiego / chleba żywota / który jest ciało Jezusa Krystusa syna Boga żywego / który się narodził / czasów ostatecznych z nasienia Dawidowego / y Abrahimowego. Justinus zaś Męczennik także iawnie zeznawa / że do tego boskiego pokarmu / który Eucharystia / to jest / iako by / dzieł czynieniem zowiemy / zdawna nie przypuszczano inzego żadnego / iedno te którzy by w tej wierze będąc / wyznawali że pan Krystus / który wziął ciało y krew z Panny czystej dla zbawienia naszego / toż ciało prawdziwe nam w Sakramencie darować y zostawić raczył. Stadje potym y to napisał w omowie swojej temi słowy: Jako przez słowo boże zstał się cielem Jezus Krystus zbawiciel nasz /

Kt

miał

In Apolog-
getico 2. ad
Anton. Pi-
um.

miat dla zbawienia naszego ciała y krew naszą /
tak przez słowo modły / y dzieł czynienia / nau-
czyliśmy sie tego / że ten poświęcony od niego
pokarm / z którego y ciało nasze y krew sie obży-
wia / iest iego ciało y krew własna. Irenaeus
także inaczej nie wzywa iego dowód na odpór
heretykóm krótko zebrały iest ten : Jesliż pan
Krystus prawdziwego y przyrodzonego ciała z
panny czystej nie przyjął na sie / tedy omylnie
wierzymy / abyśmy krew Krystusową odku-
pieni byli: omylnie y to / abyśmy w Sakramen-
cie ciała y krew iego pożywać mieli / ponieważ
krew nie przeżywa / ieno to co z przyrodzenia
krew iest / y co sie po żyłach ciała człowieka
rozchodzi. Tymże też sposobem y Hilarius S.
Jesliż prawdziwie słowo ciałem sie stało / y
my w pokarmie Pańskim prawdziwie słowo
wcielone bierzemy : Jesliż prawdziwie ciało
ciała naszego Krystus Pan na sie przyjął : y ie-
śliż prawdziwym człowiekiem iest Krystus ón
co był z Marii : tedy też y my pod skrytymi
taimnicami prawdziwie bierzemy ciało pana
Krystusowe : y przez to już iedno będziemy / bo-
oycie w nim iest a ón w nas / zc. Ambroży S.

to kła-

Lib. 5. con-
tra Valenti.
& li. 4. cap.
34.

Lib: 8. de
Trini.

De his qui
mysterijs I-
nitiantur
ca. 9.

to kładzie : Aż wprzódził zwyczaj taki przyro-
dzony / gdy sie Jezus Pan z Marii rodził :
Jesli sie biegu przyrodzonego pytamy / wiemy
że bięgiem za złaczeniem męczyńskiim zwy-
kły rodzić. Znać tedy / że ta panna musiała mi-
mo biegu przyrodzony rodzić : to też co czynimy
(kapłani) już ciała z tejże panny iest. Czemuz
tedy tu szukaś w tym ciełe pana Krystusowym
biegu przyrodzonego / ponieważ mimo biegu
przyrodzony narodził sie z panny ten Pan Je-
zus Krystus : Wzdyć prawdziwe ciało pana
Krystusowe iest / które używane iest / y któ-
re pogrzebione iest. Prawdziwie tedy ciała iego
Sakrament iest: iako samże Jezus pan świad-
czy : To iest ciało moje. Augustyn S. zaś ie-
śnie y dowodnie twierdzi / że Pan Krystus / y
pana Krystusowe ciało z panny Marii wzię-
te ma być w sakramencie pożywane y chwalo-
ne / tote słowa: przyjął / powiada / z ziemi ziemi:
bo ciało z ziemi iest / y z ciała Marii panny
wziął ciało. Aż tu w tymże ciełe chodzi / y
toż ciało nam dał pożywać ku zbawieniu nasze-
mu : a żaden ciała tego nie pożywa / żeby mu
pierwcy chwały nie oddał : tedy znalazł sie spo-

Kt ij

sob: iá-

In Psal. 95

In ferm. de
verb. Euāg.

Libr. 6. in
Leuit. cap.
22.

Ad Moni-
mum lib.
A.

sob / iakobyśmy chwale czynić mieli podnożko-
wi nóg pańskich: tak / że nietylko nie grzeszymy
chwale mu wyrzadziąc / ale owszem grzeszyle-
byśmy chwały mu nie oddając. Także y na in-
szym miejscu: Wszak był y oycą / kiedy przy-
szedł w żywot panielński: napelniał / a przecie
oycą nie odszedł: przyszedł do ciała / aby go lu-
dzieżywali: y oycą zupełnym mieszkał / aby
Anioły karmil. rz. Grzegorza s. onego Nissen-
skiego słowa są te: Chleb ciała tego niesprawi-
ło oranie żadne / ani siew żaden / ani żadna vs-
prawa różna: ale ziemią nietykłą została / a
przecie chlebem opływała / którym głodni ludzie
którzy przyiali tajemnice panielską / łączno nasy-
ceni bywali. A drugi Hesichiusz tegoż Grzego-
rza s. Nazianzena w ten tak powiada: Swia-
tości nad światościami są tajemnice P. Kry-
stusowe właśnie / bo iegoż jest ciało / o którym
Arkanyól Gabryel do Panny powiedział:
Duch święty sstąpi na cie / a moc najwyższ-
go zaciłi tobie: y przetoż co sie z ciebie narodzi
świętego / będzie nazwane synem Bożym. Tak-
że y Fulgencius. Ale kiedyż przystoimieć kościoł
święty / który ciałem jest Pana Krystusowym /

miałby

miałby prosić zefścia Ducha s. ieno do poświę-
cania ofiary ciała Pana Krystusowego: ponie-
waż że kościół wie / iż głowa iego narodziła sie
wedle ciała z tegoż Ducha świętego. Chrizolo-
gus: także coś na ten kształt / krótko jednak ale
wysłowato / powiedział w te słowa. Sam P.
Krystus jest chlebem / który będąc zadziatany
w Pannie / zamiesziony w ciełe / sprawiony w
mace / wpieczony w piecu pogrzebu swego / w
kościelach zaprawiony / na ołtarzu położony:
dożyje na każdy dzień chleba niebieskiego wier-
nym swoim. A zamęta Damascen święty w te
słowa: Ciało wprowadzie złazone jest bożtwu /
które z Panny świętej ciało jest: nie żeby to cia-
ło przylet z nieba zeszło / ale że ten chleb y to wi-
no przemienia sie w ciało y w krew Boża. Ale
pytał / iakoby to było / na tym dosyć mądr-
ly / iż Pan przez Ducha S. iako z świętej
Bogarodzice sam sobą / y na sobie ciało trzy-
mał y nosił. To tedy są słowa Doktorów S.
o tym przenaświętym ciełe Pana Krystuso-
wym. A Anioł do Panny mówiąc / przydaje:
przetóż y co sie narodzi świętego z ciebie / będzie
nazwane synem Bożym. Iakoby rzekł: To cia-
ło

kt iij

to sy-

to Syna BŌżego błogosławione / nie z nie-
 ba znieśione będzie / iako ów Kacerze starzy
 Eutiches y Valentinus : a z nowych spóśm No-
 wokrzecency rozumieia : niebędzie złożone z
 gwiazd albo z żywiołów / iako Apelles mni-
 mał : nie będzie też sprawione z części iakiey i-
 stności Bożkiey / iako Apollinaris rozumiał
 niebędzie też zniszczonego / iako Manicheusowie
 powiádali / ale z twoiey naczystšey krwi na-
 rodzi się w tobie / y z ciebie. Bo iakoby inaczej
 poście swe miał z kŏżenia Jesse : iakoby był
 synem człowieczym / iako narodzonyim z białey
 głowy : iako owocem żywota : iako sluga z ży-
 wota : iako pierworodnym od umarłych : iako
 pierwszyim z tych co w Pannu zaszli : iako sy-
 nem twoim : iako bratem naszym : iako z ziemie
 pośedł : iako kŏścią z kŏści naszych : iako praw-
 dziwe ciało z ciała našego : Albo iakoby ona
 potwarz niebyła prawdziwa / która Cirillus
 wspomina / onego Juliana Apostaty który dla
 tego nieprzyznawał bydź Pannu Krystusa z po-
 kolenia Judy / i z my powiádany go być naro-
 dzonego nie z Jozephá / ale z Ducha świętég o-
Narodzi się tedy / to jest / święte be-

dzie z przyrodzenia / nie za przysposobieniem / iako
 niekiedy pierworództwo / zakonu starého
 świątym nazywane było. Tu ztego miejsca zbi-
 ta się Nowokrzecency / y co strone ich teżyma
 Kalkin : którzy rozumieia / i z dziatki które
 się z rodziców Krześcijanskich rodzą / rodzic
 się miały święte y sprawiedliwe : y przetożby
 ani kŏztu zrazu niepotrzebowaly. A tego nie
 baczą / że to własny był przywilej syna Boże-
 go : a to ztey przyczyny / i z się narodził nie z za-
 dnego iakiego męczyńskiego przymieśania / ale
 zgola za sprawą Ducha s. a zacięciem moey
 najwyżšego : co y sam Aniół znać daie. Bo
 gdzie naprzód powiedział : Duch święty ssta-
 pi na cie / a moc najwyżšęg zacięmi tobie / wnet
 że przydaie : A przetoż / co się z ciebie narodzi / be-
 dac dalekie od zarazy grzechowcy) będzie świę-
 tym nazwane. Co iednak Grzegorz S. święty
 temi słowy opisnie / chcąc wkażać różność świę-
 toblowości našey : Powiáda Aniół / że się Je-
 zus P. osobliwie świątym narodzić miał : Bo
 my acz się świątymi sstaemy : ale się świątymi
 nierodzimy : bo bywamy spieci powinowac-
 twem śluzistey natury : on zaśie sam prawdzi-

wie świętym iest / bo nie iest poczęty zęściem
cielesnego spółku : y nie iest / iako hereticy hale-
nie mówią / ieden w człowieczeństwie / a drugi
w Bóstwie / co by sie począc y narodzić miał /
iako stworzył / a potym dopiero za przy-
siągami swými zyskać to sobie miał aby bogiem
był : ale zgola za zwiastowaniem Anielskim / za
zstąpieniem Ducha świętego / wnetże słowo
w żywocie / wnetże w żywocie słowo ciałem.
Także y Anzelm s. Ponieważ ten rodzaj me-
czyński z samey panny tak nie iest wedle przyro-
dzenia / ani wedle woleý człowieka / ale barzo
dziwny / iako iest ón rodzaj / który wydał na
świat białogłowe z samej meży / y iako iest stwo-
rzenie meżowe z gliny : iasna rzecz iest / żeć inż
rodzay ten żadnym sposobem niepodległ prawu
ani zaśludze rodzajowi owego : bo y wola y przy-
rodzenie / aczkolwiek różne skutki y sprawy ma-
ją / gdyż tam inża rzecz czyni wola / a inża też
przyrodzenie samo : tak dalece iednak prawdzi-
wym iest człowiekiem Jadam / choć nie pośedł
z człowieka / y Jezus z samey niewiaſty / y Je-
wa z samego meża : iako iest prawdziwym czło-
wiekiem mąż każdy albo niewiaſta / którzy sie

ro-

rodza z meża y z niewiaſty. Lecz człowiek ko-
żdy albo Jadamem iest / albo z Jadamą pośedł :
ale Jewa z samego Jadamą iest / tedy inż inſy
wſyſcy z Jadamą y z Jerwy. A iż Marija / z któ-
rey samey pośedł Pan Jezus / iest z Jadamą y z
Jerwy / tedy nie może być / aby y sam z nich by-
dził. Tak bowiem przysłało / aby ten / który
miał być odkupicielem rodzaju ludzkiego / był
y narodził sie z oycy y z matki wſytkich. To sa
słowa Anzelmá Świętego. A ci niebożetá bez
wſtydu y nieprzyſtoynie śmieją sobie y synóm
swóim przywłaſzczać przywileý wlaſny ſyna bo-
żego / który sie z panny narodził : tak niebożetá
ślepi ſa / y patrzyć niemoga na światło E-
wangelii świętęy / gdy mniemają że sie iey na-
wiecý trzymają y bronią iey / wten czas iá tym
barżić spóć y wywracać. Mówi tedy An-
yół : To co ſie narodzi z ciebie świętego. To co
tu anyół zowie świętym / to Jadaſz zowie naſie-
niem świętym. Przypatrzyć ſie pilnie proſcie /
z iaką rzeczywistością wſyl anyół tych ſłów : Co ſie
narodzi z ciebie świętego. Mówi Biernat s.
Coż może być tak zproſta świętego / a bez przy-
datku : Wierze że Anyół niemiał czymby wla-

Ll

ſnięć

Horn. 4r. de
B. M. virg.

niety y przyszyniety przewać mógł ono tak za-
enē / tak wielmożnē / y tak wecinnē / co z nayezy-
stszego pamienskiego ciała z ducha ięże miało sie
złeczyc z iedynym oycā wszechmocnego synem.
Gdyby rzekł / święte ciało / albo święty czo-
wiek / albo święte dzieciątko / cobykolwiek ieno
wżył takowego / zdało mu sie / że rzekł bärzo
rzecz mała: wżył tedy słowa po prośnu bez wsze-
laktiego obliku / y bez przydātku / *ś-więtęgo*: Bo
cobykolwiek iedno było / to coby panna poro-
dzić miała / to iuż perwne bez wszełaktiego wz-
tpienia święte było / a zgola osobliwie święte /
tak poświęceniem Ducha świętego / iako przy-
cieciem słowa onego przedwiecznego. Stała te-
dy wecinnoscia Anys. A nāszy Ebonitowie
co mówią: wstyd y powiadać: Bo iesliż w ta-
iemnicach takich niedostaie słów Anysolowi /
cóż o sobie rzeczymy? W wykładzie tajemnic
Pāńskich / nieme iest y dzieckiem prāwie stwo-
rzenie wysytko.

Sotłāda tedy Anysol daley y mōwi: że to
co sie narodzi z ciebie świętego / *nāz-wanē be-*
dzie synem Bozym: Jāko bowiem to co z przy-
rodzenia iest od wieków z Oycā twoim nāzwa-

nē

ne będzie / tak zaś y to / co sie z ciebie narodzi /
wedle ciała / będzie nāzwanē Synem bozym:
a to dla iednosobnego złączenia dwoygā natur:
w persone iedne: gdyż sāmā osoba syna bożego
iedne czyni persone Jezusa Krystusa / iako iest
synem Mariety. y przetoż cokolwiek sie narodzi
z ciebie świętego / będzie nāzwanē synem Bo-
zym. Będzie też nāzwanē wedle ciała synem
prawdziwym y własnym / ale nieprzywłaszo-
nym. bo wszełaktie przywłaszenie abo przyspo-
sobienie przeciwnē iest temu / co iest własnē
przyrodzonego / nietylko wedle boztwa sāmego /
ale y wedle ciała / a to dla tego ziednoczenia /
które sie w iednēy personie ostāło / za ktōra sy-
nowstwo idzie. Ale iednak to / co iest narodzo-
nego z sāmego Oycā / tak będzie twoim: to też
co sie z ciebie narodzi / tak będzie iego / że przecie
nie bēda dwāy synowie / ale ieden: y dayto / że
inše iest z ciebie / a inše też z oycā / przecie nie ko-
żdego będzie osobnym / ale ieden synem będzie
obudwu y przetoż też nāzwana będzie iest *toż*
Bogarodzica / to iest / mātka boga y człowieka /
y tā zostānie / a to wedle Elżbiety S. gōdzie
mōwiła: Zkādże mi to / że mātka Pānā mōię

L i j

przyšla

przyšla do mnie: nieprzeto żebyś bożtwo poro-
dziła: ale przeto że bożtwo w żywocie twoim
mieszkanie swe miało. Czym się zbieć może wszy-
tka Nestorianśka złość / gdzie mówią / że się z
Marii Panny narodził człowiek prosty / któ-
remu się potem przy kręcie w Jordanie Bóg
przyłączyć miał / y dopiero w nim mieszkać po-
czął. Co iednak y kanon czternasty Chalcedon-
ski już dawno zbił słowy temi: Gdzieby kto
niewyznawał Boga byż prawdziwym i ma-
nuelem / a dla tego rodzielke święta czysta
pánne matka boża / taki niech będzie Anáthema /
wyklęty y odcięty.

Al-e dąto / iż tá przezacna wcielenia Pán-
skiego sprawa / przywłasza się y przypisuje wszy-
tkiej przenaświetszej Trócy świętej / to iest / że
Bóg Oycieć poświęcić raczył / Syn zaciem / a
Duch S. dał plenność swoje: przecie iednak o-
sobliwie przypisuje się Duchowi świętemu: abo
przeto / że iego własna rzecz iest plód wywo-
dzić / obżywiać / y opatrować: wedle onęgo:
Duch boży wieszał się nad wodami: także y we-
dla onęgo: Słowem Pánstkim niebá są wtwier-

dzone /

dzone / a duchem wst iego wszytká moc ich. abo
przeto / że to dobrodziejstwo takie ku narodowi
ludzkiemu poszło z wielkiej y z naysprzedniejszej
miłości: która miłością iest Duch święty: Tak
bowiem Bóg vmiłował świat / iż mu też y sy-
na dał swęgo. albo przeto / iż wśelakie słowo
przez Duchá bywa wyrzeczone: wedle onęgo:
Wypuściło serce moje słowo dobre. abo że przy-
ście boże do ciała naysprzedniejszym y nayswiętszym
vpominkiem y darem iest / czym Duch święty
bywa nazwany. abo że wszytká moc poświę-
cania osobliwie przy Duchu S. być powiada-
ją: y dla tegoż też Duchem Świętym od po-
święcenia / iako świadczy Bazyli S. prze-
zywany iest. Zaczęty iednak y narodzony iest z
Duchá świętego / nie aby Duch S. miał byż
nasieniem pánne: bo nie z istności Duchá S.
wzięta nasienie to / aby porodzić miała / ale że
przez łaskę Bożą / za sprawą Duchá Świętego
ono nasienie wzięte iest z ciała pánienckiego /
które się z słowem złączyło: czego przyczynę Am-
broży święty nadobnie tak wykláda. To co z
czego iest / iest abo z iego istności / abo z władzey
iego. Z istności iako syn / który od oycá abo z ocy-

L iij

cá

ca / y iako Duch święty który od oycy y syna po-
chodzi. Z władzy zaś / tak iako sa z boga wszy-
tkie rzeczy. Jakóż tedy panna czysta w żywocie
swym miała z Duchą Świętego? Jesliże
miała iakoby z istności / tedy się Duch święty
przemienił w ciało y w kości: co byż niemożę.
Jesliż też iakoby z sprawy iakiey a z władzy ie-
go panna poczęła / tedy pytam / króć tego przy-
aby Duch święty Pánstkiego Wcielenia autho-
rem y sprawcą byż nie miał? Aćkolwiek
wszystkie sprawy boże mogłyby się żadnemi nie
pokazywać dowody / iednak przecie pismo S.
ma to w obycciu / że rzeczy trudne objaśnia po-
dobieństwem pewnemi / które bierze z rzeczy nam
wiadomych / y tym sposobem dworność rozu-
mu naszego powściąga y cieszy. Toż czyni y
Zinyól / y rzecz trudną czyni podobną rzeczom
drugą / trudną także. Nie żeby panna wierzyć
niemiała / która prze te przyczyny błogosławio-
na Elżbieta zowie / że wwierzyła: ale dla tego /
aby / iako mówi święty Biernat / tym więcej
weseła ku weselu przymnażało / gdy się ieden-
cud drugim cudem wspiera: Oto, po-wiada, El-
żbieta krewna i twoja. zpowinował się był bo-

wiem

wiem dom Judy z domem Lewi: to jest / dom
królewski z domem kapłanskim / przeto / że naj-
wyższego Króla y Kapłana Krystusa Pána na-
świata wydać miał: a ktema też y dla tego / że
dom Lewi miał dziedzictwa żadnego mie-
dzy drugim pokoleniem / aby tym sposobem bac-
sie było nie trzeba / żeby się posiadać / y domy
pokolenne / y części dziedziczne pomieścić z sobą
miały: dla czego iednak rozkazano było / aby
każdy z swego pokolenia żonę sobie pomyślował.
Co że tak jest / pismo Święte tak świadczy.
Niech się oddaia z kim chce / ieno żeby tylko z te-
mi / którzy są tegoż pokolenia / by się zaś nie po-
mieściły grunty synów Izraelskich z pokolenia
do pokolenia. Wszyscy bowiem mężowie pomy-
ślować będą sobie żony z pokolenia y z swego
domu / y wszystkie białogłowy z tegoż pokolenia
brać sobie meże będą / aby dziedzictwo zostało
w familiach: ani się z sobą mieścić będą pokole-
nia: ale tak niech zostaną / iako od páná są roz-
sądzone. Stądże Grzegorz S. ón Nazjanz-
nus powiada te słowa: Pytałby kto / iakimby
sposobem Krystus Pan do Dawida należał /
ponieważ Maria posła ze krwie Aaronowej /

którey

Exodi 6.

Który powinien Anyół powiada być Elżbieta
świeta: to wiedzieć potrzeba / że sie to przy-
dało za Bożym zrzadzeniem / aby Królewski
rodzaj przylączył sie do pokolenia kapłańskiego/
iżby Chrystus Pan / który królem jest / y kapła-
nem / narodził sie z obudwu wedle ciała. Czy-
tamy też w księgach Moyszowych / że Aaron
pierwszy wedle zakonu kapłan / poiął z pokole-
nia Judy żonę Elżbietę córkę Aminadabowę:
A tu przypatrz sie świetobliwcy Duchu świe-
tego sprawie / gdy te żonę Zachariaszowe nazy-
wa Elżbieta / tedy nas przywodzi do oney El-
żbiety / która poiął Aaron / rc. O tym powi-
nowactwie coby zacząć było / powiadaia / że nie-
kiedyś na Concilium Epheskim ón Cyrillus
Jeruzolimski ieden z oyców świętych / człowiek
wielkiej wagi / y wiary godny to powiedział
miał: że Emericiana miała dwie córce / Hana-
ne y Esmeria: z tych Esmeria matka była
Elżbiety świętej / Hanna zaśie była matka czy-
stej Panny: skład sie to pokazuje / że panna czy-
sta y Elżbieta święta były ze dwu siostr córek:
y przetoż ie powinny przezywano. Co że tak
jest / toż o kościele Jeruzolimskim powiadaia /

iż także

iż także rozumieć miał / któremu nie trudno by-
ło wywiedzieć sie tego od sameyże rodzicielki
bożej / y od domu wszystkiego iey / a potym toż
do potomnych podać. Prowadzi tedy Anyół
daley rzecz swoje y mówi: *A tu* za moim zwiá-
stowaniem / poczęła syná w starości swoiey: *Já-
ko*by rzekł: Nie cie niech czas niewodzi / ná-
wet ani lata: bo oto tá / która ztoż żyła / widziš
że stára: niech cie nie wodzi bieg przyrodzony /
bo oto tá / która nieplodna zowá / baba zwat-
pioney nieplodności: niech cie niewodzi kon-
dicia: bo oto krewna twoia / móca tegóż nay-
wyższego poczęła Syna czká w starości swo-
iey: a syná miałaś takiego / ale takiego / który
iako przed obliczem syná twego pójdzie goto-
wać drogę iego / tak też iego narodzenie / będzie
góńcem narodziemia Syná twoięgo. *A to już
miesiąc śśśty tęy* / która ieś nazwana nieplodna:
inż to są rzeczy iasne: inż temu miesiąc śśśty /
y inż sie dzieciátko rusza. Dtoż wiedz o tym
Panno / że to co ta obietnie / nieważ sie obiecać
moca własna moia / ale mocą tego który mie-
postat: odnoże to com wziął / com slykał: ale
rozkazania niemam żadnego / abym ci powie-

M m

dzieć

dzieć miał iako sie to sstanie / tylko żeć powiada
dam / iż sie to sstanie / Bo v Boga nie będzie nic
podobne slo-wo- wselkie: bądź to w rzeczy / hi-
miej / bądź w obietnicy iakiej / iako Bazyl S.
powiada: Wszytek sposób czynienia / moc be-
dzie tego który czynić będzie: gdyż v boga co sie
rzecze / to sie sstanie. Swiadectwo to / iest mo-
cy bożej / które nie raz w piśmie świętym naya-
dujemy: Iżaz bogu iest co trudnego: Iżaz mu
trudne albo niepodobne będzie wszelkie slovo:
Bo co v ludzi niepodobnego / to v boga wszyt-
ko podobno. Tu trzeba baczyć / że Anioł nie
mówi: Wselka rzecz nie będzie niepodobna /
albo wszytek czyn: ale mówi Wselkie slo-wo.
Bo iako łatwo ludzie mówić mogą co chcą /
choć dobrze y też żadnym sposobem uczynić nie
mogą / tak też łatwo a daleko nieprzytównanym
sposobem łatwiej może Bóg rzecz za wypełnić sa-
mą / co ludzie słowem wyrzec mogą. Żeże i-
stnieć: Gdyby ludziem tak łatwo było uczynić
iako mówić co chcą / tedyby im też nie było nie-
podobne wszelkie slovo: Ale że to iest pospoli-
ta y prawdziwa powieść / iż wielka różnica
iest między mówić a czynić (ale tylko v ludzi /

nie v

nie v boga: bo samemu bogu toż iest uczynić /
co y mówić / toż mówić co czynić) tedyż stu-
szenie nie będzie niepodobne v boga wszelkie slo-
wo: gdyż v boga ani slovo żadne nie iest róż-
ne od wolej y intencji: bo prawda iest: nie
iest sprawa żadna różna od słowa / bo moc
iest: i nawet ani sposób żadny nie iest różny od
sprawy: bo mądrością iest: y przetoż nie będzie
niepodobne v boga wszelkie slovo. Co day bo-
że aby wieku tego Ewangelicy v siebie wważa-
li: tedybysmy sie też z tym tak bardo z sobą
nie kłopotali.

Slyśałaś tedy Panno sprawę wszytkę:
slyśałaś y sposób / a oboie dziwną rzecz / oboie
niepodobną tu wierzeniu / oboie zbawieniu stu-
żać. Równyż sie córko Sion / a wesel sie bar-
zo córko Jerozolimska. A ponieważ słuchom
twoim dana iest radość y wesele / niechże też y
my od ciebie slyśymy odpowiedź twoją / od-
powiedź zbawienią y weselą. Czekaj oto bo-
wiem Anioł na to: czeka: a czas mu też już aby
sie do boga który go posłał wrócił. Już sie od-
prawiła wyprawa poselstwa: już sie odprawi-

M m ij

to po-

to poselstwo / tylko już na odprawę czekamy.
Już niedostawało żadney rzeczy inšey do sprá-
wy takiej / która sie od tak wiele wieków goto-
wała / iedno zezwolenia téy Panny : bo ten
gwalttem / ani mocą nieprzymusza żadnego /
który wszytkie wolné stworzył / y zaś znownu do
téjże wolności / iesze wietſza na wielk wolno-
ścią odnowił. A láčno temu wierzyć / że sie w
ten czas zdumieli wszyſcy Oycowie ſwięci / Ja-
dam z Jewa / y wszytek Patriarchów / Proto-
ków / y wszytkich Świetych zbior / patrząc na
Pannę / á czekając co wždy w rzeczy tak bázdo
niezwyczajney y nieſłychaney wezym / albo co
wždy rzecze : náwet láčno y temu wierzyć / że
y Aniołowie ſámi / y bezmála y ſam ten / który
człowieka wolnym mieć chciał / Król y Pan
ſerc wszytkich / Bóg wszechmogący : wierze / że
wszyſcy zárówno tegoż od panny czekali / y wie-
dzieć prágneli. Dayże tedy o ſczęſna białagło-
wo ſwé ſłowo / á przyimi ſłowo od bogá : już
wyrzec ſwoie / á przyimi boże : już wypuſć do-
częſnie / á przyimi wieczné. Czekamy y my / o za-
cna páni ſłowa ſmilowania / bo nas ciężko wci-
ſka dekrét potępienia náſzego : Oroc niſza cene

zbawienia

zbawienia náſzego / ieſli zezwoliſ / wnetſze już
wolnemi bedziemy : Widziſ / żeſmyc wszyſcy ſa
uczynieni w wiecznym ſłowie bożym / á oto
przećie vmieramy : á teraz w twoich záſie ſło-
wach tiku / mamy znownu ſtanać aby nas przy-
zwano do żywota wiecznego : á ſłuſnie też po-
niewaſ z wſt twoich zawieſia wszytká pociecha
ſmutnych / odkupienie ſirót niedznych / wyzwo-
lenie wieźniów okowyanych / zbawienie náwet
wszytkich ſynów Jádámowych / y wszytkiego
rodzaju twoiego. Dayże tedy odpowiedź o za-
cna páni / day á nie zwólóc : odpowiedź ſłowo
ſwoie / ná które ziemia y piekło czekaia y niebio-
ſa : náwet y ſam / wſzego ſtworzenia Pan y Król /
iáko z wielk chęcią prágnał ozdoby twoiey / tak
też nie z umieyſza prágnie ſłyſć odpowiedź
twégo zezwolenia / w którym vmyslił ſwiat
zbawić wszytek. A ieſliſzes mu ſie podobala przez
ten czas iákoſ milczała / tedyć już tym wiecey
podobac mu ſie będzieſ z ſłowa ſwégo / ponie-
waſ y ſam z nieba ná cie wola.

A Anyleſkiemi tedy ſłowy / gdy już odpra-
wil był wſzytkę rzecz ſwoie do Panny : wierzyć

M m u

láčno

lano / że Panna przeczysła wpadłszy na kolana
swoie złożywszy ręce swoje // z wielką pokorą / y
z wielkim wzniesieniem serca swego odpowiedź
swoie dała mówiąc: Oto służebnica Pańska /
niechże mi się stanie o tym słowie / wedle słó-
wa twoiego. Tablicam ia jest pisarza przedko-
piszącego / niechże już na tej tablicy napiše / co
mu się zda najlepszego. Szczęsny y błogosła-
wiony / który idzie w imię Pańskie.

Wczelą była Panna rzecz swoje od słowa
czystości mówiąc: Jakimże to sposobem be-
dzie? Kończy zaśie też rzecz swoje słowem po-
słuszeństwa y pokory / mówiąc: Oto służebni-
ca Pańska / królam chętna do posłuszeństwa /
przedka do usługi / y gotowa do przyjęcia. O
tym tak potomym zezwoleniu dziwnym sposo-
bem dawno przedtym Sibylla była przepowie-
dowała w te słowa: Jako skoro radośnemi słó-
wy iey serce było wciśnione / tak wstydem się za-
plonela mile pamiątka. Potym z oney radości
serdeczney oplonawszy / gdy ze wstydu k sobie
przyšla / wstąpiło w żywot czystey Panny słó-
wo: a to potym wedle czasu swego ciałem się

odziało

odziało y ducha: na obraz śmiertelny spoilo się:
potym dzieciątko stało się paniem i synem
rodzajem. Dziwna to jest rzecz y ludzi: Lecz oycu y sy-
nowi iego żadna rzecz nie dziwna. Tym słó-
wom coś podobnego odpowiedziała była ona
Abigail slugom Dawidowym / gdy ia sobie
miał wstać za żonę / mówiąc: Oto służebnica
twoja / niechci będzie za niewolnice aby wmy-
wała nogi slug Pana moiego. Także Izaiasz:
Otom ia Panie pošli mie: Samuel tymże spo-
sobem: Otom ia. Tak y Panna. Oto służebnica
pańska, niech mi się stanie wedle słówa twoie-
go. Jakoby rzekła. Nie przystoi to mnie / królam
jest niewolnica y sluga / spierać w tajemnicach
najwyższego Boga: nie przystoi to mnie chcieć
wiedzieć to co on sam tylko wie: iam sluga ie-
go / niechże się dzieje zemną co jest wola iego:
nie w moicy ani w Jozephowej mocy iestem /
ale w iego: iemu przystoi rozkazać / mnie zaś ro-
zkazaniu dosyć czynić. O wiáro Bogu wdzie-
czna: o pokoro Bogu miła: o posłuszeństwo
wdzięcznięć niż wszystkie ofiary bogu oddane.
Cóż tedy w niej takowego zostać mogło / aby
boga w nie sstepniącego obrazić mogło: ponie-

BŁ.

waz

waż przyszedłszy zastał w niej tak wielkich cnót
dary pełne woniey wdzięczney: Szpawde rza-
dki to klenot / rzadka cnota takowa / żeby przy-
zaczności miała być pokorą: Pamiątka powiada
że jest niewolnica: a tu ją za matkę boga: na-
zamiąne nieposłuszeństwa posłuszeństwo / po-
wiada Augustyn S. nagroda niewiary wi-
ra. Jęwa ona harda chcąc być boginią / stała
się niewolnica: ta gdy się z pokorą wielkiej ozy-
wa być niewolnica / stała się matką bożą: y
przetoż też pokorą Jęwa stała się rzeczniczką
Jęwy oney hardy: a iako Jęwa nieposłuszną
stała się przyczyną śmierci sobie y wszystkiemu
rodzaiowi ludzkiemu: tak zaś Maria posłu-
szna stała się przyczyną zbawienia sobie y wśy-
stkiemu rodzaiowi ludzkiemu. Uczyni się tedy
y my rzeczy wśytkie nasze wolei Bożej podda-
wać: a nie chciejmy w tajemnicach y w prze-
dzurnych sprawach jego być dwonimi. Bo ie-
śliż on mądry ze wśech Król niechce abyśmy
przed oblicznością królewską mieli chcieć być
mądrymi widziąni / iakoż niedaleko wiecey
przed oblicznością Boga wśechmogącego / w
które wśytką mądrość naszą głupstwem wiel-

kim

kim jest: Mówi tedy Panna: Oto służebnicą
Pánka, niech mi się stanie wedle słowa twoje-
go. My zaśie co do niej: To: Szczęsna y błogo-
slawiona jesteś ty któraś wwierzyła: bo wśy-
tkie rzeczy które były przepowiedziane / już w
tobie skutek swój wzięły. Ztym bowiem / i-
ako z pokorą wwierzyła / także też w się twó-
re niebieskiego przyela: y już ztym zrazu (nie
tak iako Kora Marydeburka rozumie) Syn
boży sstał z łoná oycowskiego wzywot twóy
pánienstwie mieysce mieniac / ale bytność swo-
ją przez ciało nam dając. Gdyż y promień słoń-
eczny / nigdy słońca nie zostawa / chocia przez stła-
nie ołną w palacach widzieć się dawá: W ten
czas z sobą się złączyły rzeczy boskie z ludzkiemi:
niebieskie z ziemskimi / a wysokie z niskimi. Wie-
ląc się rzeczy wprawdzie dzieje wedle biegu przy-
rodzonego: ale zaś nad bieg przyrodzony / już
daleko wiecey. Już w ten czas rośła niebieska
wpnęła się bázro wdzięcznym spustem w ru-
no pánienstwie: y wśytká wilgotność Bożstwa
zarała się iako w gebce iakiej w runie ciała
naszego: dotąd aż krzyżem ciężkim wycisnioné
bedac / pokropiła dżdżem zbawienym okrag

mądrość

An

świata

świata w sztytkiego: i inż w ten czas oycā wiec-
 znego mądrość / która był pościadł iefcze od po-
 czątku / y która od wieków jest zrzadzona / y któ-
 ra dobrze przedtym niż przepaści stānaly / pocze-
 ta jest / teraz powtórze wedle czasu w tym wiele
 które przysła / znowu sie zaczęła: inż w ten czas
 natura nāsza wpādła / dzwignionā jest rēka bo-
 gā w szchemogacego: w ten czas Job niebieski
 podchwycił skorupę ciāła nāszego / którąby pluga-
 stwa natury nāszej mógł ostrobać y otrzeć: w
 ten czas narodził sie Królowi Dawidowi pra-
 wdziwy Seloim / to jest posłaniec / abo lekarz /
 dla opatrzenia y wleczenia grzechów iego: w
 ten czas Król Umive ośtąpił z mąyestatu swē-
 go / y wdział nā sie wōz / y popiolem sie ośy-
 pał: w ten czas niewiasta zacna zbudowała
 pokoić w domu swoim Elizeuszowi: w ten
 czas Bóg świety y błogosławiony (iako mō-
 wią Rabinowie) ośtał sie krewnym y powin-
 nym Izraelowi: w ten czas włochał sie wnas
 iako w bracie bliskim swoim: w ten czas czoł-
 ki niewolnicze przysła Pan za sługi sobie: w ten
 czas y sam / który zawniśe wolnym sobie jest / do-
 puścił sie nāszym wiezić: w ten czas ten / któregoż

niebiosā

niebiosā są trzostem iego / przysła podnożeń nóg
 swoich: w ten czas zstąpił z niebā syn czołwie-
 czy / który jest w niebie: zstąpił nāypierwēy / iako
 wyklāda Thōmas s. względem natury bożkiej:
 nieżeby natura bożka w niebie bydż przestala /
 ale iż nā tych niżniach nowym sposobem być po-
 czela / potym względem ciāła: nie żeby to ciāło
 Pānā Krystusowe wedle swēy istności z niebā
 zstąpić miało / ale iż moca niebieska / to jest / Du-
 chem S. ciāło iego jest wksztaltowane: ā sło-
 wo ciāłem sie ośtalo / y mieszkalo w nas / y wi-
 dzieliśmy chwale iego. Przyczynę tego nado-
 bnie Damascen S. wyklāda mówiac: Po ze-
 zwoleniu przeczyszczy panny / ośtąpił Duch S.
 nā nie / czyszciać iā / y oraz moc iey dāć / aby przy-
 iela bożstwo słowa wiecznego / y aby porodziła:
 w ten czas zaczęła iā mądrość y moc bogā nāy-
 wyśszego w swēy zostawszy postaci (hyposta-
 sim Łacinnicy zowā) Syn bogā Oycā spōłst-
 ny / iako nasienie bożkie: y sprowił sam sobie z
 iey naczyszczyć y nachedożyć krwie ciāła żywota
 cā / dusz / rozumem / y myślā ośłachcione / pier-
 worodztwa nāszego zaczęniemia / nie wstāne ale
 sprowione Duchem świetym: nie potrośe zā

An ij

przy-

Lib. 3. Or-
 thod. fid.
 cap. 2.

przybywaniem zupełny obraz / ale zrazu doskonały / prze te przyczyny / że to samo słowo boże stało się postacią ciała. Bo Bóg / słowo przed wieczne / nie złączył się z tym / co przed tym samo przez się było / ale w swej postaci wszedłszy iako by do mieszkania w żywot panny świętej sposobem nie ograniczonym / sprawił sobie ciało żywiące / iako się przed tym powiedziało: tak / że zaraz było ciało / zaraz słowo boże ciałem / y zaraz ciało żywiące rozumem y myślą osłabione. A przetoż nie mówimy / by się człowiek stał bogiem / ale mówimy / Bóg człowiekiem się stał. Bo ten który z natury swej jest doskonałym Bogiem / ten się też doskonałym stał człowiekiem / nie mieniając natury swojej / ani obłudę czyniąc istocie rzeczy: ale zgolił ciało temu / które wziął z panny świętej / y które do samej przywiódł istności / złączając się wedle postaci / bez wszelakiego pomieszania / przemiany y działu. Nieprzemieniając naturę bożstwa swego w istność cielesną / ani ciała swego istność / w naturę bożstwa swego: ani też z tej swej natury bożkiej / y z tej która na się przyjął ludzkiej / uczynił iedną złączoną naturę. Także y na dnu-

gim

gim miejscu: Ciałego mi przyjął zupełny: y zupełny złączył się z zupełnym / żeby całego zbawił. Bo co się nie bierze / to się włączyć nie może. Złączyło się tedy ciału (środkowaniem dusze) słowo boże / które środkiem ma między czystością bożą / a cielesną grubością. Między duszą bowiem y ciałem przodknie rozum / gdyż jest część nadoskonałsza dusze: nad rozumem zaś jest Bóg: a gdzie zastąpi rzecz zacniejszy / tam już rozum czyni rząd własny pana Chrystusów: bo wstępuje y już podlega rzeczy zacniejszy / y sprawuje to / co wola boża rozkazuje. Niechże trochę niżej: Ale w ostateczne dni / nieustępując z łoną oycowskiego słowa / mieszkano nieofreżonym sposobem w żywocie świętej panny / tak / iż ani w ścianie jest / ani sposób tej rzeczy pojąć się może: tym zwłascz sposobem / który temu samemu tylko jest wiadomy / y którym w onej wiecy daleko niż wiecznej postaci swojej przyjął ciało z świętej Panny. Był tedy we wszystkich y nad wszystkie / y w ten czas nawet / kiedy był w żywocie czystej Bogarodzice: ale w samej był przez sprawę przedziwną wcielenia swojego. Bedąc tedy wcielony / też postać w-

N u i j

czynił

czynił ciało / która jest słowa bożego postać: aby
 ta / która przedtym była sejera postacią słowa /
 napotym złożona była / a złożona ze dwoicę do-
 konalej natury / z bożkiej y z człowieczej: y aby
 na sobie nosiła / nietylko słowa bożego synono-
 stwa własność one różniczną y wyraźną (co
 Łacinnicy zową discretiuam y characteristicam
 proprietatem) która bywa rozdazona od Oycy
 y od Ducha świętego / ale też y własności róż-
 niczne y wyraźne ciała / któremi jest różny od
 matki y od innych ludzi: a iżeby oraz na sobie
 nosiła tak natury bożkiej własności / któremi
 ziednoczonym się stawa Oycu y Duchowi s.
 iako też y natury ludzkiej przyrówności / któremi
 się także ziednoczonym stawa matce y nam:
 nadto / aby była różna nietylko od Oycy y od
 Ducha s. ale też od matki y od nas / dla tego / że
 tenże jest bogiem oraz y człowiekiem. Te bowiem
 własność postaci znamy być nawłaśnieyszą Pa-
 ną Krystusową. Wyznawamy go być bowiem
 iedynym synem bożym y potym iako na się przy-
 łączył naturę ludzką. Tegoż syna Bożego wyzna-
 wamy być iedynym Krystusem / iedynym Pa-
 niem / iedynym onym iednorodzonym synem / y

słowem

słowem bożym / Jezusem Paniem naszym. czci-
 my y w rzeczywistości mamy iego dwoie narodze-
 nie: iedno z oycy przed wieki / które przechodzi
 przyczynę wśhelaka / rozum / czas / y sposób ro-
 dzenia: drugie / które się tych czasów stało o-
 statecznych / dla nas / wedle nas / y nad nas.
 Dla nas tym sposobem / bo dla zbawienia na-
 szego / wedle nas / bo narodzony z niewiaśc-
 y / czasu narodzenia własnego y przyszłego:
 nad nas / bo nie z żadnego nasienia / ale z Du-
 cha świętego / z Panny świętej / nad prawo
 wśhelakięgo rodzenia pospolitęgo / etc. To tedy
 są słowa Damascena świętego o tym wcieleniu
 Pánstkim / w którym co za cuda / y iako wiele
 dziwnych rzeczy się zbiegają / każdy przypatrzeć
 się może. Dziwna to rzecz jest / że do wśhelako-
 wania płodu tego y takiego / zgola się nie przy-
 puszcza sprawa mężczyzny: dziwna y to / że za ta-
 kim poselstwem / y za tym zezwoleniem pánien-
 skim sam zgola żywot pánieński do tego się wzy-
 wa: A przetoż Ambroży święty rzecz do Pán-
 ny czyniac mówi: Nie zwolocz panno / przedto
 odpowiedz Posłowi / a przymi syna czła: daj
 wiatę poselstwu / a doznay mocy bożej. A panno

na

na też: Oto służebnica Pánška / niechże mi się
stanie wedle słowa twęgo. Aliści wnetże po-
šel się wraca / á Krystus Pan wchodzi do lo-
żnice pániešskéj: y sstáie się záraz bżemienna
szczęsna Bogaródzica: y po wšytké wíelkí blo-
gosławiona bywa opowiadána. Począła zrá-
zu bożtwo słowa wieczného / nie będąc winna
spółku mezczyńského. Dżiw tedy to iest: Dżiw
y to / że z przeczysťej křwie pániešskéj tak wíe-
le wzięto / spoiono / y mezczyzne vřštalowano /
ile natura rodzenia człowięczég potrzebowała
za poselstwem boriem Anielskim / iáko mówi
Grzegórz S. y za przyřciem Ducha świętého /
wnetże ciało w żywocie: wnetże w żywocie
słowo ciałem: á zostawšy w onéj swéj nieod-
miennéj iřšności / któř ma z Oycem y z Du-
chem S. spółwieczna / przyiał byđ w wne-
trznosciách pániešskich / aby zád ciępieć mógł
ten / który nie podległ ciępieniu żadnému: y
śmiertelnym się sstáć mógł ten / który iest nie-
śmiertelnym: y aby się docześnym časów ořta-
tecznych sstáć mógł ten / który wiecznym iest:
aby PÁNÁ przez niewysłowiony Słówa-
ment poczęcia świętého / y rodzeniem niezgwał-

conym

conym / mogła byđ prawdźiwie natury obojéj
Pánna / y służebnica pánška / y mátká. Dżiw y
to iest / że się nie czekała liczbá dni pewnych / któ-
rych potrzebné ciało każdé człowięczé / niź się
vřšformnie / y státecznie vřřštalunie / aby się na-
przóđ náśienie ná obraz człowięczy vřřšosobilo /
potym aby duřá do ciała weszła: ále zgólá má-
ło nie w iednymże ocemgnieniu / bez wřřelákie-
go postřptu času / iřšność cielesna od ciała pá-
niešského odłączona y vřřformována duřá po-
řtepująca / czuńca / y mocą rozumną ořřláchćio-
nia / y do odpráwy vřředów swych / w tymże
ciele duřá rozumną inź dořřonále vřřformová-
nym podchopem obdarzona. Prawdźiwie bo-
wiem / y bez wřřelákiej wątpliwosci / iáko Łom-
bárdus mówi (bo od tego času / iáko Bóg czo-
wieká ná się przyiał / ziednoczył sobie oraz duře
y ciało) nie dżewięć się ciało poczęło / á potym
przyięć było: ále zgólá w samym poczęciu przy-
ięć / á w przyięciu poczęć było. Kiedy Aniół
pozdrówił Pánnę / tedy iá Duch S. plódną w
ten čas vřřynił: y w ten čas białagłowa meź-
czyzne w żywocie poczęła: w ten čas lářka bo-
ża nápełniona: y w ten čas Páná przyięć / á

Co

by w

310. Postać wielkiego

by w niej był ten który ją stworzył. A przetoż też ón wykład Theophilaktów / gdzie wykladał one słowa / *zaczni sobie*, nie bázno się podobiać gdzie mówi: Jako więc malarz dzierwiey sobie w aglitie albo krećta oznaczy / y cienie uczyni / nego co malować ma / a potym dopiero farbami wedle potrzeby maluje: tak y sam Pan tworząc sobie ciało / y obraz człowieczy czyniąc / na przód go w żywocie pánienstkim iakoby oznaczył y określił / róż dopiero potym zmieniał na części ukształtował. W Polstkim to słowo *obumbrabit*, niemoże się tak nadobnie stosować do drugiego słowa / *adumbrabit*, iako w Łacimskim: zkaż ten Theophilakt rzecz swoje wziął: bo co Anjół rzekł *obumbrabit*, to malarze mówią / *adumbrabit*: iakoby rzekł / że cienie pierwej oney rzeczy położy / krećta malować się mamy po polsku tak mówimy / krećta albo glinka oznaczy albo określi sobie. Ale to stosowanie także słowa tego nie dobre: boć iednak Pánna simul & semel, oraz zgoła ogárnęła zupełnego mężczyzny / bądź to dla mocy nieśkończoney Ducha świętego / za którego sprawą tak zacny rodzący jest poczęty / bądź też y dla tego / że się

Bogu

Rzecz piata.

Bogu niegodziło przyjmować na się nic niedoskonałego. Dziw tedy to jest. Dziw y to / za czym się dusza z ciałem złącza / ztym też w tymże okągnieniu Bożtwo z człowieczeństwem iednoczy się w iedne persone: y iuż ono słowo wieczne bierze towarzysztwo nierozdzielne z ciałem: aby tenże Syn człowieczy co y Boży stał w żywocie pánienstkim. A przetoż Bernard święty nadobnie stosuje Pánne czystą do oney niewiasty / krećta w Ewangeliiy wzięwszy trzy miarki maki / przymieszała do niej maluczko co kwasy / y tak vmiarkowała / y vgniortła / że ono wshysk iedną rzeczą / iednym ciastem się stało. Albowiem ta Pánna przyczysta osobnym wiary swey zczynieniem sprawiła to / czego żaden inny sprawić niemógł / iż w żywocie iey trzy natury / słowo / dusza / y ciało / wlasnie iakoby trzy miarki złączyły się w iedne persone Pána Krystusowa / a złączywszy / nigdy się siebie nie puszczają. Dziw y to jest / że syn Marii panny / ieszcze od poczęcia samego / był taka lastka ogarniony y obdarty / iż duszą iego z Anjoly Bożymy mogła iasnie widzieć istność bożą / y chwaliły bożej doskonałe zażywać. Dziw nawet y to /

O o ij

iż te

iż tegoż Synaczka duszą zrazu od początku ze-
wszad doskonałą / y co naprzędniejszemi dary
bożemi napełnioną była: tak że sie w niej po-
trywały nie tylko wszystkie stąby wiadomości
y mądrości bożej / ale też / iako skoro stowo ciała
lem sie stało / tak zrazu zupełność Bożstwa
przebywała cieleśnie w człowiecze Krystusie
Panie: y stał sie iako Paweł święty powiada
Jadam pierwszy duszą żywiącą: a ostatni Ja-
dam zaście duchem obżywiającym. A iesliż Ja-
dam ziemski / skoro go P. Bóg natchnął tchem
żywotnym / wnetże tę łaskę dostąpił / że miał
moc wielką wyrozumienia / iakóż nie daleko
więcej Jadam niebieski pojął wszystkie mądro-
ści y wiadomości stąby / skoro sie zaczął w ży-
wocie pątienskim: Białagłowa zrazu ogarnę-
ła meża / meż mądrością / nie ląty: rozumem /
nie siłą cieleśną: doskonałością smysłów / nie wa-
zrostem. od początku doskonałym był / od po-
czątku pełnym ducha mądrości y wyrozumie-
nia / nie tak iako ón świętych rzeczy tył wśte-
czny / Luter / rozumiał. pełny był mowie wśte-
kich darów / tak cieleśnych / iako y łask dusznych
pełen mądrości y vmiejetności / tak tę która

wła-

właśnie przynależy duchóm błogosławionym /
y która pochodzi z przytomnego widzenia Bo-
żego / iako y tę / która sie z daru Ducha świe-
tego w człowieka wlewa / która od tamtej pier-
wszej sąnym tylko sposobem różną była w Pa-
nu Krystusie. Tamta bowiem właśnie służy
wzoróm: ta zaście robocie z onych wzorów. A
tęmi obci mądrościami zrazu od godziny po-
częcia swego był Pan Krystus obdarzony / iako
częścią dla postątniego ziednoczenia / tak y
dla zupełności łaski y pomazania. Powiada
bowiem / iż rósł / nie względem tego co było / ale
względem tego co sie okazało: nie żeby co
znowu przybyć miało / czego by przedtym nie-
miał / ale że sie zdało iakoby przybywało / kiedy
chciał aby sie tak zdało: A iako mówi Ałanazy
S. im więcej sie okazało Bożstwo P. Kry-
stusowe / tym więcej y zupełniej łaska sie mno-
żyła / iako wiec y człowiekowi łaski y ludzi przy-
bywa. dzieciątkiem bowiem małuczkim będąc /
piastowano go: ale gdy podrośł / w koście-
le został y z kapłany o zakonie gadał / aż na-
ostatek gdy już do swych lat przychodził / a sko-
ro też samo w ciele sie okazało / róż też do-

Co iij

piero

piero stało sie / że byl poznawany za syna Bo-
żego. Tymże sposobem mówi Nazianzen świe-
ty: Pan Krystus/ powiada / rósł iako lary / tak
y mądrością y łaską: nie żeby te rzeczy takowe
wczym pochop brąc miały: bo cóż może być nad
to doskonałszego / co z początku zaraz doskona-
łym iest: ale żeby sie to w nim znenagla okaza-
wało y na iasnia wydawało. ludzie pospolicie
pochop w rzeczach biorą: ale syn Boży ponie-
waż niemiał w czymby pochop brąc miał / ia-
ko ten który doskonale był w swym oycu / sam
siebie wniżył za nas / abyśmy w tym iego wni-
żeniu / y w tej pokorze iego tym więcej. a wie-
cej pochop y pomnożenie brali. Te są słowa Do-
ktorów świętych. Niezdobyywał sie na żadną
rzecz z naszych / co nam właśnie służy / o krom
niedostatku y niedze naszych / którym potrzeba by-
ła aby podległ: y w tej tylko mądrości pochop
brał / który dochodził za zwyczajem y za dozná-
niem żebractwa naszego. Czego nieprzyznawała
rozszytkiego bezecni Sakramentarze / Swingli-
us / Bientius / Kalwin / Bucer: ale nie dżw-
iestliż iuż dorosłemu Panu Krystusowi niewsty-
dała sie z Fortynem y z innymi Heretyki te-

go

go zadawać / i żeby co wiedzieć albo umieć nie
miał. Takowe tedy y tak zaczę dżwyy sta-
ły sie w ten czas / gdy Pan przymował na sie
błogo nasze. A mówi ieden Doktor zacny The-
ophilus: Jako powiada / rzemieślnicy dobzy /
nietylko ztąd w podziwieniu bywaia / że umie-
ietność swej nauki okazuią w rzeczach drogich
y kosztownych / ale owsem okazuiąc godność
swoie / używaia y biorą do tego pod czas glina /
albo ziemie / a zatym też wietka pochwoale mie-
waia: tak też ze wszech nadoskonałszy y nale-
pży rzemieślnik Słowo Boże / nieprzyiał na sie
żadną rzecz droga ciał niebieskich / aby tak do
nas przyść miał: ale zacność czynu y rzemieśla
swego okazał w samym błocie naszym.

W Tym tedy tak przedżwonym Wcieleniu
Pánstkim / y w tym obwieszczeniu iego / te rzeczy
które są naywyższe wniżaia sie: Naprzód An-
yól Pánne pozdrowia: potym Pánna przyzwa-
ła: náostatek Bóg czlowiektem sie stawa. A
przetóž Kościół boży / ten troiały pokłon tako-
wy / trzykroć każdego dnia obchodzi / każdego
ráz w dżwón biąc: to iest ráno / w południe /

y pod-

y podwieczór / aby ludzie Krześcijańscy Pánu Bogu za takie łaski dziełi czynili. Z czego wshytkiego czasów dzisiejzych nátrześa sie kacerstwo y tym sie bzydźi: czego y Turczyn nieczyjni / którzy w swym Alkoranie używa słów tych Anyelskich o Pánnie Máriiicy mówiące: O Máriia / náđ wshytki meżczyzny / y náđ białeglo wy zacnięśa / która Bogu śtátecnie bez przesántu służyś. Także y ná drugim mieyscu: O Máriia oznaymili Bóg słowo z siebie: imię iego Jezus syn Máriiicy: y będzie zacnym ná tym świecie y ná przyszłym. Sam też Mahomet to o tej Pánnie powiedział: Z meżczyzn wiele było doskonałych: ale z niewiaśt żadna doskonała nigdy nie była: iedno samá Máriia márká Jezusowá. Lecz o tym swógo czasu / y ná swym mieyscu. A teraz czynimy wshysej pokłón sercem y głowá Bogu nášemu / wiedzac że ón dla nas / y dla zbawienia nášego zstąpił z nieba / wcielił sie z Duchá swietego / národził sie z Máriiicy Pánni / y osłal sie człowiekiem: Wiedzac że sie dáł użyżować dla náš pod Pontským Pilatem / że vmeczony y pogrzebiony. Dziełi mu czynimy / że nas opuścić do

Konca

Konca nie raczył / ale że wspomniál ná czyn ráł swoich. Natuchne też iego / naczynie swięte / y wshelkiey chwały godné czyni y wáżny sobie. A ty naprzód o Królu Stephanie: postępuj sobie wzorem y przykładem oného Stephána Króla narodu twoiego: á to Królestwo swoje pomcz Pánnie czystey / co niekiedy y ón vmieraiać czynił w té słowa: Królewno niebieśta / zacna odnowicielko swiátá tego / w twoie swiętá obrone zlécam ia ten swięty Kościół Boży z Biskupy y z Duchowienstwem wshytkim iego. Zlécam y to Królestwo modlitwie twoiicy z Pánni y ze wshytkim ludem iego / á zegnaiac sie inż ostatnie z nimi / pomczam też y ia dusze swoje w ręce twoie. To iest bowiem ona pánná / która záwsze w wielkiey wczciwosci miał twóy naród / y która pátronka swoia osobná mieć chciał: prze co iedná ná zlocie y ná monécie swéy obrazu icy używał: iakóž y dla tego Królestwo Węgierśkie było niekiedyś názywáne: Família y czastká dziedictwa czystey Pánni. Czego póki sie mocnie y z naboženstwem trzymáło / poty też ón wieprz leśny / nie mógl sie icy kłém swoim nigdy tyłác. Nyż za

Pp

sie

sie wszyscy słowcy Athanazyusza Świętego do
nietę mówimy: Już tedy usłysz ty o cośko Da-
widowá y Abrahánowá / náchil vchá swęgo ná-
prošby náše / á nieprzepominay ludu swęgo / áni
nas ktorzy iestemy z sánilicy y z domu oycá
twoiego. Jesteśmy bowiem rodzicy twój w
zgledeń rodziń y pokolenia twoiego: á ty ie-
stes cóřka náša / boś sie z nas národziła: przy-
stoi bowiem abyśmy cie przyzywáli mářka ná-
ša / odrodzićka náša / páńia náša / y gospody-
nia náša: á to z téy przyczyny / że z ciebie pośedił
Król náš / Pan náš / y Bóg náš / przy którego
boku iestes ystáwnie. Wprawdzić / myć sie go
stráchamy: ále tobie iest bázno lástřawym: y v-
życzáćci raczy swéy hoynéy lástř / ábys názwá-
ná była lástř pelná / iáko tá / któras wśeláćtę
lástř božęj dostáćkiem opływála / á to przez zřta-
pienie ná cie ducha świętego. Přetóž oto přeđ
obliežem twóim modle czynia / všyscy bogacze
ludu twęgo / bogacze mówie / vbogáćeni tak-
wémi dáry / y rozmyśláním duchowným. Do
ciebie wolamy / rácz ná nas wspomnieć o pán-
no třystř / któras ieszcze od porodzenia Páńia
zostála: á wspomniawšy rácz nám zá te troche

słow

słow nášých oddáć vpomínki wielké bogáćých
lástř twóich / twoich lástř mówimy o Páńno /
któras lástř pelná. Bo dla tego tych słów z ře-
czy sámych wziętych / y ktoré z přyzrođenia
swęgo máia přystřoyná w sobie chwale / osobli-
wie do chwaly twoiey vžywamy / áleťoc pie-
nie / áleťoc chwála iáka / bázž přez nas / bázž
přez iáćie stwoření tobie bywa oddawána.
Lecz mimo to ieszcze vžywamy drugich słów z
Názyánzenem Doktorém světým w té slo-
wá. Ale ty o Páńno / o co cie proše / y co iest v
mnie rzecž naywětřša / proše nie odmawiaj:
daj abym ták z ředi z swiátá / řežbym mářac
ciebie zá ták wětřšá záwřše obronce sobie / iáko-
by moc wětřšá bogactw iáćich / mógli cie doznáć
žeá mi byla lástřawá pátrontá v namilřego sy-
nacřka twęgo: Uľedopuřczay / nedopuřczay: á-
by mie zdawáć miano iáťoby ná meľe iáťa: nie-
dopuřczay abym byl wydáń ná pošniěch nie-
přyziaćielowi přetřetěmu / który sie gniěwem
ná nas všyřřich rozpálil / y który iest zářáža
vřřřřich žywiáćých. Bróń mie o Páńno / y v-
chómay ognia wěćněgo y wěćněy nocý: proš-
ře dla wiáry téy / któřamem sie sřřřá vřřřřivě-

P p ij

dli-

dlużonym: proszę dla łaski wielkiej twojej /
 nad którą nigdzie żadna wiadomość nam nie
 była. Otoć dla tego na pamiątkę twoje śpie-
 wam pieśńkę wdzięczną o Panno nieporówna-
 na łaskę żadnemu: Matuchno y panielko / nad
 wszystkie panielki nazacnieysza y naslicznieysza /
 która przechodziś wszystkie chory niebieskie. Ty
 któraś królowa / pania / y wszystkim szczęściem
 ludzkiego rodzaju / proszę bądź zawsze żywcem
 ludowi twemu / miłe zaśie bądź zbawieniem
 moim na wszelkim miejscu y wszelkiego czasu.
 Także y z świętym Augustinem mówmy: O
 czysta Panno / y którą tobie godne dzieła y go-
 dne chwaly pieśńki wdawać może / któraś
 swym osobnym zezwoleniem przybyła na ratu-
 nek światu wszystkiemu już wpadłemu: Jakie
 chwaly włoimność narodu ludzkiego tobie o
 Panno czynić może / która za iedynym samym
 złaczeniem twoim znalazła sobie przystęp y dro-
 gę do swęj naprawy. Tym tedy sposobem
 czcąc Matuchne Boża / to z Grzegorzem S.
 wyznawamy: że panno czysta tak czcimy y wa-
 żymy / iż ia za służebnice boża y za Matkę ma-
 my: za służebnice wprowadzie / bo służyła tak

słowu

słowu wiecznemu / iako żaden nie służył inşy:
 za matkę zaśie / bo synaczel iey równy we wszy-
 tkim Oycu / a z Duchą świętego y z macierzyn-
 stiego iey ciała stał się człowiekiem / y rodził się
 w Panielstich wnetrznosciach iey. A Boga
 Oycę niebieskiego prosimy / iż iako ona sercem
 y ciałem poczeła słowo boże / tak też abyśmy y
 my sercem y myślą naszą / toż godni przyjąć by-
 li / iż abyśmy potym odprawivşy pamiątkę wie-
 lenia iego świętego / z weselem y z radością
 także dzień Narodzenia iego świętego obcho-
 dzić y święcić mogli: Któremu niech
 będzie wieczna cześć y chwa-
 la na wieki wieczne /
 Amen.

*Modl się za nami grzesznymi o prze-
 czysta Panno Matko Boża, abyśmy
 się godnymi stać mogli obietnic Syna-
 czka twego namiśłego Pána IEZU-
 SA CHRISTUSA.*

